

2021

Sveriges genomförande av Agenda 2030 för hållbar utveckling

Sveriges genomförande av Agenda 2030 för hållbar utveckling

Regeringskansliet 2021

Innehåll

1. Inledning	6
2. Disposition	8
3. Introduktion: lärdomar, utveckling och utmaningar sedan 2017	10
3.1 De tre dimensionerna av hållbar utveckling	14
4. Metod och process	17
4.1 En inkluderande process på nationell och regional nivå	17
4.2 Huvudbudskap från dialog och lärande med andra länder	17
5. Policy	20
5.1. Ägarskap på nationell, regional och lokal nivå	20
5.1.1 Statens ansvar	20
5.1.2 Den regionala och lokala nivån	24
5.1.3 Samarbete med civilsamhället	28
5.1.4 Samarbete med näringslivet	30
5.1.5 Samarbete med arbetsmarknadens parter	32
5.1.6 Samarbete med forskarsamhället	33
5.2 Internationella plattformar	35
6. Nationella politiska initiativ med bäring på Agenda 2030	37
7. Lämna ingen utanför	47
8. Tematiska frågor covid-19-pandemin, klimat och ojämlikhet	57
9. Samstämmighet för hållbar utveckling	64
10. Målkapitel	68
Mål 1 Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt	69
Mål 2 Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk	72
Mål 3 Säkerhetsställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar	75
Mål 4 Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla	78

Mål 5 Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt	81
Mål 6 Säkerhetsställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla	84
Mål 7 Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla	87
Mål 8 Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla	90
Mål 9 Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation	94
Mål 10 Minska ojämlikheten inom och mellan länder	97
Mål 11 Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara	100
Mål 12 Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster	104
Mål 13 Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser	106
Mål 14 Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling	109
Mål 15 Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald	112
Mål 16 Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer	115
Mål 17 Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling	119
11. Finansiering av Agenda 2030: genomförandet av Addis Ababa Action Agenda om utvecklingsfinansiering	124
12. Slutsatser och nästa steg	133
Bilaga	138

1. Inledning

Det råder ingen tvekan om att de globala hållbarhetsfrågorna har blivit vår tids, liksom framtida generationers, ödesfråga. Utmaningarna är många.

Den pågående pandemin av covid-19 påverkar genomförandet av de globala målen för hållbar utveckling. Många av de framsteg som hittills gjorts inom hållbarhetsutvecklingen har tryckts tillbaka eller försenats av pandemin. Vägen till återhämtning efter pandemin kommer att bli lång. Men den innebär också en möjlighet att skapa ett mer hållbart och inkluderande samhälle. Vi behöver säkerställa att den värld som går ut ur krisen är mer hållbar än den som gick in i krisen.

Agenda 2030 är den mest ambitiösa överenskommelsen för hållbar utveckling som världens ledare har antagit. Den har tagit oss långt.

Men jag tänker på Dag Hammarskjölds ord: ”Vidare. Vilken än den distans jag tillryggalagt, den ger mig inte rätt att stanna.”

Frågan kvarstår hur och om vi kommer att nå hållbarhetsagendans mål i tid. De globala målen antogs av världens ledare 2015. Målen ska bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling och vara uppnådda till år 2030 i världens alla länder. Styrkan med Agenda 2030 och de 17 målen och 169 delmålen är att de tydligt visar hur olika områden av utveckling påverkar och interagerar med varandra. Att utrota hunger (mål 2) kräver både en utrotning av fattigdom (mål 1) och att säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser (bl.a. mål 12, 13 och 14). Jämställdhet och egenmakt för kvinnor och flickor (mål 5) kräver såväl jämlikhet (mål 10) som god utbildning (mål 4). De 17 målen är på så vis både mål i sig själva och medel för att uppnå de andra målen. De är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

Nu är det mindre än nio år kvar till dess målen ska vara uppnådda. 2020-talet har med rätta döpts till ”the Decade of Action and Delivery”. Mycket har åstadkommits, den extrema fattigdomen minskar, barnadödligheten minskar och allt fler människor har tillgång till el. Samtidigt hålls utvecklingen tillbaka av klimatkrisen, konflikter, ökande ojämlikhet och könsbaserat våld.

Sverige betraktas ofta som ett föregångsland vad gäller hållbar utveckling. Vi vill ses som ett land som värderar jämlikhet, jämställdhet, social rättvisa och grön omställning högt, vilket även flera globala mätningar visar.

Det har vi kunnat omsätta i politiska beslut: Vi har satt upp tydliga mål, vi har fattat nationellt bindande beslut, och vi har styrt om resurser för att kunna ställa om till ett mer hållbart samhälle.

Ett steg för att förverkliga de globala målen för hållbar utveckling i Sverige är den inriktning som Sveriges riksdag beslutat, vilken tydliggör Sveriges åtagande att verka för hållbar utveckling i de tre dimensionerna och understryker att agendan ska integreras i ordinarie processer. Det här beslutet var viktigt för att växla upp arbetet för att uppnå en hållbar omställning även bortom 2030.

Men även om vi har kommit en bra bit på väg med att genomföra de globala målen för hållbar utveckling i Sverige, visar denna granskning att vi måste fortsätta att vidta åtgärder för att förbättra genomförandet av Agenda 2030. Den ekonomiska och sociala ojämlikheten ökar. Flera av de nationella miljömålen uppnås inte i tid. Det finns social ohälsa, inte minst bland unga. Här har vi stora utmaningar som vi behöver fortsätta arbeta med. Jag hoppas och tror att denna granskning ska bidra till en ökad förståelse för hur vi kan öka ambitionen och bättre kunna nå upp till de 17 mål som vi globalt beslutat om.

Den regering jag leder är fast besluten att lyckas med detta. Vi ska gå i bräschen och vi ska vara världsledande för Agenda 2030. Det är vår vision och ambition.

Men politiken kan inte på egen hand ställa om och verka för hållbara lösningar. Vi behöver samverka mellan olika samhällsaktörer för att kunna dra på varandras kunskap och engagemang. Alla aktörer har en viktig roll i vårt samhällsbygge: civilsamhället, arbetsmarknadens parter, näringslivet, forskningen, högre utbildning, regioner, kommuner, lokala aktörer, unga och gamla. Alla krafter behövs, alla delar är viktiga i omställningen.

Vårt gemensamma arbete är avgörande för arbetet framåt. Det är vi som lever nu som har i uppdrag att säkerställa att vi lämnar vår planet i ett skick som möjliggör att framtida generationer kan leva friska och fria liv.

Agenda 2030 handlar om det vi tillsammans ska uppnå. Det handlar om vilken värld vi lämnar över till kommande generationer – en värld som är till för alla och som ger mer jämlika möjligheter för alla.

Nu gäller det att vi växlar upp vårt arbete på alla fronter. För våra barns skull, för hoppets skull och för framtidens skull.

Jag vill slutligen påminna om de ord Nelson Mandela en gång så klokt sade: "It always seems impossible until it's done".

Statsminister Stefan Löfven

2. Disposition

Från ett globalt perspektiv betraktas Sverige som ett föregångsland i genomförandet av Agenda 2030. Sverige rankas högst i flera globala jämförelser under 2020¹. En nyckel till Sveriges framgång är att vi har ambitiösa nationella mål, en god samverkan, ett engagerat näringsliv och engagerade samhällsaktörer. Detta ska vi ta vara på och värna, men vi har fortfarande flera utmaningar kvar att hantera. Effekterna av den pågående covid-19-pandemin riskerar dessutom att försvåra möjligheterna att nå målen, såväl nationellt som globalt. Sverige genomförde senast en frivillig nationell granskning år 2017. I den förra granskningen lyfte regeringen att nästa steg i arbetet skulle inkludera bland annat utvecklingen av ett uppföljningssystem med indikatorer, samt utveckla metoder för att kartlägga synergier och målkonflikter. Denna granskning inkluderar dessa element och mycket mer. Fokus för Sveriges andra frivilliga granskning är inte bara att ta ett helhetsgrepp om Sveriges genomförande av Agenda 2030, utan syftar även till att växla upp arbetet i samhället för att vi ska lyckas nå de globala målen för hållbar utveckling och bidra till en hållbar utveckling även bortom år 2030.

Utvecklingen sedan 2017 och Sveriges utmaningar

Rapportens tredje kapitel beskriver initiativ som regeringen har tagit sedan 2017 för att nå agendans mål och redogör därefter för de utmaningar som Sverige står inför. Ett omfattande arbete har genomförts sedan 2017, inte minst genom den höga ambition som myndigheter, regioner, kommuner och företag har att genomföra Agenda 2030. Förhoppningen är att regeringens proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030 pekar ut riktningen framåt för hela samhället och stärker samstämmigheten genom en samlad ansats från hela samhället. Den nytillsatte nationella samordnaren för Agenda 2030 har också en viktig roll i stärkandet av samverkan. I detta kapitel behandlas även hur de tre dimensionerna av hållbarhet - den socia-

la, den miljömässiga och den ekonomiska - integrerats i Sveriges arbete med Agenda 2030.

Dialog, lärande med andra länder och inspel till rapporten

Rapportens fjärde kapitel behandlar hur rapporten har tagits fram. Bland annat redogörs för konsultationer med aktörer i det svenska samhället, utbyten med andra länder och andra aktiviteter som har bidragit till rapportens innehåll. En nyhet i denna rapport är de aktiviteter för dialog och lärande som genomförts med Colombia, Spanien och våra nordiska grannländer. Rapporten grundar sig på material som tagits fram sedan 2017, främst regeringens proposition för Agenda 2030 (prop. 2019/2020:188), Statistiska centralbyråns (SCB) lägesrapporter om Agenda 2030-genomförandet² och flera av de rapporter som Sverige tagit fram till FN:s politiska högnivåforum (HLPF) under 2018, 2019 och 2020. Den tar även hänsyn till rapporter från externa aktörer, exempelvis civilsamhället.

Policy och samverkan

Kapitel fem behandlar hur staten, kommuner och regioner, den privata sektorn, civilsamhället, fackföreningar och forskarsamhället arbetar med Agenda 2030. Vad gäller den lokala nivån har även slutsatser från de svenska kommunerna Helsingborg, Malmö, Stockholm och Uppsala, som i år genomfört frivilliga lokala granskningar, inkluderats.

Nationella politiska initiativ med bäring på Agenda 2030, lämna ingen utanför och tvärssektoriella utmaningar

I kapitel 6 finns en omfattande beskrivning av ett urval av de strategier och initiativ som Sveriges regering har tagit kopplade till Agenda 2030. Sveriges arbete med agendans centrala princip att ”ingen ska lämnas utanför” redovisas i kapitel 7. Kapitel beskriver principen som sätter individen i fokus och som syftar till att de globala målen ska nås för alla människor, i alla delar av samhället. En cen-

¹ <https://dashboards.sdindex.org/rankings>

² <https://www.scb.se/om-scb/scbs-verksamhet/agenda-2030/statistisk-uppfoljning/>

tral aspekt av denna granskning är också ett extra fokus på barn och unga. Barn och unga är en prioriterad grupp i arbetet med Agenda 2030 och att uppfylla målen i agendan är av största vikt för kommande generationers möjligheter till ett gott liv³. Mot denna bakgrund har ett barn- och ungdomsperspektiv integrerats i rapporten. Dessutom har särskilda ungdomskonsultationer genomförts i samarbete med svenska FN-förbundet och LSU – Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer. Dessa redogörs för i kapitel 7.1. Det följs av kapitel 8 om tvärssektoriella utmaningar, covid-19, klimatförändringar och ojämlikhet, och hur dessa är kopplade till och påverkar Agenda 2030.

Samstämmighetsanalys och konsultationer
Kapitel 9 behandlar samstämmighet och lyfter ett pågående pilotarbete med att kartlägga synergier och målkonflikter tillsammans med Stockholm Environment Institute (SEI). I Sveriges arbete med den frivilliga granskningen har en första pilotstudie utgjort diskussionsunderlag för konsultationer med civilsamhället, näringslivet, forskarsamhället och fackföreningar.

Status i genomförandet med utgångspunkt i statistisk analys

Kapitel 10 redogör för Sveriges uppfyllelse av de 17 globala målen för hållbar utveckling och dess

169 delmål. Denna redovisning tar sin utgångspunkt i SCB:s fördjupade arbete med att följa upp det statistiska genomförandet och den nationellt anpassade indikatorlistan. Fokus på rapporten ligger på det nationella genomförandet av Agenda 2030 men även det globala genomförandet redovisas.

Fokus på utvecklingsfinansiering genom goda exempel

En nyhet i årets rapport är ett starkare fokus på utvecklingsfinansiering och genomförandet av Addis Ababa Action Agenda (Addis-agendan). Ett kapitel i denna granskning ägnas åt att lyfta fram exempel på insatser som görs inom ramen för Addis-agendans sju åtgärdsområden. Genom att lyfta fram frågan om utvecklingsfinansiering vill Sverige genom detta kapitel betona den viktiga kopplingen mellan de båda agendorna och betydelsen av ett ökat fokus på medel för genomförande av Agenda 2030.

Nästa steg och utvecklingsområden inför nästa granskning

Rapporten avslutas med ett sammanfattande kapitel som även syftar till att vara framåtblickande och visa på ett antal åtaganden som Sverige avser uppfylla till nästa frivilliga nationella granskning.

³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/youth/>

3. Introduktion: lärdomar, utveckling och utmaningar sedan 2017

Slutsatser och lärdomar av avsnittet

- Regeringen anser att förutsättningarna för att integrera Agenda 2030 i statsförvaltningens ordinarie processer behöver stärkas för att Sverige ska kunna genomföra agendan.
- För att kunna genomföra åtgärder knutna till den egna verksamheten och för att kunna bidra till genomförandet av agendan på nationell och internationell nivå inom respektive verksamhetsområde behöver anställda i statlig förvaltning och statliga bolag ha god kunskap om agendan och dess innehåll.
- Väsentligt är också att kunskapsuppbyggnaden fokuserar på praktiska verktyg för att analysera den egna aktuella frågeställningen. Genom ökad kunskap skapas bättre förutsättningar för att ha förmåga att identifiera hur aktören i sin respektive verksamhet kan bidra till bättre samordning och ökad samstämmighet. En ökad kunskapsnivå om Agenda 2030 i förvaltningen skapar också bättre förutsättningar till ökad dialog mellan myndigheter och med olika samhällsaktörer, liksom för mer effektiva arbetsmetoder.
- Sedan 2017 har arbetet med Agenda 2030 kommit långt inom flera statliga myndigheter, kommuner och företag och nya framsteg görs varje dag. Den här potentialen behöver utnyttjas och förvaltas genom bättre styrning, samverkan och samordning.
- I början av 2020 deklarerade FN att 2020-talet är ”The Decade of Action” och förhoppningen är att genomförandet och omställningen ska växlas upp av de politiska initiativ som nu tas. Framförallt genom regeringens proposition för Agenda 2030 som pekar ut riktningen framåt, för hela samhället.

Sveriges regering har varit tydlig med att Sverige ska driva på och vara världsledande i genomförandet av Agenda 2030. Agenda 2030 har tagits upp i varje

regeringsförklaring sedan agendan antogs 2015. Som ett led i Sveriges höga ambitioner för att förverkliga de globala målen för hållbar utveckling har Sverige sedan 2017 tagit flera politiska initiativ och beslut för ett mer sammanhållande genomförande av Agenda 2030. Sverige har bland annat tillsatt en Agenda 2030-delegation, tagit fram en handlingsplan för Agenda 2030, utsett en nationell samordnare för Agenda 2030 och tagit fram en proposition om genomförandet av Agenda 2030.

Sverige bidrar genom flera politiska initiativ och partnerskap, bland annat den feministiska utrikespolitiken och demokratisatsningen till det internationella genomförandet av Agenda 2030.

Utöver dessa initiativ har regeringen även givit uppdrag till olika statliga myndigheter att följa upp och analysera genomförandet av Agenda 2030 för att få en bättre förståelse för de utmaningar som kvarstår. Detta kapitel syftar till att ge en bild av de initiativ som regeringen har tagit sedan 2017, men också belysa de utmaningar som Sverige behöver arbeta mer med för att nå de globala målen för hållbar utveckling.

Agenda 2030-delegationen

Regeringen tillsatte 2016 Agenda 2030-delegationen som fick i uppdrag att utforma ett betänkande som underlag för att stödja och stimulera Sveriges genomförande av Agenda 2030. Delegationen bestod av medlemmar som representerade politik, högre utbildning, civilsamhälle, fackföreningar och näringsliv. Delegationens slutbetänkande ”Världens utmaning – Världens möjlighet” presenterades i mars 2019. Agenda 2030-delegationen lämnade i sitt betänkande ett antal förslag om hur regeringen kan stärka förutsättningar för att integrera Agenda 2030 i statsförvaltningens ordinarie processer. Förslagen togs fram i samråd med länsstyrelser och andra statliga myndigheter, samverkansorgan, regioner, kommuner, arbetsmarknadens parter, näringsliv, civilsamhället och forskarsamhället. Betänkandet är ett av underlagen som har legat till grund för regeringens proposition om Agenda 2030.

Handlingsplan Agenda 2030

Regeringen beslutade 2018 om ”Handlingsplan Agenda 2030 2018-2020”, för Sveriges arbete med de 17 globala målen för hållbar utveckling. Handlingsplanen lyfter fram sex tematiska fokusområden och därutöver fyra nyckelfaktorer för genomförandet. Handlingsplanen inkluderar också en vägledning för genomförandet av Agenda 2030 på Sveriges utlandsmyndigheter, samt för Sveriges bilaterala, regionala och multilaterala samarbeten. Nyckeln till ett framgångsrikt genomförande av agendan är att det i samhället finns en bred delaktighet i omställningen till en mer hållbar utveckling. Med handlingsplanen avsåg regeringen att underlätta för olika samhällsaktörers bidrag till en fortsatt omställning samt ge kraft till den politik som regeringen driver för hållbarhet. Handlingsplanen fokuserade främst på redan ingångna åtaganden och åtgärder förankrade genom riksdagsbundna mål. I stället för att ta fram en ny handlingsplan för arbetet efter 2020 valde regeringen att lägga fram en proposition om Agenda 2030.

Nationell samordnare för Agenda 2030

I februari 2020 utsåg regeringen en nationell samordnare för Agenda 2030. Samordnaren fick i uppdrag att stärka, främja och fördjupa aktörers arbete med Agenda 2030 genom att främja samverkan och partnerskap mellan olika samhällsaktörer. Ett särskilt fokus ligger på barn och ungas perspektiv och delaktighet samt på dem som befinner sig i en särskilt utsatt situation. Genom samordnarens uppdrag förstärker regeringen arbetet med att genomföra Agenda 2030 på framför allt lokal och regional nivå.

Samordnaren bekräftar den bild som bland annat Statskontoret gav 2020 av att det finns ett brett engagemang för Agenda 2030-arbetet, samtidigt som själva arbetet med omställningen inte konkretiserats eller påbörjats i den grad det finns behov av. Efterfrågan på hur man ska gå tillväga är stor. Hållbarhetsarbetet har fortfarande starka kopplingar till miljö och framför allt klimat. De tre dimensionerna kopplas inte heller samman tillräckligt utan arbetet sker i de olika dimensionerna var för sig eller i bästa fall med två av dimensionerna. Identifiering av målkonflikter är svår och behöver tas på allvar. Gamla utmaningar som handlar om att få till en helhetssyn, arbeta långsiktigt och samverka inom och mellan sektorer och samhällsnivåer kvarstår.

Samordnarens arbete under 2021 fokuserar på omställningen som sådan och främst på de tre dimensionerna och hur de samverkar. I enlighet med

regeringens uppdrag har samordnaren tillsammans med SCB arbetat för att samlat tillgängliggöra statistik för hur Sverige levererar i förhållande till de globala målen för hållbar utveckling, detta arbete lanserades i mars 2021. Därutöver kommer samordnaren under kommande år fokusera på att stödja insatser för omställningsarbetet, fokusera på tidiga insatser för barn och unga, fördjupa diskussionen om den ekonomiska dimensionen samt stärka och främja genomförandet av Agenda 2030 på lokal och regional nivå.

Proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030

I juni 2020 beslutade regeringen om en proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030. I propositionen presenterar regeringen inriktningen för arbetet med att genomföra Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Den antogs av riksdagen i december 2020. Propositionen innehåller ett övergripande mål som förankrar och tydliggör Sveriges åtagande:

Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en hållbar utveckling i dess tre dimensioner – den ekonomiska, sociala och den miljömässiga – genom att föra en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför.

Två bärande utgångspunkter i arbetet är ett rättighetsperspektiv och fattiga människors perspektiv på utveckling. Arbetet för att nå målet ska ske i brett partnerskap med samhällets olika aktörer och internationella samarbetspartners.

I propositionen framgår även att mänskliga rättigheter och jämställdhet är centrala utgångspunkter för arbetet med Sveriges genomförande av Agenda 2030. Ett särskilt fokus ska läggas på barnets rättigheter, däribland barns och ungas perspektiv och rätt till delaktighet och på vad som behöver göras för att nå dem som befinner sig i en särskilt utsatt situation. Propositionen understryker att agendan ska integreras i ordinarie processer. Arbetet med att genomföra redan beslutade riksdagsbundna mål är avgörande för genomförandet av agendan. Det föreslagna målet och därigenom arbetet med Agenda 2030 ska följas upp och redovisas samlat i en skrivelse till riksdagen vartannat år. Propositionen anger också att Sverige ska delta i den frivilliga nationella granskningen vid FN:s politiska högnivå-

forum för hållbar utveckling en gång under varje mandatperiod.

Det internationella genomförandet av Agenda 2030

Sverige bidrar genom sitt internationella arbete till det globala genomförandet av Agenda 2030. Under senare år har regeringen lanserat och varit drivande i flera politiska initiativ, processer och partnerskap som på olika sätt bidrar till det internationella genomförandet av Agenda 2030.

Demokratisatsningen

Under 2019 lanserade regeringen en demokratisatsning för att främja, förankra och försvara demokratin. Satsningen syftar till att motverka demokratisk tillbakagång och det krympande demokratiska utrymmet, inte minst för det civila samhället. Främjande av jämlikhet är en viktig del och svenska erfarenheter ska vara vägledande i arbetet. Demokratisatsningen har de senaste åren genomfört den samlade utrikespolitiken och bidrar till genomförandet av Agenda 2030, inte minst arbetet med principen om att inte lämna någon utanför.

En vässad feministisk utrikespolitik

Sverige driver sedan 2014 en feministisk utrikespolitik i syfte att bidra till jämställdhet och alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Under de senaste tre åren har kvinnors ekonomiska och sociala villkor, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) samt kvinnor, fred och säkerhet särskilt prioriterats i genomförandet. Under 2019 växlade Sverige upp arbetet och antog en feministisk handelspolitik.

Den feministiska utrikespolitiken ger regeringen verktyg att både accelerera genomförandet av mål 5 och integrera jämställdhet i arbetet med hela Agenda 2030. I den skrivelse (2019/20:17) som regeringen överlämnade till riksdagen 2019 framgår att Sveriges feministiska utrikespolitik bland annat bidragit till att stötta fler kvinnliga parlamentarer och entreprenörer, färre fall av mödradödlighet och önskade graviditeter och mer resurser för jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter.

Sverige ser att Agenda 2030 och de globala målen är nära sammanflätade med genomförandet av andra globala ramverk som antogs 2015, inte minst Parisavtalet och Addis-agendan. Sveriges engagemang för att bidra till en global klimatställning,

bland annat genom klimatfinansiering, och insatser för att mobilisera finansiella resurser, teknologi och partnerskap som behövs för att nå de globala målen för hållbar utveckling bidrar till det internationella genomförandet av Agenda 2030.

Utmaningar

Trots regeringens höga ambitioner för att förverkliga de globala målen för hållbar utveckling i Sverige kvarstår flera komplexa utmaningar kopplade till Agenda 2030. I samband med beslutet om handlingsplanen för Agenda 2030 gav regeringen ett antal uppdrag till olika myndigheter. SCB tilldelades ett uppdrag att samordna den statistiska uppföljningen av Sveriges genomförande av Agenda 2030. SCB:s statistiska lägesbild om genomförandet av Agenda 2030 från oktober 2019 konstaterar att Sverige har ett gott utgångsläge och goda förutsättningar att nå de globala målen jämfört med många andra länder, men att flera utmaningar kvarstår. Dessa kan sammanfattas i tre övergripande punkter:

- Den ekonomiska och sociala ojämlikheten minskar inte.
- Flera nationella miljömål inklusive klimatmålen uppnås inte.
- Våld och kränkningar minskar inte och mobbing ökar bland unga.

I rapporten lyfter SCB även analyser genomförda av exempelvis Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och FN:s globala initiativ ”The Sustainable Development Solutions Network” (SDSN). OECD:s rapport från 2019 pekar på att Sverige är längst ifrån att nå mål 4, 8 och 16 medan SDSN:s rapport från samma år pekar på att mål 12 och 13 är de mål som ligger sämst till. Eurostat publicerade 2020 en statistisk lägesbild av EU-ländernas uppfyllelse av de globala målen. Enligt rapporten ligger Sverige längst ifrån att uppfylla mål 12, som också går i en negativ riktning. Mål 16, 1, 11 och 10 rör sig också i en negativ riktning, även om måluppfyllelsen är hög.

I november 2020 publicerade SCB en tredje lägesbild som fokuserade på agendans princip om att inte lämna någon utanför. Några av de viktigaste slutsatserna från den rapporten var att på en övergripande nivå kan personer med olika typer av funktionsnedsättningar, barn till personer i någon typ av utsatthet och utlandsfödda från vissa delar av världen eller med kort vistelsetid i Sverige sägas vara

särskilt sårbara för vissa typer av utsatthet som lämnar människor utanför i utvecklingen till ett mer hållbart samhälle. Kvinnor och flickor är också ofta i högre grad sårbara, särskilt när olika sårbarheter och utsattheter överlappar varandra. SCB konstaterar också att det finns utmaningar i den statistiska uppföljningen om till exempel personer med funktionsnedsättning, barn, våld i nära relation och sexuellt våld. Det finns mycket begränsad statistik att tillgå om hedersrelaterat våld och förtryck, nationella minoriteter, personer som vistas i Sverige utan tillstånd och hbtqi-personer. Synliggörandet av utsatthet kan bidra till en bättre generell förståelse för mekanismerna bakom sårbarhet.

Den fjärde lägesbilden från mars 2021 utgjordes av en rapport som även är en statistikbilaga till Sveriges frivilliga nationella rapportering till FN, se bilaga. I den fjärde lägesbilden fokuserar SCB på den utveckling som har skett från 2015. Analyserna i Sveriges frivilliga nationella rapportering till FN bygger på den statistik som publiceras i som publiceras i den fjärde lägesbilden, men också på tidigare publicerade lägesbilder och fördjupad statistik som återfinns på SCB:s webbplats. Statistiken som presenteras i lägesbilden är översiktlig på så vis att mycket få indelningar har gjorts. För alla indikatorer, där så är möjligt, har dock en uppdelning av kvinnor och män gjorts.

I handlingsplanen tilldelades även Sveriges myndighet för en effektiv statsförvaltning, Statskontoret, ett uppdrag att följa upp och analysera det nationella genomförandet av Agenda 2030.

I Statskontorets slutrapport⁴ lämnas en rad förslag till regeringen för att utveckla arbetsformerna inom Regeringskansliet för att uppnå ett mer sammanhållet genomförande av Agenda 2030. Statskontoret föreslår att regeringen bör ta fram en inriktning för arbetet med Agenda 2030 i Sverige genom att peka ut vilka områden inom agendan som är prioriterade i det fortsatta genomförandet. Regeringen har beaktat Statskontorets förslag både genom framtagandet av en proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030 och den skrivelse som regeringen ska presentera till riksdagen vartannat år med start 2022.

I Statskontorets rapporter konstateras att en majoritet av Sveriges kommuner och regioner använder Agenda 2030 på något sätt i sin verksamhet. Antalet kommuner och regioner som använder sig av agen-

dan ökade mellan 2017 och 2019. Statskontorets analys visade samtidigt att kommuner och regioners hållbarhetsarbete sällan hade utvecklats som en följd av arbetet med Agenda 2030. De flesta aktiviteter som kommuner och regioner har genomfört med koppling till agendan bidrar bara i liten utsträckning till att utveckla deras hållbarhetsarbete. Enligt Statskontorets analys har agendan alltså inte höjt aktörernas ambition i hållbarhetsarbetet.

I civilsamhällets granskning av regeringens arbete med genomförandet av Agenda 2030 och samstämmighetspolitiken, Barometern 2020⁵, finns rekommendationer till regeringen inför det fortsatta arbetet. Regeringen ombeds inrätta ett nationellt forum för hållbar utveckling, ta fram ny handlingsplan för Agenda 2030, genomföra en specifik och regelbunden resultatredovisning om Agenda 2030 till riksdagen, tillföra medel till engagemang, kommunikation och fortbildning om Agenda 2030, samt ta ett globalt ledarskap med ökat ansvarsutkrävande i den globala uppföljningen.

Utöver de utmaningar som beskrivs ovan visar SCB:s rapport från 2019 även att den svenska konsumtionen driver utsläpp utomlands, vilket motverkar det globala målet om hållbara konsumtionsmönster som utgör mål 12 om hållbar konsumtion och produktion. Vår konsumtion som privatpersoner, företagare och offentliga verksamheter påverkar världen både ekonomiskt och miljömässigt i produktionen av varor och tjänster, och i slutfasen av produkternas livslängd. Användningen av naturresurser och farliga kemikalier ökar och våra utsläpp av växthusgaser från vår konsumtion, inte bara från hushållen utan även från företag och myndigheter, minskar endast marginellt. Statistiken visar också att uppkomsten av farligt avfall minskar och att Sverige har blivit bättre på att förbehandla det farliga avfallet före slutbehandlingen.

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. En stor andel av de ökade utsläppen av växthusgaser i atmosfären kommer från sättet vi utviner, omvandlar och använder fossil energi på. Som följd av de ökade utsläppen går vi mot en genomsnittlig global uppvärmning som överstiger två grader Celsius, vilket får allvarliga konsekvenser för ekosystem, mänsklig säkerhet, matproduktion, vattentillgång och ökade naturkatastrofer. Regeringen har en vision att Sverige ska bli världens första fos-

4 https://www.statskontoret.se/globalassets/publikationer/2020/202015_agenda2030_slutrapport.pdf

5 <https://concord.se/wp-content/uploads/2020/08/barometer-2020-civilsamhallets-granskning-av-sveriges-politik-for-global-utveckling-concord-sverige.pdf>

silfria välfärdsland. Mellan 1990 och 2019 minskade utsläppen med 29 procent. Från 2019 till 2045 behöver utsläppen minska med i genomsnitt 6–10 procent per år för att nå det långsiktiga målet.

Sveriges klimatpolitiska råd klargör att dagens åtgärder och styrmedel inte räcker för att uppnå Sveriges långsiktiga klimatmål. Klimatmålet inom Agenda 2030 stödjer fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling. Behovet av anpassning till pågående och kommande klimatförändringar är mycket stort, särskilt för de minst utvecklade länderna och för de mest sårbara befolkningsgrupperna.

Andra exempel på enskilda sakfrågor där Sverige och världen har utmaningar att nå målen i Agenda 2030 och som balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling, är hållbara livsmedelssystem. Produktionen av livsmedel, från jord till bord, har en omfattande påverkan på såväl människors hälsa och välbefinnande som den lokala miljön, det globala klimatet och ekonomin. Livsmedelssystemen bidrar till livsmedelsförsörjning, sysselsättning och att jorden brukas. Detta utgör dock också ett möjligt område för målkonflikter och det är viktigt att den svenska politiken inte påverkar småbönder i låg- och medelinkomstländer negativt. FN:s generalsekreterare Antonio Guterres har tagit initiativ till ett toppmöte om livsmedelssystem, Food System Summit 2021. Sverige är med och bidrar i arbetet inför mötet som anordnas i samband med FN:s generalförsamling i september 2021. Fokus för mötet är att förändra våra livsmedelssystem till att bli ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara, med syftet att varje land ska få en större insikt om det egna systemet och identifiera utvecklingsområden. En omställning till mer hållbara och motståndskraftiga livsmedelssystem, där ingen lämnas utanför, är nödvändig för att nå Agenda 2030 och Parisavtalet.

Ett annat område där Sverige och världens länder har utmaningar att nå målen i Agenda 2030 är biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Förlusten av biologisk mångfald har inte bromsats upp utan ekosystemen fortsätter att överutnyttjas och utarmas, vilket riskerar att utrota många arter och naturtyper. FN:s Internationella Resurspanel har konstaterat att utvinning och bearbetning av naturresurser har ökat kraftigt under de senaste två decennierna, vilket nu är orsak till mer än 90 procent av förlusten av biologisk mångfald och vattenbrist, samt ungefär 50 procent av vår klimatpåverkan globalt sett. Det är därför av största vikt att ställa om resursanvändningen och användningen av mark och vatten för

att skydda och stärka ekosystem och därmed biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Den svenska Rödlistan 2020⁶ visar att antalet rödlistade arter i Sverige har ökat med 11 procent jämfört med förra rödlistan från 2015.

Antimikrobiell resistens (AMR) är ett allvarligt gräns- och sektoröverskridande hot mot människors och djurs hälsa som ökar ekonomiska kostnader och har negativa konsekvenser för arbetet med hållbar utveckling och uppfyllandet av Agenda 2030, särskilt mål 2, 3, 6, 9, 12 och 17. AMR orsakar årligen 700 000 dödsfall globalt och enligt WHO kan så många som 10 miljoner människors liv vara i fara år 2050. Den ökade användningen av antibiotika under covid-19-pandemin riskerar dessutom att öka antalet antibiotikaresistenta bakterier. Regeringen har gjort extra satsningar i den globala kampen mot AMR, bland annat genom att inrätta en fond för att möjliggöra ett snabbare och mer effektivt arbete i framför allt världens låg- och medelinkomstländer. Arbetet utgår från Sveriges strategi för arbetet mot antibiotikaresistens 2020–2023 som har en bred, tvärsektorieell ansats genom det så kallade One Health-perspektivet, vilket innebär att flera områden med bäring på människors och djurs hälsa, miljö, forskning, utbildning, handel och internationellt utvecklingssamarbete samverkar.

3.1 De tre dimensionerna av hållbar utveckling

Agenda 2030 tydliggör utgångspunkten för hållbar utveckling och behovet av samverkan mellan de tre dimensionerna (den ekonomiska, miljömässiga och sociala). Agenda 2030 har också ett tydligt budskap om samstämmighet och vikten av att tillvarata synergieffekter och tydliggöra målkonflikter. Agendan kan på så sätt användas som ett stöd för att identifiera hur en åtgärd inom ett område kan bidra till positiva effekter inom ett annat område. Den kan också fungera som ett stöd för att identifiera eventuella målkonflikter mellan områden och mellan olika nivåer, från den lokala till den globala nivån.

Definitionen av hållbar utveckling

Begreppet hållbar utveckling fick sin internationella spridning år 1987 genom FN:s världskommision för miljö och utveckling och rapporten ”Vår gemensamma framtid”⁷. Norges dåvarande stats-

⁶ <https://www.artdatabanken.se/globalassets/ew/subw/artd/2.-var-verksamhet/publikationer/31.-rodlista-2020/rodlista-2020>

⁷ World Commission on Environment and Development

minister Gro Harlem Brundtland, som ledde kommissionen, gav begreppet följande förklaring som fortfarande är den vanligaste definitionen av hållbar utveckling:

”Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.”

För att konkretisera vad hållbar utveckling innebär i praktiskt handlande kan det finnas behov av att definiera begreppet och de olika dimensionerna på ett mer tydligt sätt och sätta dem i ett sammanhang.

Sveriges arbete med hållbar utveckling och de tre dimensionerna

Sverige har en lång historia av att arbeta med hållbar utveckling, ett arbete som förändrats och utvecklats under årens lopp. 2002 antogs en första nationell strategi för hållbar utveckling med fokus på ekologisk hållbarhet⁸. 2003 kom propositionen Politiken för global utveckling⁹ om samstämmighet för global hållbarhet med utgångspunkt i fattiga människors perspektiv och rättighetsperspektiv. 2006 kom regeringen med en uppdaterad nationell strategi för hållbar utveckling¹⁰ som ytterligare breddar fokus för att även omfatta sociala frågor och hållbart samhällsbygge.

Den sistnämnda strategin fastställer att samhället måste byggas hållbart vilket innebär att fokusera på goda livsvillkor genom fysisk planering, regional utveckling, infrastruktursatsningar samt utveckling av boende- och stadsmiljöer för att stimulera en god hälsa på lika villkor. Det innebär att skapa förutsättningar för en god hälsa för alla, oavsett kön, etnisk tillhörighet, social eller kulturell bakgrund, sexuell läggning, ålder eller funktionshinder. Strategin inkluderade även den demografiska utmaningen i dess ekonomiska och sociala dimensioner och att främja en hållbar tillväxt. Det innebär att tillväxten drivs av dynamiska marknader, en stark välfärdspolitik och en progressiv miljöpolitik.

(1987), Our Common Future <https://archive.org/details/ourcommonfuture00worl> Oxford: Oxford University Press

8 <https://www.regeringen.se/49bba6/contentassets/241b29f58e444c8f9940f96d75bdbfbc/engelsk-sammanfattning-av-skr-200102172>

9 <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2003/05/prop-200203122/>

10 <https://www.regeringen.se/49bba6/contentassets/b6f76a3feb8b4bb78322094dc1cdf2ba/strategiska-utmaningar---en-vidareutveckling-av-svensk-strategi-for-hallbar-utveckling-skr-200506126>

Sverige var också ett av de första länderna i världen som antog en riksdagsbunden nationell folkhälsopolitik år 2003 genom Mål för folkhälsan (Prop. 2002/03:35)¹¹ med ett tydligt fokus på jämlik hälsa och som baseras på de faktorer som har störst påverkan på människors hälsa och välbefinnande.

De tre dimensionerna kopplade till riksdagsbundna mål

Agenda 2030-delegationens delredovisning¹² från i mars 2018 konstaterar att Sverige under flera decennier arbetat för en hållbar utveckling. Delegationens analys visar på att det finns riksdagsbundna mål som bidrar till detta arbete inom i princip samtliga politikområden (exempelvis klimat, folkhälsa, jämställdhet och miljö). Sammanlagt 120 av de 169 delmålen i agendan är nationellt relevanta och det finns riksdagsbundna mål som stämmer väl överens med 97 och till viss del med 21 av dessa. Agenda 2030-delegationens analys visade samtidigt att endast ett fåtal av de riksdagsbundna målen på ett tydligt sätt innefattar de tre dimensionerna av hållbar utveckling. Cirka hälften av de riksdagsbundna målen bedöms på ett tydligt sätt innefatta en beskrivning av jämställdhet, jämlikhet och/eller mänskliga rättigheter. De riksdagsbundna mål som i hög grad överensstämmer med vad som uttrycks i Agenda 2030 är Politiken för Global Utveckling (PGU); miljöpolitiken genom det så kallade Generationsmålet och de 16 miljö kvalitetsmålen som antogs i sin nuvarande form år 2009 samt folkhälsopolitiken som omformulerades 2018 med ett tydligt jämlikhetsfokus och ett tidsatt övergripande mål. Den nationella folkhälsopolitiken är ett viktigt bidrag i genomförandet av den sociala dimensionen av hållbar utveckling likt miljömålssystemet för miljödimensionen.

Jämställdhetsintegrering

En viktig del i att åstadkomma hållbar utveckling är att uppnå jämställdhet mellan könen. I Agenda 2030 belyses detta särskilt genom mål 5 för jämställdhet med dess nio delmål. Beaktande av jämställdhet eller kvinnors och flickors rättigheter är av stor betydelse för 10 av 17 mål i agendan. Sedan 1994 arbetar Sverige med jämställdhetsintegrering, då regeringen presenterade propositionen ”Jämställdhetspolitiken: Delad makt – delat ansvar” (Prop. 1993/04:147). Syftet med jämställdhetsintegrering-

11 <https://www.regeringen.se/49bbe3/contentassets/04207325e75943408c69a55643ea1d3e/mal-for-folkhalsan>

12 <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/ae88ddb2e1e4565977e09b012fdb274/agenda-2030-delegationen-delredovisning-mars-2018.pdf>

en är att motverka att jämställdhetsfrågor hamnar i skymundan eller sidordnas andra politiska frågor och verksamheter. Den är regeringens huvudsakliga strategi för att uppnå målen i jämställdhetspolitiken och innebär att i alla beslut som tas av departement och myndigheter så måste effekter på jämställdhet beaktas. Ett led i detta är att efterfråga könsuppdelad, individbaserad officiell statistik. Sedan 2018 är jämställdhetsbudgetering ett led för att ytterligare säkra att konsekvenser för jämställdhet beaktas vid förslag på insatser och reformer.

Sveriges miljömål

Det svenska miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål med preciserings- och ett antal etappmål. Generationsmålet visar riktningen för vad som måste göras inom en generation för att miljö kvalitetsmålen ska nås. Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Miljö kvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Preciseringsarna ska förtydliga vad miljö kvalitetsmålen innebär och används även som kriterier vid uppföljningen av målen.

Etappmålen är steg på vägen för att nå generationsmålet och ett eller flera miljö kvalitetsmål. De visar vad Sverige kan göra och tydliggör var insatser bör sättas in.

Sveriges miljömål är utgångspunkt för miljöpolitiken och centrala i arbetet för att nationellt genomföra Agenda 2030. Miljö målen utgör det nationella genomförandet av Agenda 2030:s miljörelaterade mål och delmål och bidrar till uppfyllandet av flera av de övriga målen i Agenda 2030.

De folkhälsopolitiska målen

Det övergripande folkhälsopolitiska målet är *att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa och utjämna de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation*. Till det övergripande målet finns åtta målområden kopplade vilka utgör de områden med stor betydelse för att nå det övergripande folkhälsomålet. De folkhälsopolitiska målen har en nära koppling till agendans bärande princip att ingen ska lämnas utanför och bidrar till den sociala dimensionen av Agenda 2030¹³.

En god och jämlik hälsa – åtta målområden

Det folkhälsopolitiska ramverket består av ett övergripande, nationellt folkhälsopolitiskt mål och åtta målområden. Det övergripande målet för folkhälsopolitiken har ett tydligt fokus på jämlik hälsa. Illustration: Folkhälsomyndigheten

¹³ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/en-god-och-jamlik-halsa-pa-alla-nivaer/tema-folkhalsa-lokalt-och-regionalt-stod/vad-styr-folkhalsopolitiken/>

4. Metod och process

4.1 En inkluderande process på nationell och regional nivå

Rapporten har tagits fram i en konsultationsprocess med bidrag från ett stort antal aktörer i det svenska samhället.

Underlag till rapporten

Rapporten baseras bland annat på SCB:s olika lägesrapporter, Statskontorets rapport och Sveriges proposition för Agenda 2030. Andra viktiga underlag har varit Sveriges kortrapporter till HLPF 2018 och 2019 för mål: 6, 7, 11, 12, 15, 4, 8, 10, 13, 16¹⁴ samt Sveriges rapport till HLPF 2020¹⁵ om att ingen ska lämnas utanför.

För att säkerställa att rapporten tar in relevanta perspektiv från olika delar av samhället har rapporter från det civila samhället, näringslivet och andra icke-statliga aktörer utgjort värdefulla bidrag. I synnerhet har civilsamhällets rapport Barometer 2020 varit mycket viktig för integreringen av fler perspektiv på Sveriges arbete för att nå agendan både nationellt och globalt. Även rapporten Ung Agenda ”En granskning av ungas inkludering i arbetet med Agenda 2030” publicerad av LSU – Sveriges ungdomsorganisationer 2020 har varit viktig. Ungdomsbarometern – Gen Z har också varit en god utgångspunkt för att skapa förståelse för ungas hjärtefrågor.

Pågående arbete med att utveckla analyser av samstämmighet

Ett centralt element i att genomföra agendan handlar om att kartlägga synergier och målkonflikter mellan målen för att på så vis stärka samstämmigheten. Flera aktörer arbetar med att ta fram nya verktyg för att bättre kartlägga detta. Bland annat har Stockholm Environment Institute (SEI), ett svenskt

forskningsinstitut inom miljövetenskap, utvecklat ett verktyg för att kartlägga hur de olika målen hänger ihop och identifiera synergier och målkonflikter, baserat på inspel och diskussioner mellan flera aktörer i samhället¹⁶. SEI har genomfört analyser baserade på detta verktyg i utvalda pilotländer som Sri Lanka, Mongoliet, Colombia, ett antal regioner i Latinamerika (sub-regioner) samt Europeiska miljöbyrån (EEA). Ett pilotarbete har även inletts i Sverige i samband med processen av Sveriges Voluntary National Review (VNR). Under våren hölls konsultationer med flera sektorer för att utveckla analysen, vilket återspeglas i denna rapport.

Konsultationer och samråd

En viktig aspekt av granskningen har varit konsultationer med aktörer från civilsamhället, näringslivet, kommuner och regioner, myndigheter och forskarsamhället. Regeringskansliet har samarbetat med olika nätverk och paraplyorganisationer för att facilitera dessa konsultationer: Internationella handelskammaren (ICC), Svenskt näringsliv, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Formas, Union to Union, och Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD). För att säkerställa att barn och ungas perspektiv reflekteras i rapporten genomfördes särskilda ungdomskonsultationer tillsammans med svenska FN-förbundet och Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU).

Flera olika aktörer har även deltagit i aktiviteter för ömsesidigt lärande med Colombia och Spanien samt i en virtuell studieresa till Finland.

4.2 Huvudbudskap från dialog och lärande med andra länder

En central del i den frivilliga granskningen är lärande och partnerskap. Sverige har deltagit i ett flertal aktiviteter i samband med granskningen i syfte

14 <https://www.government.se/articles/2019/07/sweden-and-the-hlpf-2019/> och <https://www.government.se/government-policy/the-global-goals-and-the-2030-Agenda-for-sustainable-development/?page=3>

15 <https://www.government.se/information-material/2020/07/sweden-and-the-leaving-no-one-behind-principle/>

16 <https://www.sei.org/wp-content/uploads/2019/04/sei-brief-2019-sdg-synergies-2.pdf>

att utbyta erfarenheter om processen och Agenda 2030-arbetet i stort.

Ömsesidigt lärande med Colombia och Spanien faciliterad av OECD

I november 2020 deltog representanter från Regeringskansliet och flera andra svenska aktörer i en aktivitet om multiaktörssamarbete i Agenda 2030. Workshopen faciliterades av OECD och var inriktad på att dela erfarenheter av olika arbetssätt för inkludering i Agenda 2030-arbetet. Colombia var initiativtagare, i syfte att få värdefulla inspel inför en eventuell etablering av en formell multiaktörsplattform. Det som kom fram under aktiviteten var i huvudsak:

- Tillit och öppenhet är nyckelelement för att involvera intressenter i genomförandet av Agenda 2030 och engagera sig i en gemensam intressentplattform.
- Ledarskap måste delas, det kan inte vara en enskild sektor eller aktör som driver arbetet eller är representerade i samverkansplattformar. Inte bara intressenter som redan är aktiva i genomförandet av Agenda 2030 utan även andra grupper påverkas och riskerar att lämnas utanför. Fokusera på samskapande.
- En tydlig styrningsstruktur är väsentlig för att definiera spelreglerna som gäller för plattformen.
- Formalisera deltagande i samverkansstrukturer. Definiera specifika milstolpar och mål. Genom tydliga mål och åtaganden är det enklare att få resultat med intressentplattformen. Identifiera från början hur man mäter framgångsrikt effektivt och meningsfullt deltagande av intressenter.
- Erkänna det civila samhällets heterogenitet och dess olika intressen.
- Säkerställa en territoriell, lokal förankring. Den privata sektorn och det civila samhället kan vara allierade i genomförandet av 2030-agendan i territorier där staten inte har en stark närvaro.
- En effektiv plattform för flera intressenter kräver en fastställd budget och tydliga och hållbara finansieringskällor. Tilldela en anställd inom den nationella samordningen av Agenda 2030 ett särskilt ansvar för intressentengagemang.

- Erkänna förekomsten av redan etablerade nätverk, paraplyorganisationer och plattformar för civilsamhällets organisationer och andra aktörer och utforma mekanismer och verktyg för dialog.
- Främja samstämmighet i politiken som en process för att maximera synergier inom områden där intressenter kan samarbeta för att ta itu med avvikelser och intressekonflikter mellan dem. Fokusering på dessa områden gör det möjligt att bygga förtroende och hantera olika motstridiga intressen.
- Inrätta en särskild dialog för att prioritera viktiga tvärgående områden som ett land ligger efter i genomförandet, och arbeta för att stärka partnerskap med flera intressenter som arbetar på områden med de största utmaningarna.

Virtuell studieresa till Finland

I januari 2021 deltog representanter från Regeringskansliet och flera svenska aktörer i en virtuell studieresa till Finland för att få ta del av Finlands erfarenheter av VNR-processen 2020. Även representanter från övriga nordiska grannländer deltog. Huvudbudskapen från aktiviteten var:

- Bygg den frivilliga granskningen på redan etablerade nätverk och strukturer. Använd i största möjliga mån existerande strategiska dokument, rapporter och information.
- VNR-rapporten utgår från kunskap, senaste data och analyser, inte minst indikatorer.
- Utgå från FN:s vägledning för VNR-rapporten men lägg till en egen ”kryddmix” för att ge en nationell prägel.
- Involvera intressenter på ett meningsfullt sätt.
- Dialog och lärande med andra länder. Välj länder där det finns ömsesidigt lärande och som har dedikerade experter som har tid att delta i utbytet. Involvera dessa länder tidigt i VNR-processen och se till att inkludera lärdomar från genomförda aktiviteter i VNR-rapporten.
- Tänk på kommunikation tidigt. Utveckla separata huvudbudskap för nationell publik och HLPF.

När det gäller lärande mellan kommuner kring lokal frivillig granskning så deltog de svenska kommunerna Helsingborg, Malmö, Stockholm och Uppsala

la som parallellt med Sveriges frivilliga granskning även gör lokala granskningar. Några av lärdomarna som delades under den virtuella studieresan var:

- En utmaning att välja ut relevanta indikatorer för den lokala granskningen. Det finns inget enhetligt set av indikatorer för lokal nivå.
- VLR var en användbar process för att strukturerat koppla allt som staden gör till Agenda 2030 och de globala målen. VLR-processen blir en långsiktigt lokal mekanism som vägleder framåt
- Var ärlig i det som rapporteras. VLR är en granskning och öppenhet med utmaningar är viktigt för det ömsesidiga lärandet och för att kunna förbättra arbetet framöver.
- Fokusera på några mål som är mest relevanta i den lokala kontexten.
- Viktigt att VLR-processen förankras politiskt och att det finns en tydlig struktur och projektplan för VLR-processen.

Svenskt deltagande i rundabordsamtal under UNECE-forumet för hållbar utveckling Sverige deltog genom svenska representanter i flera av de rundabordsamtal som ägde rum i samband

med FN:s ekonomiska kommission för Europas (UNECE) forum för hållbar utveckling i mars 2021.

- Livsmedelsverkets generaldirektör deltog i ett rundabordsamtal om hållbara livsmedelssystem och hälsosamma matvanor där ett pågående arbete med att använda hållbara skolmåltider som metod för skapandet av ett hållbart livsmedelssystem på samhällsnivå lyftes¹⁷.
- Sveriges ungdomsdelegat deltog i ett rundabordsamtal om ungas inkludering och socioekonomiska utsatthet i återhämtningen av covid-19-pandemin och lyfte hur LSU-Sveriges ungdomsorganisationer och dess medlemsorganisationer arbetar för att motverka ungas sociala exkludering.
- Sveriges ambassadör för Stockholm+50 deltog i ett rundabordsamtal om hållbar konsumtion och produktion. I samtalet lyftes inriktningen för konferensen.
- Sveriges statsepidemiolog deltog i ett rundabordsamtal om data och statistik i återhämtningen av covid-19.

¹⁷ Läs mer om Livsmedelsverkets projekt "Ett nytt recept för skolmåltider": <https://www.livsmedelsverket.se/om-oss/press/nyheter/pressmeddelanden/fyra-kommuner-blir-spjutspetsar-for-framtidens-hallbara-skolmaltider>

5. Policy

5.1. Ägarskap på nationell, regional och lokal nivå

En grundbult i den svenska samhällsmodellen är en lång tradition av samarbete och samverkan, såväl nationellt som internationellt. Grundläggande för genomförandet av Agenda 2030 är ett brett ägarskap bland alla aktörer i samhället, ett ägarskap och en delaktighet som utvecklas och fördjupas över tid. Det gemensamma engagemanget, byggt på kunskap, insikt och tillit utgör grunder för Sveriges genomförande av Agenda 2030. En samlad ansats för hela samhället beskrivs i detta kapitel.

5.1.1 Statens ansvar

Sammanfattning och lärdomar av avsnittet

- Genomförandet av Agenda 2030 har stärkts i Sverige sedan 2017, bland annat genom en proposition om Agenda 2030 och tillsättandet av en nationell samordnare.
- Samordningen av Agenda 2030 inom Regeringskansliet har stärkts sedan 2017. Det kan dock behövas fler kunskapshöjande insatser och systematisk integrering av Agenda 2030 inom samtliga politikområden.
- Ett riksdagsbundet mål för Agenda 2030 stärker en systematisk uppföljning och riksdagens styrning. Det kan dock krävas fler konkreta insatser för en systematisk involvering av riksdagen i arbetet med Agenda 2030.
- Sverige har en unik förvaltningsmodell med fristående statliga myndigheter. Flera nätverk för ökad myndighetssamverkan om Agenda 2030 har skapats. Dock kan det finnas behov av att ytterligare tydliggöra behovet av en långsiktighet i myndigheternas arbete.
- Länsstyrelserna har en viktig roll i genomförandet och har sedan 2017 ett gemensamt arbete kring Agenda 2030.

Hela regeringens ansvar

Regeringen har huvudansvar för genomförandet av Agenda 2030 i Sverige.

Genomförandet bygger på ett delat ansvar där alla statsråd ansvarar för genomförandet av Agenda 2030 inom sina respektive ansvarsområden. Miljö- och klimatminister och vice statsminister på Miljödepartementet ansvarar för samordningen av det nationella genomförandet. Minister för internationellt utvecklingssamarbete på Utrikesdepartementet ansvarar för samordningen av det internationella genomförandet.

Eftersom det nationella genomförandeansvaret är delat har regeringen tillsatt en statssekreterargrupp som träffas regelbundet för att utbyta information om hur arbetet med att nå agendans mål fortgår inom de olika departementen samt ta del av presentationer av relevanta rapporter. Sammansättningen av statssekreterargruppen har under nuvarande regering utökats från sex till 16 statssekreterare som representerar alla departement förutom Statsrådsberedningen och Justitiedepartementet.

Vid samtliga departement finns en samordning av arbetet med Agenda 2030. Dessa samordnare träffas en gång per månad och diskuterar och samverkar kring aktuella frågor inom Agenda 2030 på nationell, nordisk, EU och internationell nivå.

Vidare finns det två stödfunktioner som arbetar med att samordna och bidra till genomförandet av Agenda 2030. Stödfunktionen för genomförandet på nationell och EU-nivå är placerad vid klimatenheten på Miljödepartementet. Stödfunktionen för det internationella genomförandet är placerad vid enheten för global agenda på Utrikesdepartementet.

Riksdagens roll

Riksdagen tog i juni 2020 emot regeringens proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030. Propositionen behandlades i Finansutskottet och riksdagen antog propositionen den 16 december

samma år. I samband med att riksdagen antog propositionen tillkännagav riksdagen för regeringen att regeringen ska lämna en samlad redovisning av genomförandet och måluppfyllelsen av arbetet med Agenda 2030 till riksdagen vartannat år.

För att samhällets olika aktörer ska våga ställa om behövs långsiktiga spelregler. Syftet med att anta ett mål i riksdagen är att bidra till ett mer långsiktigt perspektiv för omställningen till ett mer hållbart samhälle. Genom propositionen skapas förutsättningar för långsiktighet och starkast möjliga politiska förankring av Agenda 2030. Ett mål för genomförandet av Agenda 2030 som är beslutat av riksdagen visar Sveriges åtagande på ett tydligt sätt och lägger grunden för systematisk uppföljning av genomförandet. Uppföljning och utvärdering är nödvändigt för att följa genomförandet och säkra måluppfyllelsen.

I riksdagen är det Utrikesutskottet som har ett särskilt ansvar för samstämmighetspolitiken som tidigare utgick från Politiken för global utveckling (PGU). Den utgår numera från det långsiktiga målet i propositionen Sveriges genomförande av Agenda 2030. Uppföljningen och involveringen av riksdagen i de internationella dimensionerna av genomförandet har under de senaste åren skett i form av regelbundna föredragningar om Agenda 2030 i Utrikesutskottet. Detta har normalt gjorts i samband med regeringens skrivelse till riksdagen om PGU (2016 och 2018), samt i samband med regeringens handlingsplan för Agenda 2030 under 2018. Information har även delgivits kring arbetet med Agenda 2030 inom EU och FN, inte minst inför förhandlingar om en politisk deklaration om Agenda 2030 i samband med FN:s toppmöte om de globala målen 2019. Utrikesutskottet fick 2018 också information om rapporten Sveriges arbete med global hälsa för genomförandet av Agenda 2030 som

Utrikesdepartementet och Socialdepartementet gemensamt tagit fram. Riksdagsledamöter bjuds även årligen in att ingå i den svenska delegationen till FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling. Det är talmannen som fördelar platserna och normalt deltar tre till fyra riksdagsledamöter varje år.

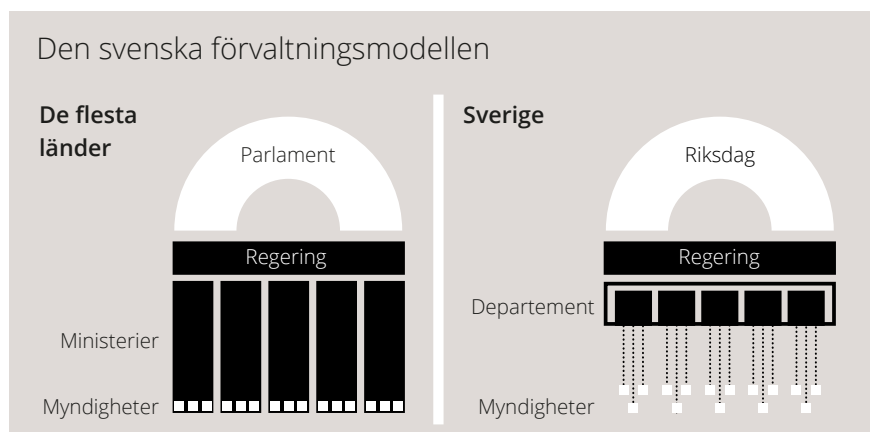
Utrikesutskottet har framfört kritik till regeringen om att riksdagen inte involverats tydligare i Agenda 2030-arbetet, vilket regeringen hoppas kunna åtgärda genom det övergripande, riksdagsbundna målet om Agenda 2030. Utrikesutskottet har värnat om tydligare prioriteringar i det internationella genomförandet och stärkt koppling mellan utvecklings-samarbetet och Agenda 2030. Utrikesutskottet värnar om utvecklings-samarbetets enprocentsmål och att stärkt koppling till utrikespolitiska prioriteringar, så som demokratiseringen och den feministiska utrikespolitiken, inom ramen för Agenda 2030.

I civilsamhällets rapport Barometern 2020 inkluderades för första gången rekommendationer till riksdagen inför det fortsatta arbetet. Civilsamhället önskar att riksdagen skapar ett tvärvärdigt parlamentariskt forum för Agenda 2030 för att säkerställa att svensk politik är samstämmig och utgår från ett rättighets- och fattigdomsperspektiv. Därutöver vill civilsamhället att riksdagen kräver att regeringen regelbundet gör en resultatrapport på Sveriges genomförande av Agenda 2030. Civilsamhället uppmanar även riksdagen att ta del av civilsamhällets kunskap om global hållbar utveckling. Därtill anser civilsamhället att riksdagen bör delta vid internationella forum om hållbar utveckling samt genomföra utbyten på nordisk nivå.

Myndigheternas ansvar

Det är regeringen som styr riket. Regeringen styr även de statliga myndigheter som lyder under regeringen. Myndigheterna är dock organisatoriskt fristå-

Den svenska förvaltningsmodellen kan förklaras med följande illustration.
Illustration: Regeringskansliet

ende vilket innebär ett långtgående delegerat ansvar till och stort förtroende för myndigheterna. Ordningen förutsätter en bra uppföljning av myndigheternas resultat och verksamhet och att regeringen ingriper om den bedömer att myndigheterna inte sköter sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt. Det är dock enligt lag förbjudet för exempelvis regeringen och riksdagen att bestämma hur en myndighet i ett särskilt fall ska besluta i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskild eller mot en kommun eller som rör tillämpning av lag.

De statliga myndigheterna har en viktig roll för att nå målen i Agenda 2030 och är de som, tillsammans med kommuner och regioner, står för den offentliga förvaltningens konkreta genomförande av agendan. De statliga myndigheterna har en stor potential att arbeta verksamhetsövergripande eftersom de har en allmän uppgift att samarbeta, något som inte minst covid-19-pandemin visat exempel på. Flertalet myndigheter, inklusive länsstyrelserna, arbetar aktivt med Agenda 2030 både nationellt och internationellt.

Flera myndigheter har och har haft regeringsuppdrag om olika delar av Sveriges genomförande av agendan. Vissa myndigheter har också centrala uppgifter utifrån sina ansvarsområden, till exempel är Naturvårdsverket förvaltningsmyndighet för miljömålssystemet och Folkhälsomyndigheten har ett samordningsansvar för folkhälsoarbetet på statlig nivå.

Det som framför allt skiljer den svenska förvaltningsmodellen från det förvaltningssystem som gäller i många andra länder är dels att myndigheterna är organisatoriskt fristående från regeringen och inte en del av stora ministerier, dels ett förbud mot ministerstyre. Det finns cirka 250 statliga förvaltningsmyndigheter i Sverige¹⁸.

För att skapa långsiktighet och uthållighet i relevanta myndigheters arbete och för att tydliggöra att ansvaret för att arbetet för en hållbar utveckling ska upprätthållas även efter 2030, kan det finnas behov av att ytterligare förtydliga behovet av långsiktighet i arbetet. Regeringen har i propositionen om Sveriges genomförande av Agenda 2030 uttalat att ett sådant förtydligande kan ske genom att regeringen i en förordning tydliggör relevanta myndigheters arbete med att bedriva sina verksamheter så att de främjar hållbar utveckling på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

¹⁸ <http://www.myndighetsregistret.scb.se/>

Exempel på myndighetssamverkan

Det finns flera exempel på samverkan mellan statliga myndigheter för genomförandet av Agenda 2030. Några av dessa initiativ har inrättats av regeringen, medan andra har initierats av myndigheterna själva. Några exempel på myndighetssamverkan för genomförandet av Agenda 2030 listas här nedan. Dessa inkluderar dock inte exempel på samverkan inom specifika sakfrågor med bäring på målen i Agenda 2030.

GD-Forum – svenska myndigheter i samverkan för Agenda 2030¹⁹

GD-Forum är en plattform för samverkan mellan myndigheter för att genomföra Agenda 2030 i statsförvaltningen. Myndigheterna inom GD-Forum strävar efter att integrera de tre dimensionerna av hållbar utveckling. Erfarenhetsutbyte och lärande myndigheterna emellan är centrala delar. Till grund för GD-Forum ligger en gemensam avsiktsförklaring som tar ställning till att arbeta för att nå målen i Agenda 2030 utifrån respektive myndighets uppdrag och ansvarsområde. I december 2020 hade 80 myndigheter skrivit under avsiktsförklaringen. Kopplat till avsiktsförklaringen har GD-Forum antagit en samverkansplan som ska vägleda arbetet de kommande åren. Ett exempel på konkret arbete är Hållbarhetsbarometern som är ett verktyg för att kartlägga myndigheternas hållbarhetsarbete, styrkor och utvecklingsområden. Läs mer om Hållbarhetsbarometern på webbplatsen för GD-Forum.

SCB:s myndighetsnätverk kring den statistiska uppföljningen av Agenda 2030

För att samordna den indikatorbaserade uppföljningen av målen och delmålen i Agenda 2030 har ett nätverk av drygt 70 berörda myndigheter och även departement inom Regeringskansliet etablerats under ledning av SCB. Nätverket består av utsedda kontaktpersoner från aktörer som är direkt ansvariga för enskilda indikatorer och som bidrar med dataunderlag eller specialistkompetens. Varje aktör i nätverket har en kontaktperson som i sin tur ansvarar för samordningen i sin respektive organisation. Detta säkerställer att alla som deltar i genomförandet av uppföljningen har tillgång till samma information och att en gemensam kunskap och förståelse för uppdraget har kunnat byggas upp. Genom att nätverket aktivt samverkar har arbetssätt utvecklats som främjar och underlättar en interaktiv utveckling av uppföljningen.

¹⁹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/gd-forum-agenda-2030/>

Miljömålsrådet²⁰

Miljömålsrådet är en plattform som regeringen har inrättat för åtgärder och arbete på alla nivåer i samhället för att nå Sveriges miljömål. Rådet består av chefer för 18 myndigheter som är strategiskt viktiga för förutsättningarna att nå miljömålen. Miljömålsrådet har identifierat sju strategiska områden där rådet stärker samarbetet för att öka takten och effektiviteten i arbetet. Dessa områden är: Ramverk för nationell planering, Staten går före, Styrmedel för hållbar konsumtion, Hållbar elektrifiering, Klimathänsyn i bygg- och anläggningsbranschen, Syntesarbete om ett hållbart livsmedelsystem samt Insatser för grön infrastruktur.

Myndigheter med ansvar för att nå miljömålen

Naturvårdsverket samordnar ett myndighetsnätverk för 26 statliga myndigheter, inklusive länsstyrelser som har uppgifter i sina instruktioner eller regleringsbrev att bidra till att miljömålen nås och föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

Stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet²¹

I juni 2018 beslutade riksdagen om ett nytt folkhälsopolitiskt ramverk med ett övergripande folkhälsopolitiskt mål och en revidering av de tidigare målområdena. Folkhälsomyndigheten fick 2019 i uppdrag av regeringen att utveckla en stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet. Uppdraget presenterades i december 2020. I arbetet har ingått att se över hur folkhälsan ska följas upp och samordnas samt att kartlägga mål inom andra sektorer som har betydelse för en god och jämlik hälsa. Stödstrukturen för det statliga folkhälsoarbetet består av fyra delar: uppföljning, samordning, fördjupad analys och kunskapsspridning. En viktig del är samarbetet med andra myndigheter, regioner, kommuner och övriga aktörer som har betydelse för folkhälsan. Implementeringen av stödstrukturen påbörjas 2021.

Rådet för hållbara städer²²

Rådet för hållbara städer inrättades av regeringen 2017 och är ett forum bestående av 11 statliga myndigheter utöver länsstyrelserna samt SKR. Rådet har i uppgift att stötta kommunerna i arbetet med mål 11. Rådet ska verka till maj 2022. Genomförda och

planerade åtgärder som främjar en hållbar stadsutveckling presenteras på webbplatsen ”Hållbar Stad”, i syfte att sprida kunskap om och skapa möjligheter till samverkan kring hållbar stadsutveckling.

Ungdomsfrågor

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har under flera decennier verkat för att målen inom ungdomspolitik och politiken för det civila samhället uppnås genom att ta fram, samla och sprida kunskap, bidra till samordning av statliga insatser, fördela statsbidrag och samverka med myndigheter, kommuner, regioner och det civila samhällets organisationer. De senaste åren har MUCF haft särskilda uppdrag att redogöra för hur myndighetens verksamhet bidragit till att uppnå målen i Agenda 2030.

Samarbete inom ramen för utvecklingsarbetet

Sida för en kontinuerlig dialog om projekt och insatser, nu med stort fokus på omställningen för att hantera effekterna av covid-19, med svenska myndigheter med uppdrag inom utvecklingsarbetet. Det finns stora generella behov att stärka offentliga institutioner i Sveriges samarbetsländer. Ett flertal länder har till följd av pandemin visat intresse för bilaterala samarbeten med svenska myndigheter, bland annat med Folkhälsomyndigheten kring arbete med sociala trygghetssystem.

Länsstyrelserna roll

Länsstyrelserna har en viktig roll i att verka för att genomföra Agenda 2030 regionalt och att bidra till att nationella mål får genomslag i länet. Länsstyrelserna kan, i samarbete med andra aktörer inom länen och inom sitt ansvarsområde, bidra till att sprida information om Agenda 2030-arbetet på kommunal och regional nivå och genom detta bidra till att målen i Agenda 2030 nås. Länsstyrelserna kan även, utifrån sina respektive uppdrag, genom samverkan med andra aktörer bidra till ett större genomslag för agendan på regional nivå. Länsstyrelsen är en viktig aktör som företräder staten på regional nivå inom flera samhällsområden som är av stor vikt för att genomföra agendan, bland annat samhällsplanering, miljö, kulturmiljö, livsmedelsproduktion, energi och klimat, krisberedskap, integration, jämställdhet, folkhälsa och mänskliga rättigheter. Länsstyrelsernas instruktion innefattar bland annat att åstadkomma en samordnad och anpassad statlig styrning genom att, utifrån ett stat-

20 <https://sverigesmiljomal.se/miljomalsradet>

21 <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/december/en-god-och-jamlik-halsa-med-ny-stodstruktur-for-arbetet/>

22 <https://www.hallbarstad.se/radet-for-hallbara-stader/>

ligt helhetsperspektiv, arbeta sektorsövergripande samt inom myndighetens ansvarsområde, samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. Samverkan med kommuner och regioner är ett särskilt utpekade ansvar. Länsstyrelserna kan i sin samordnande roll bidra till kunskapsutbyte inom och mellan länen.

Länsstyrelsernas gemensamma arbete med Agenda 2030

Länsstyrelserna har sedan 2017 ett gemensamt arbete kring Agenda 2030. Det gemensamma arbetet syftar till att underlätta för länsstyrelserna att klara sitt uppdrag avseende Agenda 2030 och fylla rollen som en regional huvudaktör. Under 2020 har en rad aktiviteter anordnats som handlat om kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte, omvärldsbevakning och externa dialoger. Andra exempel är att länsstyrelserna har utvecklat ett processtöd för deras arbete med Agenda 2030 och att de genomfört tematiska möten utifrån fokusområdena i regeringens handlingsplan Agenda 2030, 2018–2020. Länsstyrelserna finns representerade i myndighetsnätverket GD-Forum.

I Statskontorets analys av Agenda 2030 lyfter de särskilt fram behovet av att ge länsstyrelserna en tydligare roll i arbetet med Agenda 2030. Statskontoret föreslår bland annat att regeringen bör använda länsstyrelserna bättre för att både främja regeringens inriktning för Agenda 2030 och för att skapa mer likvärdiga möjligheter för kommuner och regioner genom att stötta dem. Enligt Statskontoret visar analyser att regeringen genom sin styrning hittills inte har gett länsstyrelserna tillräckliga förutsättningar för att kunna ta den rollen i praktiken.

5.1.2 Den regionala och lokala nivån

Sverige har en decentraliserad samhällsmodell där kommuner och regioner ansvarar för stora delar av samhällsservicen. I kommuners och regioners grunduppdrag ingår till exempel vård, skola, omsorg, samhällsplanering och regionalt utvecklingsansvar som är direkt eller indirekt relaterade till genomförandet av Agenda 2030. Av lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar framgår bland annat att en region ska utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin. Stora delar av Agenda 2030 omsätts i praktisk handling på lokal och regional nivå.

Agenda 2030 i kommuner och regioner

Agenda 2030 har fått stort genomslag i många kommuner och regioner. Flera kommuner och regioner bedriver ett systematiskt arbete med Agenda 2030 och hållbar utveckling, bland annat genom att integrera agendan i ordinarie mål och budgetprocesser, uppföljningssystem, kartläggningar, strategiska planer och som del av det strategiska kommunikationsarbetet. Agenda 2030 och hållbarhetsarbete har en central plats i regionernas arbete med de regionala utvecklingsstrategierna. Det samlade arbetet på lokal och regional nivå innebär ett viktigt bidrag till agendans genomslag på nationell och internationell nivå. Det är därför enligt regeringen viktigt att alla kommuner och regioner arbetar med att genomföra agendan. Det finns dock stora skillnader mellan olika kommuner och regioner när det gäller förutsättningar och kapacitet för att genomföra Agenda 2030.

Regeringen avser att även fortsättningsvis bjuda in till en nära dialog med Sveriges kommuner och regioner (SKR) om det fortsatta genomförandet av Agenda 2030 på lokal och regional nivå. SKR har i sin roll som medlemsorganisation för kommuner och regioner god kännedom om lokala och regionala behov och förutsättningar.

Kommuner och regioner spelar en viktig roll för stora delar av de sakområden som agendans mål är knutna till. Statskontorets uppföljning visar att en tydlig majoritet av kommuner och regioner använder sig av Agenda 2030 i sitt hållbarhetsarbete. Däremot varierar det mycket när det gäller hur ambitiöst detta arbete är. Det finns enligt Statskontoret därför en risk för att skillnader i förutsättningar mellan resursstarka och resurssvaga kommuner och regioner förstärks och påverkar genomförandet. Många kommuner och regioner efterfrågar även konkret stöd i hur de kan arbeta med agendan. Statskontoret menar i sin analys att staten har en roll i att säkerställa mer likvärdiga möjligheter för olika kommuner och regioner att arbeta med Agenda 2030.

Under de senaste två decennierna har vuxna i högre grad börjat erkänna barn och unga som självständiga individer med egna intressen, behov och åsikter. En ny syn på barn och unga som en viktig resurs, värda att lyssna på i kraft av att de har något att tillföra samhället, växer fram. Detta gäller inte minst på lokal och regional nivå. Barnombudsmannen har ända sedan sin tillkomst verkat för att barn och unga ska ses som fullvärdiga medborgare. För att uppnå detta behöver former och synsätt utvecklas som gör att barn och unga själva upplever att de tas

Exempel: Glokala Sverige

Glokala Sverige inleddes som ett pilotprojekt 2018 med sex kommuner och en region. Pilotprojektet växte snabbt och kom under 2019 att etablera sig som ett kommunikations- och utbildningsprojekt med syfte att stärka kunskap och engagemang för Agenda 2030 bland politiker och tjänstepersoner i kommuner och regioner. Projektet är ett samarbete mellan Svenska FN-förbundet, SKR och Internationellt Centrum för Lokal Demokrati (ICLD). Projektet finansieras av Sida och inledde sin andra treårsperiod i januari 2021. Under 2020 var nätverket uppe i 130 kommuner och 16 regioner. Under 2021 har ytterligare 35 nya kommuner och två nya regioner anslutit sig till Glokala Sverige.

på allvar och att deras röster görs hörda i de lokala och regionala verksamheterna och beslutsprocesserna.

Kommuner och regioner bedriver ett omfattande arbete internationellt

150 år av kommunalt självstyre i Sverige har byggt upp en expertis och erfarenhet kring lokal förvaltning och demokrati som efterfrågas runt om i världen. I takt med att många länder har decentraliserats har behovet av kapacitetstärkning av den lokala nivån ökat. Genom internationellt utvecklingsarbete kan svenska kommuner och regioner bidra till demokratisk utveckling på lokal och regional nivå i andra länder. Samtidigt ger samarbetena nya perspektiv som kan utveckla den egna verksamheten.

Kommuner och regioner har en viktig roll för det internationella genomförandet av Agenda 2030. Precis som i Sverige har kommuner och regioner i utvecklingsländer ofta ansvar för att förse sina medborgare med grundläggande samhällsservice som är nära kopplade till fattigdom, såsom utbildning, vård och rent vatten. För att utrota fattigdomen finns ett behov av att stärka dessa aktörers kapacitet.

Frivilliga lokala granskningar (Voluntary Local Review- VLR)

Sammanfattning och lärdomar av avsnittet:

- En arbetskultur av att våga testa och göra krävs för att hitta lokalt anpassade och innovativa lösningar.

Exempel: Sweden Local2030 Hub – Nätverk för lokala nätverk

Sweden Local2030 Hub är den senaste i raden av globala FN-hubbar som har etablerats under 2020. Den svenska hubben har skapats på inbjudan av FN för att samordna kommuner, organisationer, forskning och företag som på olika sätt arbetar med genomförandet av FN:s globala mål för hållbar utveckling på regional och lokal nivå. I Sverige utgör hubben en mötesplats för samverkan (mål 17) med särskilt fokus på hur hållbara städer (mål 11) och jämställda samhällen (mål 5, 10) kan accelerera det lokala genomförandet av Agenda 2030 såväl nationellt som globalt. Hubben samordnas av den oberoende Tankesmedjan Global Utmaning och består initialt av ett 30-tal medlemsorganisationer. Sweden Local2030 Hub bidrar till genomförandet av Agenda 2030 i Sverige genom att skapa dialog och främja kunskapsdelning och samarbete mellan sektorer och över ämnesgränser, såväl inom Sverige som mellan Sverige och omvärlden. Behoven av ett globalt kunskapsutbyte kring lokala utmaningar är stort, och genom nära samarbete med FN-systemet och andra FN-hubbar vill den svenska hubben lyfta upp svenska erfarenheter globalt, och omsätta globala lösningar lokalt.

- Tematiskt och/eller geografiskt avgränsade kommunnätverk och andra partnerskap behöver samordnas över sektorer och ämnesgränser. Kommunerna betonar särskilt att fokus behöver ges de kommuner och lokala aktörer som idag saknar tillräckliga resurser, nätverk och erfarenhet av att bedriva strategiskt utvecklingsarbete.
- Den interna delaktigheten är av största vikt för att öka samstämmigheten mellan olika politikområden, få syn på målkonflikter och synergier, samt utveckla samverkan, gemensamma arbetsätt och metoder.
- Bygg på existerande analyser, hållbarhetsrapporter och befintliga styrsystem och integrera hållbarhetsperspektiv i ordinarie system.
- Mobilisera hela samhället. För att nå agendan behöver den lokala nivån dra nytta av den kraft som finns hos det lokala näringslivet, civila samhället och enskilda invånare.

Inför HLPF 2021 genomför SKR en frivillig regional granskning, i dialog med United Cities and Local Governments. Detta för att understryka vikten av den lokala och regionala nivån i genomförandet av Agenda 2030. Rapporten lyfter fram vikten av samverkan, såväl nationellt som regionalt och lokalt. Partnerskap mellan kommuner, regioner, myndigheter, civilsamhället och medborgarna är en förutsättning för att nå de globala målen för hållbar utveckling. Även Helsingborg, Malmö, Stockholm och Uppsala genomförde frivilliga lokala granskningar för första gången under 2021. Nedan redogörs för dessa.

Helsingborg

Helsingborg är med sina 150 000 invånare Sveriges åttonde största stad, lokaliserad i landets södra del, endast en timme med tåg från Köpenhamn. För fjärde året i rad och femte året totalt, är Helsingborg utsedd till Sveriges miljöbästa kommun. Ett resultat av ett långsiktigt arbete med utgångspunkt i invånarnas livskvalitet. Helsingborg är också utsedd till en av Europas mest innovativa städer. Sedan 2016 har Helsingborg ett samlat perspektiv på hållbar utveckling genom sitt stadsövergripande styrdokument Livskvalitetsprogrammet. Uppföljningen av kommunens livskvalitetsprogram har varit en viktig del i framtagandet av VLR 2021. I arbetet med den har representanter från kommunens samtliga förvaltningar, skolbarn, stadens tjänstemannaledning och politiska ledning varit delaktiga.

Huvudbudskap

→ **Framtidens hållbara, smarta och omtänksamma kommun skapas tillsammans med andra.** Genom kommunens omfattande välfärds- och innovationssatsning (H22) sätts fokus på att skapa långsiktiga resultat kopplat till de globala målen för hållbar utveckling. Det kommunövergripande samarbetet sker tillsammans med invånare, civilsamhälle, akademi och näringsliv. I dagsläget har 70 nationella och internationella partners skrivit innovationspartnerskap tillsammans med Helsingborg. Alla aktörer som vill och kan bidra är inbjudna till att göra det. Lösningarna som utvecklas ger resultat på lokal nivå, men har som ambition att kunna spridas och skalas upp till andra kommuner och en global omvärld. Helsingborg är aktiva i UNECE:s borgmästarnätverk för aktivt bidra till att kommuner tar en större roll i att lösa de globala målen för hållbar utveckling. Allt arbete manifesteras under en internationell stadsmäs-

sa sommaren 2022, H22 City expo, där världen bjuds in att under 35 dagar utforska den gemensamma utvecklingen av framtidens mest hållbara, omtänksamma och smarta stad.

→ **Helsingborg ska vara en plats där människors livskvalitet är hög men miljöpåverkan är låg och resursanvändningen inom planetens gränser.** Helsingborg har nått stora framgångar i hanteringen av lokala miljöutmaningar såsom förorenad luft, vatten, buller, avfall, energi och klimatpåverkan. Vidare finns flera utmaningar kvar inom både miljö och folkhälsa, vad gäller hållbar livsstil, vilket kräver ett starkt samarbete med de människor som bor och verkar i staden.

→ **Social hållbarhet i fokus.** För att alla ska få en bättre livskvalitet och inte lämna någon utanför, arbetar Helsingborg fokuserat på att lösa de sociala utmaningar som finns i kommunen. Det handlar bland annat om att minska ojämlikheten mellan olika socioekonomiska grupper i kommunen, att säkerställa en snabb integration, att nå jämställdhet och att stärka den upplevda tryggheten i kommunen.

→ **Livskvalitet som styrfunktion.** För att lyckas utveckla framtidens hållbara och smarta kommun krävs nya styrmekanismer. Det som mäts och följs upp är också det som får fokus i utvecklingsarbete. Därför arbetar Helsingborg och forskningsinstitutet RISE tillsammans för att utveckla en kvalitetssäkrad mätmetod för uppföljning av livskvalitet.

Malmö

Malmö är Sveriges tredje största stad, med cirka 350 000 invånare, och ligger i södra Sverige. Redan 2015, när Agenda 2030 antogs av FN:s medlemsstater, skrev Malmö kommun under en deklARATION och åtog sig att ta fram en holistisk utvecklingsplan för genomförandet av agendan lokalt. Långt tidigare än så, med start i Agenda 21, har hållbarhetsfrågorna varit en integrerad och viktig del i utvecklingen av Malmö som kommun. Malmö har tre gånger rankats som Sveriges miljöbästa kommun och har fått flera internationella och nationella utmärkelser för sitt hållbarhetsarbete. År 2010 startade Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö sitt arbete för att ta fram vetenskapligt grundade förslag för att minska ojämlikhet i hälsa. Rekommendationerna har sedan genomförts i hela kommunen. Som Sveriges snabbast växande storstad ligger Malmös största utmaningar i att växa miljömässigt,

socialt och ekonomiskt hållbart i alla delar av kommunen utan att lämna någon utanför. En av de mest framträdande sociala utmaningarna är ojämlikheten mellan olika socioekonomiska grupper och delar av kommunen.

Huvudbudskap

→ **En strategi för Malmö kommuns långsiktiga arbete med Agenda 2030.**

Strategin, som antogs 2018, bygger på fem utvecklingsprocesser: (1) In i ordinarie styr- och ledningssystem, (2) Hållbar utveckling genom verksamhetsutveckling, (3) Planerad kommunikation och delaktighet för lärande och förankring, (4) Ökad kunskap för medvetna beslut samt (5) Innovativa partnerskap som gör skillnad.

→ **Integrering av de globala målen i ordinarie styr- och ledningssystem.** Malmö har lagt störst vikt på integrering i huvudprocesser, med flera viktiga framsteg. År 2020 integrerades de globala målen i kommunfullmäktiges budget och uppföljning. De lokala mål som sätts i budgeten bygger numera bland annat på de utmaningar som lyfts i kommunens hållbarhetsrapporter och där samverkan krävs för att nå resultat. Agenda 2030 är också tydligt integrerat i andra styrande program, så som kommande översiktsplan och miljöprogram. Det återstår fortfarande integrering i flera delar av de centrala styr- och ledningsprocesserna, utveckling av metoder för att identifiera målkonflikter och göra relevanta hållbarhetsanalyser inför beslut, liksom att öka kunskap och medvetande om hållbar utveckling i hela kommunens organisation.

→ **Fyra politiskt prioriterade utvecklingsområden.** Malmö kommuns politiska ledning vill inom de närmaste åren se en kraftsamling inom fyra målområden, för att åstadkomma en tydlig förflyttning. Dessa områden, som bygger på stora och komplexa utmaningar för Malmö, kopplas i kommunens övergripande budget och strategiska plan till globala målen: (1) Stadsutveckling och klimat, (2) Utbildning och arbete, (3) Trygghet och delaktighet samt (4) En god organisation. De fyra målområdena konkretiseras i 13 utvecklingsmål. För att uppnå målen är samverkan en förutsättning och nytänkande nödvändigt. Några exempel på initiativ som pågår i Malmö just nu: Lokal färdplan Malmö 2030 (LFM30), ett branschinitiativ vars övergripande mål till 2030 är en klimatneutral bygg- och

anläggningssektor i Malmö, ”Sluta skjut”, som är ett samarbete mellan polisen, kriminalvården, Malmö kommun och engagerade medborgare för att minska skjutningar och andra grova våldsbrott, samt Malmö Civic Lab som använder tjänstedesign, teknik och innovation för att hitta, oftast digitala, lösningar på den offentliga sektorns välfärdsutmaningar.

Stockholm

Stockholm är norra Europas största stad och Sveriges huvudstad. God ekonomisk tillväxt och ett näringsliv som är innovativt och jämställt, är viktiga förutsättningar för kommunens möjligheter att stärka och utveckla den sociala och miljömässiga hållbarheten. Det bor nästan 1 miljon invånare i Stockholms kommun. Regionen har 2,4 miljoner invånare och en stark befolkningstillväxt de senaste decennierna.

Huvudbudskap

→ **Stockholms kommun är en av världens mest hållbara kommuner att bo och leva i.**

Jämställdheten, utbildningsnivån och den ekonomiska tillväxten är hög och utsläppen minskar. Ett ambitiöst miljö- och klimatarbete har lagt grunden för en miljömässigt hållbar stadsutveckling: Utbyggnaden av kollektivtrafik och fjärrvärme är exempel på viktiga förutsättningar för en hållbar stad med hälsosam miljö.

→ **Social hållbarhet i positiv riktning.** Levnadsstandarden ökar och det är relativt få som har låg ekonomisk standard. Det kommer bland annat till uttryck i att medellivslängden ökar och ett högt valdeltagande. Kommunen har dessutom en välutbildad befolkning, vilket reflekteras i ett kunskapsintensivt näringsliv och god arbetsmarknad. En kunskapsdriven och innovativ stadsbyggnad skapar också möjligheter för en sammanhållen kommun med ökad trygghet och minskad segregation.

→ **Behov av stärkt fokus på att inte lämna någon utanför.** Att identifiera vilka grupper som riskerar att lämnas utanför är en viktig förutsättning för möjligheten att säkerställa inkluderande och långsiktigt hållbara processer. Covid-19-pandemin har synliggjort samhällets sårbarhet. Återhämtningen behöver fokusera på grupper såsom äldre, unga utan förankring på arbetsmarknaden, personer med funktionsnedsättning och socioekonomiskt svaga grupper. Kommunen har identifierat att ett strategiskt

arbete som ökar jämställdheten och minskar ojämlikheten och klimatpåverkan ska inkluderas i alla sakområden.

→ **Behov av fortsatt analys och partnerskap.**

Det krävs stärkta verktyg för utmaningar och nödvändiga prioriteringar som balanserar de tre hållbarhetsdimensionerna. Stockholms kommun har tagit fram indikatorer som ger en bild av det pågående hållbarhetsarbetet. Den ger kommunen goda möjligheter att följa upp och driva på ett träffsäkert och långsiktigt hållbarhetsarbete. Kommunen har i detta fått stöd av sitt Agenda 2030-råd, som består av förtroendevalda politiker och företrädare från näringsliv, akademi och civilsamhälle. Uppgiften för rådet är att ge kommunen rekommendationer om vad som ska utmärka utvecklingsarbetet. Under 2021 ska Stockholm stärka förutsättningarna för att följa upp och utvärdera hur utvecklingsarbetet fortskrider samt hur samverkan med bland annat civilsamhället kan stärka genomförandet.

Uppsala

Uppsala ligger i närheten av Sveriges huvudstad Stockholm. Med 230 000 invånare är Uppsala den fjärde största kommunen i landet. År 2050 förväntas kommunen ha 100 000 fler invånare än idag. Byggtakten är hög och tillväxten har en inriktning på hållbar utveckling. I Uppsala finns två universitet, en välutbildad befolkning och starka kunskapsintensiva branscher. Uppsala har fått flera utmärkelser för sitt arbete med hållbarhet: årets folkhälsokommun, bästa kommun i Sverige på klimatanpassning och bästa cykelkommun för att nämna några exempel. Uppsala har flera gånger utsetts till Sveriges klimatstad och blev 2018 utsedd till Världens klimatstad av Världsnaturfonden. Rapporten illustrerar hur Agenda 2030 och dess mål har integrerats i Uppsalas styrning. Den utgår från uppföljningar, undersökningar och medborgardialoger som är gjorda i ordinarie sammanhang. För att underlätta lärande lyfter rapporten fram exempel på hur kommunen gjort för att få utvecklingen att bli mer hållbar – exempel som visar på framgångar, utmaningar och lärdomar.

Huvudbudskap

→ **Tillsammans når vi lägre.** Genom lokal samverkan med näringsliv, offentlig sektor och det civila samhället har klimatutsläppen minskat med 10 procent 2015–2018. Arbetet har intensifierats för att nå Uppsalas höga ambitionsnivå i

klimatarbetet med målsättningen att vara fossilfritt till 2030 och klimatpositivt till 2050 jämfört med år 1990.

→ **Områdessamverkan för ökad inkludering.**

Uppsala arbetar systematiskt för att motverka utanförskap. För ett par stadsdelar har kommunen tagit fram särskilda åtgärds paket för att öka jämlikhet och trygghet. Planerna genomförs i samverkan mellan organisationer inom offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle och har lett till bland annat etablering av utbildnings- och jobbcenter, utveckling av mötesplatser, förbättrad säkerhet, renhållning och klottersanering, utveckling av socialt stöd och utökning av fritidsaktiviteter.

→ **Delaktighet för ett mer demokratiskt samhälle.**

Alla har inte samma förutsättningar att göra sin röst hörd. Genom att aktivt söka upp och lyssna på minoritetsgrupper, ungdomar och äldre får kommunen underlag för beslut som utgår från invånarnas behov. Genom medborgarbudget för landsbygden stimulerar kommunen idéer som leder till konkreta förbättringar som invånarna själva vill ha. Genom dialoger med äldre lägger kommunen grunden till att utveckla en äldrevänlig kommun.

5.1.3 Samarbete med civilsamhället

Sammanfattning och lärdomar av avsnittet

- Dialog med samhällets alla aktörer behöver ske kontinuerligt och kan med fördel ske genom samarbete med etablerade paraplyorganisationer och nätverk.
- Sverige har goda erfarenheter av en bred inkludering i svenska HLPF-delegationen. Att säkra deltagande av representanter från hela samhället har skapat bättre samsyn, engagemang och samstämmighet i arbetet med Agenda 2030.
- Det civila samhället utgörs av innovatörer, kunskapsförmedlare och pådrivare av ett ansvarsutkrävande gentemot makthavare. Flera av de granskningsrapporter som civila samhället publicerar inspirerar och bidrar till politikutvecklingen. Det civila samhället har också stor möjlighet till påverkan genom att sätta fokus på vissa frågor.
- En samlad ansats från intressenter bidrar till en tydlig inriktning. Den gemensamma avsiktsförklaringen som undertecknats av 82 svenska civil-

samhällesorganisationer tydliggör hur civilsamhället ser på sin roll och bidrag till genomförandet av agendan.

Ett livfullt, självständigt och öppet civilsamhälle är en förutsättning för en omställning till ett hållbart samhälle. Det civila samhället utgörs av innovatörer, kunskapsförmedlare och pådrivare av ett ansvarsutkrävande gentemot makthavare. De är genomförare av centrala verksamheter och välfärdsfunktioner och är en hörnsten i ett demokratiskt samhälle. Ett stort antal civilsamhällesorganisationer i Sverige, inom de mest skiftande områden, är engagerade i att genomföra Agenda 2030 och verkar på alla nivåer, från det lokala till det globala.

Regeringen värnar dialogen med det civila samhällets organisationer. Dialogen behöver ske kontinuerligt och syfta till att nå fram till gemensamma lösningar. Civilsamhällets organisationer är också viktiga aktörer i att skapa nya partnerskap med den offentliga sektorn, näringslivet, forskarsamhället och andra.

Vartannat år granskar en bred grupp av organisationer inom civilsamhället Sveriges politiska beslut på en rad områden och i vilken mån de bidrar till en hållbar global utveckling. Den senaste rapporten²³ visar att framsteg gjorts, men att det finns flera områden där den förda politiken snarare motverkat en hållbar global utveckling.

Kritik riktas särskilt mot områden som företagande och mänskliga rättigheter samt migration och utveckling, men civilsamhället menar att det finns flera områden där ambitionerna fått stå åt sidan till förmån för andra, kortsiktiga intressen. Regeringen välkomnar civilsamhällets granskningar och bjuder regelbundet in till fördjupade samtal om genomförandet av Agenda 2030.

Civilsamhället bjuds även in att ingå i den svenska delegationen till HLPF. En plats är alltid vigd åt en ungdomsdelegat men i övrigt varierar deltagandet från år till år beroende på tematik och vilka globala mål som särskilt granskas.

En gemensam avsiktsförklaring för Agenda 2030

Det svenska civila samhället bidrar till genomförandet av Agenda 2030 som enskilda organisationer inom ramen för sina respektive uppdrag och verksamheter. De bidrar även genom samverkan sin-

semellan och med såväl det offentliga som andra samhällsaktörer, till exempel näringslivet och forskarsamhället. I december 2018 undertecknade 82 svenska civilsamhällesorganisationer en gemensam avsiktsförklaring som utgör ett avstamp för en höjd ambition i genomförandet av agendan. I avsiktsförklaringen lyfter de undertecknande organisationerna ett antal åtaganden för genomförandet av agendan, bland annat att vara innovatörer, bidra till att ingen lämnas utanför, bygga vidare på de samverkans- och dialogformer som redan pågår på olika nivåer, agera folkbildande, granska det svenska genomförandet samt bidra till det globala genomförandet.

Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD)

NOD är en struktur för samverkan. Den signerades av regeringen och civilsamhället i februari 2018. Syftet med NOD är att underlätta samverkan mellan offentliga aktörer och civilsamhället och tillhandahålla mötesplatser för att främja dialog. NOD spänner över alla sakpolitiska områden. NOD är en resurs för metodutveckling och arrangerandet av samråd om enskilda frågor, men finns också till för att administrera långsiktiga processer och dialoger. För båda parter i NOD, regeringen och civilsamhället, är arbetet med Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling en prioriterad fråga. I efterdyningarna av covid-19-pandemin kommer en hållbar omstart och omställning stå i fokus, ett arbete som behöver utgå ifrån och vila på Agenda 2030. I NOD:s arbete under 2021 kommer detta tema att framhållas i frågor gällande omställning och en hållbar framtid.

Svenska civilsamhällets bidrag till det internationella genomförandet av Agenda 2030

Det svenska civilsamhället bidrar i hög utsträckning till det internationella arbetet med Agenda 2030. Civilsamhällets organisationer fungerar som granskande kraft av Sveriges utrikes- och utvecklingspolitik, men är också en viktig resurs i det svenska utvecklingsarbetet. Inom utvecklingsarbetet är svenska civilsamhällesorganisationer både kanaler för engagemang, sakkunskap och politisk påverkan i Sverige och internationellt och genomförare av insatser inom geografiska och tematiska strategier. Svenska civilsamhällesorganisationer är även aktörer i och genomförare av EU:s och andra internationella givares utvecklingsarbete och långvariga samarbetspartner till strategiska organisationer och människor i lokalsamhällen. En stor del av svenskt bistånd går via det civila samhället. Sidans stöd till det civila samhället uppgår till cirka 39 procent.

23 Barometern 2020

Sida har fleråriga avtal om ett fördjupat samarbete med ett antal strategiska partnerorganisationer med verksamhet och lokala partners i samarbetsländer.

Genom plattformen CONCORD Sverige granskar och påverkar delar av civilsamhället Sveriges och EU:s arbete med att föra en samstämmig politik för hållbar utveckling och genomföra Agenda 2030 samt Sveriges och EU:s bistånd. Andra prioriterade områden inom CONCORD Sverige handlar om företagande och mänskliga rättigheter, civilsamhällets demokratiska utrymme, jämställdhet och EU:s finansiering. CONCORD Sverige granskar och påverkar för att Sveriges och EU:s internationella bistånd ska användas effektivt, utgå från mänskliga rättigheter och leva upp till uppsatta mål. CONCORD Sverige för dialog på EU-nivå genom CONCORD Europas etablerade relationer med EU-kommissionen, Europaparlamentet, medlemsstaterna och civilsamhället i Europa. Arbetet gentemot OECD:s biståndskommitté (DAC) och FN sker genom andra internationella nätverk. CONCORD Sverige arrangerar tillsammans med Sida också den årliga konferensen Civil Society Days, som samlar beslutsfattare, deltagare och experter från internationella organisationer, UD och Sida. Vid konferensen 2019 låg fokus på principen om att ingen ska lämnas utanför i genomförandet av Agenda 2030. En lärdom från konferensen var att aktörer i samhället, inklusive det civila samhället, måste arbeta mer för att ingen ska lämnas utanför²⁴.

5.1.4 Samarbete med näringslivet

Sammanfattning och lärdomar av avsnittet

- Näringslivet är en motor för att driva hållbarhetsfrågorna framåt.
- Staten är och ska vara en föregångare i hållbarhetsfrågor. Regeringen har stärkt detta genom att inkludera krav och förväntningar i ägarpolitiken för statligt ägda bolag kopplat till Agenda 2030.
- Den nytillkomna plattformen för hållbart företagande möjliggör fördjupad tvärsektoriell dialog och samsarbetsformer mellan det offentliga, näringslivet, högre utbildning och civilsamhället för att främja innovation och mobilisera resurser.
- Utrikesförvaltningen inom Regeringskansliet har utvecklat arbetssättet ”bredare relationer”, med

²⁴ Läs slutsatser från konferensen: <https://concord.se/wp-content/uploads/2019/12/takeaways-stockholm-civil-society-days-2019.pdf>

utgångspunkt i de relationer som skapats genom det svenska utvecklingssamarbetet. Under senare år har flera spännande initiativ lanserats som även visat sig vara användbara på en global nivå, så som Swedish Investors for Sustainable Development (SISD).

Det finns, enligt regeringen, behov av en kontinuerlig dialog med näringslivet för att diskutera hur hela näringslivet ska kunna bidra till att uppnå målen för Agenda 2030. Näringslivets potential och förmåga till omställning bör tas tillvara för att bland annat möta miljö-, klimat- och energitmaningarna och samtidigt främja ett konkurrenskraftigt näringsliv och näringslivsutveckling i alla branscher. Näringslivet är en motor för att driva hållbarhetsfrågorna framåt. Näringslivet deltog i arbetet med formuleringen av Agenda 2030 och Addis-agendan. Båda agendorna understryker vikten av näringslivets deltagande och att företag lever upp till de internationella överenskommelserna inom hållbart företagande. Många svenska företag ligger i framkant vad gäller hållbara och innovativa lösningar, vilket bidrar till en positiv utveckling av Sveriges måluppfyllelse av Agenda 2030. Näringslivet utgör en integrerad och nödvändig del av samhället som helhet och innefattar en bred variation av företag inom tillverknings- och tjänstesektorn där både stora samt små och medelstora företag är viktiga för svensk konkurrenskraft och en hållbar utveckling.

Omställningen till mer långsiktigt hållbara affärsmodeller och verksamheter spelar en avgörande roll för genomförandet av Agenda 2030. Svenska företag bidrar till ökad ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet, både nationellt och internationellt. För att Sverige fortsatt ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 behöver näringslivets innovativa förmåga, kärnverksamheter och affärsmodeller främjas och tas tillvara. Befintlig dialog och samarbeten mellan näringslivet, universitet och högskolor samt övriga delen av offentlig sektor skulle kunna fördjupas för att påskynda en ömsesidig omställning till hållbar utveckling.

Sveriges Export- och Investeringsråds (Business Sweden) exportfrämjande insatser förväntas bidra till målen i Agenda 2030 i enlighet med ovan. Export- och investeringsstrategin tydliggör satsningar för att exportera innovativa och hållbara produkter och lösningar ska fortsätta öka. I de av UD delfinansierade projekten arbetar Business Sweden och företagen nära för att identifiera och tydliggöra exportinsatsernas positiva påverkan. Näringslivet

bjuds även in till att ingå i den svenska delegationen till HLPF varje år. Det är paraplyorganisationer där Svenskt Näringsliv, Internationella handelskammaren och Global Compact Sweden bistår i arbetet med att välja ut och fördela de platser som erbjuds till det svenska näringslivet.

Bolag med statligt ägande

En viktig utgångspunkt för de statligt ägda bolagen är sedan tidigare etablerade internationella riktlinjer för hållbart företagande. Regeringen vill att bolag med statligt ägande ska vara med och visa vägen framåt och har därför inkluderat krav och förväntningar på bolagen i statens ägarpolicy, som slår fast att internationella riktlinjer, Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling, ska vara vägledande för de statligt ägda bolagens arbete med hållbart företagande. Bolagen ska analysera de globala målen och identifiera de mål som respektive bolag genom sin verksamhet påverkar och bidrar till.

Regeringen ser hållbart företagande som en viktig affärsstrategisk fråga. Kortsiktiga och långsiktiga strategier hänger ihop och de beslut som fattas i dag ska vägledas av omsorgen om bolagets framtida position i en hållbar värld. Bolagen förväntas därför enligt ägarpolicy även identifiera affärsmöjligheter som bidrar till att uppnå de globala målen för hållbar utveckling.

Bolagsförvaltningen i Regeringskansliet arbetar med att på olika sätt inspirera och höja bolagens

Exempel: HYBRIT – Stål utan kol

Hybrit (Hydrogen Breakthrough Ironmaking Technology) är ett samarbete mellan stålföretaget SSAB, gruvbolaget LKAB och Vattenfall. Kokscol har varit en mycket viktig komponent i ståltillverkning i över tusen år. I dag gör det stålindustrin till en av de sektorer som släpper ut mest koldioxid. Trots allt detta är förändringar på gång. Syftet är att minska stålindustrins koldioxidutsläpp genom att byta ut kokscolet (som traditionellt har använts i ståltillverkning för att omvandla järnmalm till järn) mot väte tillverkat med fossilfri el (framför allt i form av vindkraft) och vatten. En process som kallas för direktreducering är tänkt att ersätta den masugnprocess som används i dag. Restprodukten blir vatten som i sin tur kan återvinnas för produktionen av vätgas. Fossilfritt stål blir därmed möjligt.

kunskap om Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Bolagsförvaltningen har bland annat genomfört en serie workshops på temat Agenda 2030 med representanter från bolagen i syfte att öka det gemensamma kunskapsutbytet. Bolagens fortsatta arbete kommer också att följas upp inom ramen för de ägardialoger som fortlöpande genomförs mellan företrädare för ägaren och bolagen.

Hållbart företagande

Hållbar utveckling utgör en hörnsten i Sveriges handelsfrämjande. I en globaliserad och alltmer polariserad värld är behov av dialog och samarbete viktigare än någonsin. Genom handel skapas fler plattformar för dialog. Sveriges välstånd och våra företags affärsmodeller ska bygga på ekonomisk, social och miljömässig hållbar utveckling samt bidra till att genomföra Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling.

Regeringen antog 2015 en handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter samt under 2019 en uppdaterad plattform för internationellt hållbart företagande. Plattformen tar sin utgångspunkt i ett handelsfrämjande som är ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart. Regeringen har i plattformen uttryckt en tydlig förväntan på att svenska företag följer internationella riktlinjer. I dessa riktlinjer ingår bland annat analyser av tillbörlig aktsamhet (due diligence), samt att exporterande och importerande företag hanterar risker relaterade till mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö, klimat, jämställdhet och korruption.

Regeringen har inom ramen för plattformen, bland annat genom biståndsfinansierade stöd, bidragit till OECD:s finansiering av projekt med syfte att öka integreringen av hållbart företagande och tillbörlig aktsamhet i produktionsled vid offentlig upphandling, projekt gällande studier om antikorrup-tion som stöd för hållbart företagande samt projekt för tillämpning av riktlinjer för hållbart företagande i den finansiella sektorn. Regeringen har genom biståndsfinansierade stöd även gett bidrag till Global Compact för finansiering av projekt om hållbar upphandling, utveckling av verktyg och expertis för att stödja företag i deras arbete med mänskliga rättigheter och anständiga arbetsvillkor i leverantörskedjor samt Global Compacts Action Platforms som syftar till att integrera FN:s värderingar och mål i företagsverksamhet, leverantörskedjor, investeringar och partnerskap.

Den nya plattformen för internationellt hållbart företagande bidrar till svenska företags möjligheter att hantera risker i samband med komplicerade investeringar och affärer, inte minst på komplexa marknader. Regeringen har uttryckt en tydlig förväntan på att svenska företag agerar hållbart och ansvarsfullt genom att arbeta för mänskliga rättigheter, jämställdhet, goda arbetsvillkor, miljö, klimat och korruptionsbekämpning.

Civilsamhället har riktat kritik mot regeringens arbete med hållbart företagande och lämnat ett antal rekommendationer i det fortsatta arbetet. I civilsamhällets rapport Barometern 2020 hänvisas till en kartläggning av 46 svenska företags hållbarhetsrapporter där det påvisas att många företag inte arbetar systematiskt för att förebygga och motverka sin negativa påverkan på människor och miljö i alla led. Nästan hälften av de granskade företagen följer inte upp hur deras policy för mänskliga rättigheter efterlevs i den egna verksamheten eller hos underleverantörer.

I början av 2018 presenterades en utredning som Statskontoret gjort på uppdrag av regeringen om Sveriges efterlevnad av FN:s vägledande principer. Statskontorets sammantagna bedömning i rapporten var att regeringen och statliga aktörer vidtagit relevanta åtgärder för att efterleva FN:s principer, men att det samtidigt fanns anledning att överväga ytterligare åtgärder, bland annat att utreda möjligheterna till att ställa lagkrav på svenska företag att genomföra tillbörlig aktsamhet för mänskliga rättigheter.

Regeringen har hörsammat flertalet rekommendationer som framförts av Statskontoret och i dialog med både civilsamhället och Statskontoret för att etablera inriktningen på plattformen för hållbart företagande som beskrivs ovan. I slutet av 2020 mottog regeringens handelsminister sammanlagt 21 070 underskrifter från kampanjen ”Visa handlingskraft”, med deltagande från 41 företag och 61 fackförbund och organisationer som ställer sig bakom krav på en lag som kräver att företag respekterar mänskliga rättigheter och miljö i all verksamhet. Handelsministern är positivt inställd till kravet, och har ambitionen att driva detta på EU-nivå.

Bredare relationer

För att på bästa sätt bidra till hållbar utveckling behöver synergieffekter mellan olika politikområden tas till vara. Därför har utrikesförvaltningen inom Regeringskansliet utvecklat arbetssättet ”bredare relationer”, med utgångspunkt i de relationer som

Exempel: Swedish Leadership for Sustainable Development (SLSD) & Swedish Investors for Sustainable Development (SISD)

Sverige har samlat den privata sektorn i breda partnerskap för genomförandet av Agenda 2030. Under 2013 startades Swedish Leadership for Sustainable Development (SLSD), med 20 välkända svenska företag, för att arbeta med företagets roll för Agenda 2030. 2016 initierade Sida arbetet Swedish Investors for Sustainable Development (SISD) med pensionsfonder, kapitalförvaltare och investmentbolag, för att arbeta med investerarnas roll i arbetet med Agenda 2030 och mobilisera additionella finansiella resurser till utvecklingsländer. SISD inspirerade 2018 FN att starta ett globalt nätverk för investerare, vilket lanserades 2019. Sverige arbetar även tillsammans med utvecklingsbankerna samt delar av den svenska resursbasen för att stärka kapaciteten i lokala finansmarknader i samarbetsländer.

skapats genom det svenska utvecklingssamarbetet. Detta omfattar idag samtliga länder som återfinns på OECD/DAC:s lista över biståndsländer. En viktig utgångspunkt för detta arbetssätt är att företrädare för Sveriges partnerländer ofta efterlyser mer av ett partnerskap och ett svenskt engagemang som är bredare än utvecklingssamarbetet, till exempel handel, investeringar och andra kontakter med olika svenska aktörer. Därför är inte minst handelspolitiken och främjandet viktiga byggstenar i arbetet med bredare relationer. Redan idag står den privata sektorn för den största delen av investeringarna i världens låg- och medelinkomstländer och det är främst privata företag som planerar och genomför projekt.

5.1.5 Samarbete med arbetsmarknadens parter

Sammanfattning och lärdomar av avsnittet

- Fackföreningar bidrar på flera sätt till genomförandet av Agenda 2030. Att LO, TCO och Saco under våren 2019 fastställde en gemensam policy för Agenda 2030 med några särskilt prioriterade mål ger en tydlig inriktning och underlättar samverkan.

Arbetsmarknadens parter bidrar på flera olika sätt till uppfyllandet av de globala målen. Den svenska

arbetsmarknadsmodellen stödjer det svenska genomförandet av Agenda 2030 och arbetsmarknadens parter är viktiga aktörer för att Sverige ska kunna ställa om till ett modernt och hållbart välfärdssamhälle. Den svenska arbetsmarknadsmodellen är även viktig för dialog och samverkan mellan såväl staten och arbetsmarknadens parter, som parterna sinsemellan. Det är angeläget att arbetsmarknadens parter, som en del i att bidra till att uppnå ambitionen och målen i Agenda 2030, fortsätter pågående dialog och samverkan.

En väl fungerande social dialog mellan arbetsgivare och fackliga organisationer är en viktig del när det gäller hållbart företagande. Det av Sverige initierade partnerskapet Global Deal, syftar till att främja social dialog och partssamverkan globalt. Genom detta partnerskap söker man lösningar på de omställningar som följer i spåren av klimatförändringar och den fjärde industrirevolutionen. Läs mer om Global Deal nedan.

Fackliga organisationer bidrar till Agenda 2030 nationellt

De fackliga organisationerna och deras medlemmar är aktiva i arbetet med att främja och förverkliga många av målen i Agenda 2030, såväl nationell som internationellt. LO, TCO och Saco fastställde under våren 2019 en gemensam policy för Agenda 2030. Policyn har nio prioriterade mål: mål 1, 4, 5, 8, 9, 10, 13, 16 och 17.

Fackliga organisationer bidrar till Agenda 2030 internationellt

Den svenska fackföreningsrörelsen arbetar på flera internationella arenor, till exempel med Internationella arbetsorganisationen (International Labour Organisation, ILO), FN:s företagsnätverk Global Compact och FN:s högnivåpolitiska forum för hållbar utveckling för att stödja och upprätthålla föreningsfrihet och social dialog och främja anständigt arbete. Arbetet är viktigt för att uppnå Agenda 2030, särskilt mål 1, 5, 8, 10, 13 och 16. Fackföreningar tar också upp internationella frågor som är kopplade till uppfyllandet av de globala målen genom regelbunden social dialog med arbetsgivare och den svenska regeringen. Arbetet görs också i samarbete med International Trade Union Confederation (ITUC) genom att delta i plattformar med flera intressenter och genom att bidra till forskning. Den svenska fackföreningsrörelsen genomför genom utvecklingssamarbetet drygt 100 projekt tillsammans med fackliga partners i låg- och medelinkomstländer. Dessa projekt syftar till att främja

mänskliga rättigheter i arbetslivet och att stödja skapandet och stärkandet av fackföreningar.

Partnerskapet Global Deal

Global Deal initierades av Sveriges statsminister Stefan Löfven 2016. Global Deal är ett globalt partnerskap för anständiga arbetsvillkor och inkluderande tillväxt som samlar representanter från mer än 100 aktörer såsom regeringar, företag, fackföreningar och andra organisationer med målet att gemensamt möta utmaningarna på arbetsmarknaden och göra det möjligt för alla människor att dra nytta av globaliseringen. Partnerskapets fokus är att belysa nyttan och potentialen med social dialog som ett sätt att verka för anständiga arbetsvillkor, jobbskapande, ökad produktivitet, och i förlängningen ökad jämlikhet och jämställdhet och en mer inkluderande tillväxt. OECD står sedan 2018 värd för partnerskapet och en särskild stödenhet har tillsatts för att utveckla partnerskapet. Stödenheten har i samarbete med ILO bland annat utvecklat utbildningar inom olika områden av relevans för syftet med partnerskapet. Sverige är fortsatt aktiva i partnerskapet och sitter som ordförande i dess styrkommitté. Det finns en nationell kontaktgrupp i Sverige med ett trettiotal partners inom Global Deal, som just nu utvecklar gemensamma aktiviteter för att stärka partnerskapet och främja den sociala dialogen globalt.

5.1.6 Samarbete med forskarsamhället

Sammanfattning och lärdomar av avsnittet

- Det svenska forskarsamhället bidrar i stor utsträckning till genomförandet av Agenda 2030. Den kontinuerliga dialogen fungerar väl, dock behöver forskning inom medicin, naturvetenskap och teknik, kopplas samman med forskning inom samhällsvetenskap och humaniora i större utsträckning än vad som redan sker. Dessutom krävs närmare kontakter mellan forskning och policy.

Det behövs stärkt kunskap, forskning och innovation för att hitta lösningar på de utmaningar som finns för att nå målen i Agenda 2030, både på nationell och internationell nivå. För att kunna sprida kunskap som kommer ur forskning som kan bidra till att lösa samhällsutmaningarna behövs också nya former för kunskapsspridning och innovativa partnerskap som kan omsätta sådan forskning i praktiken.

För att kunna möta olika samhällsutmaningar och för att komma längre i omställningen till ett håll-

bart samhälle behöver forskning inom medicin, naturvetenskap och teknik, kopplas samman med forskning inom samhällsvetenskap och humaniora i större utsträckning än vad som redan sker. Svensk forskning kan i ökad utsträckning bidra till att möta globala samhällsutmaningar. Detta kan bland annat ske genom samarbete med låg- och medelinkomstländer. För att öka innovationstakten behöver olika lärosäten, industriforskningsinstitut, näringsliv och offentlig sektor kopplas ihop. Forskningsbaserad kunskap och lösningar behöver aktivt genomföras i samhället. Att sammanfatta och förmedla forskning och ny kunskap på ett enkelt och lättbegripligt sätt skulle underlätta förståelsen för och genomslaget av agendan i samhället.

För att genomföra Agenda 2030 i Sverige behövs förändrade beteendemönster och närmare kontakter mellan forskning och policy. Forskning kan bidra till att identifiera effekterna av politiska satsningar på nationell nivå, exempelvis olika styrmedel och investeringar. Det behövs även stärkt kunskap inom områden av mer systemövergripande karaktär, som inkluderar flera vetenskapsområden.

Forskarsamhället bjuds in att ingå i den svenska delegationen till HLPF. Deltagandet varierar från år till år beroende på tematik och vilka globala mål som särskilt granskas vid HLPF.

Nationella forskningsråd

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) finansierar forskning och innovation som bidrar till Agenda 2030. Under perioden 2018–2020 har mål 11, 12 och 13 varit de mest förekommande i de ansökningar som har beviljats av Formas. Det varierar dock mellan åren vilket av dessa tre mål som har varit vanligast. Samtliga 17 globala mål har adresserats i beviljade ansökningar under alla dessa tre år. Formas har genomfört en relevans- och väsentlighetsanalys som har använts i verksamhetsplaneringen. I denna visas hur mål och delmål i Agenda 2030 matchar verksamheten och i vilka delar Formas har särskilt stort ansvar och möjlighet att aktivt bidra. Formas aktiviteter, utlysningar, nyhetsartiklar och forskningsprojekt kopplas till relevanta globala mål. Ett flertal utlysningar har gjorts med direkt koppling till agendan. Under 2020 har Formas utlyst forskningsmedel i ett flertal utlysningar med direkt koppling till agendan. Ett exempel är utlysningen Att förverkliga de globala hållbarhetsmålen, vars syfte var att stödja forskning som ger nya perspektiv på de globala hållbarhetsmålen. Formas arrangerade även en digital

konferens, Agenda 2030 – Hållbar omställning på vetenskaplig grund.

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) finansierar forskning som bidrar till Agenda 2030, med tyngdpunkt i den sociala dimensionen av hållbar utveckling. Under 2020 adresserades 14 av de 17 globala målen för hållbar utveckling av minst en ansökan. Liksom under 2019 är det flest antal ansökningar som svarar mot mål 3. Fortes arbete med att bidra till de globala målen synliggörs främst i verksamheten för forskningsfinansiering, där olika forskningsprogram och satsningar kopplas till agendans olika mål. I regleringsbrevet för 2021 fick Forte ett återrapporteringskrav om att redovisa resultat från myndighetens verksamhet som bidrar till genomförandet av Agenda 2030 och till att nå de globala målen, särskilt avseende de mål som har bäring på de sociala och ekonomiska dimensionerna i agendan, bland annat mål 3, 5, 8 och 10.

Internationellt arbete med innovation, forskning och högre utbildning

Regeringens innovations- och forskningsråd vid de svenska ambassaderna i Brasilia, New Delhi, Peking, Seoul, Tokyo och Washington D.C. syftar till att långsiktigt och strategiskt främja svensk innovation, forskning och högre utbildning inom områden av betydelse för Sverige som ledande kunskapsnation med ett av världens främsta innovationssystem. Råden bidrar även till Team Sweden och stöder relevanta myndigheter i deras internationella arbete inom innovation, forskning och högre utbildning.

Svenska Institutet (SI) är den myndighet som har i uppdrag att verka för ökad rörlighet för studenter, forskare och kvalificerad arbetskraft till och från Sverige. Bland annat delas stipendier ut till studerande från kandidat till forskarnivå. SI har även flera utbytes- och utvecklingsprogram som syftar till att skapa långsiktiga relationer och ömsesidiga läroprocesser genom möten, utbildning och kulturella upplevelser samt stärka öppenhet och demokratiska strukturer.

Nordiska Afrikainstitutet (NAI) är ett centrum för samhällsvetenskaplig forskning om det moderna Afrika. Myndighetens uppgift är att förse de nordiska länderna med aktuella, kritiska och alternativa analyser om Afrika, samt stärka samarbetet mellan afrikanska och nordiska forskare, bland annat genom stipendieverksamhet. NAI:s forskningsteam har en tydlig koppling till de globala målen för hållbar utveckling.

Sida stödjer uppbyggnad av forskningskapacitet i låginkomstländer. Detta sker i hög grad i samarbete med svenska universitet som ger forskarutbildningar och medverkar i forskningssamarbeten. Programmen bidrar till att bygga analytisk kapacitet i samarbetsländerna för att hantera utmaningarna i Agenda 2030, men stärker också svenska universitets inriktning mot de globala målen för hållbar utveckling. Forskningskapaciteten i samarbetsländerna utvecklas också i de internationella forskningsorganisationer som Sida stödjer inom vetenskapliga områden av relevans för Agenda 2030.

5.2 Internationella plattformar

Norden

I augusti 2019 antog de nordiska statsministrarna en ny vision för det nordiska samarbetet ”Vår vision - Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region 2030”. I arbetet med att förverkliga visionen är kopplingen till arbetet med Agenda 2030 central. För att förverkliga visionen ska all verksamhet inom ramen för det nordiska samarbetet i perioden fram till 2024 fokusera på tre strategiska prioriteringar, samtliga kopplade till de globala målen för hållbar utveckling: ett Grönt Norden, ett Konkurskraftigt Norden och ett Socialt hållbart Norden.

De nordiska länderna startade 2017 under ledning av Nordiska ministerrådet, de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan, ett nordiskt program för perioden 2017–2020 för att genomföra Agenda 2030 med namnet Generation 2030. Syftet var att synliggöra och förstärka agendan i det nordiska samarbetet. Generation 2030:s fokus var att få med barn och unga som aktörer för förändring, nu och i framtiden. Projektet lever vidare i form av en fristående stiftelse.

Europeiska unionen – EU

Samarbete inom EU är en förutsättning för att nå de globala målen för hållbar utveckling på lokal, regional, nationell och EU-nivå. Sveriges ambition är att vara drivande i genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling på EU-nivå.

EU har, sedan FN antog Agenda 2030 i september 2015, uttryckt en fast beslutsamhet att bli världsledande i att genomföra agendan. Inför den nya kommissionens tillträde 2019 presenterades de politiska riktlinjerna för kommissionens arbete 2019–2024. Riktlinjerna innehåller sex övergripande ambitioner

som tydligt använder de globala målen för hållbar utveckling som utgångspunkt. Samtliga kommissionärer har uppdraget att främja genomförandet av de globala målen för hållbar utveckling inom sina respektive ansvarsområden.

I kommissionens arbetsprogram för 2020 betonar kommissionen att dess arbete ska vägledas av Agenda 2030 och att de globala målen för hållbar utveckling ska stå i centrum för det politiska beslutsfattandet och bli vägledande för allt arbete inom alla områden, både inom och utanför EU. Ett led i arbetet är kommissionens årliga strategi för hållbar tillväxt. Av rapporten för 2020 framgår att den europeiska gröna given är vägledande för tillväxtstrategin som ska hjälpa medlemsstaterna att genomföra Agenda 2030 och uppfylla de globala målen för hållbar utveckling samt EU:s mål om att uppnå klimatneutralitet till 2050. Vidare har den europeiska planeringsterminen, som samordnar den ekonomiska politiken och finanspolitiken inom EU, förstärkts för att ytterligare hjälpa länderna att identifiera de politiska policyåtgärder som är bäst lämpade för att på nationell nivå fullfölja den övergripande strategin. Ett viktigt verktyg för uppföljning av de globala målen är Eurostats indikatorer.

Sverige välkomnar och delar EU-kommissionens ställningstagande och beslutsamhet när det gäller genomförandet av Agenda 2030, såväl inom EU som utanför EU. En viktig aspekt i genomförandet av Agenda 2030 på EU-nivå är att värna om hela agendan och de tre dimensionerna av hållbar utveckling (den ekonomiska, sociala och miljömässiga), som beaktar jämställdhet inom alla delar av agendan, barn och ungas perspektiv och att ingen ska lämnas utanför. Multiaktörsdeltagande och engagemang av alla samhällsaktörer är avgörande för ett framgångsrikt och innovativt genomförande på alla nivåer, inklusive i EU-arbetet.

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling – OECD

OECD har sedan länge ett engagemang i FN:s processer för hållbar utveckling. 2016 antog OECD en handlingsplan för samstämmig politik för hållbar utveckling för att stärka länders förmåga att utforma, genomföra och följa upp politik som stödjer hållbar utveckling, såväl nationellt som internationellt. Handlingsplanen identifierar främst fyra verksamhetsområden som OECD ska prioritera: 1) applicera ett hållbarhetsperspektiv på all verksamhet, 2) producera kvalitativa och kvantitativa data på implementeringen av globala målen, 3) främ-

ja mötesplatser för kunskapsutbyten, 4) reflektera på implikationerna av arbetet med globala målen för OECD:s externa relationer. Sverige ser positivt på att OECD stödjer medlemsländernas arbete för hållbar utveckling i form av fokus på hälsa och välbefinnande, ökad sysselsättning, kvalitativt arbete, god utbildning samt ett aktivt miljö- och klimatarbete. Detta särskilt i ljuset av covid-19-pandemin. Varje år arrangerar OECD ett högnivåmöte för att diskutera nationella erfarenheter kring genomförandet av globala målen och hur OECD på efterfrågan kan bistå i arbetet.

Förenta nationerna – FN

FN-systemet är centralt för att genomföra Agenda 2030. Inom FN bedrivs en reformagenda som bland annat syftar till att stärka FN:s utvecklingsystem och anpassa det till genomförandet av Agenda 2030. Målet är att forma ett FN som är bättre rustat att bistå länder i genomförandet av Agenda 2030. Sverige är en aktiv partner till pågående reformarbete, med utgångspunkt i en bred ansats till

reform för att säkerställa samstämmighet. Sverige driver särskilt frågan om ett välfungerande FN på landnivå. FN måste bli mer samstämmigt och samarbeta bättre inom systemet och med andra, inte minst genom samordningen av samtliga FN-organisationers aktiviteter i ett land under ledning av en gemensam landchef (Resident Coordinator, RC). En finanseringsreform är nödvändig för att FN, på ett ändamålsenligt sätt, ska kunna stödja medlemsstaters genomförande av Agenda 2030. Sverige bidrar med högkvalitativt kärnstöd och mindre öronmärkta bidrag. Exempelvis är Sverige den största givaren (180 miljoner kronor i år) till FN:s SDG-fond som syftar till att finansiera transformativa projekt som samlar FN-systemet kring gemensamma insatser.

FN:s regionala ekonomiska kommissioner håller varje år förberedande regionala forum inför HLPF. Resultatet från de regionala forumen utgör underlag till högnivåforumet. Sverige deltar i det regionala forumet för hållbar utveckling i UNECE-regionen.

6. Nationella politiska initiativ med bäring på Agenda 2030

Sedan 2017 har Sveriges regering lagt fram en rad politiska initiativ i form av strategier och handlingsplaner som syftar till att växla upp omställningsarbetet till ett mer hållbart samhälle. I detta kapitel beskrivs ett urval av dessa initiativ.

Sveriges export- och investeringsstrategi

Regeringens senaste export- och investeringsstrategi som presenterades i december 2019 tar ett samlat grepp för att möta de nya utmaningar och möjligheter som näringslivet står inför. Sveriges välstånd är beroende av en fri och öppen världshandel, men hoten mot frihandel har blivit större och konkurrensen om stora upphandlingar och investeringar har ökat. Genomförandet av Agenda 2030 skapar nya förutsättningar och möjligheter för svenska företag att bidra i omställningen globalt.

Omställningen till de globala målen för hållbar utveckling förutsätter den privata sektorns medverkan. Genom handeln kan den globala miljöpåverkan minska, hållbar konsumtion stärkas, den cirkulära ekonomin utvecklas och den globala fattigdomen minska. Genom att ta tillvara de möjligheter som digitalisering ger skapas förutsättningar för hållbar tillväxt och god konkurrenskraft. Även användningen och utvecklingen av internationella standarder är viktig för att undvika en fragmentering i den globala handeln.

Den nya export- och investeringsstrategin innehåller därför ett förstärkt fokus på ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet och regional tillväxt. Den betonar vikten av exempelvis hållbara investeringar, hållbar produktion, hållbar upphandling, social utveckling, fossilfri produktion och hållbara lösningar. Det svenska näringslivet bidrar på så sätt till att genomföra Agenda 2030 även på global nivå.

Strategier inom svenskt utvecklingssamarbete

Det övergripande målet för svenskt internationellt bistånd är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. I policyramverket (Skr. 2016/17:60)

redogör regeringen för sin övergripande inriktning för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd och hur detta förhåller sig till Agenda 2030, Addis-agendan och klimatavtalet från Paris. Inriktningen ligger till grund för och konkretiseras i globala, tematiska, organisatoriska, regionala och land-specifika strategier för utvecklingssamarbetet. Nya prioriteringar kan även anges i andra styrdokument såsom budgetproposition eller regleringsbrev och konkretiseras i strategier för utvecklingssamarbete.

Utvecklingssamarbetet har sin utgångspunkt i och präglas av fattiga människors perspektiv på utveckling och ett rättighetsperspektiv. Dessa två övergripande perspektiv analyseras och integreras genomgående i svenskt utvecklingssamarbete. Utvecklingssamarbetet utgår från och integrerar tre tematiska perspektiv: ett jämställdhetsperspektiv, ett miljö- och klimatperspektiv samt ett konfliktperspektiv. Samtliga perspektiv ska integreras i beslutsfattande, planering, genomförande och uppföljning av utvecklingssamarbetet. Sedan 2017 sker en tydligare koppling mellan relevanta mål i Agenda 2030 och verksamheten i strategierna. Utrikesdepartementet har även förstärkt styrningen när det gäller resultatredovisning kopplat till de globala målen.

Ny forsknings- och innovationspolitisk proposition

Sverige är och ska fortsatt vara en ledande forskningsnation. Regeringen presenterar varje mandatperiod en samlad proposition för att peka ut den forskningspolitiska inriktningen under de kommande åren. Inriktningen på arbetet är att den fria forskningen ska värnas samtidigt som forskningspolitiken ska svara mot globala och nationella samhällsutmaningar. Den forsknings- och innovationspolitiska propositionen från 2020 fokuserar på ett antal övergripande samhällsutmaningar med bäring på Agenda 2030: klimat och miljö, hälsa och välfärd, digitalisering, kompetensförsörjning och arbetsliv samt ett demokratiskt och starkt samhälle. Forskningsansatserna som presenteras för att möta utmaningarna är såväl långsiktiga nationella

forskningsprogram, där nya föreslås inrättas och befintliga förstärkas, som vissa särskilda forsknings-satsningar.

Ny arbetsmiljöstrategi

Efter att den tidigare arbetsmiljöstrategin löpte ut vid årsskiftet har regeringen fattat beslut om en ny arbetsmiljöstrategi; En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 (Skr. 2020/21:92). Arbetsmiljöstrategin anger regeringens långsiktiga politiska inriktning för området under de kommande fem åren. Det övergripande målet för arbetsmiljöstrategin är goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män samt en arbetsmiljö som förebygger ohälsa och olycksfall, som motverkar att människor utestängs från arbetet, som tar hänsyn till människors olika förutsättningar och som bidrar till utveckling av både individer och verksamheter. Delmålen för arbetsmiljöstrategin är: Ett hållbart arbetsliv – alla ska kunna, orka och vilja jobba ett helt arbetsliv, Ett hälsosamt arbetsliv – arbetslivet ska bidra till utveckling och välbefinnande, Ett tryggt arbetsliv – ingen ska riskera liv eller hälsa på grund av jobbet samt En arbetsmarknad utan brott och fusk – en bristfällig arbetsmiljö ska aldrig vara ett konkurrensmedel. Arbetet relaterar till delmål 8.8 i Agenda 2030.

Nationell strategi för cirkulär ekonomi

I juli 2020 beslutade Sveriges regering om en nationell strategi för cirkulär ekonomi, ”Cirkulär ekonomi – strategi för omställningen i Sverige”. Strategin pekar ut inriktningen för det arbete som behöver göras för att ställa om till cirkulär produktion, konsumtion och affärsmodeller, samt giftfria och cirkulära materialkretslopp. Visionen är ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätter jungfruliga material. Det övergripande målet är att omställningen till en cirkulär ekonomi ska bidra till att nå miljö- och klimatmålen, samt de globala målen i Agenda 2030. Tio av målen i Agenda 2030 identifieras som centrala för strategin. Strategin lyfter fram fyra fokusområden: cirkulär ekonomi genom hållbar produktion och produktdesign; cirkulär ekonomi genom hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster; cirkulär ekonomi genom giftfria och cirkulära kretslopp samt cirkulär ekonomi som drivkraft för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller. Strategin preciserar också prioriterade strömmar i omställningen. Dessa är plast, textil, livsmedel, förnybara och biobaserade råvaror, bygg- och fastighetssektorn samt innovationskritiska metaller och

mineral. Strategin kommer att genomföras genom att handlingsplaner tas fram där styrmedel och åtgärder presenteras.

Nationell strategi för klimatanpassning

Regeringen antog en nationell strategi för klimatanpassning i mars 2018 (prop. 2017/18:163). Genom strategin skapades en strukturerad, sammanhållande ram för det nationella arbetet med klimatanpassning. Regeringens mål för samhällets anpassning till ett förändrat klimat är att utveckla ett långsiktigt hållbart och robust samhälle som aktivt möter klimatiförändringar genom att minska sårbarheter och ta tillvara möjligheter. Målsättningarna om klimatanpassning i Parisavtalet och Agenda 2030 med de globala målen för hållbar utveckling ska också uppnås. I Agenda 2030 finns klimatanpassning med som en aspekt i flera av de 17 målen och delmålen; särskilt i mål 13 Bekämpa klimatiförändringen, som handlar om att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatiförändringarna och dess konsekvenser samt mål 11 Hållbara städer och samhällen och mål 2 Ingen hunger.

Den nationella strategin för klimatanpassning beskriver mekanismer för samordning, uppföljning, utvärdering och översyn av anpassning till klimatiförändringar. För att understödja den nationella anpassningsstrategin med specifika åtgärder beslutade regeringen i juni 2018 om en förordning (SFS 2018:1428) som ger 32 nationella myndigheter och de 21 länsstyrelserna mandat att initiera, stödja och följa upp anpassning inom sitt ansvarsområde, inklusive att genomföra klimat- och sårbarhetsbedömningar och att utveckla handlingsplaner. I juni 2018 fick Boverket en samordnande roll i förhållande till klimatanpassning av den byggda miljön. Regeringen har utfärdat ändringar i plan- och bygglagen som bland annat innebär att kommunerna i översiktsplanen ska redogöra för risken för skador på den bebyggda miljön som kan följa av klimatrelaterade jordskred, erosion och översvämningar samt hur sådana risker kan minskas. En femårig policycykel har upprättats och en uppdaterad strategi för klimatanpassning planeras till 2023. Regeringen har inrättat ett expertråd för anpassning vid SMHI som har till uppgift att utvärdera anpassningsförloppet för denna revision.

Klimatpolitisk handlingsplan

I december 2019 överlämnade regeringen för första gången en klimatpolitisk handlingsplan (prop. 2019/20:65) till riksdagen i enlighet med Sveriges klimatlag (2017:720). Enligt denna ska regeringen var fjärde år överlämna en handlingsplan som bland

annat ska innehålla vilka åtgärder för att nå utsläppsmålen som planeras och vilka ytterligare åtgärder som kan behövas. Regeringens förslag till beslut att ökade ansträngningar ska göras för att integrera klimatpolitiken i alla relevanta politikområden antogs av riksdagen i juni 2020. Alla samhällssektorer behöver bidra för att nå målet om att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Arbetet med att integrera klimatpolitiken bör bland annat innefatta att all relevant lagstiftning ses över så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag. Handlingsplanen innehåller därutöver över hundra åtgärder som regeringen avser genomföra under mandatperioden, både inom specifika sektorer och på en övergripande nivå. Planen omfattar sektorer såsom industri, transport, konsumtion, offentlig upphandling, jordbruk, skogsbruk, finansmarknad och internationellt klimatarbete.

Ny nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030

2019 beslutade riksdagen om ett nytt mål för den regionala utvecklingspolitiken som har en tydlig koppling till Agenda 2030. Målet för den regionala utvecklingspolitiken är utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet (prop. 2019/20:1 utg.omr. 19, bet. 2019/20:NU2, rskr. 2019/20:113). Regeringen beslutade i mars 2021 skrivelsen Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (skr. 2020/21:133). I strategin framgår att den regionala utvecklingspolitiken ska främja en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar regional utveckling i hela landet där de tre dimensionerna är integrerade och ömsesidigt beroende av varandra. Strategin ska därmed bidra till omställningen till ett hållbart samhälle. Genomförandet av Agenda 2030 och ett stort antal av de globala målen för hållbar utveckling är en viktig utgångspunkt för den regionala utvecklingspolitiken. Skrivelsen avses bli slutbehandlad av riksdagen innan sommaren 2021.

Strategin ska främja ett mer samordnat genomförande av den regionala utvecklingspolitiken, landsbygdspolitiken, politiken för hållbar stadsutveckling och miljöpolitiken samt andra berörda politikområden. För att möta samhällsutmaningarna, ta till vara möjligheterna och hitta lösningar samt uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken identifierar regeringen i strategin fyra strategiska områden som ligger till grund för den regionala utvecklingspolitiken 2021–2030.

2018 beslutade riksdagen om en ny sammanhållen landsbygdspolitik med tillhörande mål som har en tydlig koppling till Agenda 2030.

Regeringens strategiska samverkansprogram Regeringen etablerade 2016 fem strategiska samverkansprogram som bidrar till uppfyllandet av Agenda 2030 genom att driva på förnyelse i näringsliv och samhälle. Samverkansprogrammen är en modell för utvecklat samarbete mellan politik, myndigheter, näringsliv, civilsamhälle samt akademi med målet att identifiera innovativa lösningar på våra stora samhällsutmaningar samt att bidra till svensk konkurrenskraft. De ursprungliga fem samverkansprogrammen hade följande teman: Nästa generations resor och transporter, Smarta städer, Cirkulär och biobaserad ekonomi, Life science och Uppkopplad industri och nya material och avslutades 2018.

Samverkansprogrammets arbetsätt bedömdes som framgångsrikt och regeringen lanserade 2019 fyra nya samverkansprogram med utgångspunkt i Agenda 2030 och Sveriges och svenskt näringslivs styrkor med fokus på följande tematiska samhällsutmaningar:

- Näringslivets digitala strukturomvandling.
- Hälsa och life science (förlängdes).
- Näringslivets klimatomställning.
- Kompetensförsörjning och livslångt lärande.

Inom dessa samverkansprogram samlar regering företrädare från små och stora företag, universitet och högskolor, fackförbund, bransch- och arbetsgivarorganisationer, civila samhället samt det offentliga för att bidra till att skapa gemensamma sektorsöverskridande målbilder, initiativ och samla resurser för att främja nya innovationer och uppskalning av befintliga lösningar inom de utpekade samhällsutmaningar och bidra till uppfyllandet av Agenda 2030.

Nationella skogsprogrammet

Regeringen fattade 2018 beslut om Sveriges första nationella skogsprogram, med koppling särskilt till mål 8 och 15. I skogsprogrammet finns mål för fem fokusområden som ska bidra till att uppnå programmens vision, arbete och organisation. Visionen för skogsprogrammet är att ”Skogen, det gröna guldet, ska bidra med jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioeko-

nomi?”. Dialogprocessen är en bärande del av skogsprogrammet och under 2020 har det genomförts fyra kunskapsseminarier inom aktuella skogsfrågor. Skogsprogrammet stödjer även framväxten av regionala skogsstrategier/skogsprogram. Flera projekt har också genomförts inom ramen för skogsprogrammet, bland annat om klimatsmart träbyggnad och om mångbruk – skogens många funktioner.

Det nationella skogsprogrammets roll för att ytterligare främja en växande skogsnäring och ett hållbart skogsbruk lyfts fram i underlaget för regeringens samarbete med flera partier i riksdagen (det så kallade januariavtalet från 2019). Skogsprogrammet ska bygga på skogsvårdslagens två mål om produktion och miljöhänsyn. Särskilt fokus ska läggas på goda villkor för företagande i skogssektorn. Vid kunskapsseminarierna hösten 2020 har förhållningssättet i Agenda 2030 att balansera och integrera de tre dimensionerna varit ett viktigt ingångsvärde i diskussionen om hållbart skogsbruk och hållbar utveckling i skogen. Det har hög relevans eftersom skogsvårdslagen anger att det ska råda balans mellan produktion och miljö: målen är jämställda.

Nationella livsmedelsstrategin

Den nationella livsmedelsstrategin med sikte mot år 2030 är den första svenska livsmedelsstrategin som omfattar hela livsmedelskedjan. En långsiktig strategi ska bidra till att potentialen för hela livsmedelskedjan nyttjas fullt ut. Det innebär en ökad och hållbar produktion av mat som kan leda till skapande av jobb och hållbar tillväxt i hela landet och ge konsumenter, oavsett bakgrund, bättre förutsättningar att göra medvetna val. Den nationella livsmedelsstrategin bidrar till att uppfylla flera mål i Agenda 2030, bland annat 2, 9 och 12.

Strategin ska bidra till att stärka och att öka konkurrenskraften inom den svenska livsmedelskedjan för att öka den svenska matproduktionen. En del i detta arbete är att regeringen i december 2019 fattade beslut om ytterligare en handlingsplan för livsmedelsstrategin. Handlingsplanen innehåller satsningar på 122 miljoner kronor årligen fram till och med 2025, dessutom gjordes ytterligare satsningar på totalt 114 miljoner kronor under 2020. I budgetpropositionen för 2021 tillkom ytterligare 74 miljoner kronor 2021–2023 för att förstärka arbetet med livsmedelsstrategin. De föreslagna åtgärderna utgör tillsammans en handlingsplan del 3. Handlingsplanerna är tillsammans viktiga steg i att stärka konkurrenskraften och öka lönsamheten genom satsningar på till

exempel forskning och innovation, regelförenkling, kompetensförsörjning och en ökad livsmedelsexport.

Den nationella folkhälsopolitiken

Regeringen tillsatte Kommissionen för jämlik hälsa, med uppdraget att lämna förslag som kan bidra till att hälsoklyftorna i samhället minskar. Kommissionen presenterade sitt slutbetänkande i juni 2017: Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa – slutbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa (SOU 2017:47). Regeringen lade därefter fram propositionen God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (2017/18:249). I juni 2018 beslutade riksdagen om ett omformulerat övergripande folkhälsopolitiskt mål, *att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation*, och en revidering av de tidigare målområdena. Målområdena utgör områden med stor betydelse för en god och jämlik hälsa samt visar inriktningen för arbetet. Den nationella folkhälsopolitiken bidrar till den sociala dimensionen av Agenda 2030. Åtgärder för att minska ojämlikheter inom folkhälsopolitikens målområden bidrar till måluppfyllelsen av mål och delmål inom främst agendans sociala dimension. I budgetpropositionen för 2020 föreslog regeringen ett nytt mål som innebär att äldre ska erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg.

Stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet

Folkhälsomyndigheten fick i maj 2019 uppdraget av regeringen att utveckla en stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet som möjliggör systematiska och samordnade insatser för folkhälsoarbetet. I arbetet ingick att göra en översyn av politikområdesmål, bestämningsfaktorer och indikatorer. Uppdraget redovisades i december 2020. Syftet med uppdraget var att bidra till utvecklingen mot det övergripande folkhälsopolitiska målet att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Varje målområde kopplar till relevanta mål och delmål i Agenda 2030, och utgör därför ett värdefullt verktyg till att omsätta de globala målen till en nationell kontext.

Främjande av ökad fysisk aktivitet

För att vända utvecklingen med övervikt och fetma har regeringen beslutat att utse en kommitté (Dir. 2020:40) som ska lämna förslag på åtgärder som främjar fysisk aktivitet. Utredaren, som ska fungera som nationell samordnare, ska genom utåtriktat arbete bland annat öka den allmänna kunskapen om de positiva effekterna som fysisk akti-

vitet bidrar till. Kommittén ska knyta en eller flera referensgrupper till sig med representanter från regioner, kommuner, det civila samhället, idrottsrörelsen och friluftsförbund, näringslivet samt forskarsamhället. Kommittén ska även sprida framgångsfaktorer och goda exempel på metoder som främjar fysisk aktivitet i befolkningen samt lämna förslag på åtgärder som främjar fysisk aktivitet. Vid genomförandet av uppdraget ska grupper i särskilt utsatta positioner beaktas, som barn, ungdomar, äldre och personer med funktionsnedsättning. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2023.

Ny strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Den 30 juli 2020 uppdrog regeringen åt Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen att, tillsammans med 25 andra myndigheter, inkomma med underlag inför en ny strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Uppdraget ska bland annat bidra till att stärka Sveriges arbete med Agenda 2030 och ska redovisas senast den 1 september 2023.

Ny strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel (ANDTS)

I mars 2021 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen om en förnyad och breddad strategi för ANDTS-politiken. Den tidigare strategin för ANDT-politiken har sedan 2011 fyllt en viktig och stödjande funktion i det samlade arbetet på nationell, regional och lokal nivå. Regeringen föreslår att spel om pengar ska inkluderas i den nya strategin. Personer med spelberoende har ofta sämre allmän och psykisk hälsa, ekonomiska problem och en riskkonsumtion av alkohol, tobak och narkotika. Ökat spelberoende innebär även ökad risk för suicid. Regeringen anser även att den förnyade strategin behöver ha ett starkt fokus på narkotikaprevention samt föreslår en nollvision avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar i syfte att skapa ett tydligare fokus och kraftsamling i samhället för att minska dessa dödsfall. Tobak föreslås omdefinieras till tobaks- och nikotinprodukter. I dag finns flera former av nikotinprodukter som inte innehåller tobak, och som därmed inte omfattas av det regelverk som gäller för tobaksprodukter. Insatser för att skydda barn och unga utgör grunden för det hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbetet. Föreslagna åtgärder och insatser i strategin kopplas till arbetet med Agenda 2030, genom att balansera de tre dimensionerna av hållbar utveckling.

Utredningen om översyn av vissa frågor på tobaksområdet

Utredning pågår av en särskild utredare som ska göra en översyn av vissa frågor på tobaksområdet (S 2020:02). Arbetet är en del av genomförandet av Agenda 2030 och mål 3, bland annat genom att genomföra WHO:s ramkonvention om tobakskontroll. Syftet med utredningen är att säkerställa en sammanhållen och systematisk reglering av tobak, e-cigaretter och påfyllnadsbehållare samt tobaksfria nikotinprodukter och, vid behov, tobaks- och nikotinfria produkter som används på ett likartat sätt som tobaksvaror. Regleringen ska kunna innefatta både produkter som finns på den svenska marknaden i dag och nya tobakslänkande produkter som kan komma att lanseras i framtiden. Alla förslag till reglering ska utgå från att de ska skydda folkhälsan och framför allt skydda barn och unga mot skadliga effekter orsakade av dessa produkter. Utredningen ska överlämnas till regeringen under 2022.

Nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

Folkhälsomyndigheten har på uppdrag av regeringen tagit fram en nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Strategin innehåller ett övergripande mål, fyra delmål, sju åtgärdsområden samt en plan för uppföljning och indikatorer. Därtill redovisas hur Folkhälsomyndigheten avser att arbeta vidare med SRHR utifrån den föreslagna strategin och sprida information om strategin till myndigheter, regioner, kommuner och andra berörda aktörer, samt vilket stöd som myndigheten kan tillhandahålla när strategin genomförs. Strategin är ett viktigt bidrag i Sveriges genomförande av Agenda 2030 på nationell nivå vad gäller bland annat delmål 3.7.

Svensk strategi för arbetet mot antibiotikaresistens 2020–2023

Strategin ska ligga till grund för Sveriges arbete med att bromsa uppkomst och spridning av antibiotikaresistens samt att förebygga och hantera dess konsekvenser. Antibiotikaresistens utgör inget eget mål i Agenda 2030 men står med i den politiska deklarationen av agendan. Arbetet mot antibiotikaresistens kräver en bred tvärsektorieell ansats och relaterar till flera olika mål i Agenda 2030. Det svenska arbetet mot antibiotikaresistens nationellt, inom EU och internationellt ska vara långsiktigt och hållbart samt utgå från effektiva insatser inom alla relevanta områden. Sverige ska fortsatt visa ledarskap i det internationella arbetet, i linje med Sveriges politik för global utveckling, globala åtaganden gjorda inom

Agenda 2030 och arbetet inom EU. Strategin tar sin utgångspunkt i det pågående svenska arbetet mot antibiotikaresistens, den globala handlingsplan mot antimikrobiell resistens som WHO:s medlemsländer antagit, i FAO:s handlingsplan, OIE:s strategi samt andra relevanta planer och strategier såsom EU:s handlingsplan mot antimikrobiell resistens samt FN:s Inter-Agency Coordination Group on Antimicrobial Resistance (IACG4:s) rekommendationer och den så kallade Tripartitens gemensamma arbetsplan. Strategin är en uppdatering av den tidigare svenska strategin (2016–2019).

Strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd

I augusti 2018 beslutade regeringen om en ny nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd (S2018/04678). Syftet med föräldraskapsstöd är att främja barns hälsa och utveckling. Strategins tyngdpunkt ligger på det universella stödet, det vill säga stöd som rikts till alla föräldrar, men omfattar även riktat stöd till föräldrar vars barn tillhör en riskgrupp eller har akuta problem. Målsättningen är att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt. Arbetet relaterar till delmål 10.2, 10.3, 3.4 och 3.5 i Agenda 2030.

Strategi för omsorg om personer med demenssjukdom

Regeringen har antagit en nationell strategi för omsorg om personer med demenssjukdom (S2018/03241/FST). Genom den nationella strategin vill regeringen de kommande åren ta ett mer samlat grepp när det gäller omsorgen om personer med demenssjukdom. Av strategin framgår att kvinnor och män med demenssjukdom ska, sjukdomen till trots, kunna leva ett aktivt liv, ha inflytande i samhället och över sin vardag. De ska vidare bemötas med respekt, och ha tillgång till god vård och omsorg som både är jämställd och jämlik, vilket främst kopplar till delmål 10.2.

Nationell anhörigstrategi

Nästan var femte person i Sverige vårdar, hjälper eller stödjer regelbundet en närstående. Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett underlag för en nationell strategi för anhöriga som vårdar eller stöder närstående äldre personer, personer som är långvarigt sjuka eller som stöder en närstående som har en funktionsnedsättning. Utifrån detta underlag avser regeringen att under senare delen av 2021 påbörja arbetet med att ta fram en nationell strategi. Arbetet relaterar till delmål 10.4, 5.4 och 3.4 i Agenda 2030.

Ny inriktning av funktionshinderspolitiken

År 2017 beslutade riksdagen om ett nytt nationellt mål och en ny inriktning av funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188). Det nationella målet är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas. För att nå det nationella målet ska genomförandet av funktionshinderspolitiken inriktas mot de fyra områdena principen om universell utformning, brister i tillgängligheten, individuella stöd och lösningar för individens självständighet samt att förebygga och motverka diskriminering.

Regeringen kommer att fortsätta arbetet för en mer effektiv, systematisk och långsiktigt hållbar funktionshinderspolitik, där Agenda 2030 utgör en viktig utgångspunkt.

Utökad funktionshinderperspektiv hos offentliga aktörer

Myndigheten för delaktighet, MFD, har fått i uppdrag av regeringen att bidra till att funktionshinderperspektivet får ett större utrymme hos offentliga aktörer i deras arbete med Agenda 2030. I uppdraget ingår att analysera vilken roll och betydelse principen om universell utformning kan ha i genomförandet av agendan. Uppdraget genomförs i dialog med funktionshindersrörelsen och andra berörda aktörer, som kommuner, regioner och myndigheter. Under år 2020 har MFD kartlagt hur olika aktörer tar sig an arbetet med de globala målen för hållbar utveckling. Vidare har man anordnat kunskapsförhöjande insatser, som seminarier och utbildningar, samt tagit fram ett lättläst informationsmaterial om Agenda 2030. Uppdraget kommer att slutredovisas i januari 2022.

Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige

Den nationella strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232) utgår från de mänskliga rättigheter som varje barn upp till 18 år ska tillförsäkras enligt internationella överenskomelser, särskilt de åtaganden som följer av FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen). Principerna i strategin uttrycker grundläggande förutsättningar för att stärka barnets rättigheter. Avsikten är att strategin ska vara en utgångspunkt för offentliga aktörer på statlig och kommunal nivå som i sina verksamheter ska säkerställa barnets rät-

tigheter. Den vänder sig således till riksdag, regering, statliga myndigheter, regioner och kommuner. Strategin innehåller inte någon uttrycklig koppling till Agenda 2030 eftersom den antogs före agendan (år 2010). Strategins utgångspunkt och principer har dock likheter med flera av målen i Agenda 2030. En av principerna handlar till exempel om att barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang, här ingår att våld mot barn ska förebyggas och bekämpas med alla till buds stående medel, vilket kan jämföras med mål 16.2 om att eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn.

Strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn

Regeringen avser tillsätta en utredning som ska lämna förslag på en strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inkluderat hedersrelaterat våld och förtryck. Strategin ska anlägga ett helhetsperspektiv och möjliggöra en sammanhållen inriktning för arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn.

Nationell plan mot rasism, liknande former av rasism och hatbrott

År 2016 antog regeringen en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Planen utgör ett samlat grepp i arbetet som omfattar insatser för att förebygga och motverka olika former av rasism genom förbättrad samordning och uppföljning, mer utbildning och forskning, ökat stöd till och fördjupad dialog med civila samhället, ett förstärkt förebyggande arbete på nätet och ett mer aktivt rättsväsende.

Kommission för jämställda livsinkomster

Regeringen tillsatte i mars 2020 en kommission för jämställda livsinkomster som ska lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män. Kommissionen ska främst lämna förslag på åtgärder som bidrar till att främja jämställda löner, jämställda livsinkomster, en jämställd fördelning av det offentliga stödåtgärder till kvinnor och män samt jämställda arbetsplatser. Kommissionen har lämnat en delredovisning i januari 2020 och ska slutredovisa sitt uppdrag i december 2021.

Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Strategin inbegriper arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck samt mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Den innehåller åtgärder

som stärker skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor, insatser mot våld i samkönade relationer samt åtgärder som motarbetar destruktiv maskulinitet och hederstänkande. Strategin sätter också fokus på mäns delaktighet och ansvar för att stoppa våldet. Genom en långsiktig strategi och ett riktat åtgärdsprogram lägger regeringen grunden till ett mer målinriktat och samordnat arbete mot mäns våld mot kvinnor. Särskilt angeläget är att utveckla våldsförebyggande insatser. Det arbetet ska nå alla grupper i samhället och utvecklas på flera arenor. Den nationella strategin ingår i regeringens jämställdhetspolitiska skrivelse till riksdagen (Skr. 2016/17:10).

Handlingsplan mot prostitution och människohandel

Syftet med handlingsplanen är att förebygga och motverka prostitution och människohandel för alla ändamål samt att bidra till ett bättre skydd och stöd för personer som är utsatta för människohandel. Genom en nationell handlingsplan som samlar regeringens arbete mot prostitution och människohandel kan samverkan och samordningen på området stärkas ytterligare.

Jämställdhetsintegrering som strategi

Regeringen bedriver ett arbete med att stärka jämställdhetsintegrering på alla departement och berörda myndigheter. Arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet styrs av ett regeringsbeslut för perioden 2016–2020. Fyra centrala processer pekas ut för arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet, dessa är budgetprocessen, lagstiftningsprocessen, myndighetsstyrningen och EU-arbetet. Beslutet har förlängts till och med 2021. En utvärdering av arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet har genomförts och kommer att ligga till grund för ett nytt beslut som tas fram under 2021.

Jämställdhetsbudgetering

Jämställdhetsbudgetering är ett strategiskt redskap för att uppnå de politiska målen för jämställdhet. Arbetet innebär att budgetpolitikens jämställdhetseffekter utvärderas och att inkomster och utgifter ska omfördelas för att främja jämställdhet. Regeringens ambition är att ett jämställdhetsperspektiv ska inkluderas i alla steg av budgetprocessen.

Strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck

Regeringens arbete bedrivs sedan 2014 utifrån strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Strategin utgör grunden för ett långsiktigt arbete inom fokusområdena våld, diskriminering och andra kränkningar, unga hbtqi-personer, hälsa, vård och sociala tjänster, privat- och familjeliv, kulturområdet samt det civila samhället. För vissa av fokusområdena har även strategiska myndigheter utsetts i syfte att utgöra en samlande kraft för ökad kunskap och likvärdigt bemötande.

Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter

I januari 2021 beslutade regeringen om en handlingsplan i syfte att komplettera den befintliga strategin och kraftsamla arbetet med konkreta åtgärder för perioden 2020–2023. Handlingsplanen innefattar åtgärder inom ett flertal fokusområden som bland annat avser att motverka diskriminering, våld och andra kränkningar, ökad kunskap inom arbetslivet och om unga hbtqi-personers situation, psykiska hälsa samt en särskild satsning på arbetet med suicidprevention. I det långsiktiga arbetet med strategin så är de befintliga fokusområdena fortsatt av central betydelse men de kompletteras nu med ytterligare två fokusområden: arbetslivet och äldre hbtqi-personer. Intersex-perspektivet lyfts fram och åtgärder vidtas för ökad kunskap om intersexuella situation och behov, såväl inom vården som i samhället i stort. Dessutom inkluderas asyl och migration i fokusområdet våld, diskriminering och andra kränkningar. Regeringen avser även att utse ytterligare en hbtqi-strategisk myndighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, vilket innebär att det sammanlagt finns elva hbtqi-strategiska myndigheter.

Demokratin 100 år

I anslutning till den svenska demokratis 100-årsjubileum och mot bakgrund av de utmaningar demokratin står inför genomför regeringen 2018–2021 en satsning som syftar till att stärka förutsättningarna att delta aktivt i demokratin och för att öka demokratis motståndskraft. 21 myndigheter har fått i uppdrag att uppmärksamma demokratin och genomföra demokratistärkande verksamhet. Ett särskilt stöd till det civila samhället för insatser som ökar kunskapen om demokratin och som stärker individers förutsättningar att delta har införts. Regeringen har också slutit en överenskommelse

med SKR om att tillsammans verka för stärkta förutsättningar för människor att delta och vara delaktiga i kommuner och regioner. Kommittén Demokratin 100 år tillsattes med uppgift att tillsammans med aktörer i hela landet genomföra aktiviteter som uppmärksammar och stärker demokratin.

Ungdomspolitik

Målet för den nuvarande ungdomspolitiken är att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen och lades fast i propositionen Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande (prop. 2013/14:191). I propositionen gjorde regeringen bedömningen att en samlad redovisning av utvecklingen i förhållande till det ungdomspolitiska målet bör lämnas till riksdagen med tre till fem års mellanrum.

Ungdomspolitisk skrivelse

I mars 2021 presenterade Regeringen en ny ungdomspolitisk skrivelse. Regeringen lämnar i skrivelsen en redovisning av utvecklingen mot det ungdomspolitiska målet att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Utvecklingen av ungdomars levnadsvillkor redovisas med avseende på hälsa, utbildning, arbete, brottslighet och utsatthet för brott, boende, fritid, idrottande och kulturuövande. Den ungdomspolitiska skrivelsen innehåller hänvisningar till relevanta beröringspunkter med de globala målen i Agenda 2030 samt ett eget avsnitt där det redogörs för agendans särskilda betoning på barn och unga. Regeringen presenterar i skrivelsen ett handlingsprogram med insatser som ska bidra till att det ungdomspolitiska målet uppfylls. Skrivelsen lyfter även prioriterade områden för att främja målet: den psykiska hälsan bland unga ska öka, social inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka, alla unga ska ha en meningsfull fritid och alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget. Skrivelsen innehåller också en genomgång av det internationella samarbetet inom ungdomspolitiken.

Kulturskolan

I mars 2018 presenterade regeringen en proposition för riksdagen En kommunal kulturskola för framtiden - en strategi för de statliga insatserna (prop. 2017/18:164). Regeringens förslag om nationella mål syftade till att tydliggöra de stora värden som finns i kulturskolan, vilka staten genom sina insatser kan bidra till att bevara och utveckla.

För att uppnå det nationella målet för statens insatser genomförs idag en rad satsningar. Ett nationellt kulturskolecentrum inrättades från och med 2018 inom Statens kulturråd med uppdrag att stödja den kommunala kulturskolan genom att bland annat fördela bidrag, identifiera utbildnings- och utvecklingsbehov samt följa statistik på området. Regeringen satsar på den kommunala kulturskolan och vill att kulturskolan ska vara en självklar del i alla barns och ungas liv. Sedan 2016 fördelas årligen ett statligt bidrag till kommunala kulturskolor via Statens kulturråd. För att fler barn och unga ska ha möjlighet att delta i kulturskoleverksamhet förstärktes det statliga bidraget till kulturskolorna i budgetpropositionen för 2021 med ytterligare 100 miljoner kronor och uppgår nu till 200 miljoner kronor för 2021 och 2022. Detta för att stimulera utveckling genom att bl.a. bredda och fördjupa kulturskolans utbud och undervisning, samt för att nå nya målgrupper. Den kommunala kulturskolan når en stor andel barn och unga i hela landet och är en unik mötesplats för barn och unga från olika delar av samhället. Kulturskolan bidrar till att lägga grunden för barn och ungas kreativa utveckling genom att de får ta del av och utöva en rad olika konstformer. En stärkt kulturskola bidrar därigenom bland annat till barn och ungas deltagande, god utbildning samt fredligare och inkluderande samhällen.

Textile & Fashion 2030

Sveriges regering har gett Högskolan i Borås uppdraget att etablera och leda Textile & Fashion 2030 – den nationella plattformen för hållbart mode och hållbara textilier. Det femåriga uppdraget drivs av Smart Textiles, en del av Science Park Borås vid Högskolan i Borås, i samarbete med Textilhögskolan, Swedish Fashion Council, RISE Research Institutes of Sweden och TEKO, Sveriges Textil och Modeföretag. Textile & Fashion 2030 är plattformen som sätter Sverige i framkant när det gäller utveckling av textil- och modesektorn i riktning mot hållbarhet och en cirkulär ekonomi och verkar för att uppnå de nationella miljömål och Agenda 2030-mål som berör textil och mode.

Nationella upphandlingsstrategin

Den offentliga upphandlingen är ett viktigt medel för att bidra till en hållbar utveckling och att beakta hållbarhet i större utsträckning vid offentliga upphandlingar utgör ett av verktygen för att styra mot långsiktig hållbarhet i linje med Agenda 2030.

Som ett led i arbetet med att utveckla de offentliga upphandlingarna har regeringen tagit fram

en nationell upphandlingsstrategi. Den innehåller målsättningar samt råd och tips om hur upphandlande myndigheter kan arbeta för att utveckla sitt strategiska arbete med offentliga inköp. Strategin innehåller sju övergripande inriktningsmål; offentlig upphandling som strategiskt verktyg för en god affär, effektiva offentliga inköp, en mångfald av leverantörer och en väl fungerande konkurrens, en rättssäker offentlig upphandling, en offentlig upphandling som främjar innovativa och alternativa lösningar, en miljömässigt ansvarsfull upphandling samt offentlig upphandling som bidrar till ett socialt hållbart samhälle.

Enligt Upphandlingsmyndighetens instruktion ska myndigheten bland annat verka för en rättssäker, effektiv och socialt och miljömässigt hållbar upphandling samt främja innovativa lösningar inom upphandling. Myndigheten har vidare fått i uppdrag att öka kännedomen om hur offentlig upphandling kan användas som ett verktyg för att bidra till en cirkulär ekonomi samt uppnå de nationella miljömålen och Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Under 2020 fick Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att stärka kompetensen och tillhandahålla metodstöd och vägledning för hur kvalitetsfrågor som avser arkitektur och gestaltad livsmiljö kan tas tillvara vid offentlig upphandling. En ökad kompetens, särskilt hos beställare, i dessa frågor kan bland annat bidra till att nå miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Nationell handlingsplan mot korruption i offentlig förvaltning

Regeringens handlingsplan mot korruption syftar till att skapa förutsättningar för ett mer effektivt och strukturerat arbete mot korruption. I förlängningen ska den bidra till att minska riskerna för korruption och de förtroendskador som korruptionen medför. Genom handlingsplanen ges förutsättningar för ett mer samordnat och strukturerat arbete mot korruption.

Handlingsplanen riktar sig framför allt till statliga förvaltningsmyndigheter. Den kan också användas som utgångspunkt för att förebygga korruption och förtroendskador i kommuner och regioner samt inom kommunala bolag. Vidare berörs även de statligt ägda bolagen.

Handlingsplanen innehåller en definition av begreppet korruption, en beskrivning av regeringens mål med arbetet mot korruption enligt svensk lag och internationella konventioner, beskrivning-

är av råd och rekommendationer för ett strukturerat arbetssätt samt ett antal principiella utgångspunkter grundläggande principer för ett utvecklat arbete mot korruption. De principiella utgångspunkterna är tänkta att vara vägledande för myndigheternas arbete mot korruption men också för Statskontorets arbete med att främja de statliga myndigheternas arbete mot korruption.

Strategi för att motverka överskuldssättning

Ett stort antal svenskar har omfattande ekonomiska problem. Många saknar en ekonomisk buffert för oförutsedda händelser och omkring 400 000 personer befinner sig i Kronofogdemyndighetens register. Regeringen presenterade därför 2015 en strategi med samlade åtgärder för att motverka överskuldssättning. Strategin tar sikte på såväl förebyggande och stödjande som rehabiliterande insatser mot skuldssättning och syftar bland annat till att öka kunskaperna om konsumentfrågor och privat ekonomi, uppnå en mer ansvarsfull kreditgivning, förbättra hanteringen av skulder till det allmänna, aktivt och effektivt stödja skuldsatta, fler svårt skuldsatta ska ha möjlighet att ansöka om och genomgå skuldsanering och särskild hänsyn ska tas till barn och unga. I strategin aviserar en rad insatser som omfattar lagstiftning, bland annat om högkostnads-krediter och skuldsanering, och andra åtgärder såsom uppdrag till Konsumentverket. Flera av åtgärderna har avrapporterats och följts upp. Antalet skuldsatta i Kronofogdemyndighetens register har minskat något sedan strategin presenterades, medan skuldbeloppen fortsatt att öka. Även antalet förstagångsgäldenärer fortsätter att öka. Denna utveckling går hand i hand med ökade kreditbelopp i samhället, inte minst allt större volymer av konsumtionskrediter (lån utan säkerheter).

Strategi för levande städer – politik för en hållbar stadsutveckling

I strategin för levande städer (Skr. 2017/18:230), beslutad 2018 samtidigt med politiken för gestaltad livsmiljö (prop. 2017/18:110), presenteras regeringens politik för en hållbar stadsutveckling. Strate-

gin innehåller övergripande mål för hållbara städer och etappmål i miljömålssystemet tillsammans med prioriteringar och nya insatser med tyngdpunkt på miljömässigt hållbar stadsutveckling. Strategin bidrar till att nå både de nationella miljömål och mål i Agenda 2030, särskilt till mål 11 om hållbara städer, samt till FN:s New Urban Agenda. Regeringen vill med strategin stärka kommunernas förutsättningar för att utveckla gröna, hälsosamma och trygga städer där människor möts och innovationer skapas. Städer behöver utvecklas så att alla dimensioner av hållbar utveckling tas till vara. I städerna finns möjligheter att klara många av klimat- och miljöutmaningarna, och arbetet för en hållbar stadsutveckling är viktigt för att uppnå miljömålen.

Enligt strategins övergripande mål är hållbara städer inkluderande och tillgängliga stadsmiljöer som erbjuder alla människor en attraktiv och grön livsmiljö. Närhet gör att det är enkelt att leva sitt vardagsliv och ta sig fram med hållbara transporter, som gång och cykel. Helhetssyn i planeringen tillsammans med smarta lösningar bidrar till städer där människor kan leva klimatsmart, hälsosamt och tryggt.

Strategin omfattar också tre etappmål i miljömålssystemet som speglar viktiga aspekter av en miljömässigt hållbar stadsutveckling:

- Nationellt etappmål för att öka andelen gång-, cykel- och kollektivtrafik.
- Etappmål om metod för stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer.
- Etappmål om integrering av stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer.

Ett viktigt led i att genomföra strategin är att Rådet för hållbara städer har inrättats, ett forum bestående av elva statliga myndigheter, SKR och Länsstyrelserna. Rådet har i uppgift att stötta kommunerna i arbetet med mål 11 i Agenda 2030.

7. Lämna ingen utanför

Sammanfattning och lärdomar av avsnittet

- I SCB:s uppföljningsrapport ”Lämna ingen utanför. Statistisk lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige, oktober 2020” är det tydligt att Sverige har många utmaningar. Studier visar att ojämlikheterna mellan grupper ökar. Inkomsterna har ökat mest i toppen av inkomstfördelningen, och mer i mitten än i den nedre delen av fördelningen. Det föreligger även stora skillnader mellan grupper på flera områden inom utbildning, hälsa och utsatthet för våld.
- Personer med olika typer av funktionsnedsättningar, barn till personer i utsatta situationer och utrikes födda från vissa delar av världen eller med kort vistelsetid i Sverige sägs vara särskilt sårbara för vissa typer av utsatthet. Kvinnor och flickor är också ofta i högre grad sårbara, särskilt när olika sårbarheter och utsattheter överlappar varandra.
- Det föreligger stora skillnader vad gäller sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Unga utrikes födda personer saknar ofta kunskap om detta område, och utrikes födda kvinnor är särskilt utsatta med förhöjd risk för tvångsäktenskap, sexuellt utnyttjande, sexuellt överförbara sjukdomar och oönskade graviditeter.
- Barns utsatthet påverkas i hög utsträckning av socioekonomiska faktorer och psykisk hälsa är ett växande problem, särskilt bland flickor och kvinnor, personer som inte förvärvsarbetar, låginkomsttagare och personer med intellektuell funktionsnedsättning. Det är dock vanligare med självmord bland män, personer som inte är gifta, personer utan förvärvsarbete och personer i samkönade äktenskap.
- Fler låginkomsttagare, personer med bakomliggande sjukdomar, lågutbildade, äldre och boende på LSS-boenden (LSS – lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade) har avlidit under coronapandemin. Fler män än kvinnor har avlidit i covid-19. Socialt utsatta grupper och vissa yrkesgrupper löper högre risk att smittas.
- Det finns utmaningar i den statistiska uppföljningen om till exempel personer med funktionsnedsättning, barn, våld i nära relation och sexuellt våld. Det finns mycket begränsad statistik att tillgå om hedersrelaterat våld och förtryck, nationella minoriteter, personer som vistas i Sverige utan tillstånd och hbtqi-personer.
- En likvärdig skola och utbildning verkar vara en stark skyddsfaktor. Möjligheten att få stöd i skolan, föräldrarnas utbildningsnivå och meritvärdet från grundskolan påverkar barns utbildningsnivå i vuxen ålder.
- Sverige har sedan 2017 antagit ett flertal ramverk för att möta de utmaningar som synliggörs i SCB:s rapport. Trots detta finns ett behov av ytterligare arbete för att vända den negativa utvecklingen framförallt inom hälsa, segregation, och ojämlikhet – men också för att motverka rasism och främlingsfientlighet.
- Sverige behöver även bli bättre på inkludering över generationsgränser, både av unga och äldre. Det statistiska uppföljningsarbetet behöver vidareutvecklas, särskilt för att bättre fånga upp grupper utanför statistiken.
- I det internationella arbetet bidrar Sverige till förverkligandet av principen genom arbetet med multidimensionell fattigdomsbekämpning, mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer samt jämställdhet. Sverige är även en viktig partner i kapacitetsuppbyggnad av statistiksystem runt om i världen. Erfarenheter visar att det finns ett behov av att än bättre tillämpa rättighetsperspektivet i utvecklingssamarbetet för att tydligare integrera till exempel rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Vad menas med att inte lämna någon utanför? Globala, tvärgående utmaningar som konflikter, klimatförändringar, pandemier samt social, politisk och ekonomisk osäkerhet har särskilt allvarliga konsekvenser för personer i utsatta situationer, såväl nationellt som internationellt. Covid-19-pandemin har avslöjat sårbarheter i våra system och hur utmaningar på ett område får konsekvenser på andra områden, inklusive samtliga 17 mål i Agenda 2030. Covid-19-pandemin har visat att den centrala principen i Agenda 2030 om att inte lämna någon utanför (Leave No One Behind, LNOB) är en nödvändighet för en mer socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar återhämtning. De globala målen måste uppfyllas för alla människor, överallt, inklusive framtida generationer.

Principen om att inte lämna någon utanför grundar sig på jämlikhet och icke-diskriminering som är grundläggande principer i FN:s stadga. Den grundar sig också på internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och jämställdhet och på nationella rättssystem. I agendan lyfts bland annat barn och unga, äldre, personer med funktionsnedsättning, personer som lever med hiv/aids, urfolk, flyktingar och migranter fram som viktiga att uppmärksamma utifrån denna princip. Ett återkommande mönster är att flickor och kvinnor diskrimineras och har färre möjligheter och sämre villkor än män och pojkar genom hela livet.

I Agenda 2030-propositionen konstateras att Sveriges genomförande av Agenda 2030 ska präglas av principen att ingen ska lämnas utanför. Principen värnas genom att arbetet med att genomföra agendan utgår från ett rättighetsperspektiv och fattiga människors perspektiv på utveckling. Det svenska perspektivet på principen sätter individen i fokus och syftar till att de globala målen ska nås för alla människor, i alla delar av samhället. Att minska ojämlikheten både inom och mellan länder är en förutsättning för att ge alla människor tillgång till grundläggande samhällsservice så som bostad, en jämlik tillgång till hälso- och sjukvård av god kvalitet, utbildning och ekonomisk egenmakt. Principen syftar också till att motverka diskriminerande lagar, normer och inskränkningar av medborgerliga fri- och rättigheter. Även om Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling saknar ett uttryckligt mål om mänskliga rättigheter och demokrati har samtliga mål en koppling till olika aspekter av de mänskliga rättigheterna. Mål 16 som bland annat omfattar likhet inför lagen, rättsstatens principer, ett inkluderande och representativt beslutsfattande

och skydd av grundläggande friheter, i enlighet med nationell lagstiftning och internationella avtal, relaterar tydligast till de mänskliga rättigheterna och demokrati.

Sju huvudbudskap för LNOB-principen
Regeringen har i rapporten ”Sweden and the Leaving no one behind principle”²⁵ från juni 2020 angett huvuddragen för hur Sverige ska arbeta för att leverera på LNOB-principen. En viktig förutsättning för att inte lämna någon utanför är stärkandet av social, ekonomisk och miljömässig motståndskraft för att förebygga att kriser får oproportionerligt negativa effekter på människor i utsatta situationer. Rapporten tar även hänsyn till att kommande generationer inte ska lämnas utanför. I rapporten har sju huvudbudskap för ökade åtgärder och handlingskraft formulerats:

- Förverkligande av mänskliga rättigheter och jämställdhet.
- Stärkt egenmakt och deltagande.
- Främjande av omställningen till cirkulära, resurseffektiva, motståndskraftiga och klimatneutrala ekonomier.
- Främjande av multidimensionell fattigdomsminskning.
- Främjande av dialog mellan arbetsmarknadens parter och av anständiga arbetsvillkor.
- Stegvis förverkligande av universella sociala trygghetssystem.
- Bättre data och uppföljning.

Nationell politik för förverkligandet av LNOB-principen

Sverige har länge arbetat för fullföljandet av mänskliga rättigheter och minskad utsatthet i samhället. Flera av de nationella arbeten och initiativ som beskrivs i kapitel 6 kopplar till arbetet med att inte lämna någon utanför. Regeringen arbetar även på många andra sätt utifrån de grundläggande mänskliga rättigheterna, för ökad jämlikhet och minskade klyftor i samhället. Till exempel tillsatte regeringen 2018 Jämlikhetskommissionen, en kommitté med uppdrag om att lämna förslag om att långsiktigt öka

²⁵ <https://www.government.se/4aac82/contentassets/1d89b492529e4067b07d0abf5b36400b/sweden-at-the-leave-no-man-behind-principle.pdf>

den ekonomiska jämlikheten och öka möjligheterna till social rörlighet. Kommissionen lämnade sitt slutbetänkande i augusti 2020 med förslag på en rad politikområden, till exempel åtgärder för att utjämna skillnader i uppväxtförhållanden, utbildning och arbetsvillkor.

Sverige har under en längre tid fått rekommendationen från internationella granskningsorgan om att inrätta ett oberoende institut för mänskliga rättigheter. Regeringen avser att inrätta en ny myndighet, Institutet för mänskliga rättigheter, under 2022.

Även globalt granskas Sverige och andra länders efterlevnad av de mänskliga rättigheterna. I FN:s senaste granskning av Sveriges efterlevnad av de mänskliga rättigheterna (Universal Periodic Review, UPR) mottogs 300 rekommendationer²⁶. Av dessa accepterades 214, 1 accepterades delvis och 85 noterades²⁷. Flera av rekommendationerna berör stärkandet av det samiska folkets rättigheter och rättigheter för urfolk och nationella minoriteter²⁸. Sverige har tagit viktiga steg i stärkandet av det samiska folkets rättigheter. Inte minst genom förslaget om att i samarbete med Sametinget arbeta fram ett förslag till lag om konsultation i frågor som rör det samiska folket. Regeringen arbetar även fortsatt för att en ratificering av Nordisk Samekonvention ska kunna ske. I samråd med Sametinget och det samiska civila samhället arbetar regeringen också för att tillsätta en utredning för att se över rennäringslagstiftningen som reglerar samernas exklusiva rätt till renskötsel i vilken rätt till jakt och fiske ingår. Inom ramen för regeringens nationella kraftsamling kring Demokratin 100 år genomför Sametinget folkbildande och kunskaphöjande insatser för att stärka samers, särskilt unga samers, intresse och möjligheter att delta aktivt i demokratin och dess beslutsprocesser, samt i det offentliga samtalet.

Sverige har lagstiftning på plats, till exempel diskrimineringslagen (2008:567) som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oav-

sett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning och ålder mot diskriminering. Sverige har också en lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724). De nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Under senare år har detta arbete stärkts, bland annat genom ett förtydligande av det allmännas ansvar för de nationella minoriteternas rättigheter. Regeringen har en tydlig ambition om en högre växel i minoritetspolitiken och beslutade 2018 att tillkalla en särskild utredare. Ett slutbetänkande kom under våren 2020²⁹. Utredningen konstaterar att det behövs bättre uppföljning för att identifiera och undanröja strukturella hinder, och att de nationella minoriteternas erfarenheter och sakkunskap kan användas i högre utsträckning. Vidare behöver kommuner och regioner ett tydligt, konkret och pragmatiskt stöd i arbetet.

EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA) har kartlagt romers situation i sju länder inklusive Sverige³⁰. I kartläggningen framkommer att det fortfarande förekommer problem med diskriminering, mobbning i skolan och hunger, även om Sverige får bättre resultat än flera andra länder vad gäller skola, boende, arbetsmarknad och hälsa. Flera kunskaphöjande insatser för bättre romsk inkludering har gjorts mellan 2016–2019 bland kommuner och myndigheter³¹. Under 2016–2019 genomfördes en satsning på utvecklingsarbete vad gäller romsk inkludering i fem kommuner. Lovande resultat har uppvisats av de romska brobyggare som anställdes av kommunerna inom skola och socialtjänst.

Vad gäller hbtqi-personers rättigheter finns det fortfarande brister, inte minst när det gäller transpersoners situation och psykiska hälsa. Utsattheten för hatbrott är stor. Könsidentitet och könsuttryck inkluderas numera i bestämmelserna om hets mot folkgrupp samt i straffskärpningsbestämmelserna, som gör att en gärningsperson får ett strängare straff för ett brott om det utförts med hatbrottsmotiv. Sverige har sedan förra rapporteringen också utfärdat skadestånd till de transpersoner

26 https://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/Session35/SE/sweden_50754311.pdf

27 Läs Sveriges svar: <https://www.regeringen.se/49be62/contentassets/49b69f19914542d2ab6c00d1e2ed56b2/response-from-the-swedish-government-regarding-upr-recommendations.pdf>

28 Läs Sveriges nationella rapport inom ramen för den tredje cykeln av Universal Periodic Review: <https://www.regeringen.se/4ad5bf/contentassets/49b69f19914542d2ab6c00d1e2ed56b2/nationell-rapport-fran-sverige-inom-ramen-for-den-tredje-cykeln-av-universal-periodoc-review-svenska-2019.pdf>

29 <https://www.regeringen.se/49961f/contentassets/49e7ad50cf1344a396eb1a2af8e45fe6/hogre-vaxel-i-minoritetspolitiken---starkt-samordning-och-uppfoljning-sou-202027.pdf>

30 Läs rapporten: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-roma-travellers-six-countries_en.pdf

31 Se punkt 114-120: <https://www.regeringen.se/4ad5bf/contentassets/49b69f19914542d2ab6c00d1e2ed56b2/nationell-rapport-fran-sverige-inom-ramen-for-den-tredje-cykeln-av-universal-periodoc-review-svenska-2019.pdf>

som tvångssteriliserats för att få ändra sitt juridiska kön. Regnbågsfamiljer riskerar dock fortfarande att hamna i kläm i samband med föräldraskap på grund av lagstiftning som inte är anpassad utifrån olika familjers behov. Regeringen har tillsatt en utredning med uppdraget att bland annat utreda hur den föräldraskapsrättsliga lagstiftningen skulle kunna göras mer könsneutral. Uppdraget syftar till att, med utgångspunkt i barnets bästa, åstadkomma en mer sammanhållen, könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap samt regler om föräldransvar som är anpassade till olika familjekonstellationer.

Regeringens ambition om att modernisera könstillhörighetslagen kvarstår. I arbetet framöver kommer även intersex-personers situation inkluderas, mot bakgrund av det kunskapsstöd som tagits fram av Socialstyrelsen. Även andra perspektiv och grupper kommer att lyftas fram, såsom äldre hbtqi-personers situation. Insatserna samlas i en handlingsplan för att ytterligare förstärka arbetet och komplettera strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. För att motverka diskriminering i arbetslivet har Sverige satsat på hbtqi-utbildningar för arbetsplatser inom den offentliga sektorn, bland annat med hjälp av hbtqi-certifieringar av RFSL (Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter). Certifieringarna har utgjort en viktig del för att öka hbtqi-kompetensen både ur ett arbetsmiljöperspektiv och i ett bemötandeperspektiv. Enbart under 2019–2020 har 58 arbetsplatser hbtqi-certifierats av RFSL. Under 2020 omcertifierades 55 arbetsplatser, vilket visar att engagemanget ofta är långsiktigt.

I Säkerhetspolisens årsbok för 2018 framgår att en främlingsfientlig och radikalnationalistisk idéströmning har ökat i det svenska samhället, främst via internet, vilket bidrar till spridning av exempelvis antisemitiska, islamofobiska och afrofobiska budskap. Detta trots att regeringen 2016 antog en handlingsplan mot rasism, liknande former av intolerans och hatbrott. Utmaningar kvarstår även vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck. För att möta dessa har lagändringar införts genom propositionen ”Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet” (prop. 2019/20:131).

FN:s kommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, (CRPD), har tidigare kritiserat Sverige för bland annat bristande uppföljning av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sverige överlämnade

sina svar på frågor från kommittén 2019³². Organisationen Funktionsrätt Sverige har samordnat civilsamhällets granskning av hur Sverige lever upp till konventionen. Rapporten tar bland annat upp att data som FN efterfrågar fortfarande delvis saknas, liksom kunskap om personer som möter funktionshinder och som hamnar utanför.

År 2017 beslutade riksdagen om ett nytt nationellt mål och en ny inriktning av funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188) med utgångspunkt i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I propositionen lyfts Agenda 2030 specifikt fram i relation till mänskliga rättigheter och personer med funktionsnedsättning. Vidare synliggörs de delmål i agendan som tydligt pekar ut ett antal områden där insatser för personer med funktionsnedsättning behövs. De mål där det finns särskilda referenser avseende personer med funktionsnedsättning omnämns särskilt.

I den nationella handlingsplanen för agendans genomförande 2018–2020 som Sverige har tagit fram omnämns funktionshinderspolitiken, det nya nationella målet med utgångspunkt i konventionen samt inriktningen. Detta, tillsammans med viktiga åtgärder, driver på omställningen framåt tillsammans med andra beslut i agendans anda, vilket kommer att få effekt under kommande år. I handlingsplanen finns ett inkluderande perspektiv, ett jämlikt och jämställt samhälle är ett av planens fokusområden. Personer med funktionsnedsättning och ett funktionshinderperspektiv integreras och lyfts fram på olika sätt i regeringens politik för genomförandet av handlingsplanen.

Sverige har en lång historia av ett universellt, rättighetsbaserat och omfattande socialt skyddssystem som inkluderar offentligt finansierade utbildningssystem, subventionerade förskolor, sociala tjänster såsom hälsa, vård, barnomsorg och vård av äldre människor, socialförsäkringar samt social säkerhet för människor i nöd. Trots detta visar SCB:s granskning stora utmaningar vad gäller ojämlig utbildning, hälsa, segregation och utsatthet på arbetsmarknaden. De senaste åren har flera insatser gjorts för att ta itu med dessa utmaningar, så som insatser för att bidra till att hälsoklyftorna i samhället minskar. Detta har gjorts genom tillsättandet av Kommissionen för jämlik hälsa vars slutbetänkande

32 https://www.regeringen.se/4adde3/contentassets/057e9acada144f1bb75683a37e204ff9/svar-pa-fragor-fran-fn-kommitten-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning_tillganglighetsanpassad.pdf

(SOU 2016:55) lade grunden till propositionen God och jämlik folkhälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (2017/18:249), samt ett långsiktigt reformprogram för minskad segregation 2017–2025. Detta arbete har utvecklats genom antagandet av en långsiktig strategi för perioden 2018–2028³³.

År 2018 antog riksdagen ett omformulerat övergripande folkhälsopolitiskt mål som handlar om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation, med åtta målområden som har ett tydligt jämlikhetsfokus. Sverige har också världens första feministiska regering, vilket innebär jämställdhetsintegrering i samtliga politikområden tillsammans med riktade åtgärder, exempelvis en ny strategi om SRHR. Regeringen beslutade även 2018 att Sverige skulle ratificera ILO:s konvention (nr 189) om anständiga arbetsvillkor för hushållsarbete.

Sverige har ett välutvecklat system för livslångt lärande med folkhögskolor och studieförbund, vilket kompletterar formella former för deltagande i utbildning och samhällsliv. Folkhögskolan erbjuder behörighetsgivande långa folkhögskolekurser för deltagare från 16 års ålder och uppåt, vilket möjliggör anpassning till ett samhälle i förändring och personlig utveckling. Folkbildningsrådet konstaterar att folkbildningen finns i hela landet och når mer än en miljon människor varje år. Detta möjliggör möten över generationsgränser och verkar för att alla människor oavsett exempelvis kön, ålder, funktionsnedsättning, etnicitet eller religion inkluderas i det sociala och politiska livet³⁴.

Folkbildning är ett av många sätt att möjliggöra livslångt lärande, inklusive att se till så att den äldre delen av befolkningen inte lämnas utanför. År 2019 var nästan var femte person i Sverige 65 år eller äldre och Sverige har en åldrande befolkning. Även äldre personer kan vara i en situation utan vare sig arbete eller studier. Tidigare studier har visat att ju äldre en person är när hen slutar arbeta (ej ålderspension), desto färre återgår till förvärvsarbete vid senare tillfälle. Det är därför viktigt att ta vara på äldre människors erfarenheter och kunskaper och möjligheter till inkludering i samhället och arbetsliv.

Deltagande av både barn och unga är centralt för

33 <https://www.regeringen.se/49feff/contentassets/a29a07890ec24acd900f5156fbf45f08/regeringens-langsiktiga-strategi-for-att-minska-och-motverka-segregation.pdf>

34 Läs mer om folkbildning och Agenda 2030: https://www.folkbildningsradet.se/globalassets/rapporter/2020/folkbildningsradets-samlade-bedomning-2019_final.pdf

genomförandet av hela Agenda 2030. Barns rättigheter har bland annat stärkts genom införlivandet av FN:s barnkonvention i svensk lag, vilken trädde i kraft i januari 2020³⁵. I kapitel 8 beskrivs också hur den ökade ojämlikheten och pandemin påverkar barns möjligheter. Systematisk integrering av ett barn- och ungdomsperspektiv i all politik är därför viktigt. Ett verktyg för inkluderingen av unga är det Ungdomspolitiska rådet, där regeringen kan föra dialog och samråd med aktörer om ungdomspolitiken. Den svenska ungdomspolitiken syftar till att ett ungdomsperspektiv integreras systematiskt och att unga betraktas som meningsfulla parter i beslutsfattandet på samtliga politikområden, inte endast i ungdomsfrågor. Alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år bör ha ett ungdomsperspektiv med utgångspunkt i ungdomars rätt att komma i åtnjutande av de mänskliga rättigheterna så som de uttrycks i grundlagarna och i Sveriges konventionsåtaganden på området (prop. 2013/14:191).

Den svenska ungdomsrörelsen framför dock att arbetet med att integrera ett ungdomsperspektiv bör utökas. Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU) rekommenderar i rapporten ”Ung Agenda”³⁶ att regeringen tillsätter en maktutredning för att mäta maktförhållanden i Sverige som svarar på hur ingen ska lämnas utanför. I förslaget bör LSU och civilsamhällesorganisationer som representerar marginaliserade samhällsgrupper inkluderas samt vara expertgrupp för maktutredningen. Ett annat förslag är en rådgivande nationell kommitté för Agenda 2030 med representanter från civilsamhället, där barn- och ungdomsorganisationer är i majoritet.

Att följa upp situationen för grupper som ofta marginaliseras och lever i utsatthet har länge varit svårt i Sverige. Det har inte alltid varit möjligt att få tillgång till disaggregerade och högkvalitativa data av etiska skäl. Arbetet med att följa upp utsatthet hos olika grupper bör vidareutvecklas, inte minst för att fånga upp de som hamnar utanför statistiken.

En grupp som hamnat utanför statistiken är till exempel asylsökande och personer som vistas i Sverige utan tillstånd. Sverige får även kritik från flera aktörer inom det civila samhället för en asylpolitik som fortfarande är felaktigt anpassad efter

35 https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197

36 Läs rapporten ”Unga Agenda”: <https://lsu.se/wp-content/uploads/2020/12/UngAgenda-rapport-2020.pdf>

ett krisläge från 2015³⁷. Dessutom visar en rättsutredning från RFSL, i vilken över 2 000 enskilda asylbeslut och domar i hbtqi-ärenden har granskats, att Migrationsmyndigheterna i hbtqi-asylärenden lägger för stort fokus på att utreda om den sökande har ”rätt erfarenheter” och kan redogöra för dessa på ”rätt” sätt, snarare än motiven för flykt.

LNOB-principen i den svenska utrikespolitiken Att inte lämna någon utanför är en global angelägenhet och Sverige bidrar till förverkligandet av denna princip på flera sätt. Ur ett svenskt perspektiv är respekt för de mänskliga rättigheterna och jämställdhet inte bara utrikespolitiska mål i sig utan också medel för global utveckling och säkerhet. Med detta avses även medborgerliga fri- och rättigheter och möjligheter till meningsfullt deltagande. År 2019 lanserade Sverige en demokratisatsning som syftar till att motverka demokratisk tillbakagång och det krympande demokratiska utrymmet, inte minst för det civila samhället. Andra områden som identifierats som särskilt viktiga är bland annat meningsfullt deltagande av kvinnor och unga, fackliga rättigheter och mänskliga rättigheter i arbetslivet, fri och oberoende media samt antikorrupcion.

Sverige driver också en feministisk utrikespolitik sedan 2014, med utgångspunkt i ”tre R”: Resurser, Rättigheter och Representation. Jämställdhet integreras i hög grad i det svenska utvecklingssamarbetet. Under 2020 hade 20 procent av Sidas insatser jämställdhet som huvudmål och 68 procent jämställdhet som delmål. Vidare är Sverige drivande för hbtqi-personers rättigheter, både genom internationellt utvecklingssamarbete och det normativa arbetet i multilaterala fora. Sverige ledde exempelvis förhandlingarna för en resolution i FN:s tredje utskott om utomrättsliga, summariska och godtyckliga avrättningar som antogs av FN:s generalförsamling den 19 november 2020. Resolutionen fördömer utomrättsliga avrättningar i alla sammanhang och belyser att hbtqi-personer tillhör de som riskerar att utsättas i större utsträckning.

En central aspekt av rättighetsperspektivet är ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Sverige främjar respekt för ILO:s kärnkonventioner i flera sammanhang och driver social dialog, anständigt arbete och inkluderande tillväxt genom partnerskapet Global Deal. Sverige har även lanserat en särskild utrikespolitisk satsning på fackliga rättigheter

37 Läs mer i CONCORDs rapport Barometern: <https://concord.se/wp-content/uploads/2020/08/barometer-2020-kapitel-migration-concord-sverige.pdf>

och mänskliga rättigheter i arbetslivet, som bland annat innebär att Sverige ska vara en tydlig röst för fackligt aktiva som utsätts för förtryck liksom för kvinnors mänskliga rättigheter i arbetslivet. Sverige arbetar också för ett successivt införande av universella trygghetssystem. Sida blev nyligen en del av Universal Social Protection (USP) 2030-initiativet.

När det kommer till grön omställning, måste denna också vara inkluderande. Genom fonden för mark- och skogsrättigheter (Tenure Facility) stödjer Sverige inkluderingen av ursprungsbefolkningar i förvaltningen av markresurser, tillhandahållande av ekosystemtjänster och bevarandet av biologisk mångfald.

Sveriges medlemskap i FN:s säkerhetsråd 2017–2018 möjliggjorde arbete för ett breddat säkerhetsbegrepp och inkluderande fredsprocesser. Internationellt är Sverige, bland annat genom utvecklingssamarbetet, en viktig kraft för inkluderande fred genom agendorna för kvinnor, fred och säkerhet (FN:s säkerhetsrådsresolution 1325), unga, fred och säkerhet (FN:s säkerhetsrådsresolution 2250) samt barn i väpnad konflikt. Under 2018 arrangerade Utrikesdepartementet tillsammans med stiftelsen Fryshuset ett barnforum om barn och väpnad konflikt, vilket utmynnade i konkreta rekommendationer som rör skydd av barn, barns rättigheter och förebyggande av konflikt till dåvarande utrikesminister Margot Wallström³⁸. Inför framtiden efterlyser aktörer så som civilsamhällets paraplyorganisation CONCORD och LSU en mer långtgående och systematisk inkludering av unga i det internationella arbetet med Agenda 2030, särskilt mål 16. Ett förslag är exempelvis en handlingsplan för säkerhetsrådsresolution 2250 med stärkta kopplingar mellan nationell och internationell politik³⁹. Sverige fortsätter att inkludera ungdomsdelegater som utses i delegationer till internationella möten, så som HLPF. Mer arbete kvarstår dock för inkludering av unga som inte är organiserade.

I en rapport publicerad av organisationen My Right, ”En miljard skäl att inkludera”⁴⁰ framkommer det att personer med funktionsnedsättning fortfarande lämnas utanför i den globala utvecklingen. Personer

38 Läs rekommendationerna: <https://www.regeringen.se/496481/contentassets/5e0a5b50c80d41e9871d3c2fcd5f5b3/rekommendationerna-med-tillagg-barnforum.pdf>

39 <https://concord.se/wp-content/uploads/2020/08/barometer-2020-civilsamhallets-granskning-av-sveriges-politik-for-global-utveckling-concord-sverige.pdf>

40 <https://myright.se/faktabank/informationsmaterial/>

med funktionsnedsättning löper större risk att leva i fattigdom, drabbas av undernäring och blir exkluderade i arbetslivet och utbildningsväsendet. Kvinnor med funktionsnedsättning riskerar att utsättas för dubbel diskriminering. Rapporten förespråkar också ett arbetsätt med dubbla spår, dels genom integrering av ett funktionshinderperspektiv i all verksamhet, dels genom riktade insatser.

Den europeiska paraplyorganisationen för funktionshindersorganisationer European Disability Forum granskar givarländerns integrering av ett funktionshinderperspektiv i utvecklingssamarbetet⁴¹. Sveriges utvecklingssamarbete kännetecknas av några goda metoder för bättre inkludering, inte minst rättighetsperspektivet. Dock finns inte i dagsläget en strategisk integrering av ett funktionshinderperspektiv. Dessutom kan mer göras för att säkerställa meningsfullt deltagande av organisationer som representerar personer med funktionsnedsättning från partnerländer. I september 2018 lämnade Sida över en rapport till regeringen som visade att av de cirka 1850 insatser som Sida genomförde under åren 2016–2017 omfattade endast 125 funktionshindersrelaterade frågor och 29 av insatserna gav direkt stöd till personer med funktionsnedsättning. Undersökningen visar också att endast 5 av de 40 strategier som styr Sidas arbete specifikt refererar till personer som lever med funktionsnedsättning. Sida började använda en policymarkör för funktionsnedsättning i statistiksystemet 2019. Användningen av markören visar på en liten ökning av antalet insatser som omfattar personer med funktionsnedsättning utan att gruppen är en uttalad målgrupp eller har ett eget delmål.

Migranter och flyktingar är en grupp som ofta lämnas utanför. Sverige har agerat för att få till stånd ett bättre globalt samarbete avseende migrations- och flyktingfrågor, bland annat genom förhandlingarna om de två globala ramverken för migranter respektive flyktingar som antogs i december 2018. Tillsammans bidrar ramverken till förbättrade förutsättningar för ett stärkt globalt samarbete mellan ursprungs-, transit- och destinationsländer, bättre ansvarsfördelning och förbättrat internationellt samarbete i migrations- och flyktingsituationer. Sverige har inom det internationella arbetet för en säker, ordnad och reglerad migration bland annat prioriterat att främja migrationens positiva utvecklingseffekter och minska riskerna och de negativa sidoeffekterna, skydd av migranternas mänskliga rättigheter, samt att irreguljär migration och återvän-

41 <https://www.edf-feph.org/mappinginclusivenesssweden/>

dande och hållbar återintegration adresseras på ett adekvat sätt.

I det svenska utvecklingssamarbetet arbetar Sverige bland annat med att säkerställa migranternas och flyktingarnas mänskliga rättigheter och att tillvarata migrationens positiva effekter på utveckling. Sverige arbetar exempelvis för att förbättra migranternas och flyktingarnas tillgång till utbildning, för att utveckla diasporagrupperns frivilliga bidrag till utveckling och för att minska kostnaderna för remitteringar, exempelvis genom tjänsten Money from Sweden. Sida ser migration som en horisontell fråga som kan beröra flera olika insatser inom utvecklingssamarbetet. Migration har inkluderats i flera tematiska, regionala och bilaterala utvecklingsstrategier. Sverige tillhandahåller även ett omfattande humanitärt stöd till flyktingar, bland annat som en av de största givarna till FN:s flyktingkommissarie, UNHCR.

Behovet av att stärka det internationella arbetet med etiskt disaggregerade data för uppföljning kvarstår. Sverige sitter i FN:s expertgrupp för indikatorer (Inter-Agency Expert Group on SDG Indicators) som driver arbetet framåt globalt. År 2018 antog den svenska regeringen ”Strategi för kapacitetsutveckling, partnerskap och metoder som stöder 2030 Agenda för hållbar utveckling”, där stöd till statistisk kapacitetsutveckling är en viktig prioritering.

Remitteringar för utveckling

Sida stödjer ett projekt som syftar till att minska de höga transaktionskostnaderna för remitteringar på den afrikanska kontinenten. Programmet riktar sig till Ekonomiska gemenskapen i Centralafrikanska stater (ECCAS), Ekonomiska gemenskapen i Västafrikanska stater (ECOWAS), den mellanstatliga myndigheten för utveckling (IGAD) i Afrika, och omfattar 33 länder. Programmet hanteras av UNCDF West Africa Regional Innovation Hub baserat i Dakar, Senegal. African Institute of Remittances (AIR), som är en partner i implementeringen, har som huvudsakligt mål att främja lämpliga förändringar av lagar och regelverk som kan bidra till att minska transaktionskostnaderna för remitteringar.

7.1 Medskick från ungdomskonsultationer

Inkludering av barn och ungas erfarenheter och perspektiv är en central del i Sveriges Agenda 2030-arbete och en förutsättning för att inte lämna någon utanför. Som en del av uppföljningen av ungdomspolitiken genomför Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor en attityd- och värderingsstudie ungefär vart femte år som följer hur ungas attityder och värderingar förändras över tid och hur ungas attityder och värderingar skiljer sig från vuxnas. Undersökningarna ger kunskaper om ungas attityder och värderingar vad gäller samhällsfrågor och politiska förslag. Den senaste undersökningen publicerades 2019 och visade att ungdomar tycker att sjukvårdsfrågan är den viktigaste samhällsfrågan. Skola och utbildning är den näst viktigaste frågan för dagens unga. En jämförelse över tid visar att migrations- och integrationsfrågor blir alltmer viktiga. Klimatfrågan rankades som den fjärde viktigaste samhällsfrågan. Jämställdhetsfrågan ansåg drygt var femte ung person var en av de viktigaste samhällsfrågorna, men det var stora skillnader mellan unga kvinnor och mäns attityder till jämställdhet. Ungefär var fjärde ung kvinna tyckte att jämställdhet var en av de viktigaste samhällsfrågorna, medan endast var tionde ung man uppgav jämställdhet som en av de viktigaste samhällsfrågorna.

En annan indikation på de frågor Sveriges unga ser som viktigast finns återspeglad i Ungdomsbarometern – Generation Z!⁴². Andelen unga, 15–24 år, som oroar sig för framtiden har ökat från 29 procent 2019 till 34 procent 2020. Dessutom har andelen unga som tycker att de har stora möjligheter att påverka sin framtid sjunkit från 69 procent till 59 procent. Nationellt har covid-19-pandemin och andra omvärldshändelser påverkat ungas hjärtefrågor. ”Ökade resurser till sjukvård och omsorg” gick om ”miljö och klimat” som den viktigaste samhällsfrågan och att ”motverka rasism” steg från 33 procent till 41 procent. Mot denna bakgrund bedömdes det angeläget att unga i Sverige fick göra sina röster hörda också om den globala utvecklingen – och deras möjligheter att påverka både idag och i framtiden.

Inför denna nationella granskning samarbetade Utrikesdepartementet, Svenska FN-förbundet och LSU – Sveriges ungdomsorganisationer för att samla in ungas röster om hur världen ska nå målen

i Agenda 2030. En enkät spreds på sociala medier genom en kampanj med #Jaghöjderösten. Dessutom anordnades en särskild workshop med gymnasieelever från FN-förbundets certifierade FN-skolor, ungdomar engagerade i FN-förbundet samt ungdomar som är engagerade LSU:s medlemsorganisationer där de fick diskutera potentiella lösningar på utmaningarna global hälsa, jämställdhet, global jämlikhet samt klimat och biologisk mångfald. I detta avsnitt återfinns de huvudsakliga resultaten från enkäten och diskussionerna. Hela 77,52 procent av dem som besvarade enkäten identifierade sig som kvinnor och en relativt stor andel bodde i större städer, samt var engagerade i någon form av förening. Detta påverkar sannolikt hur representativa resultaten är, men kan ändå ge en fingervisning om yngre generationers hjärtefrågor.

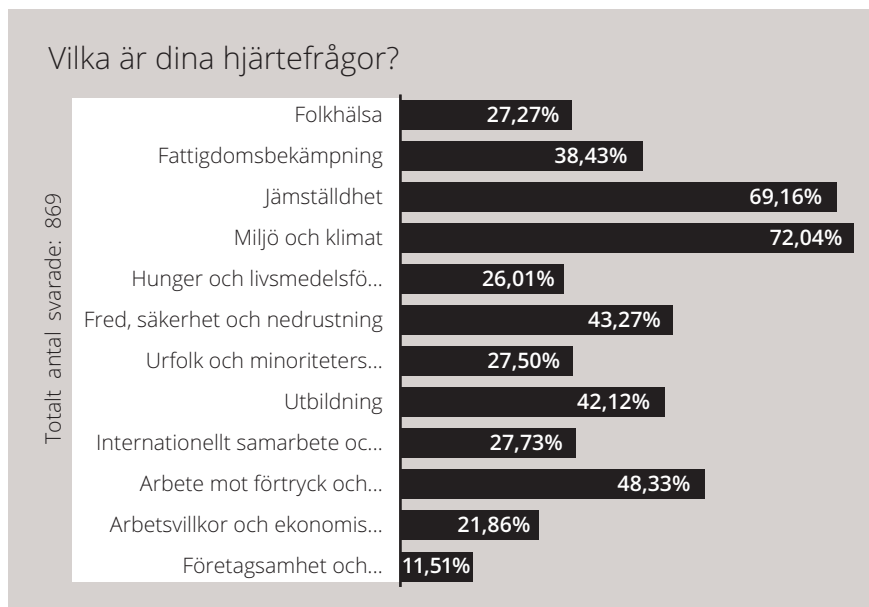
Frågorna som toppade listan var miljö och klimat; jämställdhet samt arbete mot förtryck och diskriminering. Även när det gällde vilka frågor som världens ledare bör prioriteras rankades klimatförändringarna högst (82 procent), men andra viktiga frågor var ojämlikhet, tillgång till mat och rent vatten, demokrati och utbildning. En överväldigande majoritet tyckte att internationellt samarbete var viktigt för att skapa en fredlig, rättvis och hållbar värld. Det var även tydligt att unga anser att i första hand regeringar är ansvariga för att se till att målen i Agenda 2030 nås, följt av företag och internationella organ så som FN och EU. Detta går även i linje med slutsatser från ett möte mellan Miljödepartementet och tio ungdomsklimatorganisationer inför Stockholm +50-processen. Ett vanligt förekommande tema under samtalet var problematiken kring att lägga ansvar på individen för att förändra sitt konsumtionsmönster. Majoriteten av organisationerna lyfte vid olika tillfällen att det är statens och politikens yttersta ansvar att förändra konsumtionssystemet⁴³.

Under den workshop som genomfördes med elever från FN-skolor och unga engagerade i FN-förbundet samt LSU:s medlemsorganisationer framfördes en önskan att Sverige ska vara ett föregångsland inom dessa områden på den globala arenan. För det måste Sverige i utvecklingssamarbetet anpassa sig till den lokala kontexten och inkludera lokala aktörer i olika lösningar. Utbildning beskrevs återkommande som ett kraftfullt verktyg för att vända en negativ utveckling på lokal, nationell och global

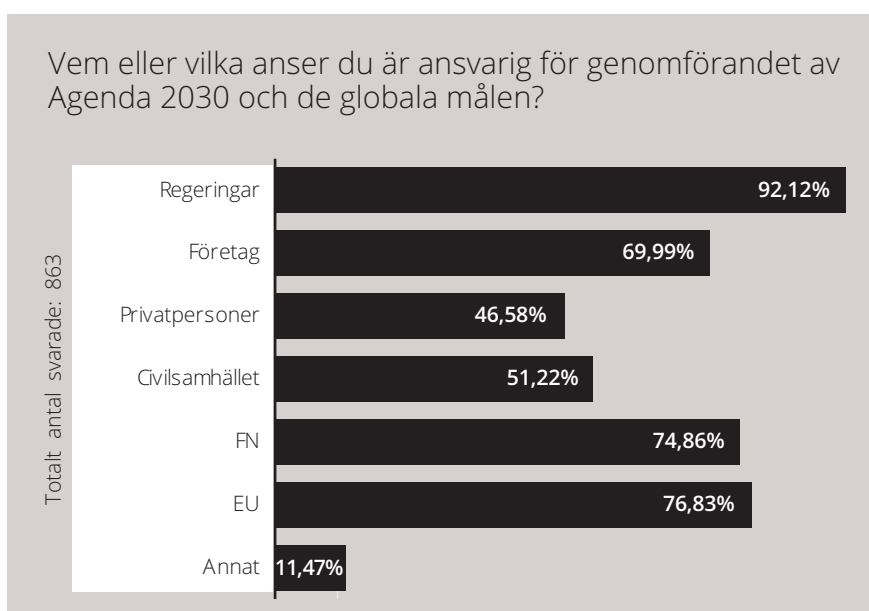
42 Ungdomsbarometern - Gen Z: <https://www.ungdomsbarometern.se/rapportslapp-generation-z-2021/>

43 Rapporten från ungdomsrådet Stockholm +50: <https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2021/02/dokumentation-ungdomrad-om-klimatfragor.pdf>

Konsultationerna visar att frågor om miljö och klimat, jämställdhet samt arbete mot förtryck och diskriminering är särskilt angelägna för åldersgruppen. Källa: Enkäten #Jaghöjderösten

Unga anser att det är regeringar som i första hand är ansvariga för att se till att målen i Agenda 2030 nås, följt av företag och internationella organ så som FN och EU. Källa: Enkäten #Jaghöjderösten

nivå. Deltagarna betonade vikten av forskning, kunskapsutbyten och internationella samarbeten. Sverige ska ta sitt ansvar och stötta globala ansträngningar för att nå de globala målen, detta måste dock ske under förutsättning att Sverige tar lika stort ansvar för problem inom våra egna gränser. För att Sverige ska vara ett internationellt föregångsland behövs representation av underrepresenterade och marginaliserade grupper i högre grad än idag. Fler unga behöver engagera sig i olika samhällsfrågor och ungas röster måste tillvaratas bättre inom ramen för politiska processer. Samstämmighet mellan de tre dimensionerna av hållbar utveckling ansågs vara nödvändigt för att lösa ut eventuella målkonflikter. Nedan följer en sammanfattning från diskussionerna per tema:

Global hälsa

- Länder ska dela med sig av kunskap beträffande bland annat mediciner och hälsovård. Det krävs forskning om hur hälsotillståndet hos världens befolkning har påverkats av pandemin.
- Sverige måste verka för ett tydligare internationellt samarbete och processer för att hantera effekterna av pandemier.
- Krishanteringsplaner måste utvecklas i förebyggande syfte, i vilka ungdomar ska ges möjlighet att delta i utformningen.

- Inom utvecklingssamarbetet ska Sverige fokusera på vatten, tillgången till hälsovård och infrastruktur.
- Dra nytta av digitala lösningar vid tillhandahållandet av sjukvård, exempelvis genom användningen av drönare.
- I Sverige krävs stora insatser för att motverka psykisk ohälsa genom samarbete på nationell och lokal nivå för kunskapsspridning och minskad stigmatisering hos olika grupper. Inte minst bland personer som vistas i Sverige utan tillstånd, människor på flykt och nyanlända.
- Sverige ska verka för att säkerställa att olika samhällsgrupper involveras i politiska processer. I synnerhet är det viktigt med lyhördhet inför människor vars röster är marginaliserade. I utvecklingssamarbetet är det viktigt med inkludering av ett gräsrotsperspektiv för att en långvarig förändring ska kunna uppnås.
- Nationellt behövs större utrymme för ungdomars engagemang och möjlighet att påverka samhällsutvecklingen. Det måste finnas tydliga vägar från engagemang i exempelvis föreningar, till politisk inkludering på bland annat kommunal nivå. Skolan kan dessutom involveras i högre grad än idag i arbetet med att öka samhällsengagemanget hos unga och motverka diskriminering. Skolan kan utbilda om medborgerligt engagemang samt vara en plattform för organisationer att synas och visa att förändringar är möjliga.

Jämställdhet

- Positiv inställning till Sveriges feministiska utrikespolitik och viktigt att Sverige fortsatt är en förebild i det inkluderande jämställdhetsarbetet. När andra länder drar in stöd för arbeten med SRHR-frågor behöver Sverige verka för att arbetet upprätthålls. Ett återkommande tema var vikten av att förhindra barnäktenskap och könsstympning. Det är även viktigt att öka kunskapen om preventivmedel och rätten till fri abort.
- Sverige bör även arbeta för att öka den kvinnliga politiska representationen.
- Framträdande jämställdhetslösningar som framhölls var ökad utbildning, arbete med lokala organisationer samt att bygga broar mellan myndigheter och lokala organisationer.
- Internet lyftes som en viktig källa till kunskap för barn och unga runt om i världen.
- Jämställdhetsarbetet bör inkludera hbtqi-personer, och ökat fokus behövs särskilt på transpersoners rättigheter.

Ojämlikhet

- Internationellt samarbete lyftes som grundläggande för att motverka ojämlikhet, särskilt på handelsområdet och förutsättningarna för låg- och medelinkomstländer att delta i världshandeln samt tillträde till EU:s inre marknad. En önskan var att nationella gränser ska betyda mindre med tiden och att global ojämlikhet ska minska.
- Sverige bör ställa högre krav på svenska företag som är verksamma utomlands gällande anständiga arbetsvillkor.

Klimat och biologisk mångfald

- Sverige uppmanades att våga ställa högre krav på företag generellt och specifikt, exempelvis angående paketering av varor.
- Fokus för återhämtningen bör vara på grön omställning och samarbete med länder som inte har kommit lika långt i sitt miljöarbete.
- Sverige behöver ta ansvar för de utsläpp som vi orsakar globalt och de konsekvenser som de medför samt stötta mindre resursstarka länder i sitt miljöarbete.
- Sverige bör även vara aktiva inom EU för att höja klimatambitionerna.
- Vanor och beteenden kring konsumtion måste förändras. Det måste bli lättare för konsumenter att göra medvetna val och få insikter om valens konsekvenser.
- Satsningar måste göras på omställningen till en cirkulär ekonomi.
- De statliga pensionsfonderna borde vara gröna fonder och högre krav borde ställas på banker beträffande hållbarhet.
- Framförallt behöver barn och unga höras tydligare i debatten om klimatfrågan, med förstärkt inflytande i olika politiska processer om miljö.

8. Tematiska frågor covid-19-pandemin, klimat och ojämlikhet

Då Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling är odelbara och ömsesidigt beroende av varandra behöver tvärgående utmaningar belysas och hanteras för att flertalet mål i agendan ska kunna nås. Detta kapitel är ett temakapitel som syftar till att lyfta konsekvenserna och hanteringen av de tre största tvärgående utmaningarna som Sverige står inför; covid-19-pandemin, klimatutmaningen och ojämlikhet i samhället.

Sammanfattning och lärdomar av avsnittet

- Agendans mål är integrerade och odelbara vilket innebär att utvecklingen på ett mål oundvikligen påverkar ett annat. Tvärgående utmaningar så som hälsokriser, klimatförändringar och växande ojämlikheter riskerar att äventyra genomförandet av agendan.
  - Covid-19-pandemin har potentiellt långtgående och i nuläget svårbedömda konsekvenser på människors liv och hälsa liksom på samhällen i stort. De socioekonomiska effekterna på nuvarande och framtida generationer kan bli omfattande, där människor och grupper i samhället som redan är utsatta drabbas hårdast.
  - Regeringen har presenterat en rad olika åtgärder för att hantera och bekämpa covid-19 och återställningen till ett mer hållbart samhälle, samt bidragit till den internationella hanteringen av covid-19. Regeringen har tillsatt en granskningskommission, Coronakommissionen, i syfte att utvärdera regeringens, myndigheternas, regionernas och kommunernas åtgärder att hantera pandemin.
  - Kultursektorn har drabbats hårt av covid-19. Pandemin har belyst de osäkra arbetsvillkoren för många inom kultursektorn exempelvis i form av tillfälliga anställningar eller som enmansföretagare.
  - I en internationell kontext visar det regeringsuppdrag Sida haft om covid-19-pandemins konsekvenser inom det internationella utvecklings-
- samarbetet, att krisen går igenom alla sektorer och länder och har fått enorma konsekvenser för människors hälsa och på ekonomin.
- Effekterna av klimatförändringarna har effekter i hela världen, även i Sverige. Enligt SMHI har årsmedeltemperaturen i Sverige stigit med 1,7 grader under de senaste 30 åren, vilket är mer än dubbelt så mycket som den globala temperaturökningen.
  - Klimatförändringarna påverkar särskilt kommande generationer och urfolks möjligheter till en god hälsa och välbefinnande.
  - De växande socioekonomiska klyftorna i Sverige och globalt har flera negativa effekter på samtliga mål i agendan, inte minst de mål som relaterar till hälsa, bostad, utbildning, arbetsmarknad, frihet från våld och uppväxtvillkor.
  - Det är tydligt att ojämlikheten påverkar grupper i utsatta situationer mest negativt, men också att dessa skillnader manifesteras redan tidigt i livet. Idag ser barns förutsättningar och utsatthet olika ut bland annat beroende på var de bor. Det finns tydliga skillnader i uppväxtvillkor mellan barn med olika bakgrund.
  - Ojämlikheten manifesteras också på arbetsmarknaden. Unga, vissa utrikes födda, asylsökande, personer som vistas i Sverige utan tillstånd och personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta på arbetsmarknaden.

Covid-19-pandemin

Covid-19-pandemin har potentiellt långtgående och i nuläget svårbedömda konsekvenser på människors liv och hälsa liksom på samhällen i stort. Pandemin kan komma att påverka såväl nuvarande som kommande generationer under lång tid framåt. Vid samhällskriser drabbas socioekonomiskt utsatta grupper i högre utsträckning än övriga befolkningen och den ojämlikhet inom till exempel hälsa som redan

finns, tenderar att öka både kort- och långsiktigt. Barns och ungdomars förlorade skolgång, flickors och kvinnors utsatthet, ökad fattigdom och stor påverkan på länders livsmedelsförsörjning är några av de utmaningar som särskilt lyfts fram i en global kontext, vilket också får stora konsekvenser på genomförandet av Agenda 2030 i världen.

I SCB:s rapport "Lämna ingen utanför" från 2020 redogörs för hur pandemin kan komma att påverka genomförandet av Agenda 2030 i Sverige. I rapporten beskriver SCB hur nästan alla mål för hållbar utveckling påverkas av krisen. Där framhålls också att trots att effekterna av pandemin slår mot alla samhällsgrupper, kan de negativa effekterna komma att påverka människor i utsatta situationer mer än andra. Detta betyder att det finns en risk att existerande hälsoskillnader mellan befolkningsgrupper i samhället förstärks och kommer att öka. På nationell nivå har det bäring på måluppfyllelsen för det övergripande riksdagsbundna nationella folkhälsomålet att *"skapa samhällseliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation"*. SCB:s rapport visar bland annat på pandemins direkta påverkan på människors hälsa och välbefinnande men också indirekt på många sätt genom pandemins samhälls-ekonomiska konsekvenser.

Även Sveriges proposition för genomförandet av Agenda 2030 tar upp covid-19-pandemins socio-ekonomiska effekter och dess påverkan på förutsättningarna att uppnå de globala målen till 2030. Regeringen har presenterat en rad olika åtgärder för att hantera och bekämpa covid-19 och återställningen till ett mer hållbart samhälle. Exempel på åtgärder är utökade resurser till sjukvård och äldreomsorg samt till jobb och företag som har räddats genom olika krisåtgärder. Sveriges arbete med covid-19 har baserats på kunskap och beprövad erfarenhet och att rätt åtgärder ska vidtas vid rätt tidpunkt. Utgångspunkten har varit att åtgärderna ska präglas av uthållighet och delaktighet samt att effekterna på samhället och folkhälsan i stort ska beaktas. Folkhälsomyndigheten samordnar den nationella hanteringen av utbrott av allvarliga smittsamma sjukdomar, såsom covid-19. Denna samordning har inneburit ett nära samarbete mellan flera myndigheter, regioner, kommuner och organisationer i hanteringen av pandemin. Regeringen arbetar, tillsammans med myndigheter och andra aktörer, för att begränsa smittspridningen och samtidigt bygga upp ett samhälle som är starkare och mer hållbart än innan krisen.

Den 30 juni 2020 tillsatte regeringen en kommission för utvärderingen av de åtgärder som vidtagits för att begränsa spridningen av covid-19. Kommissionens uppdrag är att utvärdera regeringens, berörda förvaltningsmyndigheters, regionernas och kommunernas åtgärder för att begränsa spridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19 och spridningens effekter. Kommissionen ska också göra en internationell jämförelse med relevanta länder av de olika åtgärder som vidtagits och åtgärdernas effekter.

Myndighetssamverkan och covid-19-pandemin

Covid-19-pandemin har satt tryck på enskilda myndigheters arbete men även på samverkan mellan myndigheter, och visat på förmågan att snabbt ställa om och bidra i arbetet med att hantera pandemin liksom i arbetet att ställa om till ett mer hållbart samhälle.

I Sverige ansvarar flera myndigheter på nationell, regional och lokal nivå gemensamt för att förebygga och hantera spridningen av smittsamma sjukdomar. Folkhälsomyndigheten har ett samordningsansvar i arbetet med att förebygga och hantera smittsamma sjukdomar. Vissa myndigheter har också haft särskilda uppdrag om effekterna av pandemin, både nationellt och internationellt. Exempelvis fick Sida i uppdrag att analysera konsekvenserna av covid-19 inom myndighetens verksamhetsområde samt lämna förslag på åtgärder för att hantera dessa. För att hanteringen av en pandemi ska vara så effektiv som möjligt krävs samordning mellan aktörerna på nationell, regional och lokal nivå. Under covid-19-krisen har samverkan mellan olika myndigheter varit centralt i hanteringen av pandemin. Samverkan har skett på alla nivåer, med nationella myndigheter så väl som med regioner och kommuner. Enhetliga och etablerade samverkansformer underlättar kontakt och samarbete.

Ett konkret exempel på ett etablerat nätverk för samordning inom pandemiområdet på nationell nivå i Sverige är Nationella Pandemigruppen (NPG). NPG:s uppgift är att främja samordning av åtgärder som planeras och genomförs för att hantera en pandemi. Under 2020 har Folkhälsomyndigheten vid flera tillfällen sammankallat NPG som består av Arbetsmiljöverket, Livsmedelsverket, Läkemedelsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Socialstyrelsen, SKR och Länsstyrelserna för att diskutera samordning, planering och hantering av covid-19 i Sverige. Samverkan

har därutöver skett i en rad olika nätverk, forum och grupper.

Covid-19-pandemin har på olika sätt och i olika grad påverkat myndigheterna liksom deras samverkan med varandra. Myndigheterna spelar en stor roll i återhämtningen efter pandemin.

”Covid-19-pandemin har påverkat världens nationer i grunden och visar på behovet av samverkan på alla nivåer för att skapa ett mer resilient samhälle. Den kraft som samhället mobiliserat för att möta pandemin har också visat att det är möjligt att flytta berg. Särskilt lovande är beslutssamheten i förberedelserna för en grön omstart efter pandemin med tanke på de stora utmaningarna för klimatet och den biologiska mångfalden och behovet av en omställning av samhället till fossilfrihet. De nya perspektiven har vi nytta av i vår samverkan i till exempel Miljömålsrådet, Rådet för hållbara städer, GD-Forum för Agenda 2030 och i rader av gemensamma regeringsuppdrag”.

Björn Risinger
generaldirektör Naturvårdsverket

Covid-19-pandemins påverkan på Sveriges internationella arbete

Covid-19-pandemin har fått stora konsekvenser världen över, och för Sveriges roll i världen. Pandemin har kommit att genomsyra utrikespolitiken, den internationella handelspolitiken och det internationella utvecklingssamarbetet, liksom samverkan med andra länder och aktörer. Sveriges långsiktiga utvecklingssamarbete och flexibla kärnstöd till bland andra WHO, Globala fonden och UNDP har spelat en viktig roll för den internationella hanteringen av pandemin. Sida har genomfört ett omfattande analys- och omställningsarbete för att hantera effekterna av pandemin. Påverkan på arbetet har varit stor men mycket har också kunnat fortsätta i annan form, inte minst genom digitala kanaler. Den största utmaningen för Sidas arbete har varit att nå ut till medverkande och målgrupper på landsbygden i länder med dålig it-uppkoppling. Sverige har även värnat om att alla länder, inte bara de rika ska få tillgång till vaccin. Sverige är medlem och givare till vaccinaliansen COVAX, som leds av bland andra WHO och Globala Vaccinaliansen (GAVI). I skuggan av pandemin har också nya insatser in-

förts, såsom satsningar för att bromsa spridningen av pandemin och stärka hälsosystem i hanteringen av covid-19. Sida har också gett stöd till att adressera pandemins bredare samhällsmässiga konsekvenser

Pandemins potentiella konsekvenser på människors hälsa och välbefinnande

Folkhälsomyndigheten publicerade i juni 2020 en rapport som sammanfattade potentiella konsekvenser på folkhälsan av covid-19-pandemin utifrån de folkhälsopolitiska målen⁴⁴. I rapporten framhålls bland annat att minskad tillgång till förskola och skola kan påverka vissa barns trygghet och utveckling. Fler unga har också kontaktat tjej- och ungdomsjourerna sedan pandemin startade. Statens skolverk publicerade i augusti 2020 en delredovisning som sammanfattar covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. I rapporten framkom att preliminär betygsstatistik för våren 2020 visar att skolresultaten inte har förändrats i negativ riktning under vårens pandemi, vilket senare bekräftades. Andelen niondeklassare som är behöriga till gymnasieskolan ökar jämfört med föregående läsår. Samtidigt har fler avgångselever i gymnasieskolan tagit examen inom tre år. Andra slutsatser som drogs var att många elever i behov av stöd hanterar distansundervisningen bra. Samtidigt har andra svårt att klara undervisning på distans, bland annat nämns elever med autism och elever med social oro i hemmet. Vidare har pandemin påverkat skolors möjligheter att tillgodose elevers behov av extra anpassningar och särskilt stöd. Flera vittnar om att det på många sätt har fungerat bra, men utmaningar har också funnits. Bland barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som går i skolan uppges 62 procent uppleva att problem med skolan har förvärrats, enligt en enkätundersökning från Riksförbundet Attention från våren 2020. I en enkätundersökning från Funktionsrätt Sverige uppgav 27 procent att deras barns tillgång till skola och utbildning hade påverkats under covid-19-pandemin. 17 procent av de tillfrågade angav att deras privatekonomi påverkats negativt av pandemin. 55 procent angav att de löser vardagsökonomi med hjälp av besparingar.

Brist på delaktighet i samhället ökar också risken för att kvinnor och barn drabbas av isolering och våld i hemmet.

Tillgången till arbete minskar också inom flera branscher, vilket påverkar försörjningsmöjligheter-

⁴⁴ Folkhälsomyndigheten, (2020a). Covid-19-pandemins tänkbara konsekvenser på folkhälsan

na för bland annat grupper med låg utbildning och social utsatthet. Ohälsosamma levnadsvanor kopplade till exempelvis mat och fysisk aktivitet samt nyttjande av alkohol och narkotika riskerar till exempel att särskilt öka bland dessa grupper.

Pandemin har stor påverkan på samhället i stort vilket måste hanteras både på kort och lång sikt. Att endast tillföra ekonomiska resurser till hälso- och sjukvården kommer enligt Folkhälsomyndigheten⁴⁵ inte att räcka, utan det kommer också krävas stora satsningar på det förebyggande arbetet för att klara en god folkhälsa i framtiden. För att kunna nå målen i Agenda 2030 behövs också ett gemensamt arbete, och en bättre samordning, av myndigheter, regioner, kommuner och andra aktörer som ansvarar för många av de verksamheter som har stor betydelse för folkhälsan på lång och kort sikt⁴⁶.

I en internationell kontext visar det regeringsuppdrag Sida haft om covid-19-pandemins konsekvenser inom det internationella utvecklingssamarbetet, att krisen går igenom alla sektorer och länder och har fått enorma konsekvenser för människors hälsa och på ekonomin. Pandemin riskerar att utradera en stor del av de senaste årens framsteg som gjorts i fattigdomsbekämpning och antalet människor i behov av humanitärt stöd har ökat dramatiskt. Dessutom har nedstängningar och restriktioner fört med sig ett minskat demokratiskt utrymme, stängda skolor samt ökat våld mot kvinnor och barn. Sidans redovisning visar också att internationella partners haft stora utmaningar i fält kopplat till ett ökat behov i kombination med restriktioner och nedstängningar. Det har också gjort det svårare att nå ut till de allra mest utsatta som behöver hjälpinsatser, samt försvårar deltagande på plats och att följa upp i fält⁴⁷.

Covid-19-pandemins påverkan på människor i särskilt utsatta positioner

Direkta effekter på människors hälsa och välbefinnande till följd av covid-19-pandemin har påverkat människor i utsatta positioner mer jämfört med den övriga befolkningen. Fler låginkomsttagare, lågutbildade, äldre och boende på LSS-boenden har avlidit under pandemin. Studier har också visat att dödligheten i Sverige under våren 2020 är större

45 Folkhälsomyndigheten (2020b) På väg mot en god och jämlik hälsa Stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet

46 Folkhälsomyndigheten (2020b) På väg mot en god och jämlik hälsa Stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet

47 Sida (2020), Slutredovisning av regeringsuppdrag att analysera konsekvenserna av covid-19 (UD2020/07204/IU)

för personer som immigrerat från låginkomstländer. Även kön och bakomliggande sjukdomar har påverkat dödligheten. Dödligheten i covid-19 bland människor med boendeinsatser enligt LSS var nästan tre gånger högre än dödligheten i övriga befolkningen. Dödligheten i gruppen var också större för personer under 70 år än för personer över 70 år.

En ytterligare påverkan är undanträngningseffekter inom hälso- och sjukvården och minskad tillgänglighet till andra hälsorelaterade aktiviteter⁴⁸.

Utbrottet av covid-19 har synliggjort det svåra bemanningsläge som vård och omsorg står inför och inte minst vården och omsorgen om äldre⁴⁹. Regeringen bedömer också att det finns behov av att stödja kommunerna i syfte att höja kompetensen inom vård och omsorg om äldre hos såväl personal som chefer. Regeringens insatser för att möta behovet har bland annat varit det så kallade Äldreomsorgslyftet, proposition om skyddad yrkestitel för undersköterska, samt direktiv om en äldreomsorgslag.

Enligt pensionärernas riksorganisation (PRO) har pandemins utbreddhet i Sverige visat hur eftersatt omsorgen om de äldre är. PRO menar att samhällstjänsterna för äldre människor har underfinansierats och nedprioriterats under en längre tid, vilket har bidragit till att äldre inte har kunnat skyddas tillräckligt från pandemin. Pandemin har även lett till isolering av äldre som i sin tur har förstärkt den ofrivilliga ensamheten som är en hälsorisk i sig. PRO menar att det ökade trycket på sjukvården även har påverkat de äldres ofta omfattande medicinska behov som har fått stå tillbaka ytterligare. Mot bakgrund av pandemins konsekvenser för äldre anser PRO att Sverige behöver utveckla och förbättra äldres vård och omsorg både nationellt och globalt och efterfrågar kraftfulla insatser för att utöka vaccineringen för de utsatta äldre.

I en tid då många äldre är ensamma och isolerade har regeringen valt att göra särskilda satsningar för att stärka civilsamhället. Under 2021 har regeringen höjt stödet till pensionärsorganisationerna, som bland annat ska användas till insatser för att bryta äldres isolering. Redan 2019 införde regeringen ett statsbidrag för att förebygga och bryta ensamhet och isolering bland äldre personer, och denna satsning har också utökats med anledning av pandemin.

48 SCB 2020

49 Budgetpropositionen 2021

Klimat

Utvecklingen inom klimatområdet är oroande. Just nu smälter världens landisar och polernas havsisar, havsnivån höjs, temperaturen i haven stiger och extremväder blir allt vanligare. Nya mätningar visar att den globala uppvärmningen fortsätter att öka snabbt och de senaste fem åren har varit de varmaste som någonsin uppmätts. Den globala medeltemperaturen har totalt stigit med ungefär 1 grad i jämförelse med förindustriell tid. Effekterna är allvarliga och riskerar att underminera framsteg inom alla delar av Agenda 2030.

I Sverige finns tydliga tecken på klimatförändringarnas effekter. Enligt SMHI har årsmedeltemperaturen i Sverige stigit med 1,7 grader under de senaste 30 åren, vilket är mer än dubbelt så mycket som den globala temperaturökningen. I Sverige har vi under senare år dessutom upplevt särskilt varma sommarmånader med långvarigt höga temperaturer, svår torka, omfattande bränder, vattenbrist och sämre skördar vilket illustrerar att Sverige är sårbart för klimatförändringar redan i dag.

Klimatförändringars påverkan på människors hälsa och välbefinnande

Globalt bidrar klimatförändringarna till både ökad fattigdom och ojämlikhet. Det är därför av största vikt att åtgärder och krisberedskap fokuserar på de människor vars liv och försörjning hotas mest av klimatförändringar, så som kvinnor och flickor, liksom människor som lever i fattigdom. WHO varnar för att klimatförändringar kan orsaka ungefär 250 000 ytterligare dödsfall per år till följd av undernäring, malaria, diarré och värmeböljor. Det understryker vikten av att genomföra åtgärder för att förbättra en god och jämlik livsmedelsförsörjning, trygga god hälsa och välbefinnande och säkerställa tillgången till rent dricksvatten och sanitet. Åtgärder för att säkerställa människors tillgång till en näringsrik och i huvudsak växtbaserad diet har möjlighet att både bidra till att minska sjukdomar som till exempel hjärtkärlsjukdomar, diabetes och cancer samt minska utsläppen av växthusgaser.

Även Sverige är drabbat av klimatförändringarna och studier visar att sommarmånadernas värmeböljor, som ökar i takt med klimatförändringarna, höjer dödligheten med cirka åtta procent, jämfört med dödligheten under dagar med nor-

mala sommartemperaturer⁵⁰. Ett förändrat klimat med återkommande värmeböljor under sommarmånaderna kan få direkta konsekvenser på människors hälsa och välbefinnande. Det är framförallt äldre personer och personer med hjärt-, kärl- och lungsjukdomar som kan drabbas i samband med svåra värmeböljor. När det blir varmare förlängs även växtsäsongen, vilket påverkar pollensäsongens längd och intensitet, vilket sannolikt leder till ökade pollenallergier. Ökade temperaturer på somrarna kan även öka risken för infektioner som sprids med mat och vatten. Risken för översvämningar kan också få direkta konsekvenser för människors hälsa genom att dricksvatten snabbt förorenas när avlopp svämmar över eller när vatten från förorenad mark når vattentäcker.

Investeringar i infrastruktur för sanitet och vatten kan tillsammans med god samhällsplanering minska riskerna för torka, översvämning och vattenburna sjukdomar. Anpassningsåtgärder för att säkerställa tillgång till mat och vatten kan även minska den ökande risken för konflikter till följd av klimatförändringar.

Miljömässig hållbarhet

Den globala uppvärmningen innebär ökade risker för torka, översvämning, förändrade nederbördsnivåer, skogsbränder och andra väderrelaterade fenomen. Ett varmare klimat och förändringar av hur vi använder skog och mark kan också resultera i en högre risk för spridning av nya sjukdomar. I Sverige har vi bland annat sett en ökad spridning av smittbara insekter som fästingar till följd av ett varmare klimat, och därmed också en ökad spridning av den fästingburna hjärninflammatoriska virussjukdomen TBE.

Väderrelaterade fenomen kan även ha förödande påverkan på biologisk mångfald samtidigt som marina ekosystem hotas genom uppvärmning och försurning av haven. Temperaturökningarna är som högst i närheten av polerna och har stor påverkan på människor och ekosystem i dessa områden. I Sverige är samernas renskötsel till exempel särskilt sårbar till följd av ändrade snö- och betesförhållanden för rennäringen, vilket lett till att många samer uppger att klimatförändringarna är ett hot mot deras sätt att leva.

50 Oudin Åström et al. 2020: [https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/heat-waverelated-mortality-in-sweden\(2313511a-3f24-4fc4-a2e4-e39d76ee0f60\).html](https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/heat-waverelated-mortality-in-sweden(2313511a-3f24-4fc4-a2e4-e39d76ee0f60).html)

Det behövs helhetsperspektiv i omställningen till fossilfria samhällen. Även åtgärder för att begränsa den globala uppvärmningen kan ha en negativ påverkan på andra miljömål. Det är av avgörande betydelse att klimatåtgärder, till exempel produktion av biobränslen i markanvändningssektorn, också är kompatibla med andra miljömål.

Övergången till hållbara ekonomier

För att uppnå Parisavtalets temperaturmål behövs omfattande förändringar av världens energisystem liksom sättet att producera och konsumera varor. Mer specifikt krävs ett slut på vårt beroende av fossila bränslen. Utöver att bidra till klimatmålen kommer utfasningen av fossila bränslen även ha stora positiva hälsoeffekter i urbana områden, framförallt inom transportsektorn. Utfasningen av fossila subventioner kommer dessutom frigöra medel som möjliggör andra hållbara investeringar. Nya investeringar i hållbar infrastruktur och stadsplanering kan också bidra till ekonomiska och jobbskapande möjligheter. För att möjliggöra omställningen av världens ekonomier krävs starka och effektiva institutioner och partnerskap för investeringar och teknikspridning, framförallt för att bistå utvecklingsländer i att undvika inlåsnings effekter av ineffektiva fossilberoende teknologier. Handelspolitiken kan här spela en viktig roll genom att bidra till ett effektivt användande av globala resurser och främja fossilfria teknologier. God utbildning för alla kommer att vara av central betydelse för att öka medvetenheten och förståelsen för klimatfrågan.

Barn och unga

Klimatförändringarna kommer framförallt att påverka yngre och kommande generationers möjlighet till ett gott liv. Rättvisa mellan generationer är en central utgångspunkt för Parisavtalet. Många barn och unga runtom världen har höjt rösten för att världsledare ska agera för en snabb och rättvis klimatomställning. Det är viktigt att barn och unga ges stöd och verktyg för att delta i samhällsdebatten och klimatfrågorna, inklusive klimatförhandlingarna. Det är viktigt att genomförandet av Parisavtalet och Agenda 2030 genomsyras av ett ungdoms- och barnrättsligt perspektiv. Målet måste vara att vi ska lämna över ett samhälle till nästa generation där det finns en lösning på den globala uppvärmningen.

Ojämlighet

För att följa principen att inte lämna någon utanför är det viktigt att motverka alla former av ojämlik-

het i samhället. I Sverige är dessa frågor viktiga och prioriterade. En stor utmaning är att ojämlikheterna mellan olika grupper inte minskar och att de istället ökar på flera områden. Ojämlikheter visar sig mellan grupper med olika bakgrund och med olika livsvillkor inom flera områden med bäring på de flesta delmål som undersökts i SCB:s rapport Lämna ingen utanför från 2020.

Barn och ungas rättigheter är särskilt prioriterade då de riskerar att påverkas negativt av socioekonomiska skillnader i samhället. De socioekonomiska skillnaderna och ojämlikheten påverkar flertalet mål så som hälsa, utbildning, arbetsmarknad, bostäder, frihet från våld och uppväxtvillkor. En förutsättning för att minska ojämlikheten är att det också läggs ett jämställdhetsperspektiv på ojämlikheten mellan grupper.

På ett globalt plan pekades växande ojämlikheter ut i Global Sustainable Development Report (GSDR) och UNDP:s Human Development Report, båda från 2019, som en tvärgående utmaning med risk att äventyra genomförandet av hela agendan. Ojämlighet är inte bara orättvist och ett hinder för ekonomisk utveckling – det skapar också en grogrund för spänningar och konflikt. Redan innan pandemin såg världen en våg av protester i flera länder. Sverige belyser i flera sammanhang länken mellan ojämlikhet och konflikt (mål 10 och 16), inte minst genom sitt stöd till Pathfinders-plattformen, som samlar ett 40-tal regeringar, frivilligorganisationer och andra multilaterala organisationer bakom en färdplan för fredliga och inkluderande samhällen. År 2019 publicerade plattformen en rapport om ojämlikhet och exkludering som innehåller konkreta lösningar på områden så som politiskt deltagande; socialt skydd; digitalisering och framtidens arbete; finanspolitiska och makroekonomiska reformer; ta itu med rasdiskriminering och lyfta fram kopplingarna mellan jämställdhet och jämlikhet i allmänhet⁵¹.

Nedan följer ett par större och prioriterade utmaningar som berör flera av målen i Agenda 2030.

Ojämlighetens konsekvenser för barn

Barns förutsättningar och utsatthet ser olika ut bland annat beroende på var de bor. Det finns oroväckande tecken på en ökad segregation och stora skillnader mellan olika bostadsområden vad gäller till exempel ekonomi, skolresultat, boende och

51 <https://cic.nyu.edu/sites/default/files/pathfinders-inequality-challenge-paper-updated-october.pdf>

hälsa. I SCB:s rapport Uppväxtvillkor för barn med utländsk bakgrund från 2020 undersöks barns levnadsvillkor och vilka förutsättningar de har för en bra uppväxt. Resultaten i rapporten pekar på tydliga skillnader i uppväxtvillkor mellan barn med olika bakgrund.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset genomförde 2016 en kartläggning där elever i årskurs 9 i grundskolan och årskurs 2 på gymnasiet tillfrågats om utsatthet för våld under hela uppväxten. Enligt kartläggningen uppgav 24 procent av eleverna att de någon gång utsatts för fysisk misshandel, varav 14 procent uppgav att de utsatts av sina föräldrar. Totalt 26 procent av eleverna, varav 40 procent flickor och tio procent pojkar, rapporterade att de hade blivit utsatta för sexuella övergrepp vid något eller flera tillfällen.⁵² Av en fördjupningsrapport från kartläggningen, Multiutsatta barn om barn som utsatts för flera typer av barnmisshandel, 2019 framgår att vissa barn kan ha en förhöjd risk att utsättas för flera former av våld, så kallad multiutsatthet. De främsta riskfaktorerna för multiutsatthet är relaterade till någon form av problembeteende hos vuxna. Exempelvis att leva med en vuxen med missbruksproblem eller psykisk ohälsa eller att uppleva våld mellan vuxna, eller att som tonåring inte få bestämma sin framtida partner.⁵³

Det finns indikationer på att barn som befinner sig i utsatthet också riskerar att utsättas för ytterligare våld eller att hamna i andra former av utsatthet. Enligt en skolundersökning från Brå är det till exempel vanligare att elever som har utsatts för mobbning också har blivit utsatta för olika brott. Under covid-19-pandemin har barn med särskilda behov haft svårare att klara övergången till distansundervisning, och fler har kontaktat tjej- och ungdomsjourerna sedan pandemin startade. Civilsamhällsorganisationer rapporterar också om ökat tryck på stödtelefoner för bland annat utsatthet för våld i nära relationer i familjen och på nätet. Ojämliga uppväxtvillkor påverkar även barnens matvanor, barn vars föräldrar har kortare utbildning och lägre lön äter också sämre.

Våld mot kvinnor

Brist på sociala nätverk och beroendeställning till gärningspersonen kan vara orsaker till våldsutsat-

ta flickors och kvinnors särskilda sårbarhet. Hot och våld drabbar fler kvinnor med funktionsnedsättning, och sexualbrott drabbar oftare kvinnor och yngre. Hedersrelaterade normer och förtryck är en del av mäns våld mot kvinnor. Unga som lever i hedersrelaterade kontexter uppgår till någonstans mellan 7 och 20 procent beroende av hur frågorna ställts, vilken definition som används och vilken studie och stad som avses.

Ojämlighet på arbetsmarknaden

Anställningarnas utformning och konkurrensen påverkar den ekonomiska jämlikheten. En högre andel av utrikes födda förvärvsarbetande är svagt etablerade på arbetsmarknaden jämfört med inrikes födda. En högre andel kvinnor än män har tidsbegränsade anställningar och merparten av dem som vill och kan arbeta mer än de gör är kvinnor. Arbetsförmedlingen ska erbjuda likvärdig tillgång till stöd för att bland annat kvinnor och män ska ha likvärdiga möjligheter till jobb. Unga, vissa utrikes födda, asylsökande, personer som vistas i Sverige utan tillstånd och personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta på arbetsmarknaden. Personer med funktionsnedsättning och utrikes födda drabbas i högre grad av diskriminering på arbetsplatsen, jämfört med samtliga sysselsatta.

Ojämlighet i hälsa

Det finns betydande hälsoskillnader i befolkningen. Det finns tydliga skillnader i hälsa mellan alla utbildningsnivåer, där medellivslängden är högre för gymnasieutbildade än för förgymnasialt utbildade och ytterligare högre för gruppen med eftergymnasial utbildning. Skillnaderna finns för kvinnor och män som är ensamstående såväl som sammanboende. Hälsoskillnader återfinns även bland barn och unga, bland annat vad gäller psykisk hälsa. SCB:s rapport Lämna ingen utanför från 2020 visar att de största skillnaderna finns mellan grupper med olika ekonomiska villkor i familjen. Bland pojkar var skillnaden i hälsobesvär mellan de med bäst och sämst ekonomiska villkor 26 procentenheter, 55 jämfört med 29 procent. För flickor var skillnaden 34 procentenheter, 83 procent för flickor med sämst ekonomiska villkor jämfört med 49 procent för flickor med bäst ekonomiska villkor. Oavsett familjens ekonomiska villkor är andelen med besvär 20 till 27 procentenheter högre bland flickor än bland pojkar.

52 Jernbro, C och Jansson, S. Våld mot barn 2016 – en nationell kartläggning. Stiftelsen Allmänna Barnhuset. 2016.

53 Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Multiutsatta barn; om barn som utsatts för flera typer av barnmisshandel. 2020.

9. Samstämmighet för hållbar utveckling

Agenda 2030 är universell vilket innebär att alla länder bär ett gemensamt ansvar för genomförandet. De globala målen är integrerade och odelbara. Framgång krävs inom samtliga områden för att målen ska kunna uppnås. I agendans delmål 17.14 framhålls behovet av samstämmig politik för hållbar utveckling. Samstämmighet syftar till att säkerställa att all politik stödjer hållbar utveckling – lokalt, regionalt, nationellt och internationellt samt mellan olika politikområden. Det här avsnittet redovisar hur Sverige arbetar med samstämmighetspolitiken.

Från samstämmig politik för global utveckling till samstämmig politik för hållbar utveckling Sveriges politik för global utveckling (PGU) beslutades år 2003. Sverige var därmed ett av de första länderna i världen som antog ett övergripande och långsiktigt mål för en samstämmig politik. PGU togs fram för att bidra till millennieutvecklingsmålen.

PGU präglas av två perspektiv: rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling. Målet för PGU är att det ska råda samstämmighet mellan nationella politiska beslut för att främja, eller åtminstone inte motverka, de utvecklingspolitiska målen. PGU framhåller också vikten av utökad samverkan. Myndigheter, kommuner, enskilda organisationer, forskningen, näringsliv och fackföreningsrörelsen lyfts särskilt fram i arbetet med PGU. PGU har utvärderats flera gånger genom åren och vissa justeringar har gjorts i genomförandet. I ljuset av Agenda 2030 beslutade regeringen att göra en nystart för PGU där en del i den nystarten var att samtliga departement skulle ta fram en handlingsplan för sitt arbete med samstämmighet. 2019 gjorde Regeringskansliet en intern utvärdering av PGU-arbetet, inte minst arbetet med att ta fram PGU-handlingsplaner på varje departement. Några lärdomar som lyftes fram i utvärderingen var:

- 1. Kunskap om PGU är en färskvara.** Framtagandet av PGU-handlingsplanerna år 2016 höjde kompetensen inom Regeringskansliet kring PGU men sedan dess har kunskapen om PGU åter minskat.
- 2. PGU-handlingsplanerna banade väg för Agenda 2030.** Arbetet med att ta fram PGU-handlingsplanerna var ett tillfälle för departementen att arbeta med Agenda 2030 i ett skede då agendan fortfarande var relativt okänd.
- 3. PGU-handlingsplanerna användes som underlag.** Handlingsplanerna var ett viktigt underlag för att ta fram PGU-skrivelser till riksdagen 2016 och 2018.
- 4. Vikten av vägledning och metodstöd för samstämmighet.** Ett flertal departement ansåg att de fick bristfälligt stöd och vägledning i arbetet med att ta fram och utforma handlingsplanerna.
- 5. Vikten av resurser och brett politiskt ägarskap att arbeta med samstämmighet.** I arbetet med att ta fram PGU-handlingsplanerna saknades tillräckliga resurser inom Regeringskansliet och i vissa fall saknades även politiska prioriteringar för att inkludera mer operativa och nya insatser. PGU-handlingsplanerna tenderade därför att vara mer av en kartläggning av det arbete som redan görs eller planeras att göras i närtid som kan kopplas till Agenda 2030.

Även Statskontoret har utvärderat PGU-arbetet, den senaste utvärderingen gjordes 2019. I rapporten⁵⁴ konstaterar Statskontoret att ungefär en femtedel av myndigheterna som använder Agenda 2030 i sitt arbete tagit hjälp av PGU. Slutsatserna i utvärderingen indikerar dock att den koppling som regeringen gör mellan PGU och Agenda 2030 är otydlig för relativt många myndigheter.

⁵⁴ <https://www.statskontoret.se/nyheter/agenda-2030-i-myndigheter-kommuner-och-regioner-delrapport/>

Civilsamhället granskar regelbundet regeringens arbete med samstämmighetspolitiken. I rapporten Barometern lyfter civilsamhället särskilt områden där de anser att nationella beslut går emot ambitionerna om en hållbar global utveckling. I Barometern 2020⁵⁵ lyfte civilsamhället fram sex områden där såväl beröm som kritik ges om regeringens arbete med samstämmighet, men där fokus ligger på internationella målkonflikter, det vill säga när det uppstår målkonflikter utanför landets gränser. Dessa områden handlar bland annat om Sveriges arbete med fred, migration, jordbruk, klimat, företagande och mänskliga rättigheter och skatt och skuld.

Agenda 2030-delegationen lyfte också fram vikten av samstämmighet i sitt slutbetänkande⁵⁶. I Regeringens proposition för Agenda 2030 reflekteras vikten av samstämmighet, vilket ligger till grund för att detta nu utgör kärnan i det riksdagsbundna mål som beslutades i december 2020.

”Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför.”

Sveriges arbete med samstämmighetspolitiken ligger i linje med OECD:s rekommendationer för samstämmighet för hållbar utveckling. OECD:s modell bygger på åtta byggstenar och inkluderar bland annat politiskt beslutsfattande och ledarskap, politisk integrering, samordning inom hela regeringen, engagemang bland samhällsaktörer samt rapportering och utvärdering.

Synergier och målkonflikter

Dagens globala utmaningar kräver en tydlig politisk vilja och handlingskraft för att säkerställa samstämmighet på flera nivåer. Agendans integrerade angreppssätt och helhetsperspektiv gör att det är av vikt att identifiera sambanden mellan olika globala mål. Att identifiera potentiella synergier och målkonflikter mellan målen på ett strukturerat sätt ger bättre underlag för att fatta beslut som leder till en hållbar utveckling. Flera aktörer arbetar just nu med att ta fram verktyg för att kartlägga synergier och målkonflikter.

55 <https://concord.se/wp-content/uploads/2020/08/barometer-2020-civilsamhallets-granskning-av-sveriges-politik-for-global-utveckling-concord-sverige.pdf>

56 <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2019/03/sou-201913/>

Ett sådant verktyg är SDG Synergies⁵⁷ som tagits fram av SEI. Under våren 2021 har SEI inlett ett pilotarbete med att kartlägga synergier och målkonflikter mellan de globala målen på nationell nivå. Arbetet har genomförts på de 17 globala målen och inte gått in på delmålsnivå. Analysen syftar till att ge en överblick av systemeffekter i genomförandet, det vill säga de samlade effekterna på hela agendan av framgång på olika mål. Systemanalysen utgår från en bedömning av interaktioner mellan de globala målen och bygger nätverk utifrån både direkt och indirekt påverkan mellan målen. I ett första steg av analysen har expertbedömningar gjorts kring hur målen upplevs påverka varandra. I ett andra steg har Utrikesdepartementet tillsammans med svenska aktörer anordnat dialogmöten med olika intressentgrupper för att inhämta deras synpunkter på kartlagda synergier och målkonflikter.

Utfallet från den initiala kartläggningen och dialogmöten indikerar några områden som verkar ha särskild systempåverkan på genomförandet av hela agendan i en nationell kontext:

Genomförande på lokal nivå är nyckeln till framgång för de globala målen

Mycket av genomförandet av Agenda 2030 sker på lokal nivå. Av det arbete SEI genomfört hittills framgår att mål 11 om hållbara städer och samhällen, som även inkluderar interaktioner mellan stad och land, har en stor systempåverkan. Alla dimensioner av Agenda 2030 aktualiseras på den lokala nivån, och ett framgångsrikt genomförande lokalt bidrar i sin tur till genomförandet nationellt och globalt. Mål 11 verkar därför ha en positiv påverkan på alla andra mål, både direkt och indirekt. Framgång på det här målet bäddar för många synergier som till exempel att hållbara bostäder och infrastruktur har en positiv påverkan på hur företag väljer att etablera sig i ett område som således främjar bland annat mål 8 om anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt samt mål 9 om hållbar industri, innovationer och infrastruktur. Vid dialogmötena lyftes social innovation och digital infrastruktur fram som viktigt för hela agendan men särskilt i relation till genomförandet lokalt. Vidare framfördes att framgång inom mål 11 är avgörande för att bryta segregation, minska klyftor och för ett ökat välmående. Mål 11 är särskilt viktigt för genomförandet av mål 10 om minskad ojämlikhet och mål 3 om hälsa och välbefinnande. Om den miljömässiga dimensionen inte ges särskilt fokus i stadsplanering och lokal utveckling skulle framgång på mål 11

57 <https://www.sdgsynergies.org/>

eventuellt kunna ha vissa begränsande effekter på till exempel mål 6 om rent vatten och sanitet samt mål 15 om ekosystem och biologisk mångfald. Under dialogmötena tryckte flera aktörer särskilt på synergier mellan mål 11 och mål 3. Det gavs även uttryck för viss förvåning kring att mål 5 om jämställdhet inte hade större direkt påverkan på andra mål, även om mål 5 har en viktig övergripande positiv effekt för hela agendan.

Partnerskap och inkludering är kittet som håller Agenda 2030 samman

Mål 17 om partnerskap och medel för genomförande är det mål som verkar ha störst direkt främjande effekt på alla övriga mål, vilket delades av ett stort antal av intressenter som deltog under dialogmötena. Mål 17 verkar vara en nyckel till ett samstämt genomförande, och ha en mer framträdande betydelse för exempelvis mål 3 om hälsa och välbefinnande. Under covid-19-pandemin har just partnerskap och medel för genomförande varit avgörande för snabb och kraftfull hantering av pandemins effekter inte bara inom hälsoområdet utan för samhället i stort. Framsteg när det gäller inkluderande samhällen, minskat våld och organiserad brottslighet och stärkta nationella institutioner ses också som en förutsättning för hela agendan. I synnerhet verkar framgång på mål 16 om fredliga och inkluderande samhällen ha en särskilt positiv effekt på mål 10 om minskad ojämlikhet, samtidigt som det bedöms ha en relativt mindre effekt på mål 12 om hållbar konsumtion och produktion. Flertalet intressenter reagerade vid dialogmötena på att mål 12 inte fått större genomslag i den initiala kartläggningen, vilket kan ha sin förklaring i att pilotarbetet avgränsats till en nationell kontext och inte global. Flera rapporter visar att Sverige har stora utmaningar på mål 12, inte minst i en global kontext, vilket visar på vikten av att i framtiden utveckla analyser som kan fånga upp kopplingar mellan det nationella och globala genomförandet. Att mål 16 har stor systempåverkan var en uppfattning som flertal aktörer delade och här framfördes koppling till agendans princip om att inte lämna någon utanför med fokus på barn, ungdomar, äldre och grupper i utanförskap.

Utbildning är A och O

I SCB:s rapport Lämna ingen utanför från 2020 framgår att en likvärdig skola är en viktig skyddsfaktor för att minska utsatthet i samhället. Detta går även i linje med det som hittills framkommit i SEI:s pilotarbete och dialogmöten om synergier och målkonflikter. Framsteg på mål 4 om god utbild-

ning för alla bedöms ha en positiv påverkan på alla andra mål, i högst utsträckning mål 10 om minskad ojämlikhet. Utbildningssystemen måste också möta människors behov under hela livet – från förskola, grundskola, gymnasium och högre utbildning, samt alla människors lika möjlighet till livslångt lärande som gynnar deltagande i arbets- och samhällslivet. Vid dialogmöten med intressenter fanns en stor samsyn kring utbildningens positiva påverkan på agendans helhet, särskilt avslutad grundskoleutbildning lyftes fram. En potentiell målkonflikt som belystes handlade om vilken nivå i samhället som bär ansvaret för god utbildning för alla, det vill säga om ansvaret lämpar sig bäst att lägga på lokal nivå eller på nationell nivå. Vikten av den horisontella samstämmigheten, det vill säga samstämmighet mellan olika beslutsfattande nivåer som exempelvis lokala och nationella beslut, lyftes därför fram i det sammanhanget.

Den gröna omställningen – vår drivkraft mot framtiden

Det övergripande målet för Sveriges klimatpolitik är att bli världens första fossilfria välfärdsland. Genomförandet av Sveriges klimatpolitiska ramverk, med ett långsiktigt mål om att nå noll nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären senast 2045, är centralt för Sveriges måluppfyllnad för mål 13 om att bekämpa klimatförändringen. Sverige arbetar även med klimatanpassning och finansieringen av klimatinsatser utomlands. Ekonomisk tillväxt har i Sverige frikopplats från våra nationella utsläpp av växthusgaser. Däremot är det inte samma tydliga frikoppling vad gäller konsumtionsbaserad klimatpåverkan. I den gröna omställningen är kopplingen mellan mål 13 och mål 12 om hållbar konsumtion och produktion viktig för näringslivet, vilket framkom under dialogmötena. Hållbar konsumtion och produktion handlar om att göra mer och bättre med färre resurser. Det handlar om cirkulär ekonomi och att främja en hållbar livsstil. En potentiell målkonflikt som framkommit i samstämmighetsanalysen är kopplad till mål 1 om minskad fattigdom och mål 8 ökad ekonomisk tillväxt. Framsteg inom mål 1 och mål 8 antas öka konsumtion och produktion och riskerar därmed att begränsa framsteg på mål 12. I dialogmötena lyftes även en rad olika målkonflikter mellan mål 13, mål 7 om hållbar energi för alla och mål 15 om ekosystem och biologisk mångfald kopplade primärt till vindkraft, utvinning av mineraler och skogsbruk.

Framtida fördjupning av arbetet

Det initiala analysarbete som inleddes i samband med arbetet med Sveriges frivilliga granskning kommer att fördjupas i framtiden, där slutsatser från dialogmötena med intressenter utgör mycket värdefulla inspel. På lokal nivå och inom näringslivet finns intresse att använda SDG Synergies och eventuellt andra verktyg för att bättre fånga upp variationer beroende på lokal kontext och inom olika sektorer i näringslivet. Utifrån det arbete som gjorts hittills verkar framsteg på mål i den sociala dimensionen ha direkt systempåverkan på flera andra mål i agendan, särskilt de ekonomiska. Målen i den miljömässiga dimensionen kräver mer riktade insatser. Under genomförda dialogmöten framkom att synergier kan bli särskilt stora när den miljömässiga dimensionen integreras i arbetet med de sociala

och ekonomiska dimensionerna. Framsteg på ekonomiska mål kan visserligen ha en negativ effekt på miljömässiga mål, men dessa kan begränsas och i flera fall omvandlas till positiva effekter om samhället lyckas ställa om till inkluderande och hållbar tillväxt. Näringslivet tryckte särskilt på behoven av krafttag för en omställning mot en cirkulär ekonomi och att minska Sveriges globala fotavtryck. Det svenska näringslivet ligger i framkant vad gäller en inkluderande och grön ekonomisk utveckling. En slutsats från alla dialogmöten var att i framtida fördjupade analyser, behöver de nationella och internationella dimensionerna knytas samman närmare. Det finns även möjligheter att fördjupa analysen för att ta hänsyn till tidsaspekter och se till potentiella synergier/målkonflikter för framtida generationer.

10. Målkapitel

Mål 1 Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

1.1 Delmålet om att senast 2030 avskaffa den extrema fattigdomen för alla människor överallt beräknas globalt och bedöms inte vara relevant i en svensk kontext.

1.2 Sverige har lägst materiell fattigdom inom EU. Samtidigt går utvecklingen åt fel håll då andelen med en inkomst lägre än 60 procent av medianinkomsten har ökat.

1.3 Sverige har ett socialt grundskydd för alla, vilket innebär att delmålet uppfylls.

1.4 Sverige bidrar på olika sätt genom insatser nationellt och globalt för att bidra till att säkerställa att alla kvinnor och män, i synnerhet fattiga och utsatta, har lika rätt till ekonomiska resurser, tillgång till grundläggande tjänster, etcetera.

1.5 Sveriges arbete med Agenda 2030 utgår från de tre dimensionerna av hållbar utveckling och betonar samstämmighetspolitiken. Sverige bidrar till delmålet bland annat genom den samlade utrikespolitiken, särskilt utvecklingssamarbetet, med betoning på vikten av samspelet mellan humanitärt bistånd och fredsinsatser för att minska utsattheten för risker och stärka motståndskraft hos människor som lever i fattigdom.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Sverige har lägst materiell fattigdom inom EU. De reala inkomsterna har ökat sedan 1990-talet och det sociala grundskyddet uppgår på de flesta områden till 100 procent, enligt SCB:s rapport från 2019. Samtidigt visar SCB:s statistiska lägesbild att andelen med en inkomst lägre än 60 procent av media-

ninkomsten ökat, vilket innebär att de ekonomiska klyftorna ökat under samma tidsperiod. Överlag har yngre och äldre, ensamstående och barnfamiljer en lägre ekonomisk standard än de i arbetsför ålder, sammanboende och hushåll utan barn. Ensamboende kvinnor har i alla åldersgrupper en lägre ekonomisk standard än ensamboende män. Det finns även strukturella orsaker som bidrar till skillnader mellan grupper, som skillnader i utbildningsnivå mellan inrikes och utrikes födda samt olika löneläge för traditionellt mans- respektive kvinnodominerade yrken. Andelen svenskar som riskerar fattigdom eller social utestängning är lägre än genomsnittet i EU och har varit relativt konstant de senaste tio åren. SCB:s rapport från 2020 visar att Sverige år 2019 var ett av de EU-länder med lägst andel personer i allvarlig materiell fattigdom, förutom i områden med socioekonomiska utmaningar där andelen var i nivå med EU-genomsnittet, knappt 7 procent.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

En utmaning är att den ekonomiska ojämlikheten mellan olika grupper i samhället inte minskar och att resurssvaga personer är mer utsatta än andra. För att möta effekterna av coronapandemin har regeringen vidtagit åtgärder för att minska smittspridningen och motverka de ekonomiska konsekvenserna för företag och enskilda. Många av de vidtagna åtgärderna har avsett förstärkningar av socialförsäkringssystemet. Kortsiktigt är ersättningsarna viktiga för att motverka att enskilda och familjer får kraftigt sänkta inkomster och svårt att klara sin försörjning. Antal hushåll med ekonomiskt bistånd har minskat de senaste fem åren. Under 2019 fick 202 000 hushåll bistånd någon gång under året, vilket motsvarar vart tjugonde hushåll i Sverige. Biståndsbelopp per hushåll och den genomsnittliga tidsperiod som biståndet utgått har däremot ökat. Fyra av tio vuxna biståndsmottagarna fick försörjningsstöd

i minst 10 månader under 2019. Av dessa var hälften kvinnor och två tredjedelar utrikes födda. I hushållen fanns 51 300 barn, vilket är en ökning med 1 300 barn sedan 2018.

Sveriges framgångar

Sverige har ett socialt grundskydd för människor som är nästintill heltäckande. Andelen av befolkningen som omfattas av ett socialt grundskydd uppgår på de flesta områden till 100 procent. Det gäller till exempel sociala trygghetsförmåner, ekonomiskt bistånd/försörjningsstöd och pensioner. Den ekonomiska standarden har ökat i Sverige. Inkomsterna har ökat mest för personer i de högre inkomstskikten, men även de med låga inkomster hade en högre ekonomisk standard 2018 än tidigare, vilket fått till följd att andelen personer med låg inkomststandard har minskat.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Målet för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Sverige prioriterar att fortsatt avsätta en procent av Sveriges BNI till bistånd. Utvecklingssamarbetet ska vara fokuserat på de minst utvecklade och mest utsatta länderna. Regeringen har beslutat om ett policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd som utgår från Agenda 2030, Addis-agendan samt Parisavtalet. Policyramverket för utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd betonar vikten av jämställdhet och har en mångdimensionell syn på fattigdom, som

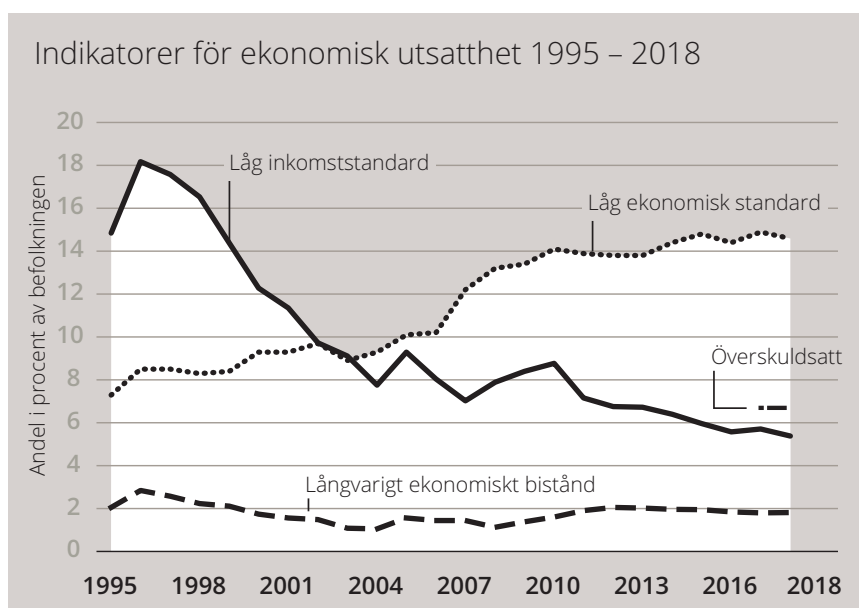
inte enbart utgörs av brist på materiella tillgångar utan även brist på makt och inflytande över den egna situationen, valmöjligheter, säkerhet och respekt för mänskliga rättigheter. På så sätt anpassas utvecklingssamarbetet till olika gruppers behov och förutsättningar, inte minst kvinnors. Sveriges arbete med den feministiska utrikespolitiken fortsätter att inspirera fler att höja profilen för arbetet med mänskliga rättigheter.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

Familjens ekonomiska ställning påverkar barns och ungas levnadsvillkor och levnadsvillkor, visar SCB:s rapport från 2020. Enligt rapporten är barn, ensamstående mammor, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning mest ekonomiskt utsatta. Ensamstående kvinnor med barn är ekonomiskt utsatta i betydligt högre utsträckning än ensamstående män med barn. Det är 26 gånger vanligare att barn med utrikes födda föräldrar lever med långvarigt ekonomiskt bistånd jämfört med barn med inrikes födda föräldrar.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

Flertalet lagändringar som genomförts sedan 2017 har bidragit positivt till uppfyllandet av målet. Lagändringarna kan sammanfattas med att de bidrar till ökad upplevd och faktisk ekonomisk trygghet samt ökade möjligheter att komma i arbete eller återfå arbetsförmåga. Försäkringsskyddet har stärkts inom såväl pensionssystemet och sjukförsäkringen som för flera stöd som riktar sig till barnfamiljer, vilket skett genom olika justeringar i syfte att höja ersätt-

Diagrammet visar hur de olika indikatorerna för ekonomisk utsatthet förhåller sig till varandra samt hur andelen personer inom respektive indikator har utvecklats över tid. För indikatorn "överskuldssatt" finns bara uppgift för ett år, 2018. Källa: SCB

ningsnivåer och därmed höja den ekonomiska standarden, exempelvis för ensamstående föräldrar med barn. Lagändringar har även genomförts i syfte att underlätta för den som är frånvarande från arbetet att återfå arbetsförmåga, komma i arbete eller studier samt öka den upplevda tryggheten av sjukförsäkringen.

Regeringen arbetar för att modernisera, utveckla och anpassa pensionssystemet till ändrade förutsättningar genom en bred översyn av stora delar av pensionssystemet. Syftet är att uppnå långsiktigt trygga och höjda pensioner med tillräcklig ekonomisk trygghet. Regeringen har även initierat ett antal ytterligare utredningar avseende socialförsäkringen. Exempelvis beslutade regeringen 2018 att en särskild utredare ska göra en översyn av reglerna för bostadsbidrag och underhållsstöd. Syftet med översynen är att öka den fördelningsmässiga träffsäkerheten och minska skuldsättningen inom bostadsbidrag och underhållsstöd. Det är därför rimligt att mot bakgrund av de tillsatta utredningarna anta att det på sikt kan komma att genomföras ytterligare lagändringar som kan ha positiv bäring på delmål 1.3. Även inom socialtjänstens område har lagändringar initierats som kan påverka möjligheterna att uppnå flera av delmålen.

Regeringen beslutade 2017 att göra en översyn av socialtjänstlagen och vissa av socialtjänstens uppgifter. År 2020 överlämnades ett förslag till ny socialtjänstlag, där jämställda levnadsvillkor är ett uttryckligt mål. En viktig utgångspunkt i förslaget till ny socialtjänstlag är att stärka det förebyggande

arbetet och underlätta tidiga insatser. Vidare har regeringen föreslagit en ändring i nuvarande socialtjänstlag (2001:453) som tydliggör vikten av språkutbildning, med syfte att förbättra utrikes föddas möjlighet att få arbete och etableras i Sverige. Ett annat exempel inom socialtjänstens område är regeringens arbete kring hemlöshet. Socialstyrelsen fick under 2020 i uppdrag att analysera och lämna förslag på åtgärder för att långsiktigt förebygga och motverka hemlöshet.

Åtgärder för framtiden

- Den befintliga grundtrygghet som finns i den svenska socialförsäkringen ska fortsätta stärkas och utvecklas.
- Effekterna av covid-19-pandemin måste beaktas, bland annat genom att säkerställa möjligheten för personer att bli självförsörjande genom att stärka den enskildes förmåga att nå arbetsmarknaden samtidigt som strukturella insatser görs.
- I ett globalt perspektiv är det svenska utvecklingssamarbetet viktigt för att motverka covid-19-pandemins kort- och långsiktiga negativa socioekonomiska effekter i utvecklingsländer. Sverige måste fortsatt värna existerande insatser, såsom insatser för jämställdhet och mänskliga rättigheter, sociala välfärdssystem samt stärkande av hälsosystem. För att motverka pandemins negativa effekter på längre sikt behöver Sverige även fortsatt arbeta med att bland annat upprätthålla fri handel, stödja privatsektorutveckling, främja sysselsättning samt stödja utbildningssystem.

Mål 2 Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

- 2.1. Minskade halter av hårt reglerade miljögifter i modersmjölk och blod, men ökade halter av ämnen som ännu inte reglerats, såsom långkedjade PFAS.
- 2.2 Andelen vuxna med fetma har tredubblats sedan 1980-talet⁵⁸. I dag har omkring hälften av den vuxna befolkningen övervikt eller fetma.
- 2.3 Produktionsvärdet per årsarbetare har totalt ökat det senaste årtiondet. Sysselsättningen inom jordbrukssektorn, har sjunkit kontinuerligt under lång tid.
- 2.4 Den svenska animalieproduktionen har EU:s lägsta användning av antibiotika. Den svenska jordbruksmarkens produktionsförmåga bedöms vara god. Tillståndet för vissa av odlingslandskapets ekosystemtjänster bedöms som tillfredsställande idag. Svensk livsmedelsproduktion kännetecknas av hög kvalitet och av en hög standard inom miljö- och klimatområdet. Ett ökat intresse för hälsosamma, säkra och hållbart producerade livsmedel utgör en viktig och växande del av marknaden, vilket gynnar svensk export av livsmedel. Andelen ekologiskt odlad åkermark i slättbygd har ökat sedan 2009. Sveriges miljömål Ett rikt odlingslandskap, har en negativ utveckling⁵⁹.
- 2.5. Tillståndet för de växtgenetiska resurserna bedöms vara gott. Bedömningen baseras på bevarande av svenska fröförökade genresurser finns bevarade på Nordiskt Genresurscentrum och

den Nationella genbanken för vegetativt förökade växter samt återförande av kulturväxter på marknaden genom programmet för odlad mångfald. Enligt sammanställningar av FAO är strax över 60 procent av de lokala djurraserna riskklassade i Sverige men tillståndet bedöms som godtagbart.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

I Sverige är inte hunger det stora problemet, utan att matvanorna inte är tillräckligt hälsosamma och jämlika. Övervikt, framför allt fetma, är ett tilltagande folkhälsoproblem, och utgör en betydande riskfaktor för olika sjukdomar såsom hjärtkärlsjukdomar, diabetes typ 2 och vissa cancerformer samt förtida död. Andelen vuxna med fetma har tredubblats sedan 1980-talet och ökat mest hos kvinnor i åldersgruppen 30–44 år, med stora socioekonomiska skillnader. Halterna av hårt reglerade miljögifter minskar långsamt i modersmjölk och blod.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

Ojämligheten inom hälsoområdet fortsätter att öka. Omkring hälften av Sveriges vuxna befolkning har övervikt eller fetma. Bevarandet av den biologiska mångfalden har en negativ utveckling. Halterna av miljögifter som ännu inte reglerats, såsom långkedjade PFAS, ökar.

Sveriges framgångar

Andelen ekologiskt odlad åkermark i slättbygd har ökat sedan 2009. Produktiviteten i det svenska jordbruket ökar. Marknadsorienteringen av den gemensamma jordbrukspolitiken har ökat. Regeringen har bland annat bidragit till att livsmedelskedjan har

58 <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/halsa/overvikt-och-fetma/>

59 Enligt Jordbruksverkets uppföljning 2017

formerat Sweden Food Arena som ska stärka forskning och innovation i livsmedelssektorn.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Sverige är en aktiv part i det internationella arbetet med tryggad livsmedelsförsörjning, bland annat genom att främja en långsiktigt hållbar produktivitet utveckling inom jordbruket i utvecklingsländer, anpassat till lokala förhållanden, och genom insatser för ökad jämställdhet, utbildning, forskning och innovation. Sverige verkar bland annat inom FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO), som är en av de viktigaste internationella organisationerna för att trygga den globala livsmedelsförsörjningen. Det svenska offentliga biståndet till skogs- och lantbrukssektorn i utvecklingsländer ökade från 591 miljoner 2015 till 1 366 miljoner 2019. Sverige har också ökat sitt stöd till en långsiktigt tryggad livsmedelsförsörjning, bland annat genom en utfästelse om att öka stödet till FN:s jordbruksutvecklingsfond IFAD med 60 procent under 2022–2024. Därutöver har Sverige ökat sitt stöd till humanitära insatser mot ökande akut otrygg livsmedelsförsörjning, bland annat genom ett flerårigt avtal om kärnstöd 2018 – 2021 med FN:s livsmedelsprogram (WFP), som Sverige är största kärnstödsgivare till. Sverige agerar genom EU och har varit framgångsrikt i målsättningen att öka marknadsorienteringen av den gemensamma jordbrukspolitiken och driver den frågan fortsatt, vilket också avspeglar sig i Sveriges hållning för att påverka EU:s position vad gäller minskade globala handelsstörningar genom WTO-förhandlingar.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

I Sverige är det reglerat i skollagen (2010:800) att alla elever i grundskolan och motsvarande skolformer utan kostnad har rätt till näringsriktig skol-lunch. Eftersom de flesta barn och ungdomar äter lunch i skolan, kan skolmältiden i den svenska skolan vara ett viktigt verktyg för att utjämna socioekonomiska skillnader bland barn och unga och påverka deras framtida hälsa positivt. Det pågår flera projekt, nationellt och internationellt, som utforskar hur skolmältider kan utgöra en transformativ kraft bortom skolmiljön.

Barn är särskilt känsliga för många effekter av organiska miljöföroreningar. De hälsomässiga effekterna av att vissa icke reglerade miljögifter fortfarande ökar i modersmjölken är oroande då det drabbar de mest sårbara, barnen. Det är samtidigt positivt

att de hårt reglerade miljögifterna minskar i modersmjölken, även om detta sker långsamt.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

Den nationella livsmedelsstrategin ska bidra till en ökad hållbar livsmedelsproduktion. Livsmedelsstrategin syftar till att skapa en konkurrenskraftig livsmedelskedja, där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, för att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till inkluderande och hållbar utveckling i hela landet. Riksdagen antog 2018 ett omformulerat övergripande riksdagsbundet folkhälsomål och åtta målområden. Regeringen beslutade samtidigt om ett delmål kring kost och fysisk aktivitet. Livsmedelsverket har fått i uppdrag att fortsätta utveckla ”Nyckelhålet” och de offentliga måltiderna, samt att under 2020–2023 undersöka och skapa förutsättningar för en överenskommelse i livsmedelsbranschen om att sänka salt- och sockerhalten i livsmedel.

Som ett led i att nå hälsosammare och mer jämlika matvanor har regeringen gett uppdrag till Livsmedelsverket att utreda och skapa förutsättningar för en överenskommelse inom livsmedelsindustrin om att minska salt- och sockerhalten i livsmedel 2020–2023. Socialstyrelsens nationella riktlinjer från 2018 syftar till att främja och förebygga ohälsosamma levnadsvanor.

Internationellt har Sverige uppmärksammat länken mellan väpnad konflikt och hunger och svält. I FN:s säkerhetsråd initierade Sverige, och lade tillsammans med Nederländerna, Elfenbenskusten och Kuwait, fram säkerhetsrådsresolution 2417, som för första gången berörde kopplingen mellan hunger och konflikt. I resolutionen, som antogs 2018, fördömer säkerhetsrådet användning av svält som krigsmetod, uppmanar generalsekreteraren att informera säkerhetsrådet om situationer där konflikt leder till otrygg livsmedelsförsörjning, och tar upp möjligheten att sanktionera de som använder svält som vapen. Under 2020 presenterade Sverige också ett paket om 170 miljoner kronor till WFP och IFAD för att hantera den pågående hungerkrisen.

Goda exempel från olika samhällsaktörer kopplat till målet

Generation Pep, en icke vinstdrivande organisation, har sedan 2018 stöttat skolor som metodiskt och aktivt vill arbeta för att främja barn och ungas fysiska aktivitet och hälsosamma matvanor. Visionen för

Generation Pep är att alla barn och ungdomar i Sverige ska ha möjligheten och viljan att leva ett aktivt och hälsosamt liv.

Nyckelhålet är en oberoende märkning från Livsmedelsverket. Den finns på produkter med mindre socker och salt, mer fullkorn och fibrer och nyttigare eller mindre fett. Syftet med Nyckelhålmärkningen är dels att underlätta för konsumenter att göra hälsosamma val, dels att uppmuntra företagen att ta fram mer hälsosamma livsmedel.

Åtgärder för framtiden

- Sverige måste hejda ökningen av övervikt och fetma hos befolkningen, särskilt bland barn och unga. Det finns tydliga socioekonomiska kopplingar till våra matvanor och därför är det också mycket angeläget att beakta jämlikhetsaspekten i arbetet för hälsosamma och hållbara matvanor.
- Sverige ska främja användandet av de frivilliga riktlinjerna för livsmedelssystem och nutrition (som antogs vid Kommittén för tryggad livsmedelsförsörjning februari 2021).

- Sverige ska även fortsättningsvis verka för att den feministiska utrikespolitiken bidrar till jämställdhetsintegrering, kvinnors ekonomiska egenmakt och ett multidimensionellt perspektiv på fattigdom i alla politikområden som påverkar den globala livsmedelsförsörjningen.
- Sverige ska främja en holistisk ansats i arbetet med en tryggad global livsmedelsförsörjning genom att bland annat verka för stärkt jämställdhet, ökad motståndskraft mot klimatförändringar, minskad klimatpåverkan samt ökad biologisk mångfald och stärkta ekosystem. Sverige ska också verka för en god marknadstillgång för småbrukare på landsbygden.
- Sverige ska verka för en global, multidimensionell och rättighetsbaserad ansats i arbetet med tryggad livsmedelsförsörjning som tar hänsyn till både hunger och långsiktiga utvecklingsutmaningar. Stärkta synergier mellan till exempel humanitärt livsmedelsbistånd och investeringar i småbrukare är viktiga för att motverka hunger.

3 GOD HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE

Mål 3 Säkerhetsställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

- 3.1 Sverige har 3,5 dödsfall per 100 000 levande födda per år, vilket är klart under delmålet för mödradödligheten i världen.
- 3.2 Spädbarnsdödligheten är mycket låg och ligger klart under delmålet.
- 3.3 Det har skett en halvering av antalet nya fall i hepatit B per invånare samt en viss minskning av tuberkulos och malaria. Däremot ses ingen minskning av nya hiv-fall.
- 3.4 Särskilt psykisk hälsa är en utmaning. Störst andel med nedsatt psykiskt välbefinnande återfinns bland yngre kvinnor i åldersgruppen 16–29 år.
- 3.5 Det är allt färre som röker och den totala alkoholkonsumtionen har minskat. Däremot ökar dödsfallen till följd av oavsiktlig förgiftning.
- 3.6 Antalet dödade och svårt skadade i vägtrafikolyckor har halverats sedan början av 2000-talet.
- 3.7 Tillgången till sexuell och reproduktiv hälsovård är allmän i Sverige. Antalet mammor som är tonåringar är allt ovanligare. Sverige har en nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) som syftar till en god, jämlik och jämställd sexuell och reproduktiv hälsa i befolkningen.
- 3.8 Sjukvården är offentligt finansierad och omfattas av ett högkostnadsskydd. Andelen som haft behov av vård men avstått av ekonomiska orsaker är nära 0 procent.

3.9 Sverige har i en global jämförelse en bra luftkvalitet. Luftföroreningar orsakar ändå hälsobesvär som bidrar till sjukdomar och förtida död.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Folkhälsan är i ett internationellt perspektiv fortsatt god och för stora delar av befolkningen utvecklas hälsan positivt. Medellivslängden för både kvinnor och män har ökat mellan 2000–2018, till 84,3 år för kvinnor och till 80,8 år för män. Den svenska mödrhälsovården är unik och mödradödligheten och dödligheten bland små barn är mycket låg. Dödligheten i vissa icke smittsamma sjukdomar har sjunkit sedan början av 2000-talet. Allt färre människor röker och den totala alkoholkonsumtionen minskar. Nästan alla barn är vaccinerade mot de sjukdomar som är inkluderade i det nationella vaccinationsprogrammet vid två års ålder. Den negativa utvecklingen rör framför allt psykisk ohälsa. Andelen elever med psykosomatiska besvär har ökat sedan 1980-talet. Självorden har totalt sett minskat något sedan början av 2000-talet, men ökar både bland kvinnor och män i åldersgruppen 15–29 år. Konsumtionen av antibiotika har varit i princip oförändrad 2000–2012 men har under senare år minskat med 21 procent. Antalet omkomna per år i trafiken har minskat med cirka 12 procent sedan 2017. Under 2020 omkom preliminärt 190 personer i vägtrafiken vilket är ett historiskt lågt antal. Sverige har en god luftkvalitet i en global jämförelse och utsläppen av små partiklar har minskat markant. Trots detta beräknas det att cirka 7 600 personer avled på grund av luftföroreningar i Sverige år 2015.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

Skillnader både i hälsa och förutsättningarna för en god hälsa består, mellan olika socioekonomiska grupper och mellan män och kvinnor. Personer med funktionsnedsättning rapporterar sämre livsvillkor, levnadsvanor och hälsa. Det finns dock brister i statistiken, vilket gör att det är svårt att följa upp både hälsoläget och de vårdinsatser som ges. Detta gäller även andra utsatta grupper. Utvecklingen visar också att vissa skillnader mellan olika grupper ökar över tid. Återstående medellivslängd och dödlighet i ett flertal diagnoser ökar mellan grupper med för- respektive eftergymnasial utbildningsnivå. Skillnaderna ökar också när det gäller andelen elever som går ut årskurs 9 med behörighet till gymnasieskolan. Konsekvenserna av covid-19-pandemin riskerar att öka skillnaderna ytterligare. Utrikes födda har drabbats svårare av covid-19 än inrikes födda.

Sveriges framgångar

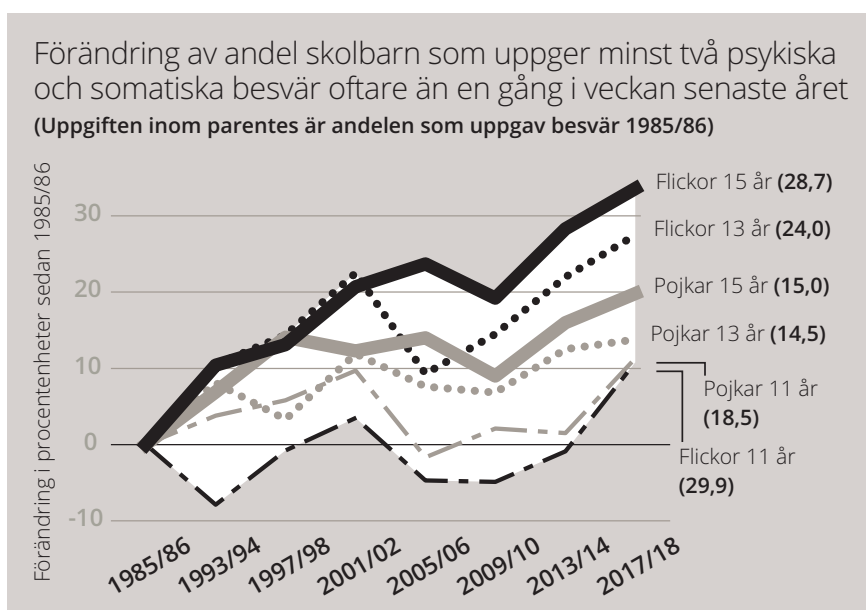
Sverige har en god måluppfyllelse för mål 3 tack vare ett sedan länge väl utbyggt socialt välfärdssystem och en organisation och struktur för såväl folkhälsoarbetet som för hälso- och sjukvården. Arbetet utgår från ett tydligt fokus på jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv. Sverige har sedan länge arbetat med breda folkhälsoinsatser och åtgärder som bidragit till det positiva utfallet. Socialstyrelsens nationella riktlinjer för prevention och behandling av ohälsosamma levnadsvanor är ett exempel som bidrar till främst delmål 3.4. Riktlinjerna ger rekommendationer till patienter och riktar sig till hälso- och sjukvården och omfattar även kommunal hälso- och sjukvård samt tandvård.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Sverige bidrar aktivt till genomförandet av mål 3 på global nivå. Att betona vikten av ett brett perspektiv på hälsa och hur andra mål bidrar till förbättrad hälsa är en viktig fråga. Arbetet sker i form av finansiering av hälsobiståndet som omfattar bland annat påverkansarbete, forskning, näringsliv och internationellt samarbete. Hälsobiståndet utgör cirka 10 procent av Sveriges totala bistånd och låg 2019 på 5,2 miljarder kronor, en ökning från 4,2 miljarder år 2015. Hälsobiståndet fokuserar särskilt på stärkande av hälsosystem, sexuell- och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) samt förbättrad barn- och mödrahälsa. Sverige är aktiva i internationella förhandlingar inom bland annat FN-systemet, särskilt WHO, inom EU samt i ett flertal styrelser för internationella organisationer, bland annat Gavi, Globala Fonden, Unaid, Världsbanken, Unicef, UNDP, UN Women med flera. Sverige bidrar också till forskning, både vid svenska lärosäten och internationellt. Svenska företag inom life science bidrar till utvecklingen av bland annat läkemedel och teknologi. Vidare sker ett omfattande arbete att förbättra förutsättningarna för en god hälsa inom ramen för arbetet med exempelvis klimat och miljö och livsmedelssystem. Sverige har ratificerat WHO:s ramkonvention om tobakskontroll och WHO:s protokoll för att eliminera olaglig handel med tobaksvaror.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

Familjens ekonomiska ställning kan påverka barns hälsa och välbefinnande. Det är fler flickor än pojkar som uppger att de mår dåligt. Uppskattningsvis

Diagrammet visar förändringen över tid av andel skolbarn som uppger minst två psykiska och somatiska besvär oftare än en gång i veckan senaste året.

Källa: SCB

10 procent av svenska barn kan ha utsatts för psykisk eller fysisk misshandel eller vanvård. Omkring 3 000 barn vårdas årligen på sjukhus efter övergrepp. Bland elever i årskurs 5, 7 och 9 som uppgav att familjens ekonomiska ställning inte var så bra hade 8 av 10 flickor och fler än hälften av pojkarna, både psykiska och somatiska besvär flera gånger i veckan. Oavsett familjens ekonomiska villkor är andelen med besvär, 20–27 procentenheter högre bland flickor än bland pojkar.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

Riksdagen beslutade 2018 om ett omformulerat övergripande folkhälsomål och en reviderad målstruktur för folkhälsopolitiken. Det övergripande folkhälsomålet är ”Att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation” (prop. 2017/18:249). Regeringen och SKR tecknade under 2020 en överenskommelse för ökad tillgänglighet i barnhälsovården. Mot bakgrund av de hälsoskillnader som finns, ska regionerna därför genomföra åtgärder för att öka tillgängligheten i barnhälsovården för grupper som har högre risk för sämre hälsa och tandhälsa och grupper med lägre vaccinationstäckning. År 2017 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av socialtjänstlagen och vissa av socialtjänstens uppgifter. Utredningen överlämnade under 2020 ett förslag till ny socialtjänstlag, där en viktig utgångspunkt är att stärka det förebyggande arbetet och underlätta tidiga insatser. Under 2020 anordnade Sverige en internationell trafiksäkerhetskonferens då en deklaration antogs som legat till grund för FN:s resolution ”Improving global road safety”, vilken ersätter delmål 3.6. Regeringen pre-

senterade under 2020 Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60). Sammantaget satsas en halv miljard kronor under 2021–2024 inom hälsa och välfärd, bland annat på två nya nationella forskningsprogram; om psykisk hälsa och om virus och pandemier. Satsningar planeras på ökad forskningskompetens inom primärvården, forskning om prevention och folkhälsa och äldreforskning.

Åtgärder för framtiden

- Insatser behöver inriktas på att minska skillnaderna i hälsa mellan olika grupper i samhället. Det är nödvändigt för att Sverige ska bidra till det nationella folkhälsomålet och därmed uppnå flertalet av målen i Agenda 2030.
- Ökat fokus på det tvärsektorielle arbetet där olika politikområden, sektorer och aktörer samverkar för ökad jämlikhet i hälsa och välbefinnande, nationellt och globalt.
- Covid-19-pandemin har satt fokus på behovet av förebyggande och främjande insatser, för att på så sätt också minska belastningen på hälso- och sjukvården.
- Åtgärder behöver riktas mot levnadsvanor för att möjliggöra mer hälsosamma levnadsvanor. Uppföljningen på området behöver utvecklas.
- Förutsättningarna för det lokala och regionala folkhälsoarbetet behöver utvecklas.
- Sveriges arbete på global nivå, med ett fortsatt brett synsätt på hälsa och välbefinnande, inklusive SRHR, behöver fortsätta.

Mål 4 Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

- 4.1 Sverige har ett väl utvecklat utbildningssystem för alla barn och unga som ger tillgång till avgiftsfri grundskole- och gymnasieutbildning.
- 4.2 Alla barn i Sverige ska från och med ett års ålder erbjudas förskola.
- 4.3 Sveriges kommuner är skyldiga att erbjuda avgiftsfri yrkesutbildning. Högre utbildning är avgiftsfri för medborgare i länder inom EES. Tillgången till livslångt lärande är god. Deltagande i folkbildning och icke-formell utbildning är högt.
- 4.4 Andelen personer i åldern 30–34 år som uppnått en eftergymnasial utbildning på två år eller längre är 51 procent, betydligt högre än EU-andelen (40 procent).
- 4.5 Sverige har ett väl utvecklat utbildningssystem för alla oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.
- 4.6 Inom kommunal vuxenutbildning finns möjlighet att lära sig läsa, skriva och räkna på grundläggande nivå. För utrikes födda finns möjlighet att lära sig läsa, skriva och räkna i anslutning till svenska för invandrare, sfi.
- 4.7 Utbildning för hållbar utveckling är ett långsiktigt åtagande för Sverige och är införlivat i författningar som avser alla nivåer i det svenska utbildningssystemet.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Sverige ligger bra till när det gäller möjligheterna att nå mål 4. Utbildningsnivån i Sverige är hög och det svenska utbildningssystemet ger tillgång till avgiftsfri utbildning genom hela livet oavsett var i landet individen bor och oberoende av socioekonomiska förutsättningar. Tillgången till högre utbildning är god i hela landet, liksom examinerades möjligheter att träda in och etablera sig på arbetsmarknaden. Det finns fortsatt utmaningar kopplat till skillnader i resultat mellan pojkar och flickor och det behövs fortsatta ansträngningar för att öka likvärdigheten i och mellan skolor samt motverka segregation för att säkerställa en utbildning av hög kvalitet för alla.

Sveriges framgångar

Kunskapsutvecklingen i svensk skola har enligt PISA⁶⁰-undersökningen under ett antal år varit nedåtgående. Ett trenderbrott kom dock 2015 och PISA-undersökningen 2018, trots att studiens genomförande var behäftad med vissa problem som skapade en ovanligt hög exkluderingsgrad, visar att kunskapsnivån bland svenska 15-åringar i läsförståelse, matematik och naturvetenskap har återhämtat sig och är tillbaka på 2006 års nivå. Även resultaten i TIMSS⁶¹ 2019 bekräftar den resultatförbättring som TIMSS 2015 visade. Den negativa trenden Sverige upplevde under ett antal år är således nu

60 Programme for International Student Assessment (PISA). PISA är en internationell studie som undersöker 15-åringars kunskaper inom läsförståelse, matematik och naturvetenskap.

61 Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS). TIMSS är en internationell studie som undersöker kunskaper i och attityder till matematik och naturvetenskap hos elever i årskurs 4 och årskurs 8.

bruten. Det visar även resultaten i gymnasieskolan där andelen elever på nationella program som tar examen inom tre år ökar för sjätte året i rad. Enligt Skolverket klarade 78,2 procent av eleverna på nationella program att ta examen inom tre år. Motsvarande andel för 2019 var 76,6 procent. Dessutom har Sverige de senaste åren lyckats bibehålla och till och med ökat elevers kunskapsresultat trots en mycket stor ökning av antalet barn och elever i skola och vuxenutbildning. Sedan läsåret 2013/14 har antalet barn och elever ökat med 16 procent.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

Insatser för att ge alla elever samma möjligheter att utvecklas så långt som möjligt oavsett förutsättningar och bakgrund behövs fortsatt. Resultaten i skolan behöver fortsatt höjas och skillnaden i resultat mellan flickor och pojkar samt mellan elever med olika bakgrund utjämnas. Antalet behöriga och legitimerade lärare behöver ökas och kvaliteten på undervisningen fortsatt förbättras. Det behöver säkerställas att utbildnings- och inlärningsmiljöer är inkluderande och tillgängliga för barn, elever och vuxna och anpassade för deras behov och förutsättningar. Fortsatta insatser behövs för att få kännedom om hur utbildning för hållbar utveckling tillämpas i skolor.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Utbildning är ett viktigt område för svenskt utvecklingssamarbete och stöd i humanitära situationer. Att inte lämna någon utanför är en ledande princip. Svenskt stöd ska framför allt bidra till att alla flickor och pojkar kan fullgöra en avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet. I det multilaterala samarbetet framhåller Sverige utbildning som en mänsklig rättighet och som en förutsättning för hållbara demokratiska samhällen. Sverige bidrar till att stärka kapacitet och kvalitet i nationella utbildningssystem i flera partnerländer. Detta omfattar också globalt stöd, framför allt genom Global Partnership for Education (GPE) men också Unicef, Unesco, Världsbanksgruppen och Education Cannot Wait (ECW).

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

Utbildning och bildning ger kunskaper och perspektiv som är grundläggande för människors hälsa och välbefinnande, möjliggör personlig utveckling och skapar förutsättningar för ett aktivt deltagande i ett demokratiskt samhälle. Alla barn, unga och

vuxna ska ges förutsättningar att pröva och utveckla sin förmåga och sina kunskaper till sin fulla potential. Ett modernt utbildningssystem möjliggör ett livslångt lärande som ger varje människa möjlighet att kunna växa och fylla på med kunskap under hela livet oavsett var i landet den bor. Genom ett starkt utbildningsväsende säkerställs att ingen lämnas utanför.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

- Regeringen har beslutat om en förordning som ska användas för utökade insatser för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling i bland annat grundskolan.
- Regeringen har tillfört medel för att öka antalet permanenta utbildningsplatser inom kommunal vuxenutbildning, folkhögskola, yrkeshögskola och högre utbildning.
- Regeringen har fortsatt arbetet med inrättande av professionsprogram för förskollärare, lärare och rektorer.
- För att stärka skolorna och ytterligare höja elevernas kunskapsresultat genomförs en riktad satsning för bättre arbetsvillkor för lärare i socioekonomiskt utsatta skolor.
- Från och med höstterminen 2018 gäller enligt skollagen (2010:800) att förskoleklassen är en obligatorisk skolform inom skolväsendet. Det innebär att skolplikten för barn bosatta i Sverige inträder höstterminen det kalenderår barnet fyller sex år. Skolplikten i Sverige har därmed förlängts med ett år och blir i regel tioårig.
- Det har införts bestämmelser i skollagen om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan.
- Regeringen har vidtagit en rad åtgärder som kopplar till lärarförsörjningen, bland annat stärkande av möjligheterna att ställa om till läraryrket till exempel genom utökningar av den kortare kompletterande pedagogiska utbildningen, förbättrade möjligheter till validering och genom satsningen Lärarlyftet som ger fler lärare möjlighet att komplettera sin utbildning och bli behöriga att undervisa i fler ämnen, årskurser och skolformer.

- Regeringen har mottagit förslag i betänkande En mer likvärdig skola (SOU 2020:28) för att minska skolsegregationen och förbättra resurstilldelningen till förskoleklass och grundskola.
- Regeringen har även mottagit förslag i betänkande Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning (SOU 2020:33) att hänsyn ska tas till behoven på arbetsmarknaden när utbildningsutbud beslutas.
- Regeringen har mottagit förslag i betänkande Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67).
- Stärkta krav på universitet och högskolor att redovisa arbete för att främja en hållbar utveckling och koppling till Agenda 2030 samt uppdrag till Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) att utveckla innovativa arbetssätt med fokus på tvärsektoriel- la processer har införts.
- Universitetskanslersämbetet har, på uppdrag av regeringen, under 2017 utvärderat universitetens och högskolornas arbete med att främja en hållbar utveckling som en del i myndighetens ansvar för det nationella kvalitetssäkringssystemet.
- Forsknings- och innovationspolitiska propositionen (prop. 2020/21:60) med fokus på ett antal övergripande samhällsutmaningar: klimat och miljö, hälsa och välfärd, digitalisering, kompetensförsörjning och arbetsliv samt ett demokratiskt och starkt samhälle har lämnats till riksdagen.
- Riksdagsbundet övergripande folkhälsomål och reviderad målstruktur för folkhälsopolitiken. Målet är att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation och rör bland annat kunskaper, kompetenser och utbildning.
- Regeringen har tillfört medel för att öka tillgången till arbetsmarknadsutbildningar i syfte att möta efterfrågan inom bristyrken.
- Regeringen har beslutat att utöka möjligheterna för arbets sökande med behov av grundläggande eller gymnasial utbildning att kunna studera med bibehållen ersättning för att öka övergångarna till utbildning.

Åtgärder för framtiden

- Sverige måste fortsätta verka för ökad likvärdighet i och mellan skolor, men även mellan elever. Enligt resultat från PISA-undersökningen har Sverige en likvärdighet som är genomsnittlig jämfört med deltagande OECD-länder. Variationen i elevers resultat är mindre mellan skolor än i de andra deltagande länderna. Samtidigt presterar elever med svensk bakgrund på en högre nivå än utrikes födda elever eller elever med utländsk bakgrund.
- Det krävs fortsatta insatser för att höja kunskapsresultat i skolväsendet.
- Arbetet med att säkra lärarförsörjningen, öka andelen behöriga lärare och förbättra kvaliteten på undervisningen behöver fortsätta.
- Yrkesutbildningarna i gymnasieskolan behöver utvecklas för att i större utsträckning intressera eleverna.
- Fortsatt arbete behövs för att främja en god tillgång till högre utbildning i hela landet och ökade möjligheter till omställning och kompetensutveckling.
- Fortsatta investeringar i kunskap och innovation behövs för att befästa Sveriges position som ledande forskningsnation, möta nationella och globala samhällsutmaningar och bygga ett starkare samhälle.

5

JÄMSTÄLLDHET

Mål 5 Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

- 5.1 Sverige har ett övergripande rättsligt ramverk för att främja, skydda och övervaka jämställdhet och icke-diskriminering på grund av kön.
- 5.2 Utsatthet för sexualbrott genom tvång är vanligare för kvinnor än för män. Andelen personer (16–84 år), som 2019 blev utsatta för sexualbrott genom tvång var 1,7 procent kvinnor och 0,3 procent män. Det är en oförändrad nivå sedan 2017.
- 5.3 År 2018 var det knappt 1 500 kvinnor i åldern 20–24 år som varit registrerade som gifta eller varit sammanboende med gemensamma barn före 18-årsdagen. Bland män i åldern 20–24 var antalet drygt 100 personer.
- 5.4 Kvinnor ägnar i genomsnitt cirka 45 min mer tid per dygn åt obetalt hem- och omsorgsarbete än män, enligt den senaste mätningen 2010.
- 5.5 Efter det senaste riksdagsvalet, 2018, var könsfördelningen i riksdagen 46 procent kvinnor och 54 procent män. I kommunfullmäktige var andelen kvinnor strax över 40 procent och andelen män strax under 60 procent. I regionerna var knappt hälften av fullmäktigeledamöterna kvinnor och drygt hälften var män. I kommunerna 2019 utgjorde kvinnor en tredjedel av ordföranden i kommunala nämnder och knappt två tredjedelar var män. Könsfördelningen bland chefer var 38,6 procent kvinnor och 61,4 procent män 2017.
- 5.6 År 2015 uppgav 40,5 procent av kvinnorna och 57,6 procent av männen i åldern 16–29 år att de i skolan fått de kunskaper de behöver för att ta hand om sin egen sexuella hälsa.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Sverige har ett rättsligt ramverk som främjar jämställdhet. I uppföljningen av de globalt fastslagna kriterierna för det rättsliga ramverket och det offentliga livet har Sverige en 80 procent uppfyllnad, där framför allt frånvaron av könskvotering till riksdagen påverkar resultatet negativt. Samtidigt har riksdagen, de facto och sedan 25 år tillbaka, en jämn könsfördelning. Så är också fallet vad gäller valda till kommunfullmäktige i Sveriges kommuner, där andelen kvinnor varit strax över 40 procent och andelen män strax under 60 procent sedan mitten av 1990-talet. När det gäller det rättsliga ramverk som omfattar våld mot kvinnor hade Sverige 2019 en 92-procentig uppfyllnad enligt uppföljningen av den globala indikatorn. Detta kan jämföras med 83 procent 2018. Ökningen mellan 2018 och 2019 beror på införandet av den s.k. samtyckeslagen. Orsaken till att nivån inte är 100 procent är att ekonomiskt våld inte ingår i kvinnofridslagstiftningen. När det gäller ekonomisk jämställdhet har Sverige ett rättsligt ramverk för sysselsättning och ekonomisk ersättning som till fullo lever upp till de globalt fastslagna uppföljningskriterierna. Samtidigt hade kvinnor, 2017, en nettointkomst som motsvarade 81 procent av mäns nettointkomst och ägnade, 2010, i genomsnitt 45 minuter mer per dygn åt obetalt hem- och omsorgsarbete jämfört med män. Bristande statistik för uppföljningen av delmålet om att avskaffa skadliga sedvänjor och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter gör det i dagsläget svårt att få en tydlig bild av utvecklingen. En nationell kvalitetsgranskning visar ett behov av kompetensutveckling när det gäller lärarnas arbete med sex- och samlevnadsfrågor, bland annat när det gäller frågor om normer, genus, hbtqi samt hedersrelaterat våld och förtryck. Mål 5 hänger samman med

flera andra mål och måste ses i ett sammanhang. Sverige har jämställdhetspolitiska delmål för hälsa och utbildning.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt:

- Män ägnar fortfarande mindre tid än kvinnor åt det obetalda hem- och omsorgsarbetet.
- Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är fortfarande stora samhällsproblem.
- Könsfördelningen är fortfarande ojämn på högre politiska positioner i kommunerna.
- Könsfördelningen bland chefer är fortfarande ojämn.
- Kvinnors nettotjänst är fortfarande avsevärt lägre än mäns.
- Sverige möter ett mer systematiskt motstånd i det globala arbetet med jämställdhetsfrågorna.

Sveriges framgångar

Regeringen har en uttalat feministisk politik som innebär att jämställdhet ska spela en avgörande roll vid prioriteringar såväl nationellt som internationellt. Regeringen bedriver också både en feministisk utrikes- och handelspolitik. Tydlig lagstiftning och det arbete för jämställdhet som under en längre tid bedrivits av många aktörer, såväl statliga och kommunala aktörer som civilsamhällesorganisationer, har inneburit framsteg som gör att Sverige uppvisar en hög grad av jämställdhet vid internationella jämförelser. Jämställdhetsintegrering är regeringens huvudsakliga strategi, i kombination med särskilda åtgärder, för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen och syftar till att främja jämställdhet genom att synliggöra och motverka ojämsställda villkor mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Strategin genomförs på såväl nationell och regional som lokal nivå för att nå det jämställdhetspolitiska målet att alla kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Sverige tillämpar jämställdhetsbudgetering som innebär att budgetpolitikens jämställdhetseffekter utvärderas och att inkomster och utgifter ska omfördelas för att främja jämställdhet.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Sveriges feministiska politik omfattar regeringens utrikespolitik som bidrar till att stärka arbetet för global jämställdhet och alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Den feministiska utrikespolitiken omfattar utrikes- och säkerhetspolitiken, det internationella utvecklings-samarbetet och handels och främjandepolitiken. Politiken är en agenda för förändring och resultat, vilket innebär att stärka alla kvinnors och flickors rättigheter, representation och resurser. Sverige har även tagit konkreta initiativ för att stärka jämställdhetsaktörer över hela världen. Allmän tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är en av prioriteringarna för den feministiska utrikespolitiken. Sveriges feministiska handelspolitik verkar för jämställdhetsintegrering i handelspolitiken och de internationella handelsavtalen och för kvinnor som producenter, entreprenörer, anställda och konsumenter, på samma sätt som för män.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

Arbetet för jämställdhet främjar flickor och pojkar, unga kvinnor och mäns lika rättigheter och möjligheter. Barn och unga utsätts för köndiskriminering samt mäns våld mot kvinnor både i den offentliga och i den privata sfären. Barn och unga hindras också av traditionella sedvänjor och normer som förtrycker och begränsar deras liv. Om barn och unga utsätts för sexuella trakasserier riskerar det att påverka deras självkänsla, stress, ångest, självsador och självmordstankar. Även prestation och närvaro i skolan kan påverkas negativt. Flickor och pojkar, unga kvinnor och män ska ha lika tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

- I januari 2018 inrättade regeringen Jämställdhetsmyndigheten som är en viktig del i Sveriges institutionella ramverk för att främja jämställdhet.
- Regeringen har en tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor som började gälla den 1 januari 2017.
- Den 1 juli 2018 ändrades sexualbrottslagstiftningen så att gränsen för straffbar gärning går vid om deltagandet i en sexuell aktivitet är frivilligt eller inte. Det krävs alltså inte längre att gärningsmannen har använt sig av våld eller hot, eller utnyttjat offrets särskilt utsatta situation, för att kunna dömas för till exempel våldtäkt.

- Regeringen har permanentat medel till länsstyrelserna för deras arbete mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel från och med 2021.
- Regeringen har beslutat att inrätta ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.
- År 2019 skärptes reglerna för erkännande av utländska barnåktenskap. Året därpå infördes ett särskilt barnåktenskapsbrott och ett utreseförbud i syfte att skydda barn som riskerar att ingå äktenskap eller könsstympas utomlands.
- Regeringen har beslutat att utveckla indikatorer för uppföljning av hedersrelaterat våld och förtryck som kommer att möjliggöra en nationell uppföljning av delmål 5.3.
- Regeringen arbetar för att stärka nyanlända och utrikes födda kvinnors möjlighet till etablering i arbets- och samhällslivet.
- Regeringen har beslutat om förändringarna i läroplanerna som innebär att benämningen av ämnet har ändrats till sexualitet, samtycke och relationer och undervisningen ska utvecklas i frågor som rör samtycke och kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi. Förändringarna omfattar även hedersrelaterat våld och förtryck.
- Regeringen har ett särskilt utvecklingsprogram för jämställdhetsintegrering i myndigheter som omfattar ett 50-tal statliga myndigheter liksom ett program för statliga universitet och högskolor.
- Regeringen har tillsatt en kommission för jämställda livsinkomster som ska lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män.
- Regeringen har beslutat att följa upp det obetalda hem- och omsorgsarbetet i en ny tidsanvändningsstudie som ska genomföras 2021.
- Regeringen hade 2018–2020 en överenskommelse med SKR för att stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå. Regeringen har beviljat medel för ett fortsatt samarbete under 2021 och planerar för att det ska fortgå även 2022–2023.
- Regeringen har tagit fram en handbok i feministisk utrikespolitik med metoder och erfarenheter från arbetet. Den har hittills översatts till fyra språk.

Åtgärder för framtiden

- Sverige ska fortsatt verka för jämställdhetsintegrering som en övergripande metod för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen.
- Sverige måste fortsätta att verka för att minska utsattheten för mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck som drabbar individer oavsett kön.
- Sverige ska fortsätta att verka för att utrikes födda kvinnor och deras situation förbättras generellt.
- Sverige måste fortsätta att verka för att könsfördelningen bland chefer blir mer jämställd.
- Sverige måste fortsätta att verka för ökad ekonomisk jämställdhet och en mer jämställd fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.
- Sverige ska fortsatt driva på det globala arbetet för jämställdhet. Det hårdnade omvärldsläget, inklusive det växande motståndet mot jämställdhet och SRHR, kräver ett mer strategiskt och intensivt arbete och ansvarstagande av Sverige.

Mål 6 Säkerhetsställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

- 6.1 Tillgången på dricksvatten är säkrad i Sverige men det finns behov av förebyggande åtgärder och dricksvattenskydd, särskilt till följd av klimatförändringar.
- 6.2 Delmålet är inte relevant för Sverige. Globalt är det mycket som återstår för att nå delmålet. Enligt FN saknar 6 av 10 personer i världen tillgång till trygga sanitetslösningar och 3 av 10 saknar tillgång till säkert dricksvatten.
- 6.3 År 2017 var ca 90 procent av den svenska befolkningen anslutna till kommunala reningsverk. Stora satsningar har gjorts för att minska förekomsten av mikroplaster och läkemedelsrester i vatten.
- 6.4 Sedan 2017 har kunskapen om vattenuttag och vattenanvändning ökat. Arbetet med regionala vattenförsörjningsplaner och effektiviserad vattenanvändning har fortskridit
- 6.5 Sverige har i genomförandet av ramdirektivet för vatten samt relaterade EU-direktiv integrerat vattenförvaltningen på alla administrativa nivåer och i gränsöverskridande samverkan.
- 6.6 Mellan 2017–2019 har ca 70 naturreservat med limniskt syfte bildats. Sedan 2017 har 130 vandringshinder åtgärdats. Ett stort arbete kvarstår dock eftersom fysisk påverkan från vattenkraftverk, dammar och markavvattning utgör ett betydande hot för ekosystemen och den biologiska mångfalden i vattenmiljön.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Huvudfokus för mål 6 ligger på att trygga människors grundläggande behov av rent vatten och goda sanitära förhållanden. I ett svenskt perspektiv är dessa basala behov säkrade, exempelvis genom den omfattande infrastruktur för vatten och avlopp som byggdes ut stegvis från 1960-talet och framåt. Svensk lagstiftning ställde tidigt krav på utsläpp och begränsat föroreningar. Sverige är ett vattenrikt land, vilket har gjort att det hittills har varit få konflikter på grund av konkurrens kring vattentillgång. Ett förändrat klimat har de senaste åren dock lett till såväl översvämningar som torka. Flera av de globala indikatorerna som syftar till att mäta utvecklingen inom mål 6 är inte tillämpliga i en svensk kontext. De har därför kompletterats med nationella mätetal som har anpassats för en svensk vattengenda med delvis annan problematik än på global nivå. Sverige har riksdagsbundna miljömål kopplade till mål 6. En rad olika uppföljningar visar på att Sverige har svårt att nå miljömålen och att det även finns målkonflikter kopplade till dessa. För mål 6 är följande miljö kvalitetsmål relevanta; Levande sjöar och vattendrag, Ingen övergödning, Grundvatten av god kvalitet och Myllrande våtmarker. Sverige når idag inget av dessa mål och för det sistnämnda är utvecklingen negativ.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

Sverige har stora kvarstående utmaningar i vattenarbetet. Effekter av klimatförändringar såsom vattenbrist, torka och översvämningar behöver hanteras. Vid den senaste mätningen (tredje förvaltningscykeln 2016–2021) hade cirka 40 procent av Sveriges ytvattenförekomster god ekologisk status. För att nå en god vattenstatus, och därigenom skydda och åter-

ställa vattenrelaterade ekosystem och biologisk mångfald, behövs även ambitiösa åtgärder för att komma till rätta med framförallt övergödning, miljögifter och fysisk påverkan i vattenmiljön. Miljöövervakning av svenska vatten behöver förbättras.

Sveriges framgångar

Sedan 2017 har framsteg gjorts i arbetet med dricksvattenskydd, vattenförsörjning och avloppsrening. Sedan 2018 har flera projekt genomförts för att öka kunskapen om vattenuttag som en förutsättning för hållbar vattenhantering idag och i framtida klimat. Arbetet pågår även med hållbar vattenresursförvaltning för att stärka en samlad förvaltning av tillgängliga vattenresurser på lokal, regional såväl som nationell nivå i Sverige.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Sverige har genom sitt internationella utvecklings-samarbete ett brett globalt engagemang inom områden som berör mål 6, såsom klimatförändringar, vatten och sanitet och riskreducering, vilka leder till positiva effekter för flera av målen, utöver mål 6. Sverige ger kärnstöd och öronmärkta stöd till FN-organ som Unicef, UNDP och Världsbanken, vilka driver vatten- och sanitetsprogram. Sida ger öronmärkta medel till olika aktörer för vatten- och sanitetsprogram, vattenkvalitet, vattenresursförvaltning och ökad vattentrygghet. Sverige har vidtagit åtgärder för att integrera WASH (Water, Sanitation and Hygiene) som ett viktigt verktyg för att säkerställa sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), vilket är en prioritet för regeringen. Sverige arbetar också med hållbar vattenresurshandling genom FN:s vattenkonvention⁶². Sida stödjer ett flertal organisationer för att förbättra regional samverkan mellan länder som delar vattendrag för fredlig och hållbar användning av vattenresurser. Sverige är värdland för Global Water Partnership Organization (GWPO). Under tiden i FN:s säkerhetsråd lyfte Sverige vikten av gränsöverskridande vattenhantering och samarbete som en konfliktförebyggande åtgärd. Stöd till ”Source-to-Sea”-plattformen ingår i Sveriges internationella arbete. Flera svenska myndigheter har bilaterala samarbeten för att bidra till hållbar, rättvis, inkluderande och integrerad vattenresursförvaltning genom kunskapsutbyte och kapacitetsuppbyggnad.

62 UN Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

Brist på säkra privata toaletter och bristande sanitet är särskilt förödande för kvinnor och flickor i utvecklingsländer och påverkar bland annat deras hälsa, utbildning och inkomstmöjligheter. Sverige ger stöd till multilaterala och enskilda organisationer som arbetar med att förbättra kvinnors och flickors tillgång till rent vatten och sanitet. De svenska miljömålen har som överordnat syfte att lämna över en bra miljö till nästa generation. Barn och unga måste kunna få uppleva svensk natur och nyttja de ekosystemtjänster som välfungerande vattenekosystem levererar.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

Flera initiativ har tagits för att minska förekomsten av mikroplaster och läkemedelsrester i vatten. Under 2018–2020 har regeringen avsatt totalt cirka 250 miljoner kronor till avancerad rening av läkemedelsrester. År 2020 beslutade regeringen om en nationell plan för moderna miljövillkor för vattenkraften. Syftet är att omprövningar av vattenkraftens miljövillkor ska leda till både största möjliga nytta för vattenmiljön och en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel. Sedan 2017 har ett antal statliga utredningar genomförts som omfattar förslag för arbetet med minskad övergödning, regelverk för små avlopp och organisation av den svenska vattenförvaltningen. 2018 initierade regeringen satsningen ”Lokalt engagemang för vatten (LEVA)” för att på lokal nivå vidta åtgärder för minskad övergödning. Lokala vattenvårdsprojekt finansieras även genom LOVA. Under 2018 satsades 60 miljoner kronor mer (totalt 135 miljoner kronor) på lokalt vattenmiljöarbete jämfört med 2017.

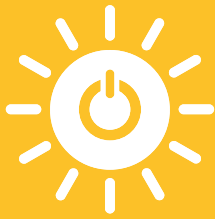
Åtgärder för framtiden

- Skyddet av dricksvatten behöver öka genom inrättande av vattenskyddsområde samt tillsyn och tillståndsprövning av vattenuttag. Tillsyn och prövning behövs även för att förbättra reningen från små avlopp. Åtgärdsarbetet för att hantera vattentillgång i ett förändrat klimat behöver stärkas. Åtgärder behövs också för att minska näringsläckage från jordbruk samt fysisk påverkan i jordbruksmark. En stor del av dessa åtgärder ingår i vattenmyndigheterna åtgärdsprogram för 2021–2027.
- Internationellt driva de kopplingar som finns mellan tillgången till rent vatten och flera andra mål i Agenda 2030, inte minst de mål som

relaterar till klimat och miljö (inklusive akvatiska ekosystem och biologisk mångfald) – men också hälsa och utbildning. Covid-19-pandemin har visat på vikten av behovet av universell tillgång.

- Internationellt även driva ett rättighetsbaserat perspektiv på förvaltning av och tillgången till vatten i linje med principen om att ingen ska lämnas utanför som tar särskild hänsyn till ursprungsbefolkningar, kvinnor, unga och andra människor i utsatta situationer.

7 HÅLLBAR ENERGI FÖR ALLA

Mål 7 Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

7.1 Detta delmål är inte relevant i en svensk kontext då tillgången till modern energi är bra i Sverige och är till stor del inte ett problem. Inom EU diskuteras allt mer utbredningen av energifattigdom som främst uppstår med anledning av att energikostnadens andel av den disponibla inkomsten i vissa länder ökar. I Sverige hanteras dessa frågor inom socialförsäkringssystemet.

7.2 Andelen förnybar energi i Sverige ökade från 54,2 procent under 2017 till 54,6 procent 2018. Ökningen beror främst på en större användning av förnybara bränslen i transportsektorn samt en ökad vindkraftsproduktion. Sverige har den högsta andelen av förnybar energi inom EU. Det riksdagsbundna målet innefattar bland annat att Sverige ska ha 100 procent förnybar elproduktion till 2040 (detta är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut) och att utsläppen från inrikes transporter, utom inrikes flyg, ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010.

7.3 Målet för energieffektivisering i Sverige är att energiintensiteten – förhållandet mellan den totala energitillförseln och BNP – ska minska med 50 procent mellan 2005 och 2030. Energiintensiteten har mellan 2017 och 2018 minskat med 2,4 procentenheter (basår 2005 med anledning av 2030-målet). Den faktiska slutliga energianvändningen har under samma period minskat med cirka 6 TWh, trots att BNP har ökat. Sveriges energiintensitetsmål tar, till skillnad från EU:s energieffektiviseringsmål, hänsyn till den faktiska ekonomiska utvecklingen.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Sverige har den högsta andelen av förnybar energi inom EU och hade i 2017 den tionde högsta finansieringen av energiforskning och innovation per BNP bland Internationella energibyråns medlemsländer, vilket motsvarar högre finansiering än medianen.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

Vad gäller utmaningar kopplat till delmål 7.A menar Internationella energibyran i rapporten Energy Policies of IEA Countries – 2019 Review: Sweden att det svenska finansieringssystemet är välorganiserat men att mer finansiering behövs för att nå de nationella energipolitiska målen. Byrån påpekar även att strategin för forskning och innovation på energiområdet i stort låg väl i linje med den övergripande energipolitiken och bidrog till att stärka svensk konkurrenskraft. Byrån konstaterade att Sveriges innovationssystem är dynamisk och stimulerar samarbetet mellan olika aktörer och sektorer. Vad gäller delmål 7.1 och diskussionerna på EU-nivå kring energifattigdom är det viktigt att ingen lämnas utanför. Vad gäller utmaningar kopplat till delmål 7.3 blir utvecklingen av det riksdagsbundna energieffektiviseringsmålet till 2030 intressant att följa då energiintensiteten utgörs både av mängden tillförd energi och utvecklingen av BNP, faktorer som har påverkats till stor grad av covid-19-pandemin.

Sveriges framgångar

Internationella energibyråns utvärdering av Sveriges energipolitik i 2019 visar att Sverige är i framkant i arbetet med att ställa om till ett energisystem med låga utsläpp. Sverige har lägst andel fossilt bränsle i förhållande till total tillförd energi och näst lägst

koldioxidintensitet bland byråns medlemsländer. Vidare har Sverige ambitiösa nationella mål på energiområdet och samarbetar på internationell nivå för att påskynda omställningen till ett grönt, hållbart och inkluderande energisystem. Exempelvis lanserade Sverige och Indien under FN:s klimattoppmöte i september 2019 Ledarskapsgruppen för industriomställning (LeadIT). LeadIT samlar länder och företag som tillsammans arbetar för att driva på klimat- och energiomställningen inom den tunga industrin, med ett mål om att uppnå nettonoll-utsläpp av växthusgaser senast 2050.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Sveriges internationella finansiella flöden till utvecklingsländer till stöd för forskning och utveckling inom ren energi och förnybar energiproduktion ökade med drygt 140 mkr mellan 2017 och 2018. Inom utvecklingssamarbetet arbetar Sverige mycket med att stärka kvinnors röst och aktivt deltagande i energirelaterat beslutsfattande. Medvetenheten om könsaspekter i energisektorn har ökat och Sidas partners har utvecklat jämställdhetsstrategier för sitt operativa arbete. Internationellt arbetar Sverige även för att främja att avvecklingen av subventioner för fossil energi. Sverige stöder också införandet av prissättning för koldioxidutsläpp. Omkring 800 miljoner människor världen över saknar fortfarande tillgång till elektricitet, varav de flesta bor i Afrika söder om Sahara och södra Asien. Tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig och modern energi skapar förutsättningar för utveckling. Ungefär 35 procent av världens befolkning är beroende av ved, träkol och annan biomassa för att laga mat och värma sina hus. Att människor får tillgång till energisystem som både är hållbara, både för hälsan och för miljön, bidrar till en hållbar utveckling. Genom programmet ”Beyond the Grid Fund for Zambia” stöttar Sverige genom Sida satsningen på förnybar energi i Zambia som ger människor tillgång till elektricitet och moderna matlagningstekniker. Att effektivisera redan befintliga energisystem är en viktig åtgärd för att såväl säkra tillgång till hållbar energi i framtiden som att minska klimatpåverkan. I samarbetet med östra Europa har Sverige genom Sida sedan 2010 bidragit till att 36 projekt för ökad energieffektivisering har beviljats. Sammanlagt beräknas projekten leda till att utsläppen av koldioxid minskar med uppemot en miljon ton årligen. Sverige har sedan flera år tillbaka varit pådrivande för att utvecklingsbankerna ska sluta investera i fossil energi och istället styra investeringar till förnybar energi. En positiv trend i Världs-

bankens arbete med klimatfrågorna kan skönjas och idag är Världsbanken världens största investerare i förnybar energi. Sverige driver på för att Världsbanken ska ta en ledarroll i upptakten till COP26 och COP15, bland annat genom ett ännu starkare fokus på förnybart i den klimathandlingsplan för de nästa fem åren som Världsbanken nu håller på att ta fram. Sverige har även genom Sida ett långt samarbete med Världsbankens program Energy Sector Management Assistance Program (ESMAP) som syftar till att öka kunskapen och kapaciteten för hållbar energiplanering i utvecklingsländer.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

De åtgärder som vidtas för att ställa om energisystemet och minska energisektorns klimatpåverkan idag påverkar redan idag barn och unga, och kommer påverka dem och kommande generationer än mer i framtiden. Att säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för barn och unga är ur ett globalt perspektiv en förutsättning för att ta sig ur fattigdom, få tillgång till utbildning och för möjlighet till liv och utveckling. Regeringen har detta i beaktning vid utformningen av energipolitiken och tar hänsyn till ungas synpunkter i utformningen av politiken. Sverige har under senare år utsett svenska ungdomsrepresentanter vid ett antal internationella ministermöten på energiområdet.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. För att nå dit krävs att alla aktörer i samhället arbetar aktivt med att minska utsläppen och ökar användningen av förnybar energi. Ökningen av förnybar energi i transportsektorn kan förklaras med att reduktionsplikten infördes den 1 juli 2018 och ledde till en ökad låginblandning av biodrivmedel. Även elcertifikatsystemet har bidragit till ökad andel förnybar energi genom en fortsatt utbyggnad av landbaserad vindkraft. Den 24 december 2018 trädde det omarbetade förnybartdirektivet (RED II) i kraft. Ändringarna ska implementeras i svensk lagstiftning senast den 30 juni 2021. Ändringarna i direktivet innebär bland annat att bestämmelserna om hållbarhetskriterier och kriterier för växthusgasminskningar har reviderats. Energi- och koldioxidbeskattning har gjort att biobränslenas konkurrenskraft stärkts mot fossila bränslen genom att skatterna successivt har höjts för fossila bränslen. Regeringen kommer i 2021 överlämna en energiforskningsproposition till riksdagen med förslag

på övergripande mål för att möta klimatutmaningen och för att öka samverkan mellan relevanta aktörer gällande insatser som snabbt kan bidra till forskning och innovation, affärsutveckling, kommersialisering och internationalisering av ny energiteknik och tjänster. Energimyndigheten ansvarar för den strategiska prioriteringen, genomförandet och uppföljande av insatserna inom programmet för forskning och innovation på energiområdet. Detta innebär att Energimyndigheten har att bedöma hur insatserna ska fokuseras mellan olika temaområden och typer av stöd, samt hur aktiviteterna ska fördelas mellan tillförsel, omvandling, distribution och användning av energi.

Åtgärder för framtiden

Sverige måste:

- Fortsatt verka för ett hållbart energisystem med hög försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet.
- Fortsatt vidta åtgärder för att nå riksdagsbundna energipolitiska mål.
- Skapa förutsättningar för en effektiv elektrifiering av transportsektorn.
- Skapa förutsättningar för att minska klimatrelaterade utsläpp i industrisektorn.
- Vara pådrivande för ett starkare internationellt samarbete för en grön, hållbar och inkluderande energiomställning.
- Fortsatt inkludera barn, unga och kvinnor i energiomställningen.

8

ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR OCH EKONOMISK TILLVÄXT

Mål 8 Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

8.1 BNP-tillväxten i Sverige var 1,4 procent mellan 2018 och 2019, mätt i fasta priser och BNP per capita 0,2 procent. BNP krympte under 2020 med 2,8 procent på grund av de ekonomiska effekterna av covid-19-pandemin.

8.2 Det svenska näringslivets innovationsförmåga och förnyelse är god men behöver stärkas. Företagens utgifter för forskning och utveckling visar en ökning jämfört med föregående år. Insatser finansierade av forskningsfinansiärer och myndigheter för främjande har genomförts, för att bidra till ökade investeringar vilket sannolikt lett till fler innovationssamarbeten särskilt inom digitalisering och kompetensbehovet i näringslivet.

8.3 Det svenska näringslivets dynamik och mångfald bedöms som fortsatt relativt god.

8.4 I förhållande till EU-genomsnittet har Sverige en hög materialkonsumtion vilket beror på att landet har naturresurser att bruka, jämfört med många andra EU-länder som har begränsade egna naturresurser och importerar mer förädlade produkter. Till skillnad från både totalt materialfotavtryck och materialfotavtryck per capita så sjunker stadigt intensiteten då BNP i Sverige ökar under mätperioden.

8.5 Sveriges nationella sysselsättningsmål om väl över 80 procent har nåtts 2020.

8.6 Under de senaste tio åren har det totala antalet unga som varken arbetar eller studerar i Sverige i åldern 15–24 år minskat från 9,5 till 6,5 procent av ungdomsgruppen 2020.

8.7 Ej relevant i en nationell kontext.

8.8 Sverige har ratificerat 93 av ILO:s konventioner samt tre protokoll och bedöms därför nå målet för arbetstagarnas rättigheter på global nivå. 9 av 10 anställda omfattas av kollektivavtal och nästan 70 procent av anställda i Sverige är medlemmar i en facklig organisation. Antalet arbetsolyckor per 1 000 sysselsatta har varit rätt konstant under åren 2015 till 2018, men en viss minskning kan ses för arbetsolyckor med dödlig utgång under 2019.

8.9 Insatser för att främja turism och besöksnäring bedöms bidra till att stärka svenska företags konkurrenskraft, skapa nya jobb i alla delar av landet och bidra till integration av utrikes födda.

8.10 Tillgänglighetsdirektivet syftar till att säkerställa att ett antal produkter och tjänster ska utformas på så sätt att de bland annat ska kunna användas av personer med funktionsnedsättning och för att säkerställa den fria rörligheten för produkterna och tjänsterna genom tillgänglighetskrav kopplat till de produkter och tjänster som listas i direktivet. Det handlar bland annat om IT/telekom, persontransporter, bank och finans, media, e-böcker och e-handel. Regeringen har tillsatt en utredning som kommer att ge förslag på hur tillgänglighetsdirektivet lämpligast implementeras i Sverige (redovisas 31 maj 2021).

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Sverige arbetar för att ge aktivt stöd till arbetslösa i ökad omfattning och med lika tillgång för kvinnor och män. Arbetsförmedlingen erbjuder kompetenshöjande insatser av hög kvalitet för att arbetssökande som är i behov av det ska kunna stärka sin ställ-

ning på arbetsmarknaden inför att konjunkturen vänder. Arbetsmarknadsläget har under en längre period utvecklats positivt för ungdomar men under senare år har den positiva trenden vänt. Under 2020 har antalet arbetslösa ungdomar ökat kraftigt, främst på grund av det försämrade arbetsmarknadsläget till följd av covid-19. Artister och kulturarbetare är en yrkesgrupp som har drabbats hårt till följd av covid-19. Pandemin har belyst de osäkra arbetsvillkoren för många inom kultursektorn exempelvis i form av tillfälliga anställningar eller som enmansföretagare. Sysselsättningsgraden bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har ökat de senaste åren och skillnaden mot befolkningen i stort har minskat. Sverige har bland annat från och med 2018 stegvis utökat Samhalls uppdrag som ett sätt att stärka arbetsmarknadssituationen för personer som har en funktionsnedsättning och som inte kan få annat arbete. Den svenska arbetsmarknadsmodellen bygger på den sociala dialogen och kollektivavtal mellan arbetsgivare och fackförbund. Den sociala dialogen och kollektivavtalen går hand i hand med skyddet av anständiga arbetsvillkor och en snabb omställningsförmåga till nya arbetssätt samt säkerställer att företagets konkurrenskraft stärks i en förändrad omvärld. Den fackliga organisationsgraden, det vill säga andelen anställda som är medlemmar i en arbetstagarorganisation, har trendmässigt minskat och uppgick 2019 till 68 procent. Däremot har andelen anställda med arbetsgivare anslutna till en arbetsgivarorganisation varit stabil och uppgick 2018 till 90 procent, varav 83 hos enbart privata arbetsgivare. Regeringen och arbetsmarknadens parter strävar på olika sätt efter att uppnå jämställdhet på arbetsmarknaden. Genom regleringar i till exempel socialförsäkrings- och skattesystemen samt genom överenskommelser i avtal kan ett mer jämställt arbetskraftsdeltagande uppnås. Skillnaderna i arbetstid och lön mellan kvinnor och män har minskat kontinuerligt under en lång rad år. Andelen deltidsarbetande kvinnor har minskat markant samtidigt som andelen deltidsarbetande män har ökat något under det senaste decenniet. Även löneskillnaderna mellan kvinnor och män har fortsatt att minska och uppgick 2019 till 10 procent.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

Inom arbetsmarknadspolitiken finns det behov av att fortlöpande öka sysselsättningen, förkorta arbetslöshetstiderna, förhindra och bryta långtidsarbetslösheten samt bidra till en effektivare matchning oavsett kön, ålder och bakgrund. Att arbetsmarknaden är könssegregerad och att kvinnor och

män arbetar i olika yrken med olika löneläge är en utmaning för ekonomisk jämställdhet. Kvinnodominerade yrken har ofta lägre genomsnittslön än mansdominerade yrken. Gällande arbetslivspolitik bör ett hälsosamt arbetsliv som uppmuntrar och gör det möjligt för så många som möjligt att träda in, utvecklas och kvarstå i arbetslivet främjas. Det ska råda förutsägbara och trygga förhållanden även i ett arbetsliv i förändring.

Sveriges framgångar

Insatser har genomförts för ökad diversitet inom det svenska näringslivet samt för att skapa bättre förutsättningar för entreprenörskap och för små och medelstora företag och mångfalden visar en fortsatt ökning 2019 jämfört med föregående år. Inom arbetet inom Smart industri har regeringen skapat en tydlig riktning i den omställning som kommer att vara viktig för svenska företag när det gäller digitalisering, hållbarhet, kompetensförsörjning samt innovation och forskning.

Hotell, restauranger, nöjesparker och campingar är delar av besöksnäringen som är personalintensiv, har en förhållandevis jämn könsfördelning och där tas mångas första steg in på arbetsmarknaden. Naturturismen och kulturturismen har potential att växa mer i hela landet, där bland annat nationalparker är viktiga besöksmål, vilket bidrar till att det blir attraktivt att bo, leva och verka i hela landet. Samtidigt innebär turismen att frågor om klimat och hållbarhet aktualiseras i allt högre grad. Dessutom var detta en bransch som påverkades negativt av de åtgärder Sverige tog 2020 för att bromsa covid-19-pandemin. Det är därför viktigt att öka besöksnäringens och turismens bidrag till hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling i hela landet.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Sverige bidrar till mål 8 på flera sätt genom det internationella utvecklingsarbetet, såväl bilateralt som via multilaterala kanaler. Ett exempel på detta är regeringens strategi för Sveriges globala utvecklingsarbete inom hållbar ekonomisk utveckling 2018–2022, som syftar till att bidra till en inkluderande och hållbar ekonomisk utveckling, tillväxt och försörjning för människor som lever i fattigdom. Strategin omfattar en bredd av områden, inklusive stärkta förutsättningar för fri och rättvis handel, privatsektorutveckling, produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor, tryggad livsmed-

elsförsörjning, intern resursmobilisering och kvinnors ekonomiska egenmakt.

Sida rapporterar att Sverige uppfattas som en långsiktig och trovärdig partner med starkt fattigdomsfokus, liksom fokus på jämställdhet och hållbar utveckling.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

I Sverige fanns det totalt cirka 64 500 ungdomar i åldern 15–24 år som varken arbetar eller studerar 2019. Under 2020 har dock coronapandemin haft stora negativa följd effekter på ungdomars inträde och etablering på arbetsmarknaden. Ungdomsarbetslösheten har ökat kraftigt, sysselsättningen har minskat och unga som varken arbetar eller studerar har ökat. Coronapandemin har ännu inte gett utslag i statistiken men erfarenheter från tidigare ekonomiska kriser visar att ungdomar drabbas särskilt hårt på arbetsmarknaden vid konjunkturedgångar. Detta hänger samman med att de har kortare eller ingen arbetslivserfarenhet än andra unga. År 2019 var andelen unga kvinnor och män som varken arbetar eller studerar 5,6 procent av befolkningen i åldern 15–24 år, vilket är den lägsta nivån sedan 2009. Andelen unga kvinnor var 5,4 procent och andelen unga män var 5,8 procent, vilket motsvarar 29 500 kvinnor och 35 000 män. Samtidigt visar statistiken på stora skillnader mellan utrikes och inrikes födda, där framför allt utrikes födda unga kvinnor utgör en hög andel av dem som varken arbetar eller studerar. För utrikes födda unga kvinnor var andelen 9,8 procent medan den för inrikes födda unga kvinnor var 4,2 procent under 2019. För utrikes födda unga män sjönk andelen som varken arbetar eller studerar 2019 till 5,8 procent vilket är samma andel som för inrikes födda unga män. För utrikes födda unga män till skillnad från utrikes födda unga kvinnor har andelen som varken arbetar eller studerar minskat sedan 2011. Vad skillnaden mellan könen beror på är oklart i dagsläget och ytterligare kunskap behövs på området. År 2014 införde Sverige en 90-dagarsgaranti för ungdomar med syfte att minska ungdomsarbetslösheten. 90-dagarsgarantin innebar en bortre gräns för hur länge en arbetslös ungdom kan vara arbetslös innan han eller hon erbjuds ett arbete, en utbildning eller en insats som leder till arbete eller studier. Arbetsförmedlingen bedömde i december 2017 att 90-dagarsgarantin var uppnådd och upprätthölls under 2018. På ett globalt plan anser Sverige att EU:s förstärkta ungdomsgaranti kan bidra till att minska

ungdomsarbetslösheten ytterligare och förbättra ungas ställning på arbetsmarknaden.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

- Under 2020 fick Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att utreda hinder och möjligheter för unga utrikes födda kvinnors etablering i arbetslivet (Ku2019/02020).
- Under 2018 fick MUCF i uppdrag att stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar (U2018/00951).
- Regeringen har även beslutat om att uppdraga åt (MUCF) med flera myndigheter att analysera och utveckla ett nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar (Ku/2020/01216).
- Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) fick 2019 i uppdrag att genomföra en samlad analys av kunskapsläget om vilka effekter insatser för unga som varken arbetar eller studerar har (Ku2019/01816).
- För att stärka det nationella och internationella arbetsmiljöarbetet inrättade regeringen 2018 en ny myndighet för arbetsmiljökunskap. Myndigheten är ett nationellt kunskapscentrum för arbetsmiljöfrågor.
- För att tydliggöra och stärka arbetet med att uppnå målet att Sverige ska ha goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män har regeringen beslutat om en arbetsmiljöstrategi för perioden 2021–2025.
- Riskdagen beslutade 2018 om ett omformulerat övergripande folkhälsomål med tillhörande målområdena, som utgör områden med stor betydelse för en god och jämlik hälsa, som rör målområdet.

Åtgärder för framtiden

- Sverige måste fortsätta verka för att fler ska komma i arbete oavsett kön, ålder och bakgrund.
- Sverige måste fortsätta verka för att alla som arbetar i Sverige ska ha goda arbetsvillkor, möjlighet till utveckling i arbetet och en arbetsmiljö som gör det möjligt att kunna och vilja arbeta ett helt arbetsliv.

- Främja den sociala dialogen och stärka kollektivavtalets ställning nationellt och internationellt. Sverige måste fortsätta att verka för att nyanlända och utrikes födda kvinnor och män ska ha samma möjligheter till etablering i arbets- och samhällslivet.
- Sverige måste fortsätta att verka för att personer med en funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter att etablera sig och stanna kvar på arbetsmarknaden.
- Förebyggande arbete och tidigt stöd är centralt för ungdomar som har svårigheter att fullfölja sin utbildning eller att träda in och etablera sig på arbetsmarknaden. Regeringen bedömer att det behövs en förbättrad samverkansmodell mellan nationella myndigheter som långsiktigt kan gynna förutsättningarna för att lokalt åstadkomma ett förstärkt förebyggande arbete för ungdomar med sammansatta behov.
- Sveriges engagemang i Aid for Trade kommer att fortsätta. De globala resurserna för Aid for Trade måste öka och i högre utsträckning också nå de minst utvecklade länderna. Detta är viktigt inte minst i ljuset av pandemin, där handeln kommer att vara central för en hållbar återhämtning och efterfrågan på stöd genom Aid for Trade kan förväntas öka.

9 HÅLLBAR INDUSTRI, INNOVATIONER OCH INFRASTRUKTUR

Mål 9 Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

- 9.1 Det finns avsevärda skillnader mellan och inom regioner i tillgången till kollektivtrafik. I Stockholms län hade 93,8 procent av befolkningen enkel tillgång till kollektivtrafik 2018. Motsvarande siffra för Gotlands län var endast 62 procent. I båda fallen är dock tillgången något högre 2018 än 2017. Persontransportvolymerna, totalt för alla trafikslag, har ökat sedan år 2000 2019 uppgick de till 142 399 miljoner personkilometer. Godstransporter mätt i tonkilometer har varierat med bland annat konjunkturer och låg 2019 på 103 780 miljoner (ingen uppgift för luftfarten som dock är en mycket liten del).
- 9.2 År 2019 uppgick andelen sysselsatta inom tillverkningsindustrin till 11,3 procent av den totala sysselsättningen. Andelen har minskat successivt sedan år 2000. Förädlingsvärdet inom tillverkningsindustrin som andel av BNP låg på 13,7 procent år 2019. Det innebär en oförändrad nivå jämfört med 2016.
- 9.3 Den totala utlåningen till icke-finansiella företag i Sverige har ökat med cirka 10 procent 2017–2019, vilket samtidigt indikerar ett växande kapitalförsörjningsbehov hos företagen.
- 9.4 Utsläppen i förhållande till förädlingsvärde visar hur mycket utsläpp som behövs för ett visst ekonomiskt bidrag. 2010–2018 har utsläppsintensiteten (utsläppen per producerad enhet i ekonomin) haft en avtagande trend. På den totala nivån har utsläppen minskat, samtidigt som ekonomin har växt. Preliminära uppgifter visar att trenden fortsätter även 2019. Förädlingsvärde, omsättning och export har ökat inom miljösektorn under perioden 2011–2018. Utsläppen i förhållande till förädlingsvärde visar hur mycket

et utsläpp som behövs för ett visst ekonomiskt bidrag. Antalet arbetsställen har varit relativt oförändrat medan antalet förvärvsarbetande har ökat under perioden 2011–2018.

- 9.5 Näringslivets FoU-utgifter minskade mellan 2009 och 2011, men har sedan ökat mellan 2011 och 2019. Näringslivets FoU-utgifter som andel av BNP för 2019 uppskattas till 2,44 procent, vilket är den högsta andelen sedan tidsseriens start 2007. Sveriges utgifter för forskning och utveckling 2018 uppgick till 3,4 procent av BNP. Antalet forskare per miljon invånare i Sverige har ökat successivt varje år mellan åren 2013 och 2017.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Sverige har gjort stora insatser på hållbar industriell utveckling och för att säkerställa hållbara och moderna energitjänster samt hållbara transportsystem. Investeringar i hållbar infrastruktur och regeringens samverkansprogram; näringslivets digitala strukturomvandling, hälsa och life science, näringslivets klimatomställning samt kompetensförsörjning och livslångt lärande utgår från Agenda 2030.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

Statsministerns innovationsråd tillför nya perspektiv på frågor av betydelse för innovationspolitiken. Innovationsrådets uppgift är att med innovation bidra med lösningar på de stora samhällsutmaningarna och verka för ett långsiktigt konkurrenskraftigt och hållbart Sverige. De övergripande utmaningar som pekats ut rör klimat- och miljö, digitalisering och kompetensförsörjning. Inom transportområdet

är det fortsatta arbetet med klimatomställning på ett hållbart och jämlikt sätt en utmaning.

Sveriges framgångar

Det svenska näringslivets innovationsförmåga och förnyelse är god, men behöver stärkas ytterligare. Satsningar på innovation och förnyelse har givit positiva effekter. Detta syns exempelvis i ökad spridning av ny teknik, nya patent, höjda kunskapsnivåer och tillkomst av nya samverkanskonstellationer.

Regeringen bedömer att arbetet med strategin för smart industri har bidragit till att små och medelstora företag tar del av och genomför processinnovationer i högre utsträckning än vad som annars hade varit fallet. Inom transportsektorn har Sverige till exempel länge bedrivit ett framgångsrikt trafik-säkerhetsarbete.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Sverige medverkar i en rad olika fora där globala regelverk diskuteras. I de sammanhangen verkar Sverige för en hållbar utveckling i transportsektorn. Dessutom sprider Sverige goda exempel om till exempel klimatomställning och trafiksäkerhet. Aktörerna inom Team Sweden⁶³ samverkar aktivt för att utveckla synergier mellan utvecklings-samarbetet, handel och exportfrämjande. Business Sweden leder arbetet med större affärer och omfattar större internationella infrastrukturprojekt med svenska leverantörer. Totalt har detta arbete bidragit till investeringar på 50 miljarder kronor under perioden 2017–2020, inom företrädesvis hållbara transporter och förnybar energi. Genom ett samlat svenskt erbjudande vann exempelvis ett svenskt företag upphandlingen om ett nytt BRT-system (Bus Rapid Transit) i Abidjan, Elfenbenskustens största stad, där hållbara investeringar och förbättrad kollektivtrafik är prioriterat i samband med en ökande urbanisering. Som en del i den svenska Team Sweden-ansatsen finansierade Swedfund den projektförberedande studien för Transportministeriet för införandet av ett modernt kollektivtrafiksystem i Abidjan. Det svenska företaget vann upphandlingen för en pilotsträcka motsvarande 450 bussar där paketet, utöver bussarna, kom med utbildning, upp-rustning av verkstäder, nya bussdepåer samt kapacitetsöverföring. Dessutom tillkommer ett projekt om biobränsleproduktion. Kopplingen mellan bio-

bränsle och lokala arbetstillfällen inom jordbru-
ket är tänkt att stärka landets utvecklingspotenti-
al och minska importberoendet av fossila bränslen.
Ett nära samarbete med EKN och SEK har resulterat i för Elfenbenskusten förmånliga finansierings-lösningar. Den långsiktigt hållbara investeringen kommer att gynna landets utveckling och projektet har redan rönt stor uppmärksamhet i andra länder i Västafrika som ser möjligheter till liknade projekt. Inom ramen för utvecklingssamarbetet använder Sida innovativa och katalytiska samverkans- och fi-nansieringsformer i syfte att biståndets begränsade resurser används på ett sätt som leder till ytterligare engagemang och investeringar från en bred krets aktörer. Sida använder till exempel utlysningssfon-der, där företag eller organisationer kan ansöka om stöd för lösningar på utvecklingsproblem i ett tidigt skede, eller garantier för att dela risker med långi-vare eller investerare. Sida stödjer även samarbets-partners eget innovationsarbete, bland annat genom forskningssamarbete.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

I arbetet med hållbar industriell utveckling och att säkerställa hållbara och moderna energitjänster samt hållbara transportsystem är barn och ungas perspektiv av stort värde. I förskolan och skolan får barn och unga tidigt kunskaper och färdigheter att använda ny teknik. Barn och unga är i hög grad förtrogna med digitala tekniker och medier och har därigenom goda förutsättningar att både använda och lära sig att utveckla ny teknik. På så sätt kan också barn och ungas perspektiv tas tillvara i ut-vecklingsprocesser.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

Regeringen presenterade 2019 den första klimat-handlingsplanen enligt klimatlagen. I den ligger ett stort fokus på transportsektorns omställning. Re-geringen konstaterar att kraftfulla åtgärder behövs inom områdena transporteffektivitet, elektrifiering, hållbara förnybara drivmedel samt energieffektiva fordon och fartyg, och har också tagit en rad initia-tiv på området.

Arbetet inom regeringens strategi för smart industri som lanserades 2016 syftar fortsatt till näringslivets förnyelse genom stärkt digitalisering, hållbarhet, kompetensförsörjning samt forskning och innova-tion i industrin.

⁶³ Sida, Exportkreditnämnden, AB Svensk Exportkredit, Swedfund, Business Sweden, Kommerskollegium och Svenska Institutet.

I maj 2018 fattade den dåvarande regeringen beslut om en nationell trafikslagsövergripande plan för transportinfrastrukturen för planperioden 2018–2029. Infrastruktursatsningarna i den trafikslagsövergripande planen ska bidra till en omställning till ett fossilfritt välfärdsland, ett Sverige som håller ihop, ett ökat bostadsbyggande och förbättrade förutsättningar för näringslivet. Rätt investeringar i transportinfrastrukturen bygger Sverige starkt och hållbart för framtiden.

Regeringen tillhandahåller marknadskompletterande finansieringsalternativ via olika statliga aktörer. Under våren 2020 har regeringen vidtagit ett antal åtgärder för att underlätta tillgången till finansiering för företag som drabbas av ekonomiska svårigheter till följd av den pågående pandemin.

Innovation och förnyelse är ett område som har betydelse för att stärka den svenska konkurrenskraften och samtidigt bidra till Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Regeringen har lanserat fyra samverkansprogram för mandatperioden 2019–2022 för att ytterligare stärka samverkan mellan näringsliv, akademi och regering. Samverkansprogrammen bygger på målsättningen att kraftsamla för att stärka Sveriges globala innovations- och konkurrenskraft och möta de stora samhällsutmaningarna. De fyra samverkansprogrammen omfattar: Näringslivets digitala strukturomvandling, hälsa och life science, och näringslivets klimatomställning samt kompetensförsörjning och livslångt lärande.

Regeringen har uppdragit åt ett flertal statliga myndigheter att genomföra insatser som skapar förutsättningar för näringslivet att bli mer innovativt. I huvudsak handlar dessa om att via nya samarbetskonstellationer hantera hinder och utveckla förbättringar. Ett exempel är ett arbete med att omvandla det svenska skolmålssystemet så att det blir mer hållbart, där ett antal berörda myndigheter

samarbetar för att hitta nya lösningar inom området. Ett annat exempel är ett flertal experiment för ökad användning av AI i myndigheternas löpande arbete.

Sverige och Indien lanserade i samband med klimattoppmötet Climate Action Summit i New York 2019 en global ledarskapsgrupp för industriomställning (Leadership Group for Industry Transition, LeadIT) som ska driva på klimatomställningen inom den tunga industrin. Gruppen samlar idag ett 30-tal länder och företag som tillsammans driver på för en industriutställning och gör ambitiösa åtaganden som ska bidra till fossilfrihet och netto-noll-utsläpp av växthusgaser senast 2050.

Åtgärder för framtiden

- Sverige arbetar med att ställa om både industrin och transportsektorn för att bli världens första fossilfria välfärdsland. Såvitt avser transportsektorn ligger ett stort fokus för närvarande på att skapa möjligheter för elektrifierade fordon, både lätta och tunga vägfordon, men även incitament för att ställa om sjöfart och luftfart.
- Inom näringspolitiken ligger fokus på att bland annat stärka och skynda på näringslivets klimatomställning och att bidra till att det svenska näringslivet utvecklar världsledande digitala tekniker och lösningar samt att förbättra förutsättningarna för att tillgodose näringslivets behov av den förändrade kompetens som behövs när näringslivet ställer om.
- I ett globalt perspektiv är innovation centralt för att mobilisera ökade resurser för att genomföra Agenda 2030. Det svenska utvecklingssamarbetet främjar i ökad utsträckning innovativa lösningar på utvecklingsproblem i syfte att bidra till snabbare, mer genomgripande och mer hållbara förändringar.

Mål 10 Minska ojämlikheten inom och mellan länder

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

- 10.1 Inkomstutvecklingen har utvecklats i ungefär samma takt för de nedersta 40 procenten som för resten av befolkningen. Inkomsttillväxten för personer med högst inkomst har dock varit något starkare.
- 10.2 Grunden i svenska välfärdsmodellen är att den är gemensamt finansierad och bidrar till jämlikhet, jämställdhet och som möjliggör allas sociala, ekonomiska och politiska deltagande.
- 10.3 Genom att bland annat stärka lagstiftning, politik och praxis bidrar Sverige till att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika möjligheter och rättigheter och minska förekomsten av ojämlika utfall.
- 10.4 Sveriges ekonomiska politik i sin helhet bidrar till en hög sysselsättning, en aktiv omfördelning genom skatter, transfereringar och offentligt finansierade välfärdstjänster.
- 10.5 Sverige har bidragit till delmålet genom olika typer av åtgärder för att förbättra regleringen och övervakningen av globala finansmarknader och finansinstitut, bland annat på hållbarhetsområdet.
- 10.6 Sverige stödjer en starkt representation av låg- och medelinkomstländer i internationella ekonomiska och finansiella institutioner.
- 10.7 Genom att utveckla ett regelbaserat system med hög kvalitet och rättsligt skydd som bygger på en ansvarsfull migrationspolitik, bidrar Sverige till delmålet. Sverige arbetar även internationellt på regional och global nivå för att förbättra samarbetet kring ömsesidigt positiva utvecklingseffekter.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Demokratiskt ansvarsutkrävande, rättssäkerhet och mänskliga rättigheter ligger som grund för svensk politik, vilket syftar till att främja människors politiska och sociala rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Fler yngre kvinnor i åldersgruppen 20–29 år engagerar sig i ett politiskt parti. Det är dock färre personer totalt sedan 2009 som deltar i politiska diskussioner. Upplevd diskriminering är högst bland unga kvinnor, medan personer med funktionsnedsättning och utrikes födda drabbas av diskriminering på arbetsplatsen i högre grad än övriga befolkningen, visar SCB:s rapport från 2019. Den ekonomiska politiken bidrar till en hög sysselsättning. Vidare bidrar en aktiv omfördelning genom skatter, transfereringar och offentligt finansierade välfärdstjänster till att stärka ekonomiskt utsatta hushåll. Kostnaderna för migranternas internationella transaktioner (så kallade remitteringar) har minskat med 6–7 procentenheter till flera länder för den som skickar 3 000 kronor sedan Konsumentverkets prisjämförelsesajt Money from Sweden lanserades 2014.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

Klyftorna mellan såväl länder som individer och grupper inom olika länder har ökat. Sverige är inget undantag. De senaste årens ökade inkomstspridning i Sverige kan huvudsakligen hänföras till toppinkomsternas utveckling med ökade kapitalvinster och utdelningar i fåmansbolag. Ojämlikheterna mellan olika grupper är betydande. Enligt SCB:s rapport Lämna ingen utanför från 2020 är särskilt unga, vissa arbetskraftsinvandrare, asylsökande, personer som vistas i Sverige utan tillstånd och personer med funktionsnedsättning särskilt utsatta

på arbetsmarknaden. Unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) är en grupp med generellt sämre förutsättningar än andra att träda in på arbetsmarknaden och därmed riskerar ett långvarigt utanförskap. Ensamstående med barn är ekonomiskt utsatta i betydligt högre utsträckning än sammanboende med barn. Utrikes föddas sysselsättning och inkomster tenderar att vara lägre än inrikes föddas även efter lång tid i landet, i synnerhet för kvinnor, vilket tenderar att dämpa den genomsnittliga inkomstutvecklingen i den nedre delen av inkomstfördelningen. Integrationen och arbetsmarknadsetablering är därför av betydelse för att påverka inkomstskillnader framöver. Sveriges utmaningar handlar också om att vidareutveckla den breda nationella regleringen av migrationspolitiken. Den ekonomiska aktiviteten har också sjunkit kraftigt 2020 i samband med covid-19 och många individer har förlorat sina jobb. Om den högre arbetslösheten består när ekonomin vänder uppåt igen finns en risk att den ekonomiska jämlikheten påverkas.

Sveriges framgångar

Offentligt finansierade individuella välfärdstjänster som skola, vård och omsorg samt universellt socialt skydd är viktiga faktorer att bekämpa ojämlikheter och social utsatthet, såväl som att främja lika möjligheter för alla människor. Regeringen har genomfört betydande satsningar på till exempel hälso- och sjukvård och utbildning. Satsningarna är särskilt viktiga för hushåll med svag ekonomi och bidrar till att utjämna skillnader i livschanser mellan individer. Sedan 2017 har regeringen stärkt grundskyddet och sänkt inkomstskatten för pensionärer, höjt

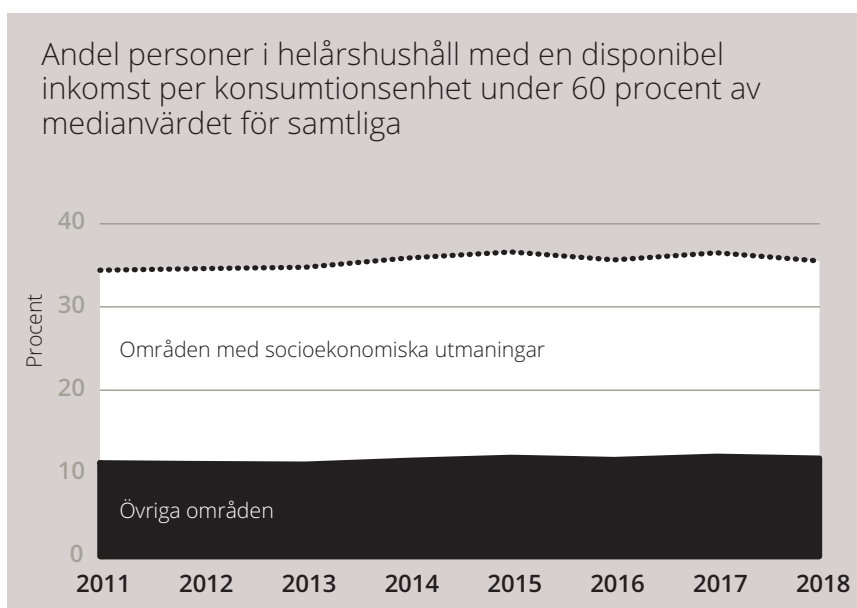
ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen samt höjt bostadsbidraget, underhållsstödet och barnbidraget.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Sverige har en ledande roll som global biståndsgivare och det internationella arbetet och utvecklings-samarbetet bidrar till minskad ojämlikhet inom flera områden. Ett exempel är Sveriges engagemang i plattformen Pathfinders och dess delprogram om minskad ojämlikhet och exkludering. Sverige har även genom politiskt och finansiellt stöd engagerat sig i utvecklandet av ordnad, säker, reglerad och ansvarsfull migration globalt genom att arbeta för FN:s globala migrationsramverk. Sidas stöd på området migration och utveckling uppgick 2019 till cirka 1 procent av Sidas totalt utbetalda belopp (som en del av det samlade biståndet). Det totala svenska stödet som kommer migranter och flyktingar till del är dock sannolikt mycket större. Sverige arbetar också med olika samarbetspartner för att förbättra globala finansiella marknader och institutioner för att främja rättvis konkurrens och konvergens vad gäller remitteringar och utvecklingseffekter.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

Även om många barn i Sverige växer upp under goda levnadsförhållanden finns alltså stora utmaningar. Barns förutsättningar och utsatthet ser olika ut, bland annat beroende på var de bor. Det finns oroväckande tecken på en ökad segregation och stora skillnader mellan olika bostadsområden och ökade skillnader vad gäller till exempel ekono-

Diagrammet visar skillnaden i områden med socioekonomiska utmaningar och övriga områden vad gäller andel personer i helårshushåll med en disponibel inkomst per konsumtionsenhet under 60 procent av medianvärdet. Källa: SCB

mi, skolresultat, boende och hälsa. I SCB:s rapport om uppväxtvillkor för utrikes födda barn från 2020, undersöks barns levnadsvillkor och vilka förutsättningar de har för en bra uppväxt. Resultaten pekar på att barn med utländsk bakgrund, särskilt utrikes födda barn, ofta har en sämre socioekonomisk situation jämfört med barn med svensk bakgrund.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

Regeringen tillsatte 2018 en kommitté för ökad ekonomisk jämlikhet, Jämlikhetskommissionen, med syftet att långsiktigt öka den ekonomiska jämlikheten och öka möjligheterna till social rörlighet. Sedan 2017 har regeringen genomfört ett stort antal reformer för att stärka ekonomin för utsatta hushåll. Förändringar har även genomförts i syfte att minska de ekonomiska effekterna av strukturella skillnader mellan kommuner och regioner. Långtidsutredningen publicerade 2019 en rapport där inkomstskillnadernas utveckling och på vilket sätt de påverkar ekonomins funktionssätt analyserades. Att minska och motverka segregation är högt prioriterat för regeringen. Regeringen beslutade 2020 om en handlingsplan mot segregation som innehåller insatser för minskad segregation och goda livschanser för alla. Riksdagen beslutade 2017 om ett nytt nationellt mål och en ny inriktning av funktionshinderspolitiken. Regeringen har också antagit en nationell strategi för omsorg om personer med demenssjukdom samt stärkt skyddet mot diskriminering i diskrimineringslagen. Barnkonventionen blev svensk lag 1 januari 2020, vilket bidrar till att synliggöra barnets rättigheter och skapa förutsättningar för ett barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet. En kommitté tillsattes 2019 med uppdrag att se över utformningen av den framtida svenska migrationspolitiken, i syfte att fastställa en långsiktigt hållbar ordning. Sverige anslöt sig till det globala

migrationsramverket och bidrog 2020 med finansiellt stöd till FN:s Multi-Partner Trust Fund. Åren 2017–2020 har Sverige dessutom bidragit med sammanlagt 315 miljoner kronor till FN:s fackorgan för migration, IOM.

Åtgärder för framtiden

- Fortsatt fokusera åtgärder på att öka förutsättningarna för jämlika levnadsvillkor och minska klyftorna och öka sammanhållningen i samhället.
- Centrala delar i arbetet är fortsatta satsningar på den generella välfärden genom hälsa och utbildning, socialförsäkringssystemen och skattepolitiken, liksom insatser för barn och unga, äldre, nyanlända, personer med funktionsnedsättning och andra grupper i samhället i särskilt utsatta positioner. Ökad jämställdhet är en bärande utgångspunkt.
- Motverka effekterna av covid-19-pandemin, bland annat genom insatser för att minska arbetslöshet och stärka möjligheterna för särskilt ungdomar och utrikes födda att träda in och etablera sig på arbetsmarknaden samt insatser för att minska segregationen.
- Fortsätta bidra till ordnad, säker, reguljär och ansvarsfull internationell migration som ökar de positiva utvecklingseffekterna och minskar riskerna och de negativa sidoeffekterna.
- Fortsätta bidra till en minskning av transaktionskostnader för remitteringar globalt, både genom nationella och internationella insatser.
- Fortsatt visa ledarskap vad gäller behovet av åtgärder för utrotning av extrem fattigdom och minskad global ojämlikhet.

Mål 11 Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

- 11.1 I Sverige är bristande standard och osäkra bostäder inte något primärt problem. Däremot är bostadsbrist ett stort och växande problem i allt fler städer och tätorter. En följd av bostadsbristen är trångboddhet.
- 11.2 Tillgången till transporter pekar i positiv riktning. Andelen av befolkningen i städer och tätorter som har enkel tillgång till kollektivtrafik är hög och har ökat något.
- 11.3 Strategin för levande städer och genomförandet av politiken för gestaltad livsmiljö bidrar och ger vägledning åt det nationella arbetet med hållbar stadsutveckling. Rådet för hållbara städer samordnar det statliga arbetet för hållbar utveckling.
- 11.4 Den nationella politiken för gestaltad livsmiljö har gett ökat fokus på kultur-miljövården och betydelsen av en god livsmiljö för alla människor
- 11.5 Antalet människor i Sverige som drabbas av naturkatastrofer och liknande är generellt mycket begränsat.
- 11.6 Både vad gäller luftkvalitet och avfallshantering finns försiktigt positiva signaler.
- 11.7 I svenska städer och tätorter råder god tillgång till offentliga platser och rum. En stor del av befolkningen i de större tätorterna hade år 2010 tillgång till ett grönområde inom 200 meter från bostaden. Det går inte att säga om trenden går mot en ökning eller en minskning av andelen grönyta.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Hållbar stadsutveckling utgår från en helhetssyn på hur städer ska omfatta både miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensioner. Det handlar om att åstadkomma goda livsmiljöer, det vill säga väl fungerande och robusta städer som utformas så att de är till för alla. Det omfattar hållbart byggande och hållbar planering av bostäder, infrastruktur, arkitektur, kulturmiljö, offentliga platser, transporter, återvinning och säkrare kemikaliehantering. Detta kräver i sin tur ny teknik och samarbete mellan flera sektorer. Inkluderande och innovativ stadsplanering som präglas av en omsorgsfull gestaltning behövs för att göra städerna säkra och hållbara inför framtiden.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

I Sverige är bristande standard och osäkra bostäder inte något primärt problem. Däremot är bostadsbrist ett stort och växande problem i allt fler städer och tätorter. En följd av bostadsbristen är trångboddhet. Trångboddheten är inte jämnt fördelad över hela befolkningen utan är främst påtaglig i gruppen utrikes födda med utomeuropeisk bakgrund. Fler personer i områden med socioekonomiska utmaningar har låg ekonomisk och materiell standard, och fler är trångbodda jämfört med andra områden. Den socioekonomiska segregationen har ökat i Sverige sedan 1990-talet. Segregationen är mest märkbar i storstäderna och förorterna. Vidare är en hållbar utveckling och förvaltning av befintliga strukturer, så som vägar, bostäder och städer också en viktig utmaning i samhällsbyggandet framöver.

Sveriges framgångar

Den urbana befolkningen i Sverige ökar i snabbare takt än städernas yta. Sverige avviker därmed i positiv bemärkelse från den globala trenden där städernas areella tillväxt av FN uppskattas ha varit 1,28 gånger den urbana befolkningstillväxten under perioden 2000–2014. Framsteg i arbetet med mål 11 kan sammanfattningsvis skönjas framför allt vad gäller städernas miljöpåverkan och motverkande av stadsutglesning. Det finns stora variationer och nyanser i förutsättningarna för hållbara städer och samhällen världen över, där de rika och fattiga delarna av världen står inför olika typer av problem. Vissa faktorer, såsom tillgången till transporter och offentliga rum, är dock viktiga överallt. Under 2020 beslutade regeringen om att införa ett nytt stöd för gröna och trygga samhällen. Stödet syftar till att utveckla områden med socioekonomiska utmaningar en grön och hälsofrämjande riktning samtidigt som det skapas trygga, trivsamma och inkluderande utemiljöer. Regeringen införde också 2016 ett stöd för utemiljöer i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar. Insatserna utfördes under 2017 och 2018 och skulle syfta till att på ett varaktigt sätt bidra till attraktiva, funktionella, jämställda och trygga utemiljöer.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Världen urbaniseras i snabb takt och tillväxten sker främst i utvecklingsländer med framväxt av oplanerade städer och samhällen i vilka en allt större del av fattiga människor kommer att leva i informella- och slumområden. Sverige bidrar med stöd och har dialog med urbana aktörer, bland annat UN-Habitat,

som genomför globala, nationella och regionala insatser för att bidra till en hållbar stadsutveckling och att minska ojämlikheter.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

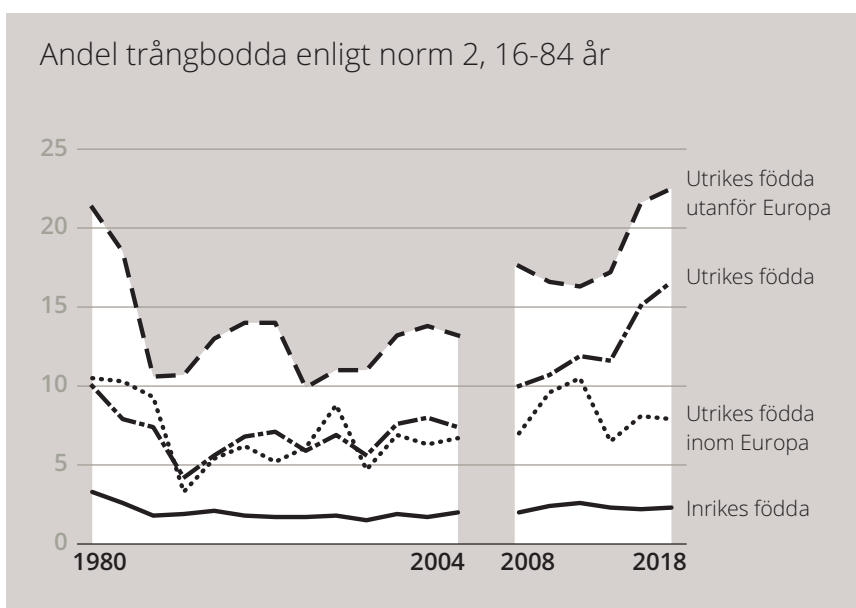
Frågor som rör barn och unga kopplade till målet handlar framför allt om delmål 11.1 och specifikt om trångboddhet, om delmål 11.2 kopplat till trafiksäkerhet för barn och unga, samt delmål 11.7 om tillgång till säkra och tillgängliga grönområden. I ”Bostäder och platser för ungdomar” från 2019 gav Boverket en lägesrapport om situationen för ungdomar inom områden som svarar mot de tre delmålen i regeringens ungdomspolitik – goda levnadsvillkor, makt över sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. I rapporten konstateras att de flesta ungdomar bor bra, men att det finns stora skillnader. Trångboddhet är betydligt vanligare i bostadsområden med låga inkomstnivåer och bland individer med utländsk bakgrund. I de tre storstadsregionerna finns ett mycket stort antal barn och ungdomar som lever i trångbodda familjer. Cirka 740 ungdomar i Sverige var akut hemlösa vid det senaste mättillfället i april 2017. Utrikes födda var kraftigt överrepresenterade.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

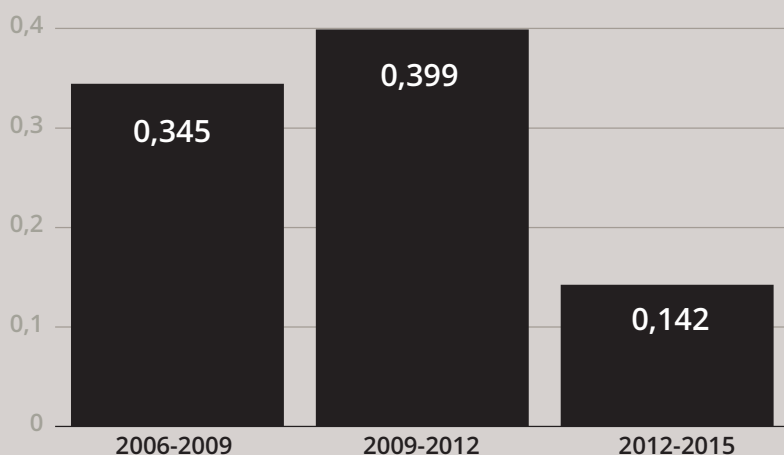
Strategi för levande städer är ett viktigt ramverk för den svenska politiken och en brygga till Agenda 2030. Strategin har fokus på insatser som bidrar till delmålen 11.2 (transportsystem för alla), 11.7 (säkra och inkluderande grönområden), 11.3 (inkluderande och hållbar urbanisering), samt 11.6 (minska

Diagrammet visar förändring över tid vad gäller trångboddhet.

Källa: SCB

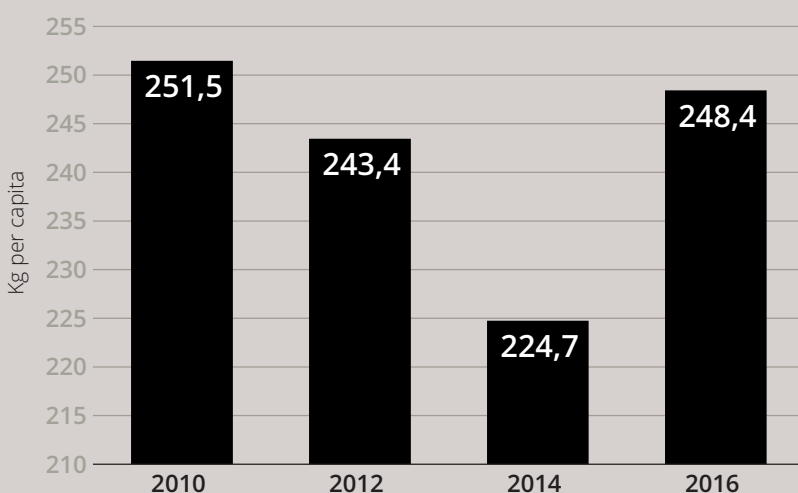

Förhållande mellan arealtillväxt och befolkningstillväxt

Diagrammet visar att den urbana befolkningen i Sverige ökar i snabbare takt än städernas yta. Källa: SCB

Behandlat hushållsavfall per capita

Diagrammet visar att behandlat hushållsavfall har minskat över tid sedan 2010 (undantaget är 2016, då både den totala mängden och avfallet per capita ökade igen). Källa: SCB

städers miljöpåverkan). 2018 beslutade regeringen även om en politik för gestaltade livsmiljöer vars målsättning är ett samhällsbygge som sätter människan i centrum, där fler ska få leva och bo i inkluderande, väl gestaltade och långsiktigt hållbara miljöer. Flera myndigheter har under åren arbetat i samverkan med kommuner och regioner för att skapa en helhetssyn på forandet av livsmiljön omfattande arkitektur, form och design, konst, historiska sammanhang och sociala värden. Tillvaratagande av kulturmiljövärden är en viktig utgångspunkt i politiken. Genomförandet bidrar i sin helhet till det övergripande målet liksom särskilt till delmål 11.3 (inkluderande och hållbar urbanisering) och 11.4 (skydda världens natur- och kulturarv).

För första gången någonsin har en nationell strategi för hur Sverige arbetar med Unescos världsarvskonvention tagits fram. Agenda 2030-målen ska genomsyra allt världsarvsarbete i Sverige. Stadsutvecklingspolitiken har under de senaste åren också varit inriktad mot att stärka den sociala hållbarhetsdimensionen. Två utredningar har tillsatts, dels en som har kartlagt verktyg för social hållbarhet i stadsutveckling, dels en om socialt hållbar bostadsförsörjning.

Boverket har fått i uppdrag att kartlägga hur barnkonventionen tillämpas i fysisk planering. Sverige har sedan 2018 ett omformulerat övergripande mål för folkhälsopolitiken med åtta målområden som

utgör de områden med stor betydelse för en god och jämlik hälsa. Målområde 5 är Boende och närmiljö.

Under perioden från 2017 och framåt har också investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder till studerande varit en betydelsefull satsning.

Regeringen inrättade 2017 Rådet för hållbara städer. Rådet ska bidra till en långsiktig utveckling av hållbara städer och verka för att genomföra regeringens politik för hållbar stadsutveckling. I rådet ingår flertalet statliga myndigheter som är centrala för en långsiktigt hållbar stadsutveckling. Rådet ska även föra dialog och samverka med kommuner och aktörer med berörda aktörer på både nationell, regional och lokal nivå. Stadsmiljöavtalen, som infördes redan 2015, innebär att staten och kommuner/regioner delar på kostnaden för åtgärder som ska främja hållbara stadsmiljöer. Åtgärderna ska bidra till en ökad andel persontransporter med kollektivtrafik eller cykeltrafik eller hållbara godstransportlösningar. Från 2018 är stadsmiljöavtalen en del av den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen. Vidare har regeringen sedan 2017 infört två olika stöd för att öka stadsgrönas och främja ekosystemtjänster i städer och samhällen, Stöd till grönare städer (2018) och Stöd till gröna och tryggare samhällen (2020), där i synnerhet det senare stödet bidrar till uppfyllandet av mål 11.7. Slutligen har regeringen också gett förslag om en ny lag om krav på klimatdeklarationer för byggnader.

Åtgärder för framtiden

- Överlag är det viktigt att de förändringar i riktning mot hållbarhet som tas vidmakthålls så att inte framsteg följs av återgång. Strategier och måldokument behöver därför ständigt uppdateras och utvärderas och leda till fortsatt utveckling i önskad riktning. Uppdraget till Rådet för hållbara städer bedöms kunna ha stor betydelse för det nationella och lokala arbetet med åtgärder som bidrar till mål 11 liksom genomslaget för politiken för gestaltad livsmiljö i planering och byggande. Rådet utvärderas under våren 2021 då det nuvarande uppdraget gäller fram till 2022. Uppdraget kan förlängas om regeringen beslutar så. Nyckeln till genomförande av regeringens ambitioner kring hållbara städer är att stärka och stötta kommunerna i deras arbete. Att främja det

lokala perspektivet är även framledes en viktig uppgift i implementerandet av mål 11.

- Strategin för levande städer har ett långsiktigt perspektiv. Fortsatt implementering och uppföljning av strategin är en viktig faktor i det fortsatta arbetet med mål 11. Två av de konkreta etappmål som är kopplade till strategin har slutdatum 2025. Det gäller etappmålet för att öka andelen gång-, cykel- och kollektivtrafik samt etappmål om integrering av stadsgrönas och ekosystemtjänster i urbana miljöer. Här är en konkret åtgärd det nya stödet för gröna och trygga och samhällen, som kommer kunna sökas hos Boverket under 2021. Åtgärderna ska genomföras inom två år.
- Det är också viktigt att säkerställa en sammanhållen målstyrning med utgångspunkt i Agenda 2030. Här finns potential att skapa ett mer sammanhållet målsystem med nationella mål som tydligt bidrar till relevanta delmål i Agenda 2030.
- Flera satsningar har initierats under de senaste åren som på olika sätt ska bidra till en hållbar stadsutveckling. Det saknas dock idag en gemensam riktning och kraftsamling. Inför nya satsningar behöver åtgärder samordnas och synergier säkerställas för att bidra till en hållbar omställning på systemnivå. Samverkan mellan sektorer är nödvändig och behöver stärkas. Kunskap och kompetens behöver utvecklas och spridas mellan aktörer för att hantera en komplex systemomställning. Forskning och innovation i samverkan med aktörer på såväl lokal som regional nivå, men också nationellt och internationellt är en viktig aspekt, liksom aktiviteter för nyttiggörande och spridning. Styrning, genom styrmedel, regelverk och lagstiftning behöver utvecklas för att stödja en hållbar utveckling.
- Mot bakgrund av urbaniseringstrenden globalt och vikten av att arbeta med hållbar stadsutveckling i ett helhetsperspektiv, inte minst fattigdomsbekämpning och klimatomställning, bör Sverige ta en ledande roll i den globala dialogen och ge stöd till utvecklingsländer att planera och bygga hållbara och gröna städer som inkluderar de fattiga.

Mål 12 Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

12.1 Sverige arbetar aktivt med genomförandet av det tioåriga ramverket för hållbar konsumtion och produktion (10YFP), där Naturvårdsverket är en nod i Sveriges arbete och bland annat regelbundet rapporterar vad regering och myndigheter gör för att katalysera omställningen till hållbar konsumtion och produktion.

12.2 Sverige har en jämförelsevis hög inhemsk materialkonsumtion och ett stort materialavtryck, vilket till stor del beror på nyttjande av naturtillgångar inom landet.

12.3 Sverige har en nationell handlingsplan för minskat matsvinn och två etappmål och ökat samarbete mellan branschaktörer i livsmedelskedjan.

12.4 Sverige har en handlingsplan för en giftfri vardag och driver tillsammans med Uruguay en högnivåallians om kemikalier och avfall – the High Ambition Alliance on Chemicals and Waste.

12.5 Mängden kommunalt avfall per capita 2018 är under EU-genomsnittet, och är dessutom en minskning från året innan. Sverige genomför EU:s avfallsdirektiv och har antagit nya etappmål för avfallsförebyggande.

12.6 Sverige har genomfört EU-kraven om att bolag över en viss storlek måste upprätta en hållbarhetsrapport som täcker områdena miljö, sociala förhållanden och personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korrup­tion. Utöver detta har Sverige låtit kravet på att upprätta en hållbarhetsrapport omfatta fler bolag än vad som krävs av EU-rätten.

12.7 Hållbar upphandling främjas bland annat genom en upphandlingslagstiftning som ger stora möjligheter att beakta hållbarhetsaspekter, samt genom en nationell upphandlingsstrategi med sju övergripande inriktningsmål som bidrar till Agenda 2030. Upphandlingsmyndigheten har också givits i uppdrag att verka för en rättssäker, effektiv och socialt och miljömässigt hållbar upphandling.

12.8 Sverige leder tillsammans med Japan ett samverkansprogram om hållbara livsstilar och utbildning under 10YFP.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Sverige har genomfört flera åtgärder för att uppfylla målet och utsläppen av växthusgaser kopplade till konsumtion är lägre i Sverige än i andra länder. Sverige har dock fortfarande fler utmaningar kvar såsom att öka resurseffektiviteten och minska materialkonsumtionen.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

Utmaningar för Sverige ligger bland annat i att hitta sätt att fortsatt minska utsläppen av växthusgaser, inklusive utsläppen utomlands förknippade med svensk konsumtion, samt att minska den höga materialkonsumtionen.

Sveriges framgångar

Sverige har lyckats väl med att ta fram strategier och handlingsplaner för en rad delmål. Sverige har beslutat om 100 åtgärder för att ställa om till cirkulär produktion, konsumtion och affärsmodeller, samt giftfria och cirkulära materialkretslopp.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Sverige har tagit ett globalt ansvar genom att tillsammans med Uruguay leda högnivåalliansen för kemikalier och avfall, samt genom att vara drivande i en global plastöverenskommelse. Sverige stödjer, genom Sida, utvecklingsländer för en omställning mot hållbar konsumtion och produktion genom att stärka kapaciteten hos myndigheter och organisationer i utvecklingsländer, deras deltagande i internationella konventioners arbete om kemikalier och avfall, att utveckla lagstiftning och stärka deras kapacitet i genomförande/efterlevnad. Sverige arbetar också aktivt med 10YFP där Sverige leder programmet om Hållbara livsstilar tillsammans med Japan.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

Barn och unga är särskilt sårbara för exponering för farliga substanser. En handlingsplan för en giftfri vardag antogs för perioden 2011–2020 som innehåller åtgärder för att minska exponeringen för farliga substanser i vardagen, där särskilt fokus ligger på skyddandet av barn.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

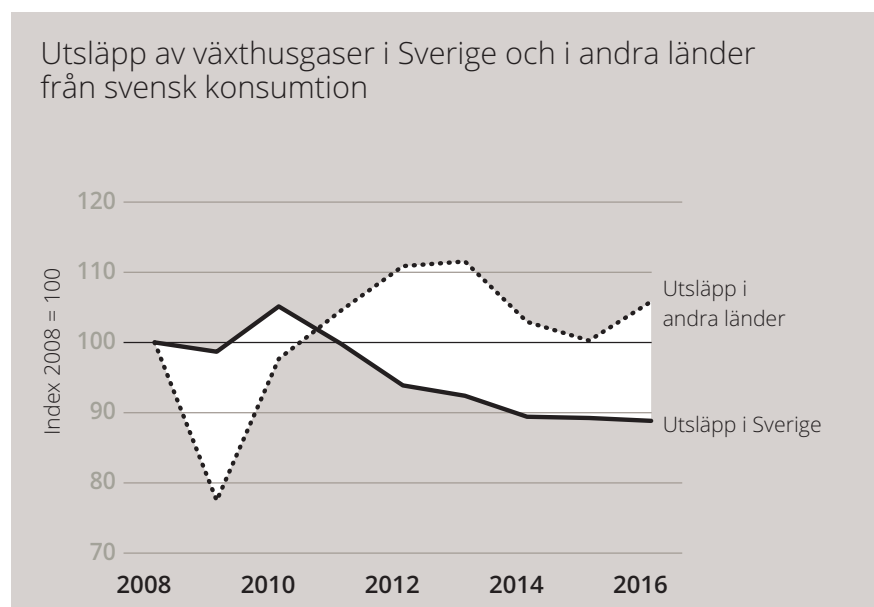
I syfte att göra det enkelt och lönsamt att dela, reparera och återanvända produkter har mervärdesskatten för reparationer av cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne sänkts. Samtidigt har en skattereduktion införts för reparation och underhåll

av vitvaror som utförs i bostaden. En samverkansplattform för hållbar svensk textil har etablerats i Borås med målet att skapa en långsiktig samverkan mellan näringsliv, akademi och offentlig sektor för att åstadkomma en hållbar textilproduktion. Naturvårdsverket har fått i uppgift att minska plastens negativa miljöeffekter, dels genom att ansvara för nationell platsamordning, dels genom att genomföra en nationell nedskräpningsmätning. 2020 publicerades en nationell strategi för cirkulär ekonomi som fokuserar på omställningen till cirkulär produktion, konsumtion och affärsmodeller, samt giftfria och cirkulära materialkretslopp. Miljömålsberedningen har fått i uppdrag att föreslå en samlad strategi för att minska klimatpåverkan från konsumtion.

Åtgärder för framtiden

- Hitta sätt att minska utsläppen associerade med svensk import.
- Se till att strategier och handlingsplaner relevanta för målet aktivt tillämpas och leder till resultat.
- Arbeta för att minska den höga materialkonsumtionen och öka resurseffektiviteten
- Fortsätta driva på utvecklingen mot hållbar konsumtion och produktion inom näringslivet.
- Aktivt arbeta för att fasa ut miljöskadliga subventioner.

Diagrammet visar svenska konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser i Sverige och andra länder från år 2008. Källa: SCB

Mål 13 Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

13.1 Sverige har antagit en nationell strategi för klimatanpassning och stärkt motståndskraften med åtgärder på lokal och nationell nivå.

13.2 Antagit ett klimatpolitiskt ramverk som ger långsiktiga förutsättningar för näringsliv och samhälle att genomföra den omställning som krävs för att kunna lösa klimatutmaningen.

13.3 Genomfört satsningar för ökad kunskap om klimatförändringarna och dess konsekvenser, bland annat genom Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Sveriges långsiktiga mål är att senast 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Regeringen har även satt upp målet att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Mellan 1990 och 2019 minskade utsläppen med 29 procent. Från 2019 till 2045 behöver utsläppen minska med i genomsnitt 6–10 procent per år för att nå det långsiktiga målet⁶⁴.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

Sveriges klimatpolitiska råd klargör att dagens åtgärder och styrmedel inte räcker för att uppnå Sveriges långsiktiga klimatmål. För att lyckas med omställningen till nettonollutsläpp av växthusgaser senast 2045 behöver alla samhällssektorer på alla nivåer bidra och klimatpolitiken integreras i alla re-

levanta politikområden. Sverige behöver stärka kunskapen, forskningen och hitta innovativa lösningar för att uppnå målen. Även konsumtionsbaserade utsläpp behöver minska. Svenskar konsumtion orsakar ungefär åtta ton växthusgasutsläpp per person och år. Om vi ska klara Parisavtalets 1,5-gradersmål, behöver vi på global nivå senast 2050 komma ner under ett ton per person. Sverige behöver öka sina ansträngningar och presentera en samlad strategi för att minska konsumtionens klimatpåverkan.

Sveriges framgångar

Sverige antog ett klimatpolitiskt ramverk 2017, innehållande klimatlag, klimatmål och inrättande av ett klimatpolitiskt råd. Klimatlagen lagfäster att regeringens klimatpolitik ska utgå ifrån klimatmålen och hur arbetet ska bedrivas. I enlighet med klimatlagen presenterade regeringen den första klimatpolitiska handlingsplanen i december 2019. Med över hundra åtgärder tar handlingsplanen ett helhetsgrepp om hur utsläppen ska minska i hela det svenska samhället. 22 branscher, motsvarande 70 procent av Sveriges utsläpp, har anslutit sig till initiativet Fossilfritt Sverige och tagit fram färdplaner för fossilfrihet. Med den nationella strategin för klimatanpassning fastställdes mekanismer för samordning, uppföljning och utvärdering samt revidering av det svenska klimatanpassningsarbetet.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Sverige fortsätter ta en ledande och pådrivande roll för ett ambitiöst genomförande av Parisavtalet i linje med vetenskapen. Sverige ska även verka för att kopplingen mellan Parisavtalet och handel stärks, så att exempelvis handels- och investeringsavtal blir ett instrument för att uppfylla de globala klimatmålen.

⁶⁴ Naturvårdsverket, 2020, Territoriella utsläpp och upptag av växthusgaser: <http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Vaxthusgaser-territoriella-utslapp-och-upptag/>

Sverige har under perioden stärkt insatserna för att stötta utvecklingsländerna vid genomförandet av deras nationella klimatåtaganden. Regeringen tog 2019 beslut om att fördubbla sitt bidrag till FN:s Gröna klimatfond för perioden 2020–2023. Bidraget för denna period uppgår till 8 miljarder kronor. Vidare har Sverige kraftigt ökat sina bidrag till den Globala miljöfonden (GEF). Regeringen beslutade 2018 om ett förnyat stöd på drygt 2 miljarder kronor för perioden 2018–2022. GEF utgör tillsammans med GCF den finansiella mekanismen under klimatkonventionen och fonderna spelar därmed en central roll i genomförandet av Parisavtalet. Sverige ökade även stödet till anpassningsfonden och Fonden för minst utvecklade länder (LDCF) för 2019–2022 som uppgår till 520 miljoner kronor per fond. Cirka 1,2 miljarder kronor har tillförts till den nordiska utvecklingsfonden, NDF, i den senaste påfyllnaden 2020. Fonden utgör ett viktigt verktyg i de nordiska ländernas arbete med att bygga tillbaka bättre och grönare (BBBG) efter pandemin. Sverige har även bidragit med ett nytt och innovativt program för industriomställning inom Världsbankens klimatinvesteringssonder, Climate Investment Funds (CIF). Miljö- och klimatförändringar är nyckelområden i det svenska utvecklingssamarbetet och ska integreras i allt arbete. Sverige bidrar till institutionell kapacitetsuppbyggnad på lokal, regional och nationell nivå för att stärka motståndskraft och anpassning till klimatförändringarnas effekter.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

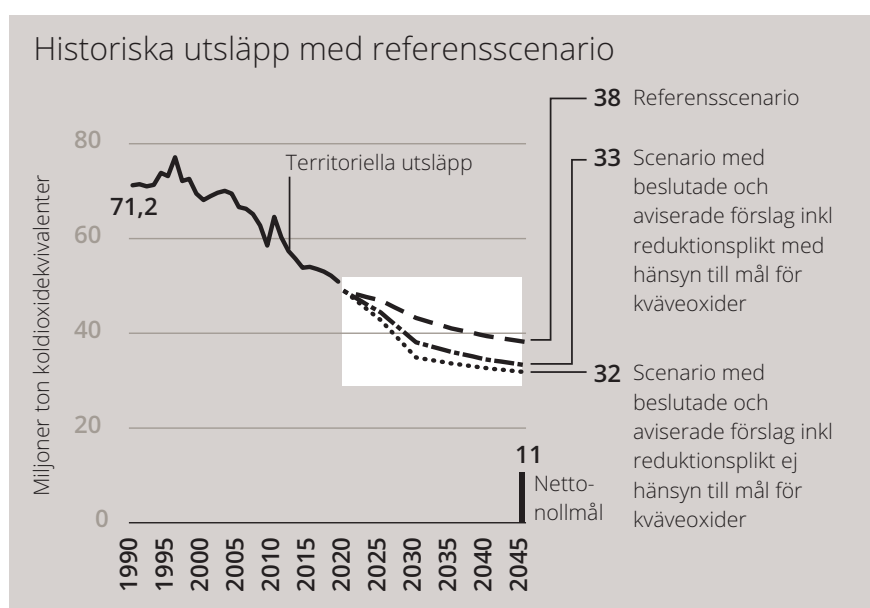
De åtgärder som vidtas för att motverka klimatförändringarna idag påverkar redan idag barn och

unga, och kommer påverka dem och kommande generationer än mer i framtiden. Unga i Sverige är särskilt intresserade av klimatfrågan, men även oroliga för den. Klimatförändringarna ökar risken för fattigdom, ojämlikhet och konflikt, situationer där barn är särskilt utsatta. Stöd till anpassning och krisberedskap måste fokusera på de mest utsatta. Det är självklart för regeringen att ta hänsyn till barn och ungas synpunkter i utformningen av politiken. Detta gäller även i klimatfrågan. Sverige har två ungdomsrepresentanter i delegationen till FN:s klimatförhandlingar. Ungdomsrepresentanterna utses av LSU – Sveriges ungdomsorganisationer. Sverige håller regelbundna civilsamhällsmöten om klimat, där ungdomsorganisationer deltar. Sverige har även ett stående ungdomspolitiskt råd som leds av ministern med ansvar för ungdomsfrågor där klimat behandlats. Under 2020 hölls även ett särskilt ungdomsråd om klimat och Stockholm+50. Sverige stödjer även flera internationella initiativ om barn och ungas rättigheter och inkludering kopplat till klimatförändringarna.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

- Utformat och antagit ett klimatpolitiskt ramverk med en klimatlag, nya klimatmål och ett klimatpolitiskt råd.
- Inrättat ett klimatkollegium med syfte att stärka regeringens arbete med att nå klimatmålen och genomföra klimatpolitiska handlingsplanen.
- Antagit den första nationella strategin för klimat-anpassning.

Sveriges totala territoriella utsläpp till 2045 och Sveriges nettonollutsläppsmål 2045, referensscenario samt scenarier med beslutade och aviserade förslag inklusive effekt av reduktionsplikten dels med hänsyn till mål för utsläpp av kväveoxider och dels utan hänsyn till mål för utsläpp av kväveoxider.
Källa: Naturvårdsverket

- Presenterat den första klimatpolitiska handlingsplanen som tar ett helhetsgrepp om Sveriges klimatomställning.
- Tillsatt en parlamentarisk utredning för att ta fram en samlad strategi för att minska klimatpåverkan från konsumtion.
- Lanserat en global ledarskapsgrupp för industriomställning (LeadIT) tillsammans med Indien.
- Ökat stöden till FN:s Gröna klimatfond, Globala miljöfonden (GEF), anpassningsfonden och Fonden för minst utvecklade länder (LDCF) och den nordiska utvecklingsfonden (NDF).

Åtgärder för framtiden

Sverige måste:

- Fortsatt verka för att minska utsläppen.
- Fasa ut fossila bränslen och material.
- Fortsatt vidta åtgärder för klimatanpassning.
- Nå en bred politisk enighet kring hur konsumtionens klimatpåverkan ska minska.
- Fortsatt inkludera unga i klimatarbetet.
- Fortsatt verka internationellt, inklusive inom utvecklingssamarbetet, för att bistå länder att leva upp till sina klimatåtaganden.

Mål 14 Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

14.1 Trots minskande trender över lång tid fortsätter marin förorening vara ett omfattande problem.

14.2 Situationen för de marina naturtyperna i Sverige har försämrats och är i behov av åtgärder. Ekosystemansatsen är central i svensk havsförvaltning.

14.3 Sverige stödjer och medverkar i forskning om havsförurning nationellt och internationellt för att öka förståelsen om dess effekter och möjliga åtgärder.

14.4 Andelen fiskbestånd inom en biologiskt hållbar nivå har i Sverige skattats till 42 procent (2018). I den globala indikatorbedömningen avseende verktyg för att förhindra illegalt fiske är Sverige markerat som klass 5 (högsta möjliga värdet).

14.5 Sverige uppnådde 2016 det globala målet att skydda minst 10 procent av kust- och havsområdena.

14.6 I Sverige ges inte stöd till investeringar som kan leda till överkapacitet och överfiske. Fiskesubventioner som leder till olagligt, orapporterat och oreglerat fiske är inte tillåtna inom EU.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Sverige har gjort stora satsningar för rent hav de senaste åren och jobbar aktivt för att skydda och återställa den marina miljön, såväl nationellt som genom internationella samarbeten. Det nationella miljökvalitetsmålet ”Hav i balans samt levande kust och skärgård” motsvarar väl hållbarhetsmål 14.

Trots flera framsteg är regeringens bedömning att ytterligare ansträngningar krävs för att nå målen.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

Utvärderingar av miljömålen visar att fortsatta utmaningar för Sverige är bland annat övergödning, farliga ämnen och marint skräp, förlust av biologisk mångfald samt ett ohållbart fiske av vissa arter. Åtgärder för att begränsa utsläpp och minska belastning av näringsämnen har givit resultat, men ytterligare insatser behövs. Marint skräp tillförs kusterna från både hav och land, gränsöverskridande samarbete liksom förändringar i lokala och globala konsumtions- och produktionsmönster gör åtgärdsarbetet komplext. Statusen för fisk- och skaldjursbestånd varierar i svenska vatten. För att nå målen om ett biologiskt och socioekonomiskt hållbart fiske krävs ett omfattande arbete inom ramen för EU:s gemensamma fiskeripolitik liksom genomförande av åtgärder såväl inom EU som nationellt.

Sveriges framgångar

Flera framgångar i Sveriges arbete med att nå en god havsmiljö kan noteras sedan 2017. Genom särskilt avsatta medel för lokala åtgärder att minska belastningen av näringsämnen till havsmiljön har flera projekt genomförts, som kalkning för att minska fosforförlusterna från åkermark. Sverige har även satsat på investeringsprojekt och pilotstudier för avancerad rening av avloppsvatten som har haft en direkt effekt för minskad spridning av läkemedelsrester, mikroplaster och andra föroreningar. Det marina skyddet utgör 13,8 procent av Sveriges totala havsyta. En plan för restaurering av ålgräsängar och återplantering av skott har skett under 2020. I den globala indikatorbedömningen av verktyg för att hindra illegalt fiske får Sverige högsta betyg. Sverige har nationella mål och ett åtgärdsprogram

för havsmiljön. Sverige satsar även på marin forskning och innovation för ökad kunskap och kapacitet bland annat för hållbar utveckling inom fiske, vattenbruk och andra havsrelaterade frågor, nationellt och internationellt.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Det regionala samarbetet inom EU, Helcom och Ospar för en god havsmiljö är viktigt för Sverige. Sverige medverkar aktivt i flera globala processer, till exempel i de pågående förhandlingarna inom ramen för FN:s havsrättskonvention (UNCLOS) om ett rättsligt bindande instrument om bevarande och hållbart nyttjande av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion (BBNJ), en global överenskommelse om plast inom ramen för UNEA, FN:s årtionde för havsforskning och WTO-förhandlingar om förbud mot subventioner som bidrar till ett ohållbart fiske. Tillsammans med Fiji leder Sverige ”The Ocean Pathway Partnership” som synliggör den viktiga kopplingen mellan hav och klimat. Vidare har stöd genom Sidas strategi för hållbar miljö, hållbart klimat och hav, samt hållbart nyttjande av naturresurser till till exempel UNDP, SIWI, IUCN och Världsbanken (ProBlue) bidragit till bland annat minskade utsläpp av förorenade ämnen i haven, bättre hantering av marint skräp, utveckling av hållbar fiskförvaltning samt bidragit till kunskap om naturbaserade lösningar, som mangrovenmiljöer och våtmarker, i arbetet med bland annat klimatanpassning. Sverige har också genom sina bidrag till de multilaterala fonderna, inte minst den Globala miljöfonden, där Sverige är den största gi-

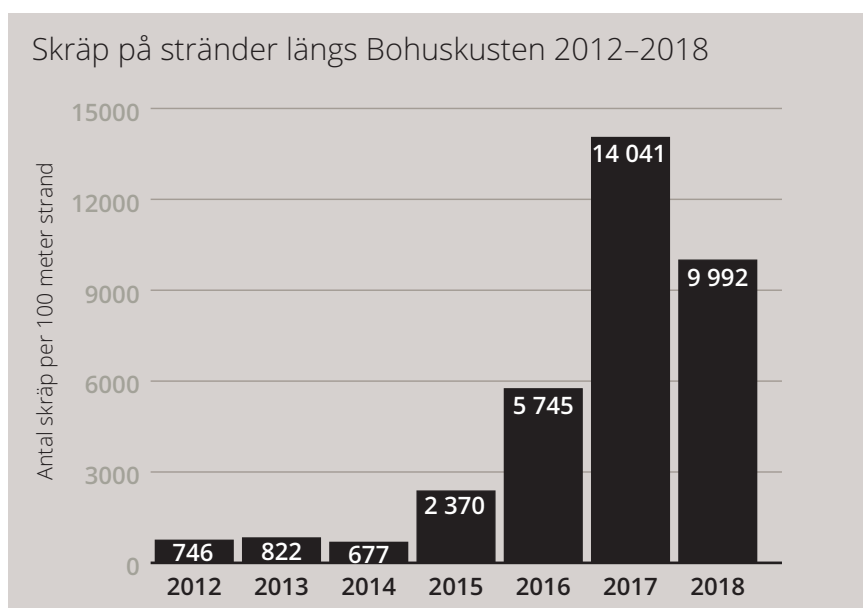
varen globalt räknat per capita, bidragit till utvecklingsländernas arbete med att nå mål 14.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

I Sverige finns en stark tradition av friluftsliv och vistelse i naturen. Oro och ångest för klimat och miljö bland barn och unga ökar enligt en rapport från Bris från 2019 och det är viktigt att hitta sätt att inkludera barn och unga i diskussioner och beslutfattande om natur, klimat och miljö. Sverige har sedan 2017 satsat på att öka förståelsen för och kunskapen om havets påverkan på oss människor och hur vi människor påverkar havet. Havsmedvetenhet är viktigt för att få en känslomässig anknytning till havet, kunna kommunicera och fatta kunskapsbaserade beslut. Det finns ett mycket stort engagemang och många olika aktörer i Sverige som arbetar med att höja havsmedvetenheten för barn och unga, till exempel genom upplevelsebaserade vetenskapscenter, naturskolor, unga havsambassadörer, pedagogiskt skolmaterial och tvärvetenskapliga projekt där elever och forskare möts för att diskutera hot och lösningar för havsmiljön. Ett nationellt nätverk för marinpedagogiska aktörer har bildats. Sverige bidrar även till IOC-Unescos internationella arbete med havsmedvetenhet.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

- År 2018 gjorde regeringen en samlad flerårig satsning på rent hav för att minska övergödningen, tillförseln av miljögifter, nedskräpningen och andra hot. Mer än 2,1 miljarder kronor riktades

Diagrammet visar antal skräp per 100 meter strand längs Bohuskusten mellan år 2012–2018.

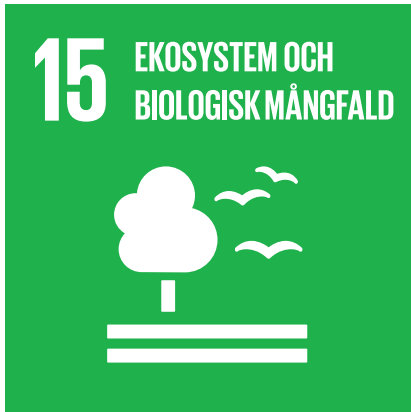
Källa: Naturvårdsverket

mot åtgärder för att bland annat sanera miljöfarliga vrak, projekt mot övergödning och stärka skyddet av marina områden.

- För att minska de negativa miljöeffekterna från plast i havet tog regeringen ett helhetsgrepp 2018–2020 för att bland annat möjliggöra insatser för att städa stränder, minska nedskräpning, minska och förebygga utsläppen av mikroplaster, främja återvinning och återanvändning av plast, samt stärka det globala arbetet med plast och mikroplaster.
- Med syfte att stödja arbetet för att uppnå hållbarhetsmål 14 tog Sverige tillsammans med Fiji initiativet till FN:s första havskonferens 2017, som samlade aktörer från hela världen. Initiativet skapade stort engagemang, medvetenhet och ny kunskap om havsmiljön i Sverige. Sedan dess har havsfrågorna stigit på den internationella politiska dagordningen. Portugal och Kenya kommer att stå värdar för FN:s andra havskonferens, antagligen under 2022.
- År 2018 gav regeringen Miljömålsberedningen (en parlamentarisk beredning) i uppdrag att föreslå en strategi för förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser och därmed även bidra till genomförandet av mål 14. Miljömålsberedningen lämnade i januari 2021 betänkandet ”Havet och människan” med ett stort antal förslag för att nå en god miljöstatus.
- Sanera förorenade sediment och miljöfarliga vrak för att minska spridning av miljögifter.
- Fortsätta driva på globalt för att göra sambandet mellan klimat och hav tydligt, och genomföra åtgärder nationellt som förbättrar havets motståndskraft mot klimatförändringarna.
- Fortsätta stödja en hållbar utveckling av fisket och vattenbruket.
- Vara pådrivande för ett starkare internationellt samarbete som anpassar både fångstkvoter och fångstmetoder för att uppnå hållbara fiskbestånd.
- Införa ett generellt stopp för bottentrålning i skyddade områden, utöver det arbete med fiske-regleringar i skyddade områden som redan pågår, med möjlighet till begränsade undantag.
- I förhandlingarna om ett nytt bindande instrument om bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald i havsområden utanför nationell jurisdiktion fortsätta verka för att det ska omfatta konkreta åtgärder såsom regleringar för marint områdesskydd, miljökonsekvensbeskrivningar och mekanismer för att möjliggöra ett effektivt miljöskydd i haven.
- Fortsätta driva arbetet för en global överenskommelse om plast som ska minska och förebygga utsläpp av plastavfall och mikroplast i haven.

Åtgärder för framtiden

- Stärka arbetet med att minska påverkan från övergödning. Det internationella samarbetet mot övergödning behöver stärkas bland annat mellan Östersjöländerna.

Mål 15 Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

- 15.1 Framsteg har skett men delmålet är inte uppfyllt. Mellan 2017 och 2020 har Sverige skyddat stora arealer.
- 15.2 Framsteg har skett men delmålet är inte uppfyllt.
- 15.3 Förstörelse av mark pågår också inom Sverige samtidigt som en satsning på restaurering av särskilt våtmarker sker, liksom sanering av förorenad mark.
- 15.4 Framsteg har gjorts för att bevara bergsekosystem genom naturskydd.
- 15.5 Framsteg har gjorts för att minska förlust av naturliga livsmiljöer och förebygga utrotning av arter men målet har inte nåtts.
- 15.6 Delmålet är uppnått.
- 15.7 Framsteg har nåtts men delmålet är inte nått, åtgärder är inte tillräckligt genomförda.
- 15.8 Åtgärder är på plats för att hindra introduktion av invasiva främmande arter men de fortsätter påverka land- och vattensystem.
- 15.9 Framsteg har gjorts för att integrera hänsyn till biologisk mångfald i planeringsprocesser men arbetet är inte fullständigt.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Förlusten av biologisk mångfald har inte hejdats och hastigheten med vilken arter försvinner har inte bromsats upp. Störst är risken för arter som är i behov av jordbrukslandskap.

Sveriges landyta består till 69 procent av skogsmark, och andelen har varit relativt oförändrad sedan 2005. Även andelen biomassa ovan jord har varit oförändrad sedan 2015. Under 2019 hade 80 procent av skogsmarken en långsiktig skogsförvaltningsplan och drygt 60 procent av den totala skogsmarken var certifierad av oberoende, verifierade certifieringssystem för skogsförvaltning. Skogsbruket har en stor påverkan på det svenska landskapet. Den miljöhänsyn som tas i samband med skogsbruk visar en långsiktig positiv utveckling, men också på behov av att skogsbruket förbättrar hänsynen till naturvärden och kulturmiljövårdens intressen vid skötsel och brukande av skog. Sverige är ett land med starka institutioner och relativt god finansiering av skyddet av natur. De svenska miljö kvalitetsmålen siktar mot att de stora miljöproblemen i Sverige ska vara lösta inom en generation utan att det skadar miljön utomlands. För mål 15 är det uppfyllelsen av målen Ett rikt växt- och djurliv, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö och Myllrande våtmarker som är centrala.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

Utvärderingar av miljömålen visar att utvecklingen i miljön är negativ för tre av dessa mål medan det för Levande skogar inte finns en säker trend. Åtgärder som har vidtagits för att nå målen bedöms vara otillräckliga. Vissa miljöer är särskilt utsatta, till exempel naturbetesmarker och slätterängar som kräver hävd och där hävden upphör när djurhållet upphör. Medel från den gemensamma jordbrukspolitiken har inte räckt till som incitament för att upprätthålla många av dessa mycket värdefulla miljöer.

Sveriges framgångar

Sverige har arbetat framgångsrikt med att skydda natur under perioden 2017–2020. Regler och administration har kommit på plats för att kunna bekämpa invasiva främmande arter. Arbetet med att restaurera förstörda ekosystem har förstärkts genom satsningar på att återskapa våtmarker, till gagn för både biologisk mångfald och klimat. Rådgivningsinsatser vidtas för ökad hållbar tillväxt inom ramen för att de nationella miljömålen nås. Sverige har antagit ett nationellt skogsprogram som ska främja en växande skogsnäring och ett hållbart skogsbruk. Den svenska skogen och skogsnäringen spelar en stor roll för svensk välfärd och sysselsättningen i alla delar av landet. Programmet har även utvecklats med en regional dimension.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Sverige ansvarar för att skydda de inhemska arter och miljöer som är unika för oss. Globalt bidrar Sverige i förhandlingarna inom Konventionen om

biologisk mångfald och andra naturvårdskonventioner för att upprätthålla och stärka ambitionerna för bevarande av biologisk mångfald och hållbart nyttjande av ekosystemtjänster. Även inom Sveriges utvecklingsamarbete har biologisk mångfald och ekosystemtjänster fått en ökande betydelse, både genom riktade insatser och genom integrering, och Sida har fått ett särskilt uppdrag att stärka sitt arbete med frågan. Sverige har också genom sina bidrag till de multilaterala fonderna, inte minst den Globala miljöfonden, där Sverige är den största givaren globalt räknat per capita, bidragit till utvecklingsländernas arbete med att nå mål 15.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

De svenska miljömålen har som överordnat syfte att lämna över en bra miljö till nästa generation. Barn och unga måste kunna få uppleva svensk natur och nyttja dess ekosystemtjänster. Genom friluftspolitiken och dess mål arbetar regeringen för att tillgängliggöra naturen, inte minst för barn och unga, på en rad olika sätt.

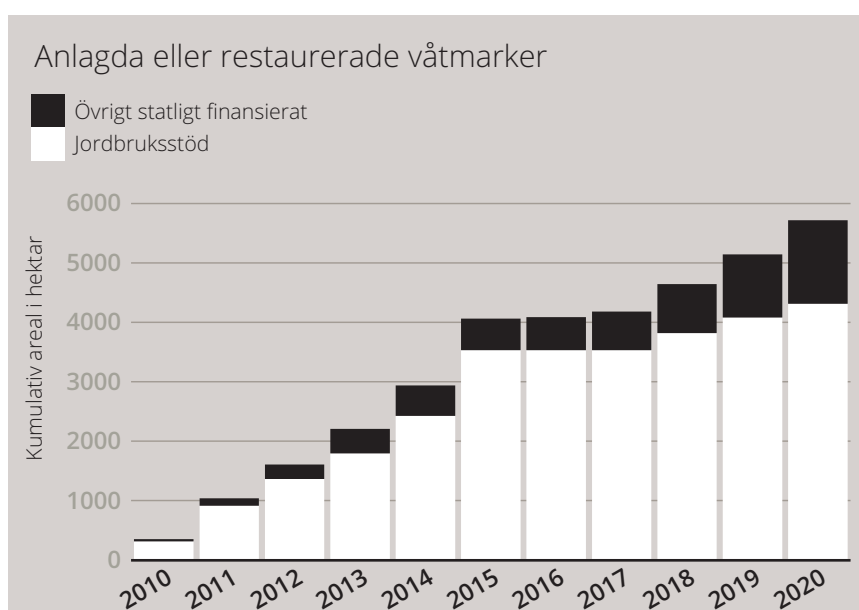
Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

Satsningen på skydd av värdefull natur var för 2017 1,3 miljarder kronor, för 2018 var den 1,4 miljarder och för 2019 nästan en miljard kronor. För 2020 var budgeten på 870 miljoner kronor.

Satsningar på åtgärder för värdefull natur var 2017 nästan 1 miljard kronor, för 2018 var den 1,2 miljarder kronor och för 2019 860 miljoner kronor. För 2020 fanns 1 miljard kronor avsatta för detta änd-

Diagrammet visar anlagda eller restaurerade våtmarker räknat i hektar från år 2010 till 2020.

Källa: Naturvårdsverket

mål. I detta ingår riktade satsningar på restaurering av våtmarker och att stärka förutsättningar för vilda pollinatörer.

Regeringen har prioriterat biologisk mångfald i utvecklingssamarbetet, bland annat genom ett särskilt regeringsuppdrag till Sida som beslutades i oktober 2020. Sverige är också en av de största givarna till den Globala miljöfonden, som är finansieringsfaciliteten för Konventionen för biologisk mångfald.

En offentlig utredning om stärkt äganderätt, nya flexibla skydds- och ersättningsformer samt hur internationella åtaganden om biologisk mångfald ska kunna förenas med en växande cirkulär bioekonomi har genomförts och är på remiss.

Regeringen har tillsatt offentliga utredningar, bland annat för att se över skyddet av stränder och skyddet av arter.

Sverige ser över möjligheterna för att redovisa skyddsformerna enligt Internationella naturvårdsunionens (IUCN) kriterier så de blir mer jämförbara med andra länders redovisningar.

Åtgärder för framtiden

- Arbetet med att skydda eller på annat sätt bevara områden som har särskild betydelse för biologisk mångfald och ekosystemtjänster måste fortsätta för att nå uppsatta mål.

- Sverige måste fortsatt sträva mot att integrera hänsyn till biologisk mångfald inom de sektorer som påverkar den mest, det bör bland annat göras genom att lyfta in värdet av grön infrastruktur för att utveckla landskapets ekologiska samband.
- Den framtida efterfrågan på svensk biomassa väntas öka kraftigt i takt med övergången till en mer cirkulär och biobaserad ekonomi i enlighet med riksdagens beslutade klimatmål. Även biobaserade material bör återvinnas och bioekonomin utvecklas på ett sätt som är förenligt med arbetet för att nå andra miljö- och samhällsmål och med hänsyn till konsekvenserna för kolsänkor och biologisk mångfald över tid. I detta arbete kommer regeringens aviserade bioekonomistrategi utgöra ett viktigt verktyg. Det är av stor vikt att en hållbar skoglig tillväxt med god och säkerställd tillgång till biomassa från den svenska skogen kan öka, inom ramen för att de nationella miljömålen nås.
- För att säkra ekosystemtjänster och mångfalden av arter i odlingslandskapet behövs ett ökat aktivt brukande så att ängar slås och betesmarker betas, en grön infrastruktur med variationsrika inslag av småbiotoper och andra livsmiljöer bevaras.
- Sverige behöver fortsätta verka för ökat internationellt fokus på biologisk mångfald och dess ekosystemtjänster, inklusive inom utvecklingssamarbetet.

Mål 16 Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

- 16.1 Våldet i Sverige har inte minskat. Det dödliga våldet i Sverige ligger kvar på ungefär samma nivåer som 2017 och andelen som utsatts för misshandel och hot har ökat något.
- 16.2 Många barn i Sverige upplever fortfarande fysiskt och psykiskt våld och kränkningar. I den senaste nationella kartläggningen av våld mot barn hade 14 procent av de tillfrågade barnen upplevt fysisk misshandel av en förälder någon gång under uppväxten. Få fall av människohandel mot barn anmäls och mörkertalet kan vara stort.
- 16.3 Våldsoffers benägenhet att polisanmäla sin utsatthet varierar i hög grad beroende på typ av brott och relation till förövaren. I lägst utsträckning rapporteras sexualbrott.
- 16.4 Sedan 2017 har Sveriges förmåga att förebygga, upptäcka och beivra illegala transaktioner förstärkts betydligt.
- 16.5 Enligt Rule of Law Index 2020 rankas Sverige som nummer 4 av 128 länder när det gäller lägst nivå av korruption, och har haft samma värde sedan 2017. Enligt Transparency Internationals korruptionsindex rankas Sverige som trea bland 180 länder när det gäller lägst nivå.
- 16.6 Legatums välständsindex rankar Sveriges styrning som ett av de mest effektiva i världen.
- 16.7 Det politiska deltagandet i Sverige är internationellt sett högt både i samband med val och i

demokratiska processer mellan valen. Sveriges medborgare uppfattar också sina möjligheter till politiskt inflytande vara högt i en internationell jämförelse. Samtidigt finns en relativt stor grupp i befolkningen som står långt ifrån deltagande och delaktighet i demokratin. Det demokratiska samtalet hotas av ett hårdnande debattklimat som riskerar att tysta viktiga röster.

16.8 Ej relevant i nationell kontext.

16.9 Delmålet är uppnått.

16.10 Informationsfriheten och offentlighetsprincipen är grundlagsskyddade i Sverige. Allmänhetens och medias rätt att ta del av allmänna handlingar får inte begränsas med hänsyn till andra intressen som de som anges i grundlag.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Sverige har arbetat aktivt med att säkerställa att målet nås, både nationellt, i det samlade svenska engagemanget för fred och utveckling i andra länder, i det internationella utvecklingssamarbetet och i de internationella och multilaterala institutionerna. Medborgarna i Sverige har högt förtroende för de politiska och statliga institutionerna. Otryggheten har ökat något och uppmäter de högsta nivåerna sedan mätningarna började 2006. Våldet i Sverige, inklusive det dödliga våldet har inte minskat. I ett globalt perspektiv har Sverige dock fortsatt mycket låga nivåer av dödligt våld. Det ungdomspolitiska målet slår fast att alla ungdomar ska ha makt att

forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Detta innebär en uttalad målsättning att ungdomar ska finnas med i samhällsbygget och att ungdomar har en uttalad rätt till inflytande. De delmål som handlar om transparenta institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer, tillhandahållandet av juridisk identitet, inklusive födelseregistrering, och att säkerställa allmän tillgång till information och skydda grundläggande friheter i enlighet med nationell lagstiftning och internationella avtal anses vara uppfyllda för Sveriges del.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

I regeringens demokratistrategi lyfts särskilt tre demokratiutmaningar. För det första finns ett demokratiskt utanförskap som innebär att många invånare står långt från deltagande och delaktighet i demokratin. För det andra är det demokratiska samtalet hotat genom ett allt hårdare samtalsklimat där demokratibärande röster tystas. För det tredje har antidemokratiska aktörer blivit synligare i samhället. Rättsväsendet lyfter fram att det har blivit svårare att få personer att vittna och det talas om tystnads-kulturer i delar av befolkningen. Sedan 2002 har nivån på antalet konstaterade fall av dödligt våld varierat mellan 68 och 113 fall per år. De senaste fem åren (2015–2019) har antalet fall legat på en högre och jämnare nivå än tidigare år. Olika typer av dödligt våld har dock utvecklats på olika sätt och de senaste årens ökning beror på en ökning av dödligt våld i kriminella miljöer. En majoritet av det dödliga våldet drabbade män 2019 och med undantag från enstaka år har andelen män som brottsoffer ökat sedan 2011. En högre andel män än kvinnor uppgav att de utsatts för hot, men kvinnor uppgav i större utsträckning än män att de utsatts för trakasserier samt sexualbrott genom tvång. Barn drabbas av såväl psykiskt som fysiskt våld och människohandel i Sverige. Pojkar blir i högre grad utsatta för misshandel, stöld och rån medan flickor i större utsträckning blir utsatta för sexualbrott och hot enligt undersökningar bland elever i årskurs nio. Svensk-födda elever med två utrikesfödda föräldrar uppgav utsatthet för brott i störst utsträckning. Störst andel utsatta för brott finns dock bland elever som lever i familjer med svagare ekonomiska resurser. Få fall av människohandelsbrott mot barn anmäls och mörkertalet kan vara stort.

Sveriges framgångar

För att minska brottsligheten och öka tryggheten i Sverige har omfattande satsningar genomförts. An-

talet anställda inom Polismyndigheten ska öka med 10 000 jämfört med 2016 fram till och med år 2024, vilket är en historisk satsning. Anslagen till övriga rättsvärdande myndigheter har också ökat. Regeringen har presenterat ett 34-punktsprogram mot gängkriminalitet, med åtgärder som spänner över fyra fokusområden; förbättrade verktyg för brottsbekämpning, skärpta straff, åtgärder för att bryta tystnadskulturen och brottsförebyggande insatser.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Fredsbyggande, konfliktförebyggande, stärkandet av demokrati och respekt för mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och antikorruption är tydliga prioriteringar i svensk utrikespolitik, inklusive i utvecklingssamarbetet. Att inkorporera arbetet med mål 16 som en central del i utrikes- och utvecklingspolitiken är en förutsättning för arbetet för en mer fredlig, jämlik och hållbar värld där de mänskliga rättigheterna upprätthålls. Sveriges utvecklings-samarbete bidrar till måluppfyllelsen genom direkta insatser såväl som genom dess konfliktkänslighetsperspektiv och en rättighetsbaserad ansats. Sverige arbetar aktivt med att främja inkluderande fredsprocesser och rättigheter för utsatta grupper i konflikt-situationer, inte minst att främja kvinnors deltagande utifrån agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Sverige har under perioden varit ledande i dessa frågor och arbetat aktivt med fredsbyggande, inte minst som medlem i fredsbyggandekommisionens organisatoriska kommitté och som ordförande i dess Liberiakonfiguration. Sverige är även en av de största givarna till FN:s fredsbyggande fond. Under 2017 blev Sverige medlem i International Development Law Organisation som ett ytterligare steg i arbetet för att främja rättsstatens principer och den regelbaserade globala ordningen. Sverige prioriterar det internationella arbetet för att förebygga och bekämpa organiserad brottslighet och korruption. Sverige stödjer därför arbetet som utförs inom Europarådet, OECD, UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) och CCPCJ (FN:s straffrättskommision).

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

Ungas delaktighet i samhällsbygget handlar inte enbart om att ta tillvara på ungas synpunkter och initiativkraft. Genom att stärka ungas möjligheter att delta i samhällets beslutsprocesser kan kunskapen om ungdomars förutsättningar och behov öka, vilket i sin tur bidrar till bättre beslutsunderlag och mer ändamålsenliga beslut. Valdeltagandet bland

ungdomar har ökat fyra riksdagsval i rad och allt fler ungdomar bedömer att de har möjlighet att påverka politiska beslut. År 2019 bedömde 34 procent av unga i åldern 16–29 år att de hade mycket eller ganska goda möjligheter att påverka politiska beslut på den nationella nivån. Barn i Sverige upplever fortfarande fysiskt och psykiskt våld. Enligt Stiftelsen Allmänna barnhusets senaste nationella kartläggning av förekomsten av våld mot barn (2016) hade 14 procent av de tillfrågade barnen upplevt fysisk misshandel av en förälder någon gång under uppväxten. Fem procent hade varit utsatta många gånger. 11 procent av barnen hade utsatts för psykisk misshandel av en förälder. Kränkningar i form av mobbning har ökat. FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) har blivit svensk lag. Att säkerställa barnets rättigheter och att skydda barn från alla former av våld och kränkningar, både i krigs- och i fredstid är grundläggande både i Sveriges nationella och internationella arbete. Under medlemskapet i FN:s säkerhetsråd arbetade Sverige aktivt för att stärka arbetet med barns rättigheter i konflikt och under Sveriges ordförandeskap i rådet antogs en resolution som uppmärksammade länken mellan att säkerställa barns rättigheter och konfliktförebyggande arbete. Sverige stod också 2018 värd för 'Agenda 2030 for Children: End Violence Solutions Summit', den första internationella högnivåkonferensen inom ramen för det globala partnerskapet för elimineringen av våld mot barn (Global Partnership to End Violence Against Children). Sverige deltar fortsättningsvis i det Globala Partnerskapet för att eliminera alla former av övergrepp och våld mot barn.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

I anslutning till den svenska demokratins 100-årsjubileum och mot bakgrund av de utmaningar demokratin står inför genomför regeringen 2018–2021 en satsning som syftar till att stärka förutsättningarna för människor att delta aktivt i demokratin och för att öka demokratins motståndskraft.

Regeringens arbete mot gängkriminaliteten har intensifierats genom 34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet. Anslagsökningar har tillförts flera rättsvårdande myndigheter som ett led i de ökade satsningarna inom brottsbekämpningsområdet. Regeringen genomför en brottsförebyggande satsning, med ett nationellt brottsförebyggande program och en förstärkning av stödet och samordningen av det brottsförebyggande arbetet på nationell och regional nivå. Regeringen har även

tillsatt en utredning som ska föreslå hur kommunerna kan få ett lagstadgat ansvar för brottsförebyggande arbete.

Åtgärder har vidtagits mot narkotikahandeln och nya straffskärpningar har genomförts gällande innehav och smuggling av illegala vapen och explosiva varor.

Ett stort antal lagändringar och resursförstärkningar till behöriga myndigheter har ökat effektiviteten i systemet för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Den 1 januari 2018 inrättade regeringen Center mot våldsbejakande extremism, som har i uppdrag att stärka och utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. De straffrättsliga sanktionerna mot företag har skärpts. Regeringen avser att inrätta en ny myndighet, Institutet för mänskliga rättigheter. Institutet föreslås ha i uppgift att främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige och föreslås starta sin verksamhet den 1 januari 2022.

Regeringen har beslutat om en nationell handlingsplan mot korruption i den offentliga förvaltningen. Lagstiftning om skärpt exportkontroll av krigsmateriel trädde ikraft 2018.

Som invald medlem i FN:s säkerhetsråd 2017–2018 arbetade Sverige aktivt för att säkerställa implementeringen av agendan för kvinnor, fred och säkerhet, unga, fred och säkerhet och för barn i väpnad konflikt. Ett svenskt kvinnligt medlingsnätverk och en stödfunktion för dialog- och fredsprocesser har utvecklats på Utrikesdepartementet inom ramen för arbetet med fredsprocesser.

Regeringen avser även tillsätta en utredning som ska lämna förslag på en strategi som syftar till att förebygga och bekämpa våld mot barn, inkluderat hedersrelaterat våld och förtryck. Under 2019 lanserades en demokratisatsning i utrikespolitiken. Demokratisatsningen syftar till att stärka demokratin globalt, bland annat genom att främja allas åtnjutande av mänskliga rättigheter, stärka respekten för rättsstatens principer och effektiva och oberoende institutioner samt motverka korruption.

I juli 2017 antog regeringen handlingsplanen Till det fria ordets försvar – åtgärder för att motverka utsatthet för hot och hat bland journalister, förtroendevalda och konstnärer. Handlingsplanen omfattar tre åtgärdsområden: ökad kunskap, stöd till utsatta samt ett stärkt rättsväsende.

Åtgärder för framtiden

- Fortsätta utveckla det brottsförebyggande arbetet på nationell, regional och lokal nivå.
- Fortsatt deltagande i internationella krishanteringsinsatser, såväl civila som militära, och fortsatt arbete med att integrera miljö-, klimat-, konflikt- och jämställdhetsperspektiv i internationella insatser.
- Sverige kommer fortsättningsvis vara en viktig och aktiv aktör på området för konfliktförebyggande och fredsbyggande, dialog- och fredsprocesser, inte minst inom det internationella utvecklingssamarbetet samt i FN, EU, Världsbanken och OSSE-arbetet.
- Sverige kommer även fortsättningsvis att driva frågor om demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer, inte minst inom det internationella utvecklingssamarbetet.
- Inom ramen för FN fortsätter arbetet med att genomföra agendan för hållbar fred. Fokus kommer främst vara på att säkerställa genomförande i fält, där förbättrat samarbete med berörda aktörer förblir en prioritet.
- Sverige fortsätter även sitt engagemang i fredsbyggande kommissionen och bidraget till fredsbyggande fonden.
- Sverige kommer även särskilt följa upp finansieringsfrågorna för fredsbyggande.
- Stärka samstämmigheten mellan de nationella och internationella aspekterna samt förebygga målkonflikter mellan olika politikområden för uppfyllandet av mål 16.

Mål 17 Stärka genomförande- medlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling

Kort sammanfattning av utveckling per delmål

17.1 Under de senaste åren har skatterna i Sverige täckt utgifterna med över 100 procent. Sverige ligger högt jämfört med andra europeiska länder, som har en genomsnittlig täckning på 60 procent. Sverige har tagit flera initiativ för att stärka inhemsk resursmobilisering och kapacitetsuppbyggnad på skatteområdet i utvecklingsområdet.

17.2–17.5 Sverige bidrar med 1 procent av BNI i ODA varav 0,21 procent av BNI till de minst utvecklade länderna.

17.6 Sverige ligger i framkant vad gäller teknik och innovation. Den svenska befolkningen använder internet i hög utsträckning, och internetanvändningen har ökat under pandemin.

17.7–17.8 Sverige har genom sitt utvecklingsarbete ett betydande stöd på området med fokus på stöd till forskning och forskningskapacitet, och forskningsbaserad innovation i låg och lägre medelinkomstländer⁶⁵.

17.9 Sverige har ökat stödet till kapacitetsuppbyggnad i utvecklingsländerna för att genomföra alla målen för hållbar utveckling. Exempelvis har Sida en ny strategi för kapacitetsutveckling.

17.10–17.12 Sverige arbetar för och värnar en fri, öppen och rättvis handel samt arbetar aktivt för utvecklingsländernas deltagande i världshandeln. Sverige har motverkat ökad protektionism och handelshinder i ljuset av covid-19-pandemin.

17.13–17.17 Sverige har stärkt samstämmighetspolitiken genom en proposition för Agenda 2030.

17.18–17.19 Sveriges stöd för kapacitetsuppbyggnad på statistikområdet har ökat från 2015 och uppgick 2018 till 156,3 miljoner kronor.

Sammanfattning av Sveriges uppfyllande av målet

Generellt om Sveriges uppfyllande av målet

Sverige har goda förutsättningar att fortsätta utvecklingen mot att nå målen i agendan nationellt. Skattekvoten har sjunkit något de senaste 15 åren, men ligger ändå relativt högt internationellt sett och täcker utgifterna med över 100 procent. Internetanvändningen i Sverige ligger på en hög nivå, men är generellt högre bland unga och inrikes födda än bland äldre och utrikes födda. Sverige har även ett välutvecklat statistiksystem, och en statistikplan som är helt finansierad av staten. Det bidrar till att statistik och information finns tillgängligt för uppföljningen av målen. Grundläggande statistik om befolkningen är framtagen enligt internationella standarder och registreringen av födselar och döda är i princip hundra procentig.

Sveriges utmaningar från 2017 och framåt

Sverige möter fortfarande utmaningar vad gäller samstämmighet, särskilt när det gäller analysverktyg och tydliga metoder för att synliggöra och hantera synergier och målkonflikter mellan olika politikområden.

Sveriges framgångar

Sedan 2017 har Sverige gjort fortsatta framsteg mot en mer samstämmig politik för hållbar utveckling. Redan 2003 antogs propositionen Politik för global

⁶⁵ Detta inkluderar bland annat Sveriges stöd till UNESCO, UNRISD, UNU WIDER.

utveckling (PGU), vilken har varit vägledande för Sveriges samstämmighetsarbete. Genom den proposition som antogs av Sveriges riksdag i december 2020 stärks samstämmigheten. Propositionen innehåller ett mål för Agenda 2030 som inkluderar PGU, men stärker också det vidgade perspektivet på samstämmighet som omfattar, inte bara den inhemska politikens påverkan på andra länder, utan även den påverkan som den inhemska politiken har på den egna statens möjligheter att åstadkomma en hållbar utveckling. I nuläget har Sverige processer för samstämmighet inom Regeringskansliet och mellan myndigheter, även om det på global nivå fortfarande saknas ett sätt att mäta politikens samstämmighet för hållbar utveckling.

Sveriges ansvar och bidrag i ett globalt perspektiv

Sverige uppnår det övergripande målet att bistå andra länder i deras utveckling med god marginal, genom upprätthållandet av 1-procentmålet i det svenska offentliga utvecklingsbiståndet. Andel av biståndet som går till ett antal sektorer relaterade till ekonomiskt och tekniskt stöd till utvecklingsländer, har ökat. Beloppet 2018 uppgick till 3,5 miljarder kronor. Svenskt bistånd till kapacitetsutveckling på statistikområdet har ökat från 2015 och uppgick 2018 till 156,3 miljoner kronor. Sverige verkar för fri, öppen och rättvis internationell handel, som ska vara hållbar och inkluderande, samt upprätthållandet av ett starkt multilateralt handelssystem, under WTO. Handel ska gynna kvinnor och män lika mycket och Sverige driver därför en feministisk handelspolitik. Sverige verkar också för öppna och rättvisa villkor för investeringar. Under pandemin har Sverige verkat för att handeln ska hållas fri och öppen utan onödiga begränsningar och har konsekvent varit en stark förespråkare för att bibehålla den fria rörligheten på EU:s inre marknad och avskaffande av alla handelsrestriktioner gällande medicinteknisk utrustning och läkemedel. Vidare tog Sverige ett initiativ som syftade till att ta bort tullar och handelshinder för medicinsk utrustning globalt. Sverige verkar också för att återuppta WTO-förhandlingar om borttagande av tullar och handelshinder för miljövaror och -tjänster. Sverige har haft ett stort engagemang i initiativet Aid for Trade sedan det lanserades 2005 och fortsätter att vara en betydande givare av handelsrelaterat bistånd, fjärde största i EU. Trenden har varit uppåtående de senaste åren och år 2019 uppgick utbetalningarna till 4,1 miljarder kronor. Det var den högsta siffran någonsin och en ökning med cirka 6 procent jämfört med året innan. Sverige har bland annat ett långt

engagemang i organisationen Enhanced Integrated Framework (EIF), som riktar sig till de minst utvecklade länderna, och är en av de största givarna. Stödet uppgår till 150 miljoner kronor för perioden 2017–2022. Sveriges spelar också en aktiv roll i organisationen genom att Sveriges WTO-ambassadör tog över ordförandeskapet i EIF:s styrkommitté hösten 2020.

Konsekvenser för barn och unga kopplade till målet

I Sverige finns en stark tradition av föreningsliv och att människor i samhället organiserar sig kring gemensamma intressen. Det gäller även unga. I Sverige är LSU – Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer – den paraplyorganisation som samlar flera ungdomsorganisationer som arbetar med ett brett spektrum av frågor med bäring på Agenda 2030. LSU utser varje år ungdomsdelegater till politiska möten, och driver egna internationella partnerskap. För regeringen är det prioriterat att ta vara på den initiativförmåga och kompetens som finns bland Sveriges unga. En rapport från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, visar att föreningslivet når färre unga, dock har engagemanget inte minskat⁶⁶. Det finns flera bakomliggande faktorer till detta, dock är det tydligt att formerna för organisering har förändrats i samband med digitaliseringen och uppkomsten av den nya tidens informationsteknologi. Idag är hälften av världens befolkning unga, varav 90 procent lever i utvecklingsländer. Att verka för systematisk integrering av ett ungdomsperspektiv och i partnerskap med unga i alla delar av utvecklingssamarbetet är därför angeläget.

Betydelsefulla politiska initiativ kopplade till målet från 2017 och framåt

- Lansering av en export-och investeringsstrategi samt plattform för hållbart företagande. Stärkt fokus på mänskliga rättigheter i arbetslivet och anti-korruption.
- Stockholm Tax Conference: Regeringen beslutade under hösten 2017 om uppdrag till Skatteverket och Sida att anordna och tillsammans med regeringen inbjuda till en internationell konferens om kapacitetsutveckling på skatteområdet. Konferensen ägde rum i Stockholm 30–31 maj 2018.

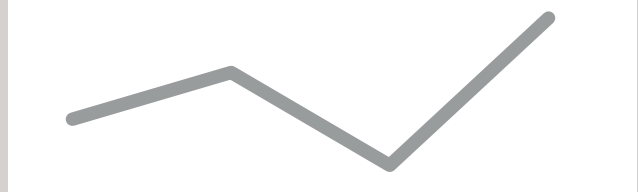
⁶⁶ https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer/uploads/ungidag_2020_-_ungas_ratt_till_en_meningfull_fritid.pdf

Diagrammet visar svenskt offentligt utvecklingsbistånd till kapacitetsutveckling på statistikområdet från 2015 till 2018, räknat i miljoner kronor.
Källa: SCB

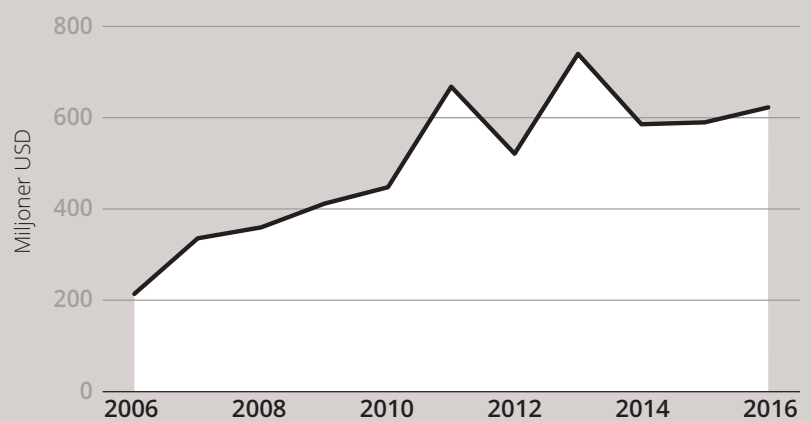
Svenskt offentligt utvecklingsbistånd (ODA) till kapacitetsutveckling på statistikområdet

	2015	2016	2017	2018
Utbetalt, miljoner kronor (netto)	112,5	132,8	92,6	156,3

Diagrammet visar värdet av samtliga resurser (i USD) till kapacitetsuppbyggnad på statistikområdet i utvecklingsländer. Källa: FN:s globala databas

Värdet i USD av samtliga resurser som ställs till förfogande för att stödja uppbyggnad av statistisk kapacitet i utvecklingsländerna

- Skatteverkets tjänsteexport; under perioden 2017 till och med 2020 har Skatteverket bedrivit projektverksamhet i Albanien, Bosnien-Hercegovina, Kambodja, Kenya, Kosovo, Mocambique, Moldavien och Ukraina.
- Under 2019 har Skatteverket deltagit i ett gemensamt International Training Program (ITP) med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten (Social Protection for Sustainable Development).
- Skatteverket har under 2019 designat ett International Capability Building Program (ICBP) med fokus på bland annat frivillig medverkan att betala skatt. Programmet startade hösten 2020. Nigeria, Zambia, Kenya och Sydafrika deltar i programmet.
- Partnerskap med civilsamhället; sedan 2018 finns en ny och utvidgad överenskommelse mellan regeringen och det civila samhället genom Nationellt organ för dialog och samverkan (NOD).

Åtgärder för framtiden

Sverige bör:

- Stärka processer för att bättre hantera målkonflikter och stärka synergierna mellan politikområden, i enlighet med regeringens proposition för Agenda 2030.
- Fortsatt bidra till utvecklingen av verktyg för att analysera synergier och målkonflikter mellan målen
- Bidra till EU-arbetet för att skapa bindande regler för företag och mänskliga rättigheter.
- Fortsätta arbeta mot global skatteflykt.
- Upprätthålla det svenska stödet till kapacitetsuppbyggnad av skattesystem i utvecklingsländer med stärkt fokus på hur stödet kan bidra till principen om att ingen ska lämnas utanför.
- Lyfta våra positiva erfarenheter från inkludering av ungdomsdelegater till internationella möten och uppmuntra att fler länder ska göra detsamma.
- Fortsatt vidareutveckla samverkansformer och partnerskap med unga i alla delar av policyutvecklingen, från problemformulering, planering, genomförande, rapportering och till utvärdering samt dra nytta av digitala verktyg i arbetet.

11. Finansiering av Agenda 2030: genomförandet av Addis Ababa Action Agenda om utvecklingsfinansiering

Graden av framgång i genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling är intimt sammanlänkad med storleken och riktningen på de finansiella resurser som understödjer detta arbete. Att det globalt inte avsätts tillräckliga resurser avspeglas i det faktum att genomförandet inom vissa mål stagnerat eller till och med går bakåt. FN:s konferens om handel och utveckling (UNCTAD) beräknar att genomförandearbetet i nuläget kräver ett finansiellt tillskott på ofattbara 7 biljoner USD (sjutusen miljarder USD). De sociala och ekonomiska effekterna av pågående covid-19-pandemi, som redan är kännbara och med stor säkerhet kommer att öka, ger anledning till oro för ytterligare eftersläpningar i genomförandet.

Om de globala målen för hållbar utveckling ska uppnås 2030 krävs en omfattande finansiell resursmobilisering och ett avsevärt intensifierat arbete med att hitta innovativa finansieringsmetoder och samarbeten. Addis Ababa Action Agenda on Financing for Development (FfD) är central i detta sammanhang genom att den fastställer hur de globala målen för hållbar utveckling ska finansieras. Addis-agendan, som består av ett stort antal konkreta åtaganden inom sju åtgärdsområden, utgör ett sammanhängande ramverk för arbetet med att utveckla hållbara finansieringar. För att skapa incitament för förändringar i konsumtion, produktion och investeringar, omfattar agendan de tre dimensionerna av hållbarhet - ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet. Addis-agendan är med detta intimt sammankopplad med Agenda 2030 och vilar på samma principer. Addis-agendan fångar kärnan i de utmaningar som finns för att uppnå de 17 globala målen och omvandlar dessa till operativa åtaganden. På samma sätt som Agenda 2030 lyfter Addis-agendan fram betydelsen av samstämmighet mellan olika politikområden och aktörer i hela samhället.

Den svenska regeringen deltog aktivt i framtagandet av Addis-agendan och ser den som ett centralt verktyg i arbetet med genomförandet av Agenda 2030 då den utgör ett sammanhängande, konkret

och operativt inriktat ramverk för att mobilisera finansiella resurser, teknologi och partnerskap som behövs för att vi ska nå de globala målen för hållbar utveckling. Regeringen arbetar aktivt med alla områden i Addis-agendan, men har identifierat ett antal områden som särskilt prioriterade i genomförandet. Dessa områden är: i) samstämmighet för utveckling, (ii) miljö och klimat, (iii) jämställdhet, (iv) makroekonomisk stabilitet, demokratisk styrning, sysselsättning, hållbara hälso- och sociala trygghetssystem, (v) inhemsk resursmobilisering med fokus på bekämpning av olagliga kapitalflöden och skatteflykt, (vi) innovativ finansiering och ökad kapitalmobilisering, (vii) internationellt utvecklingssamarbete/ officiellt utvecklingsbistånd och (viii) forskning, teknik och innovation.

Sverige avser att ha en fortsatt hög profil i arbetet med att genomföra Addis-agendans åtaganden och ser i ljuset av pågående covid-19-pandemi, behov av att ytterligare tydliggöra det viktiga samspelet med Agenda 2030.

Att dela framgångsrika verktyg är särskilt viktigt för att kunna skala upp lösningar för att nå Agenda 2030. Nedan lyfts exempel på insatser som gjorts inom ramen för de sju åtgärdsområden som utgör ramverket i Addis-agendan. Dessa exempel är främst valda med hänsyn till graden av innovation och replikerbarhet. Varje åtgärdsområde har bäring på flera av de globala målen medan varje box lyfter ett särskilt verktyg som skulle kunna replikerat. Genom att lyfta fram exempel på insatser, resultat och utmaningar avser kapitlet att ge underlag för en exempeldriven och lösningsorienterad dialog mellan olika aktörer i både det nationella och internationella genomförandet.

a) Inhemsk offentliga resurser

Mobilisering och styrning av inhemsk offentliga resurser är centralt i omställningen till ett mer hållbart samhälle. Statens förmåga att på ett effektivt och transparent sätt inhämta skatt är en förutsättning för inriktningen och styrkan i detta omställ-

ningsarbete. Detta är relevant för både utvecklade länder och utvecklingsländer. Genom att styra användningen av medel inom offentliga sektorer, till exempel inom skola, sjukvård, infrastruktur och pensionsförvaltning, i en hållbar riktning kan staten agera förlöpare och tjäna som inspiratör.

För att nå målen i Agenda 2030 generellt sett krävs både en betydande ökning av andelen offentliga medel och en tydligare styrning mot ett mer effektivt användande. För att understödja detta arbete behöver insatser riktas både mot områden som kan öka de offentliga intäkterna och faktorer som i nuläget motverkar detta. De största utmaningarna, som ligger i linje med Inter-agency Task Forces (IATF) analys, handlar om att motverka olagliga finansiella flöden (som i nuläget beräknas vara större än det samlade internationella biståndet), skapa hinder för skatteflykt, penningtvätt och finansiering av terrorism, återlämning av stulna tillgångar och inte minst kapacitetsbrister i många länders skattesystem.

Ett fungerande skattesystem i form av institutionell kapacitet är centralt ur ett resursmobiliseringsperspektiv, men utväxlingen uteblir om incitamentet att betala skatt är svagt. En resursmobilisering genom ökad skatteintäkt måste därför ses ur ett bredare perspektiv som innefattar insatser som syftar till att öka tilliten till staten som resursförvaltare. I detta sammanhang är korruptionsbekämpande insatser centralt. Sverige arbetar aktivt och samstämmigt med dessa utmaningar både nationellt och genom sitt internationella engagemang. Nedan lyfts två verktyg som kan öka andelen offentliga resurser för att stärka genomförandet av Agenda 2030.

CO₂-skatt

Som ett av de första länderna i världen införde Sverige 1991 en skatt på koldioxid. Syftet är att minska utsläppen genom att sätta ett pris på utsläpp av växthusgaser och låta förorenaren betala. Flera kompletterande åtgärder har under åren genomförts för att säkerställa möjligheter till anpassning, som exempelvis tidsbegränsade konverteringsstöd för byte av uppvärmningssystem, utbyggnad av kollektivtrafik och skattebefrielse för biodrivmedel. Av konkurrensskäl tillämpades länge två skattesatser för uppvärmningsbränslen där jordbruket och industrin betalade en lägre skattesats. Dessa nedsättningar fasades dock ut 2018.

Skatteintäkterna från koldioxidskatten uppgick år 2019 till drygt 2,6 miljarder USD. Främst kommer intäkterna från drivmedelsbeskattning i transport-

sektorn. De flesta bedömare är överens om att koldioxidskatten har bidragit till att användningen av fossila bränslen för uppvärmning minskat kraftigt. Idag värms över 90 procent av alla lägenheter i Sverige av fjärrvärme och cirka 80 procent av de insatta bränslena i den värmeproduktionen består av obeskattade avfallsrester från skogsindustrin samt hushållsavfall. Koldioxidskatten har också haft betydelse för användandet av biodrivmedel i transportsektorn.

Koldioxidskatten kommer sannolikt att fortsätta att spela en viktig roll i den svenska miljöbeskattningen. Med tiden har dock skatten kompletterats med andra styrmedel med liknande syften, till exempel en reduktionsplikt med krav på inblandning av biodrivmedel i bensin och diesel. Koldioxidskattens framtid avgörs också till viss del av EU:s framtida regelverk och hur dessa harmoniserar med den nationella lagstiftningen.

Kapacitetsuppbyggnad inom skatteområdet Skatteverket har bedrivit bilaterala projekt på mellan tre och sex år tillsammans med skatteförvaltningar i länder som Moldavien, Kenya och Sydafrika. Genom en långtidsexpert på plats hos systemmyndigheten och korttidsexperter som bidrar med expertis i sakfrågor ges stöd baserat på efterfrågan. Samarbetet handlar både om att ge stöd i effektivisering av myndigheten och om att skapa förtroende hos medborgare och företag. Detta bidrar till en ökad inhemsk resursmobilisering genom ökade skatteintäkter, men även genom ett kundorienterat arbetssätt som underlättar för företag och privatpersoner. Skatteverket har under perioden 2015–2020 skalat upp verksamheten för att möta de åtaganden som gjorts inom Addis Tax Initiative (ATI). Skatteverkets tjänsteexport finansieras huvudsakligen av Sida. Under tiden 1998 till 2008 utvecklades South African Revenue Service (SARS) till en av de bästa myndigheterna i Sydafrika samtidigt som skatteintäkterna ökade från 12,5 miljarder USD till 45,8 miljarder USD. Samverkan omfattade bland annat frågor kring strategisk utveckling, riskhantering, service, IT, e-tjänster, organisation och korruption. Under tiden 2014–2017 drev Skatteverket och skatteförvaltningen i Moldavien (STS) ett utvecklingsprojekt med fokus på administration, service och revision. 2014 till 2019 drev Kenya Revenue Authority (KRA) och Skatteverket ett utvecklingsprojekt med inriktningen Risk management, Datawarehouse och Change management. Stödet ledde bland annat till större kundfokus och bättre efterlevnad av KRA:s uppdrag och verksamhet.

Under denna tid ökade skatteintäkterna markant, skattebasen breddades och den frivilliga medverkan ökande.

Projektet kräver att värdlandet tar ansvar för att kunskapen och kapaciteten sprids inom myndigheten, vilket förutsätter en fungerande intern kommunikation kring lärande inom organisationen.

b) Inhemskt och internationellt företagande och finans

Offentliga medel är viktiga för att skapa förutsättningar för att finansiera hållbar utveckling, men räcker inte för att täcka finansieringsgapet. Ökat privat kapital är avgörande om världen ska lyckas i genomförandet av Agenda 2030. Genom att lyfta in hållbarhet som ett integrerat koncept i affärsmodellen kan aktörer inom den privata sektorn och det internationella finansiella systemet spela en nyckelroll i utvecklingen av nya produkter, koordinering av globala värdekedjor och skiften av globala kapitalflöden. Flera svenska företag är pionjärer inom hållbart företagande och gröna lösningar. Det finansiella systemet spelar dock en särskild roll i privata sektorns arbete med Agenda 2030 genom dess katalytiska förmåga att skifta finansiella flöden till gröna företag och investeringar. Investerarna kan i sin makt av ägare i en stor mängd börsbolag i Sverige och internationellt påverka för en anpassning till Agenda 2030 och Parisavtalet.

Den privata sektorn bedriver en bred verksamhet kopplat till hållbart företagande och investeringar både inom sina respektive branscher, integration i globala värdekedjor och inom olika nätverk så som Swedish Investors for Sustainable Development, SISD, och Swedish Leaders for Sustainable Development, SLSD. Ett antal nya investeringar har gjorts för detta i gröna obligationer, Världsbanksobligationer samt lansering av nya fonder relaterade till Agenda 2030. Statliga aktörer samfinansierar projekt tillsammans med den privata sektorn bland annat genom etablerandet av investeringsfonder, startup-inkubatorer och inom specifika industriprojekt, så som till exempel vätgasproducerat stål – Hybrit. Internationellt bidrar svenska investerare till att stärka förutsättningarna för det privata näringslivet genom investeringar i hållbara projekt och fonder. Nedan lyfts två verktyg som illustrerar hur både banker och civilsamhället kan påverka det finansiella systemet att kanalisera mer resurser till gröna investeringar och undvika investeringar som underminerar Agenda 2030.

Gröna lån och obligationer

Både offentliga och privata aktörer erbjuder gröna finansiella produkter för att öka utbudet av finansiering av Agenda 2030. Svenska banker, bland annat Swedbank, har utfärdat gröna lån som del av bankens totala hållbarhetsorienterade finansieringserbjudanden. Det är en flexibel projektfinansieringsform för specifika syften som syftar till att stödja en positiv klimatpåverkan och skapa långsiktigt solida och hållbara bolag. Gröna lån har en god flexibilitet i form av exempelvis löptid och volym, där specifika villkor och krav baseras på respektive låntagare och underliggande syfte med finansieringen. Swedbank har även introducerat hållbarhetslänkade lån som användas för generella företagsändamål. Lånen kopplas till låntagarens hållbarhetsmål och strategi, och följs upp genom sociala, etiska eller miljörelaterade indikatorer. Låntagarens prestation inom hållbarhetsområdet kopplas till lånets prisättning. Förbättrad hållbarhetsprestanda kan sänka priset på lånet medan räntan istället höjs om målen inte uppfylls.

Vid årets slut 2019 hade Swedbank 169 miljarder USD i utestående gröna lån varav 83 procent var till energieffektiva och miljömärkta fastigheter och 17 procent till vindkraftsproduktion. För hållbarhetslänkade lån hade Swedbank 422 miljarder USD i utestående hållbarhetslänkade lån vid årets slut 2019.

Utmaningen med gröna och hållbarhetslänkade lån är bland annat att det ökar administrationen av utlåningen samt ställer ökade krav på hållbarhetskompetens hos medarbetarna i banken. En viktig del i att ge ut en grön obligation är att åiterrapportera vilka miljö- och klimateffekter de har bidragit till. Extern granskning och verifiering av företagens gröna ramverk är en nyckelfaktor för att undvika så kallad "Green-Washing". Samtidigt utgör marknaden för gröna obligationer blott 3 procent av den totala marknaden, vilket påvisar vikten att skifta finansiella flöden inom andra områden.

Fair Finance Guide

Fair Finance Guide är ett initiativ som granskar och rangordnar hur hållbart svenska banker investerar och lånar ut pengar. Resultaten publiceras så att bankkunder och konsumenterna enkelt kan jämföra bankers hållbarhetsbetyg. Bankkunder uppmanas även att skicka ett förskrivet brev till sin bank som uppmanar till större hänsyn till hållbarhet, vilket hittills över 23 000 personer i Sverige har gjort. Fair Finance Guides granskningar har fått omfattande mediauppmärksamhet.

Ökad insyn och konsumenttryck har haft effekt på bankerna. Initiativet finns hittills i tretton länder och drivs av koalitioner i civilsamhället och finansieras av Sida med 72 400 USD per år. Sedan starten 2015 har flera banker kraftigt skärpt sina hållbarhetskrav vid investeringar och utlåning. Flera banker har tagit stora kliv för att fasa ut investeringar i fossilbranschen, där två av de största kapitalförvaltarna i princip helt uteslutit fossilbolag ur sina investeringar. Under 2020 bidrog granskningen av bankernas kopplingar till skövling och bränder i Amazonas till att bankerna började ställa krav på den brasilianska regeringen, som lade ett tillfälligt förbud mot bränder.

Fair Finance Guide är ett bra exempel på hur konsumenttryck på finansaktörer i Sverige kan leda till positiva förändringar när det gäller finansaktörers bidrag till de globala målen för hållbar utveckling. Verktyget spelar en central roll för att påverka finansbranschens normer i höginkomstländer, men finansieringen av verktyget behöver breddas. Med endast en finansiär riskerar verktyget fasa ut ifall prioriteringarna förändras. Detta illustrerar vikten av att säkra en bred finansiering för konsumentorienterade verktyg.

c) Internationellt utvecklingssamarbete

Internationellt utvecklingssamarbete spelar en viktig roll som finansieringskälla genom att det i många fall riktas mot länder med utbredd fattigdom och människor och regioner som är de mest marginaliserade. Därför är det en viktig resurs för att tillvarata principen om att inte lämna någon utanför. Inom en mer diversifierad utvecklingsfinansiering, som innefattar en ökad närvaro av privata aktörer, kan internationellt utvecklingssamarbete spela en viktig katalytisk roll och tjäna som kunskapskälla.

Sverige ser internationellt utvecklingssamarbete som en viktig resurs för utveckling och avsätter årligen en procent av BNI (44,5 miljarder kronor eller 6,15 miljarder USD för 2020). Skälen att bibehålla en relativt hög andel är flera. Demokratiska principer hotas i allt fler länder, antalet konflikter i världen ökar, mer än 80 miljoner människor befinner sig på flykt, utrymmet för det civila samhället krymper och vi ser bakslag inom det globala arbetet för kvinnors rättigheter. Antalet människor i extrem fattigdom beräknas ha ökat kraftigt under 2020 som ett resultat av pandemin och med detta följer också ett ökat behov av humanitära insatser. Till detta ska läggas en eskalerande klimatkris i form av temperaturhöjningar och en snabbt minskad biolo-

gisk mångfald. Premisserna för det internationella utvecklingssamarbetet blir med detta viktigare än någonsin. Genom att bibehålla målet om att avsätta en procent av BNI och ett fortsatt aktivt deltagande i den internationella dialogen, avser Sverige ha en fortsatt hög profil inom både det multilaterala och bilaterala utvecklingssamarbetet. Nedan följer några exempel på hur Sverige arbetar aktivt med att utveckla mer effektiva verktyg för fattigdomsbekämpning och ökade investeringar i hållbara lösningar.

Garantiinstrument

Resurser finns globalt, men de kanaliseras inte i tillräckligt hög grad till låg- och medelinkomstländer. I många länder finns idag begränsad finansiering för små och medelstora företag, särskilt för kvinnor och unga entreprenörer. Det kan handla om att lån till dessa företag bedöms av banker och investerare som alltför riskfyllda. Genom att utfärda garantier delar biståndsmyndigheten Sida risker med långivare och andra investerare i låginkomstländer och möjliggör på så vis nödvändig finansiering till dessa företag. Sida har till exempel utfärdat garantier till lokala banker i flera afrikanska länder för att möjliggöra lån till bland annat kvinnliga entreprenörer. Garantier används också för att mobilisera kapital för hållbara investeringar från institutionella investerare.

Garantiinstrumentet är en statsgaranti, vilket skapar hög trovärdighet för garantitagarna. Garantier inom utvecklingssamarbetet bygger på samma modell för statliga garantier som utfärdas för inhemska ändamål. Garantier ställs ut mot en avgift som speglar risken och placeras i en reserv för att täcka eventuella framtida skadefall. Vid behov, när Sida samarbetar med svaga parter, kan avgiften subventioneras med biståndsmedel och det är bara då som biståndsmedel tas i anspråk. Den svenska regeringen ser stor potential i Sidas garantiverksamhet. Garantiramen, som fungerar som ett tak för Sidas garantier, har höjts till 17 miljarder kronor för 2021. Per 31 december 2020 hade Sida 40 utestående garantier till ett värde av 8,8 miljarder kronor. Garantierna har mobiliserat kapital om 23,8 miljarder kronor. Det är det belopp som en motpart, till exempel en lokal bank i ett samarbetsland, är villig att investera i en verksamhet till följd av Sidas garanti.

Garantiinstrumentet har visat sig vara flexibelt, effektivt och katalytiskt. Det kan hantera olika typer av risk, går att tillämpa i de flesta sektorer och miljöer samt kan riktas till prioriterade målgrupper. Garantier kan med fördel kombineras med tekniskt bistånd till långivare och låntagare. Bland utma-

ningar kan nämnas att garantier ofta är komplexa och därmed tidskrävande att bereda. En annan utmaning är kopplad till resultatuppföljning och rapportering. Eftersom samarbetspartnern ofta är en kommersiell bank och de fattigdomsminskande effekterna ofta är indirekta, krävs i regel kompletterande lösningar för uppföljning av utvecklingseffekter.

Hållbara investeringar för ökad jämställdhet
Swedfund är ett statligt bolag vars uppdrag är att bidra till minskad fattigdom genom att investera i och utveckla hållbara företag i låg- och medelinkomstländer. Swedfunds investeringar bidrar till att öka kvinnors ekonomiska egenmakt. Swedfund har till exempel investerat i företaget Kasha Global, vars e-handelsplattform erbjuder kvinnor i framför allt Rwanda och Kenya att hitta information om samt möjlighet att köpa menstruations- och hälsovårdsprodukter, preventivmedel och HIV-tester. Kasha tillhandahåller en innovativ plattform som möjliggör e-handel både offline och online, vilket gör det möjligt att köpa produkterna digitalt med vilken typ av mobiltelefon som helst, med eller utan internetanslutning. Denna investering bidrar till att stärka sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, vilket är grundläggande för arbetet för mänskliga rättigheter och mot diskriminering.

Kashas affärsmodell är centrerad kring tre huvudområden: ökad tillgång till hälsovårdsprodukter, information om hälsa samt sysselsättning och förbättrad försörjning för kvinnor med låg inkomst. 65 procent av kunderna är kvinnor med låg inkomst i stad eller på landsbygd, som ofta har svårt att få tag på information och prisvärda produkter av bra kvalitet kopplade till kvinnors hälsa. Swedfunds finansiering möjliggör Kashas tillväxt i Kenya och Rwanda, förbättra den digitala plattformen samt stödja expansionen till andra afrikanska länder.

Samtidigt som Swedfund kan gå in som investerare saknas det projekt med den risk- och avkastningsprofil som företagen kan acceptera. En annan utmaning är att institutionella investerare inte kan göra små investeringar, vilket kräver att projekt buntas ihop till en investering. Detta kan ske genom att institutionella investerare utfärdar garantier som fördelar risk och minskar transaktionskostnader mellan företag och banker.

d) Internationell handel för utveckling

Fri, hållbar och inkluderande handel i kombination med ett starkt multilateralt handelssystem är centrala element i utvecklingsfinansieringsagendan. Effek-

ten av ett ökat marknadstillträde kan många gånger vara större än direkt ekonomiskt stöd genom bistånd, förutsatt att det kombineras med åtgärder för att öka och diversifiera ländernas produktionskapacitet. Handel är således en viktig motor för tillväxt och fattigdomsbekämpning. I det bredare utvecklingssamarbetet behöver man stärka den institutionella kapacitet som krävs för en fungerande handel, inkluderat förmågan att leva upp till exportmarknadernas krav för att kunna dra fördel av ökat ett marknadstillträde.

Sverige fortsätter att vara ett land som verkar för en öppen och regelbaserad handel och att låg- och medelinkomstländer kan delta i och dra nytta av ökad handel. Det svenska exportfinansieringssystemet, med höga hållbarhetskrav och förmånliga villkor, möjliggör handel och investeringar med stor effekt för våra partnerländers utvecklingsmål. I skärningspunkten mellan dessa verktyg kan finnas outnyttjade resurser som ökar potentialen för hållbarhet och fattigdomsbekämpning. Svenska myndigheter arbetar inom ramen för bredare relationer med att identifiera synergier mellan utvecklingssamarbetet, handelspolitiken och främjandet – och på så sätt katalysera mer finansiella resurser till de globala målen för hållbar utveckling. Nedan lyfts två verktyg som illustrerar hur handeln kan stärka genomförandet av Agenda 2030 genom att främja hållbarhet, marknadstillträde och ekonomisk tillväxt.

Hållbara exportkrediter

Statliga exportkreditgarantier utgöra ett kraftfullt verktyg för att finansiera projekt som behöver genomföras för att nå utvecklingsmålen. Om värdet av de varor och tjänster som köps in och ska finansieras uppgår till minst en tredjedel svenskt ursprung kan Exportkreditnämnden (EKN) försäkra de banker som ställer ut lån och garantera betalningsrisken. En garanti från EKN är en garanti från AAA-rankade svenska staten, vilket gör finansieringen tillgänglig för en rimlig kostnad för köparlandet. EKN och finansierande banker ställer gemensamma krav på projektets hantering av risker. Under perioden 2019–2020 bidrog det svenska exportkreditsystemet till finansiering av projekt som bidrar till utvecklingsmålen på 1,2 miljarder USD. Sveriges arbete har bidragit till att införa internationella hållbarhetskrav inom infrastruktur, skydd av ekosystem, ökade krav på rimlig ersättning för markanspråk, samt krav på att röja riskområden på exempelvis minor innan entreprenören får tillträde. Projekt som drivits under 2019–2020 innefattar bland annat vägbyggen i Ghana, järnväg i Tanzania

som förbinder kust och inland och sju solenergiparker i Angola. Det svenska exportkreditsystemet, via det statligt ägda bolaget SEK, har möjliggjort 85 procent av finansieringen, 678 miljoner USD, som utgör ett grönt lån och därmed innebär en lägre kostnad för lånet.

Det är viktigt för internationella finansörer att vara med tidigt för att i så hög utsträckning som möjligt kunna påverka att hållbarhetsriskerna hanteras på ett ansvarsfullt sätt. Hållbarhetskraven från EKN sträcker sig ofta längre än nationell lagstiftning. I projekt med statliga aktörer är detta ofta utmanande då EKN i praktiken kräver att den statliga aktören gör mer än vad lagen kräver. Samordning kan vara utmanande då det ofta är många parter involverade, vilka kan ha olika syn på vilka hållbarhetskrav som ska gälla och hur informationsunderlaget ska värderas och bedömas.

Aid for Trade

Sverige lägger stor vikt vid och är en betydande givare av handelsrelaterat utvecklingssamarbete, Aid for Trade (AfT), där Sverige är fjärde största givare i EU. Utbetalningarna av AfT har haft en uppåtgående trend de senaste åren och uppgick 2019 till 497 miljoner USD. Insatser sker på såväl bilateral som regional och global nivå. Huvuddelen av insatserna sker genom Sida, men även Kommerskollegium bedriver egna handelsrelaterade biståndsinsatser.

Kommerskollegium driver den nationella kontaktpunkten Open Trade Gate Sweden (OTGS) som ger exportörer i utvecklingsländer stöd för att exportera till Sverige och EU. OTGS bistår med information om regler och procedurer, tillhandahåller marknadsinformation samt bidrar till kontaktskapande mellan exportörer och importörer. OTGS genomför även långsiktiga projekt för att bygga kapacitet att underlätta export i länderna. OTGS har bidragit till bättre förutsättningar för exportörer i utvecklingsländer att få tillträde till Sverige och EU som marknad. Budgeten var cirka 9,5 miljoner kronor (1,1 miljoner USD) år 2020.

Det är fortsatt av stor vikt att verka för att det finns tillräckligt med resurser för AfT och att driva på för att målet att AfT ska öka uppfylls. Det är också en fortsatt utmaning att se till att stödet når de minst utvecklade länderna i högre grad. Vidare är det viktigt att fortsätta att integrera hållbarhet och jämställdhet i AfT, inklusive att utveckla hur AfT i ännu högre grad kan bidra till klimatomställning, grön omställning samt hälsa.

e) Skuld och skuldhantering

Sunda offentliga finanser är avgörande för att länder själva ska kunna finansiera större projekt inom exempelvis energi eller infrastruktur. I vissa fall hamnar utvecklingsländer i en skuldspiral som underminerar förmågan att genomföra långsiktiga och strategiska investeringar. De ekonomiska konsekvenserna av covid-19-pandemin riskerar att försämra länders finansiella förmåga att utföra skuldbetalningar till IMF, vilket belyser behovet av insatser som tillfälligt lättar skuldbördan. Sverige arbetar inom multilaterala fora så som Världsbanken och den Internationella valutafonden (IMF) för att främja finansiell stabilitet, minskad korruption och god styrning samt stärkt investeringsklimat.

Samtidigt som insatser på makroplanet är viktiga för att värna finansiell stabilitet krävs även åtgärder på mikroplanet som påverkar hushållens finansiella situation, där remitteringar spelar en nyckelroll i många utvecklingsländer. Remitteringar uppgick år 2019 till 554 miljarder USD, vilket var 3,6 gånger större än världens samlade bistånd under samma år. Regleringen av remitteringar är komplicerad där behovet av rörligare kapital krockar med lagstiftning som syftar till att motverka penningtvätt och illegala finansiella flöden. Remitteringarnas gränsöverskridande natur belyser behovet av att nå internationella lösningar som tar hänsyn till intressekonflikter. Följande verktyg lyfter verktyg som kan bidra till att utvecklingsländer frigör resurser till Agenda 2030 samt öka den ekonomiska tillväxten genom remitteringar.

IMF:s fond CCRT

IMF:s fond Catastrophe Containment and Relief Trust (CCRT) ger bidrag för att stötta låginkomstländerns skuldbetalningar till IMF för att därigenom frigöra resurser i länderna att hantera effekterna av det nya coronaviruset. Regeringen beslutade den 17 juni 2020 om cirka 30 miljoner kronor (3,6 miljoner USD) i stöd till IMF och dess fond (CCRT). Målet med Sveriges stöd till CCRT är att bidra till att minska låginkomstländernas kostnader för skuldbetalningar till IMF och därigenom frigöra resurser i länderna för att de ska kunna hantera pågående kris till följd av covid-19. Målet är även att detta stöd ska minska risken för att länderna utestängs från finansiering från andra aktörer, på grund av eventuella dröjsmål till IMF.

29 länder har fått stöd inom ramen för CCRT. IMF:s bedömning från oktober är att resurser som frigjorts genom den första delen av CCRT-skuldlätt-

naden hjälpte till att stötta akuta hälsoinsatser samt socialt och ekonomiskt stöd för att mildra pandemins effekter.

Jämförelsetjänst om kostnad för remitteringar – Money from Sweden

Inom ramen för utvecklingssamarbetet har Konsumentverket sedan 2014 drivit webbtjänsten Money from Sweden, som syftar till att underlätta prisjämförelser för remitteringar med avsikt att pressa priserna på marknaden nedåt och underlätta för migranter och andra konsumenter som vill skicka pengar. Detta bidrar till att uppfylla SDG 10.c om minskade remitteringskostnader, samt tillvaratar de positiva utvecklingseffekterna av migration. Tjänsten finns på engelska, arabiska och svenska.

Money from Sweden bidrar till en mer transparent marknad med starkare konkurrens. Även om det kvarstår en bit till målet i Agenda 2030 så har överföringskostnaderna minskat. Kostnaderna att skicka pengar från Sverige har sjunkit med 6–7 procentenheter till flera länder för den som skickar minst 360 USD. Money from Sweden bedöms ha påverkat marknaden i gynnsam riktning. Besöksiffrorna på Money from Sweden tyder på att tjänsten nu är känd hos målgruppen. Tjänsten hade 2020 drygt 440 000 besök, en ökning med 14 procent jämfört med 2019.

Tjänsten håller fortfarande på att utvecklas och det är fortfarande en utmaning att nå målgruppen så att kännedomen förblir fortsatt hög. Den vanligaste besökaren är mycket nöjd med tjänsten men vill ha fler länder och operatörer på marknaden inkluderade. Bristande transparens hos operatörer och banker vad gäller växelkurser innebär viss begränsning för Money from Sweden:s verksamhet. Genomsnittskostnaden för att skicka 360 USD från Sverige är fortfarande högre än det internationella genomsnittet på 6,8 procent. Detta belyser svårigheten att synkronisera åtgärder hos privata operatörer och banker som konkurrerar på en internationell marknad. Covid-19-pandemin har lett till minskningar av remitteringar globalt samt gjort det dyrare att skicka remitteringar.

f) Adressera systemiska frågor

Finansieringen av Agenda 2030 är beroende av ett flertal strukturella faktorer som avgör hur väl länder lyckas generera offentliga resurser, attrahera privata investeringar och genomföra nödvändiga reformer. Samtidigt undermineras genomförandet liksom fi-

nansieringen av icke hållbara fossilsubventioner och illegala finansiella flöden. Problemet med illegala finansiella flöden är särskilt akut i utvecklingsländer där kapitalflykten i Afrika år 2020 översteg värdet av regionens bistånd och direktinvesteringar. Sverige arbetar både nationellt och internationellt med frågor som rör systemövergripande och gränsöverskridande frågor. Internationellt samarbete och utbyte av information och verktyg är avgörande faktorer för att motverka illegala finansiella flöden samt öka incitamenten att skifta produktionsätt till mer miljövänliga alternativ.

En annan viktig systemisk fråga som fått ökad uppmärksamhet under covid-19-pandemin är hur stödet till multilaterala organisationer är utformat. Multilaterala organisationer, såsom FN-organ, utvecklingsbanker och tematiska fonder, är centrala för genomförandet av de globala målen. Det är därför av största vikt att organisationerna har en tillräcklig och ändamålsenlig finansiering. Kärnstöd, det vill säga icke öronmärkt stöd direkt till organisationernas budget, ger organisationerna möjlighet att använda medlen där de bäst behövs och att agera snabbt utifrån skiftande behov. Sverige ser kärnstödet som ett nyckelverktyg för att stärka det multilaterala systemets förmåga att mobilisera resurser för de globala målen. Sverige är största kärnstödsgivare till IDA, Världsbankens fond för låginkomstländer, och har i samtal med Världsbanken drivit på för att IDA:s verksamhet ska ligga i linje med Agenda 2030 och att Världsbankens arbete kopplas närmare FN-systemet. Inom ramen för den tidigare nämnda påfyllnaden (IDA20) har Sverige och den nordisk-baltiska valkretsen varit drivande för att den övergripande inriktningen ska vara Building Back Better and Greener (BBBG), det vill säga att återhämtningen ska bidra till mer motståndskraftiga och gröna samhällen i linje med Agenda 2030 och Parisavtalet

Nedan lyfts två verktyg som kan förhindra penningtvätt och frigöra resurser för offentliga aktörer samt bidra till ökad flexibilitet hos multilaterala organisationer. Båda dessa aspekter är viktiga för att öka resurserna för genomförandet av Agenda 2030.

Brottsutredande myndigheter får tillgång till finansiell information utan dröjsmål och i elektronisk form.

Sverige har (prop. 2017/18:291 Finansiella företags uppgifter till brottsutredande myndigheter) infört

ett krav på alla finansiella företag som innebär att företagen ska lämna uppgifter till brottsutredande myndigheter utan dröjsmål och i elektronisk form i till exempel ett .xml-format som myndigheterna kan specificera. Kravet på att leverera svar utan dröjsmål och i elektronisk form utgör en viktig aspekt i ramverket. Detta minskar den administrativa bördan för både företag och myndigheter samtidigt som det möjliggör en mer effektiv spårning och bekämpning av illegala finansiella flöden.

Reformen är i sig inget som skapar större kostnader vare sig för myndigheter eller för privata sektorn. Regeringen beräknade att cirka 1 300 finansiella företag skulle träffas av reformen i Sverige och att deras administrativa kostnader möjligen skulle kunna öka i det korta loppet, men sjunka på sikt eftersom reformen möjliggör en mer automatiserad hantering. I Sverige uppskattade myndigheterna att cirka 50 000 framställningar om finansiell information från myndigheterna gjordes varje år före reformen.

Länder som i dag upplever stora svårigheter att utreda till exempel korruption eftersom deras brottsutredande myndigheter inte kommer åt eller kan använda sig av information från finansiella företag kan replikera denna reform som är skalbar och som skulle kunna leverera operativa resultat. Medel som förverkas från brottslingar tillfaller normalt sett staten. Om man satsar på en sådan här reform gäller det att staten är intresserad av att bekämpa korruption och tolererar att de brottsutredande myndigheterna bedriver utredningar. Om situationen är annorlunda riskerar reformen att bli mindre verkningfull.

Kärnstöd till multilaterala organisationer

Kärnstöd, det vill säga icke öronmärkt stöd direkt till organisationernas budget, ger organisationerna möjlighet att använda medlen där de bäst behövs och att agera snabbt utifrån skiftande behov. Fördelarna med kärnstödsfinansiering, eller en mjukare öronmärkning, är väldokumenterade och har blivit särskilt tydliga under covid-19-pandemin då de möjliggjort för organisationerna att snabbt styra om verksamheten utifrån skiftande behov. År 2019 förmedlade Sverige nästan 2,17 miljarder USD i kärnstöd till multilaterala organisationer. Sverige var bland annat största kärnstödsgivare till WFP och UNHCR, näst största kärnstödsgivare till UNAIDS och UNFPA samt tredje största kärnstödsgivare till UNDP, UNICEF och UNRWA.

Sedan pandemins start har Unicef nått 261 miljoner barn i 153 länder med fokus på tillgång till sjuk-

vård, näring och utbildning samt skydd av barns rättigheter. WFP:s livsmedelsstöd nådde 97 miljoner människor 2019 och har sedan dess utökats som svar på den ökande hunger på covid-19-pandemin. Sverige är en stor givare till FN:s så kallade ”SDG-fond”. Fonden har möjliggjort och stimulerat koordinerat agerande och flexibilitet i projekt- och programutformning från FN:s samlade utvecklingsystem, något som bidragit till ökad effektivitet och genomslag för det samlade stödet på landnivå.

Andelen kärnstöd är fortsatt lågt bland givare.

Kärnstöd ställer samtidigt höga krav på att organisationerna själva har god kapacitet att hantera medlen och starka system för styrning, uppföljning och rapportering. För givare är det också angeläget att organisationerna kan synliggöra kärnstödets användning och nytta.

g) Forskning och innovation

I ljuset av en alltmer konkurrensutsatt global kunskapsekonomi och de globala utmaningar som lyfts fram i Agenda 2030 och i de globala målen för hållbar utveckling kommer tillgången till nationella forskningsresurser att bli allt viktigare. Inte minst i låginkomstländerna behövs stora investeringar inom vetenskap, teknik och innovation för att länderna ska ha en chans att hantera de utmaningar som finns i de globala målen för hållbar utveckling. I många låginkomstländer är det inte brist på naturtillgångar eller geografisk marginalisering som orsakar fattigdom, utan brist på utbildad och specialiserad arbetskraft som kan generera kontextspecifik kunskap, utveckla lösningar på samhällsutmaningar och bidra till en gynnsam och hållbar utveckling. Institutioner med koppling till högre utbildning, vetenskap, teknik och innovation spelar i det hänseendet en central roll.

I många höginkomstländer görs betydande investeringar i forskning, innovation och kunskapsuppbyggnad. Näringsliv och privata stiftelser står ofta för en väsentlig del av de totala investeringarna i forskning. Offentliga medel finansierar universitetens forskning men kanaliseras ofta också genom olika forskningsråd med skilda uppdrag och roller i forsknings- och innovationssystemet. Sveriges erfarenheter visar att det går att skapa långsiktiga program som mobiliserar finansiering kring globala samhällsutmaningar. Följande exempel belyser detta och betydelsen av att bygga kapacitet för forskning i låginkomstländer. Nedan lyfts två exempel på hur forskningsprojekt kan främja utveckling av nya håll-

bara lösningar, vilket krävs för att accelerera arbetet med Agenda 2030.

Vinnovas Mission Oriented Innovation

Sveriges Innovationsmyndighet Vinnovas uppdragsorienterade innovation (Mission oriented innovation) syftar till att utveckla innovativa och skalbara lösningar på hållbarhetsutmaningar som spänner över flera samhällsdelar och sektorer. Genom en designprocess skapas förutsättningar för den nya aktörskonstellationen att identifiera, utveckla och lansera en mix av komplementära ”top-down” och ”bottom-up” initiativ med en gemensam riktning och målbild. Arbetet med uppdragsorienterad innovation har visat sig framgångsrikt för att främja dialoger mellan aktörer som inte annars brukar samarbeta och adresserar samhällsutmaningar som inte kan lösas av enskilda aktörer. Prototypfasen ger möjligheten att verifiera potentialen ifråga om effekt och skalbarhet, samt minimerar risk och osäkerhet i tidiga faser.

Vinnova har arbetat med två piloter för uppdragsorienterad innovation; hälsosam hållbar mobilitet och hälsosamt hållbart livsmedelssystem. Inom piloten för hälsosam hållbar mobilitet har initiativet Street Moves utvecklat ett modulärt koncept för hur parkeringsplatser kan omvandlas till ytor där människor kan till exempel träna, umgås, undervisa och odla. Piloten för hälsosam hållbar mobilitet har också resulterat i projektet Re:El med syfte att utforska beteenden, affärsmodeller och teknik för elektrifierade godstransporter i samarbete med näringslivet. Hittills har satsningen inom hälsosam hållbar mobilitet kostat cirka 34 miljoner kronor varav Vinnova har finansierat cirka 17,3 miljoner kronor.

En stor utmaning är att säkra att det som byggs upp under uppstartsfasen inte blir beroende av Vinnova eller motsvarande aktörs stöd och koordination utan att finansieringen och ägandet kan breddas.

Sidas stöd till forskning i låginkomstländer

Sverige stödjer via Sida sedan många decennier stärkandet av forskning i ett antal samarbetsländer. Idag ges detta stöd i sju länder, varav fem i Afrika. Ytterligare ett femtontal länder har tidigare omfattats av det svenska stödet som kännetecknas av långsiktighet och lokalt ägande. Syftet är att stärka framväxten av inhemsk forskning som bidrar till effektiv hantering av samhällsutmaningar, samt ökar förutsättningarna för internationella forskningssamarbeten.

Volymen i Sveriges strategi för forskningssamarbete uppgår till cirka 1,1 miljarder kronor (130 miljoner USD) per år, varav 185 miljoner kronor (22,4 miljoner USD) kanaliseras till svenska forskare via Vetenskapsrådet. Stöd till olika forskningsinstitut och universitet har över tid bidragit till viktiga forskningsrön som ofta lett till praktiska tillämpningar. Exempel på detta är forskning om barn- och mödravård, vacciner, växtförädling och bekämpning av skadeinsekter. Stöd till samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning fördjupar kunskapen om samhället och främjar en kritisk debatt.

Svagt politiskt stöd för forskning, bristande jämställdhet och brist på finansiella resurser gör det svårt för forskare i många låginkomstländer att bedriva forskning. Den analytiska kapacitet som utvecklas genom forskarutbildning och forskning är emellertid avgörande för länders förmåga att hantera sin egen utveckling. Långsiktigheten i forskningsstödet gör dock att det nedprioriteras av många internationella givare.

12. Slutsatser och nästa steg

Agenda 2030 ger uttryck för komplexa globala utmaningar som behöver hanteras gemensamt genom ambitiösa multilaterala och integrerade lösningar. Den snabba och världsomfattande spridningen av coronaviruset visar med extra tydlighet att vi lever i en globaliserad värld där de ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionerna är sammanflätade. För att Sverige ska bli världsledande i genomförandet av Agenda 2030 och kunna lösa de samhällsutmaningar som försvårar vårt uppfyllande av målen krävs en bred samverkan från och mellan alla samhällsaktörer.

I denna frivilliga rapportering har regeringen redovisat ett antal åtgärder som under de kommande åren stärker Sveriges omställning mot en hållbar utveckling. Under varje målkapitel har Sverige visat vilka åtgärder som det kan finnas behov av för vart och ett av de globala målen för hållbar utveckling. Utöver dessa åtgärder avser Sverige, fram till nästa frivilliga granskning, att förstärka genomförandet av Agenda 2030 genom att:

Följa upp det samlade arbetet med att nå det riksdagsbundna målet om Agenda 2030 genom en skrivelse till riksdagen vartannat år

Denna rapportering kommer ske för första gången 2022. Uppföljning ska i möjligaste mån bygga vidare på befintliga etablerade uppföljningsstrukturer och samrådsformer. Sådana strukturer kan dock behöva vidareutvecklas för att göra det möjligt att följa upp agendans alla delar.

Uppföljning, utvärdering och översyn bidrar till genomförandet i Sverige samt hjälper Sverige, liksom andra länder, att följa framstegen med att genomföra agendan och säkerställa att ingen lämnas utanför. Uppföljning främjar utbyten av bästa praxis och lärande samt identifierar nya frågor. Uppföljningen är också viktig för att visa den förflyttning som Sverige gör mot målen.

Stärka förutsättningarna för att integrera Agenda 2030 i ordinarie processer

Agenda 2030 har ett tydligt budskap om samstämmighet mellan politikområden och beslut och vikten av att tillvarata synergieffekter och tydliggöra målkonflikter. Inom ramen för ordinarie beredningsprocesser kan agendan användas som ett stöd för att identifiera hur en åtgärd inom ett utgiftsområde kan bidra till positiva effekter inom ett annat utgiftsområde. Den kan också fungera som ett stöd för att identifiera eventuella målkonflikter mellan utgiftsområden och mellan olika nivåer, från den lokala till den globala nivån. På så sätt kan agendan integreras i ordinarie processer och bidra till att stärka arbetet att vidta mer effektiva åtgärder för att kunna uppnå målen.

För att möta de stora samhällsutmaningarna behöver offentlig förvaltning vara anpassningsbar genom förnyelse och utveckling och i takt med utvecklings- och förändringsprocesser som sker till exempel inom digitalisering och teknikutveckling. Arbetssätt och regelverk behöver matcha dagens verklighet, dess möjligheter och risker. I det här arbetet är det centralt att analysera konsekvenser utifrån principen att ingen ska lämnas utanför.

Innovation kopplat till offentlig verksamhet är ett område under stark utveckling både i Sverige och internationellt. Behovet av att hitta lösningar på stora globala samhällsutmaningar kopplat till bland annat klimat, livsmedelsförsörjning, demografi och välfärdsutveckling har placerat statens roll som regelskapare och bärare av systemfunktioner i en central position i policyarbetet rörande innovation. Den offentliga förvaltningen kan exempelvis vara innovativ genom att:

- I sin myndighetsutövning främja innovation utanför den egna organisationen.
- Utveckla den egna organisationen för att skapa till exempel bättre tjänster och mer utmaningsdrivna och ändamålsenliga processer.

- Som köpare av tjänster eller produkter bidra till att skapa marknader för innovativa och hållbara lösningar.

Skapa långsiktighet i relevanta myndigheters arbete med hållbar utveckling

Ansvar för hållbar utveckling sträcker sig även efter 2030. För att skapa långsiktighet och uthållighet i relevanta myndigheters arbete och för att tydliggöra att ansvaret för att arbetet för en hållbar utveckling ska upprätthållas även efter 2030, kan det finnas behov av att tydliggöra detta. Ett sådant förtydligande kan ske genom att Sveriges regering i en förordning tydliggör relevanta myndigheters arbete med att bedriva sina verksamheter så att de främjar hållbar utveckling på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Arbeta med påverkansarbete genom EU

En utvecklad nationell samordning har även bäring på Sveriges möjlighet att påverka inom EU. Sverige behöver ha en god förmåga att verka för att Agenda 2030 integreras och får ett genomslag i relevanta rättsakter liksom att EU-strategier och EU-processer blir tillräckligt ambitiösa. En mer utvecklad samordning och samstämmighet såväl mellan utgiftsområden som i hela styrkedjan i Sverige och i Sveriges agerande inom EU och internationellt, förbättrar förutsättningarna för hantering av målkonflikter och stärker möjligheten att vidta verkningfulla åtgärder.

Regeringen är pådrivande för att hela bredden av EU:s externa instrument – såsom diplomati, militära och civila krishanteringsinsatser, bistånd och handel – ska bidra till en fredlig och hållbar utveckling i världen. Sverige bör verka för att kopplingen mellan Parisavtalet och handel stärks. Regeringen vill se mer ambitiösa hållbarhetskapitel i EU:s frihandelsavtal. För regeringen är det viktigt att EU verkar för ändamålsenligt och kostnadseffektivt genomförande av Agenda 2030. Eventuella utgifter som uppstår ska finansieras ansvarsfullt och enligt existerande budgetpolitiska principer. Sverige innehar ordförandeskapet i Europeiska unionens råd från januari till och med juni 2023. Det är Sveriges tredje ordförandeskap sedan medlemskapet i EU 1995.

Fortsätta arbetet med jämställdhetsintegrering och miljö- och klimatintegreringen inom Regeringskansliets beslutsprocesser

Jämställdhetsintegrering ska tillämpas inom alla politikområden och på alla nivåer samt finnas med i ett så tidigt skede som möjligt i Regeringskansliets olika processer. I budgetarbetet går integreringen under beteckningen jämställdhetsbudgetering och innebär att prioriteringar, vägval och tilldelning av resurser i budgeten i största möjliga mån ska främja jämställdhet. Syftet med jämställdhetsintegreringen är att åstadkomma bestående förändringar i verksamhet och arbetsätt, både inom Regeringskansliet och de statliga myndigheterna för att möjliggöra att de jämställdhetspolitiska målen nås.

Miljö- och klimatintegreringen i Regeringskansliets beslutsprocesser innebär att hänsyn ska tas till klimat- och miljöpåverkan i allt relevant beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen. Miljömålen ska nås och Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Det är ett delat ansvar och en gemensam uppgift för hela regeringen. Utöver de insatser som finansieras och utförs inom ramen för miljöpolitiken behöver klimat och miljö integreras i de övriga delar av regeringens politik där drivkrafter och lösningar till miljöproblemen finns.

Särskilt ta tillvara ungas perspektiv och engagemang i hållbarhetsarbetet

Ungas perspektiv, engagemang och innovationer är av stor betydelse för genomförandet av Agenda 2030 i Sverige och internationellt. En utgångspunkt för Sveriges arbete med hållbar utveckling är generationsperspektivet. Agendan lyfter fram det långsiktiga perspektivet och genomsyras av barns och ungdomars perspektiv, för att ge nästa generation inflytande över dagens beslut.

Barns och ungas inkludering bör ske utifrån mångfalden i Sveriges befolkning, principen om att ingen ska lämnas utanför och barnets rättigheter. Det är viktigt att särskilt uppmärksamma och inkludera de som befinner sig i en särskilt utsatt situation, i utanförskap eller har svårt att själva göra sin röst hörd. Hållbar utveckling kräver förståelse för och kunskap om framtida generationers utmaningar och behov, hur barns och ungas villkor ser ut och hur de ges rätt förutsättningar att utvecklas till sin fulla potential. Det är viktigt att barn och unga ges möjlighet att vara delaktiga och att ett barn- och ungdomsperspektiv inkluderas i arbetet med agendan. Regeringen arbetar löpande med att vidareutveckla

formerna för samverkan med representanter för barn och ungas intressen. Den nationella samordnaren för Agenda 2030 är central i detta arbete. Regeringen bjuder in ett ungdomsråd en gång per termin fram till Stockholm+50 för att diskutera hållbar utveckling. Syftet är att ha en kontinuerlig dialog med ungdomsorganisationer i arbetet med Stockholm+50 samt kring ytterligare en pågående miljö- eller klimatpolitisk process. Internationellt kommer Sverige fortsatt hålla starkt fokus på agendan för unga, fred och säkerhet samt arbeta för att involvera unga globalt i Stockholm+50.

Stärka, främja och fördjupa de olika aktörernas arbete med att genomföra agendan genom den nationella samordnaren för Agenda 2030

Den nationella samordnaren för Agenda 2030 ska stödja regeringen i arbetet med att genomföra Agenda 2030 och FN:s globala mål för hållbar utveckling nationellt. Samordnaren ska bland annat;

- Stärka, främja och fördjupa de olika aktörernas arbete med att genomföra agendan genom att samverka med kommuner och regioner, regionala och lokala aktörer, näringsliv och det civila samhället.
- Samverka med myndigheter och universitet och högskolor.
- Verka för att det, vid behov, tas fram underlag för nya relevanta initiativ och åtgärder som stärker de olika aktörernas arbete och som bidrar till att förbättra måluppfyllelsen.
- Synliggöra och kommunicera pågående arbete för att nå de globala målen för hållbar utveckling i syfte att stimulera fler aktörer att bidra till att målen nås.
- Ta fram ett verktyg där data och statistik på ett enkelt, inkluderande och kommunikativt sätt görs tillgängligt så att det går att följa Sveriges arbete för att nå de globala målen för hållbar utveckling.

Fokus på att inte lämna någon utanför

Covid-19-pandemins effekter har slagit särskilt hårt mot personer som redan befinner sig i utsatta situationer. Principen om att inte lämna någon utanför är en nödvändighet för en mer socialt, ekonomisk och miljömässigt hållbar återhämtning, både i Sve-

rige och internationellt. Denna rapport visar flera utmaningar i genomförandet av principen. Därför krävs nu att Sverige både nationellt och internationellt genomför viktiga ramverk och strategier och levererar på de sju punkter som lyftes under HLPF 2020. Sverige behöver även bli bättre på inkludering över generationsgränser, både av unga och äldre. Det statistiska uppföljningsarbetet behöver vidareutvecklas, särskilt för att bättre fånga upp grupper utanför statistiken.

Öka genomförandetakten genom att stå värd för Stockholm+50

Sverige planerar att den 1–3 juni 2022 stå värd för Stockholm+50. Mötet sammanfaller med att det är 50 år sedan FN:s första miljökonferens, ”the United Nations Conference on the Human Environment”, som ägde rum i Stockholm 1972.

Sverige verkar för att Stockholm+50 ska bidra till genomförandet av Agenda 2030 genom att se kopplingar mellan de globala målen för hållbar utveckling, hantera luckor i genomförandet och ta itu med tvärgående frågor som hållbar konsumtion och produktion. Sverige avser att arbeta för ett handlingsorienterat resultat med konkreta åtgärder fram till 2030 och därefter. Teman som Sverige ser kan lyftas i Stockholm+50 är:

- Omdefiniering av förhållandet till naturen, bland annat genom att påskynda åtgärder för en omställning till hållbar konsumtion och produktion, vilka kan leda till framsteg på flera kritiska områden inom Agenda 2030.
- Översyn av de framsteg som gjorts för att främja grön och inkluderande återhämtning efter covid-19, och främjar internationellt samarbete för att påskynda en rättvis och inkluderande omställning, som inte lämnar någon utanför.
- Ungas roll, och hur unga kan inkluderas inför och under mötet på ett meningsfullt sätt och sträva efter att leverera ett resultat som är relevant för och inspirerat av unga runt om i världen.

Genom ett fokus på en hållbar relation till naturen och tvärgående frågor som bidrar till detta kan Stockholm+50 stärka genomförandet av samtliga miljörelaterade globala mål. Dessutom kan åtgärder för att uppnå en klimatneutral, motståndskraftig, cirkulär och inkluderande ekonomi adressera struk-

turella hinder för genomförandet av flera av de globala målen för hållbar utveckling.

Vara en stark aktör för mer hållbar återhämtning efter covid-19-pandemin och rättvis fördelning av vaccin

Sverige ska driva på för en mer hållbar och grön återhämtning och att Agenda 2030 används som en färdplan i återhämtningen.

Sverige har drivit på för en rättvis global tillgång till vaccin mot covid-19. Genom EU ingår Sverige i det globala vaccinsamarbetet COVAX och Sverige har bidragit med 200 miljoner kronor och kommer fortsatt verka för en rättvis global tillgång till vaccin samtidigt som tillgången till vaccin för den egna befolkningen säkras. Att gå från vaccin till vaccination är avgörande, något som kräver fungerande hälso- och sjukvårdssystem. Här spelar Sveriges långsiktiga stöd för hälsosystem en viktig roll.

Fortsatt fokus på global hälsa

Sverige ska fortsätta driva en aktiv politik inom global hälsa. Covid-19-pandemin har satt hälsofrågorna i fokus och intensifierat arbetet med att förebygga, upptäcka och hantera hälsohot. Samtidigt finns ett fortsatt stort behov att stärka nationella hälsosystem och institutioner och förstärka rätten till hälsa, med särskilt fokus på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. I samklang med andra svenska prioriteringar ska sambandet mellan hälsa och miljö- och klimatutmaningar stärkas, samt mellan hälsa och säkerhet i utvecklingsarbetet och i humanitära insatser. Andra viktiga områden är rent vatten, sanitet och hygien, tillräcklig, säker och näringsriktig mat, liksom hållbar energi, arbetet mot icke-smittsamma sjukdomar samt antimikrobiell resistens.

Vara en stark röst för demokrati, rättsstatens principer och jämställdhet

Som ordförande i OSSE 2021 försvarar Sverige den europeiska säkerhetsordningen med utgångspunkt i folkrätten och FN-stadgan. Sverige vill tydliggöra den koppling som görs inom OSSE mellan respekten för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer och säkerheten inom och mellan stater. Agendan för kvinnor, fred och säkerhet är också en viktig prioritering.

Internet har öppnat nya möjligheter att delta i demokratin, men också sänkt trösklarna för de som

vill begränsa demokratin och yttrandefriheten. Därför kommer regeringen att bjuda in till en dialog med plattformsföretagen för att diskutera hur de tillsammans med civilsamhället kan motverka hot och hat, stärka demokratin och värna mänskliga rättigheter på internet. Antisemitism på sociala medier är ett av flera viktiga teman när regeringen bjuder in till Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism den 13–14 oktober 2021.

Sverige ska motverka en demokratisk tillbakagång och ett krympande demokratiskt utrymme, inte minst för det civila samhället, genom Sveriges demokratisatsning och ett fortsatt arbete för att främja, förankra och försvara demokratin.

Sverige ska fortsatt driva en feministisk utrikespolitik för att bidra till jämställdhet och alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.

Växla upp klimatomställningen till ett mer hållbart samhälle

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser för att därefter uppnå negativa utsläpp. Sverige ska fortsätta att vara världsledande i arbetet med att motverka den globala uppvärmningen. Sverige ska driva på för en hög ambition vid utformningen och genomförandet av Parisavtalet i syfte att kunna verka för att höja den globala ambitionen för utsläppsminskningar i linje med Parisavtalets temperaturmål. Sverige är världens största givare per capita till flera multilaterala miljö- och klimatfonder. Sedan 2014 har Sveriges klimatfinansiering mer än tredubblats och uppgick 2019 till cirka 7,5 miljarder kronor.

Stärka det globala arbetet för biologisk mångfald

Sverige ska vara en stark aktör i arbetet med skydd, bevarande och återhämtning av biologisk mångfald och ekosystem internationellt. Inom Sveriges utvecklingsarbete har biologisk mångfald och ekosystemtjänster fått en ökande betydelse och regeringen har gett Sida i uppdrag att systematiskt integrera biologisk mångfald i utvecklingsarbetet. Sverige är särskilt angeläget om att höstens partsmöte för Konventionen för biologisk mångfald i Kunming leder till att ett ambitiöst globalt ramverk kan beslutas. Även i förhandlingarna om den åtton-

de påfyllnaden av den Globala miljöfonden vill Sverige se ett ökat fokus på biologisk mångfald.

Stärkt genomförande av Addis Ababa Action Agenda för utvecklingsfinansiering

Sverige ska verka för att öka fokus på medel för genomförande genom att utarbeta tydligare och samstämmiga positioner och insatser kopplat till Addis Ababa Action Agenda.

Sverige ska verka för att synliggöra kopplingen till Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Sverige ska verka för att utvecklingsfinansiering inte bara blir en fråga som rör landets internationella engagemang utan också är en angelägen fråga för den nationella utvecklingen. Sveriges multilaterala utvecklingssamarbete ska bidra till stärkt internationellt genomförande av Agenda 2030 genom de multilaterala utvecklingsbankernas katalytiska roll för stärkt resursmobilisering.

Sverige ska verka för att främja verktyg som kan öka finansieringen inom hållbar utveckling, både nationellt och internationellt. Dessa kan innefatta taxonomier, finansiella instrument och ekonomiska styrmedel.

Sverige ska bidra till en utveckling av arbetet med framtagande av systematiska data för att mäta finansiella flöden över tid, exempelvis inom ramen för TOSSD, men även inom andra sammanhang.

Sverige ska stärka integreringen av Addis-agendan i utvecklingssamarbetet, exempelvis genom en uppskalning av flera framgångsrika pilotprojekt inom områden så som garantier, remitteringar och blandfinansiering. Svenska företag har med sin närvaro runt om i världen stora möjligheter, men också ett ansvar för att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna.

Internationellt utvecklingssamarbete är en viktig resurs för utveckling och Sveriges regering står fast vid enprocentsmålet.

De internationella finansiella institutionerna är centrala i genomförandet av Agenda 2030. Sverige är största kärnstödsgivare till IDA, Världsbankens fond för låginkomstländer. Sverige driver på för att IDA:s verksamhet ska ligga i linje med Agenda 2030 och att återhämtningen ska bidra till mer motståndskraftiga och gröna samhällen i linje med Agenda 2030 och Parisavtalet.

Stärkt genomförande av det humanitära biståndet

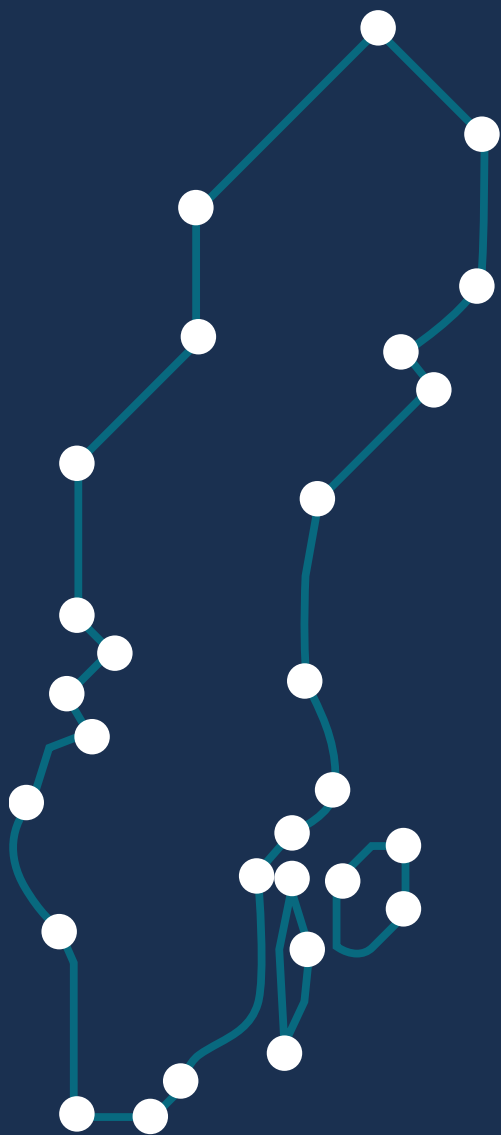
Sverige ska fortsätta arbetet för att stärka genomförandet av det humanitära biståndet med ökat fokus på skydd för krisdrabbade människor och effektivitet i det humanitära systemet. Genom att bidra med flexibelt och icke-öronmärkt stöd till bland annat FN-systemet bidrar Sverige till att möjliggöra snabb humanitär och krisrespons.

Bilaga

Statistisk lägesbild 2021. Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige, Statistiska Centralbyrån (SCB)

<https://scb.se/agenda2030>

Regeringskansliet
Växel: 08-405 10 00
www.regeringen.se